

Tartu Kõrgem Kunstikool Pallas
Fotograafia osakond

Vananemine ja vananemisega kaasnev kaamerahirm

Lõputöö

Greete Altrof
Juhendaja: Maris Savik

Tartu
2023

SISUKORD

vana(dus) ja hirm(us)	5
SISSEJUHATUS.....	7
1. PILDISTAMINE, PILDID ja HIRMUD.....	8
1.1 Pildistamine ja pildid.....	8
1.2 Mis on kaamerahirm?.....	9
1.3 Hirmud seoses pildistamise ja piltidega.....	10
2. VANANEMINE.....	11
2.1 Vananemisega seotud füüsilised ja vaimsed muutused	12
2.2 Tunnetuslik vanadus.....	13
3. OMA PERE LUGU I.....	15
3.1 Uurimismeetodi kirjeldus.....	15
3.2 Vanaema Eda Kirsipuu	16
3.2.1 Intervjuu vanaemaga	17
3.2.2 Pildistamine vanaemaga.....	20
3.3 Eva ja Andres Allmägi.....	22
3.3.1 Intervjuud Eva ja Andresega.....	23
3.3.2 Pildistamised Eva ja Andresega	28
3.4 Epp ja Jüri Virve	31
3.4.1 Intervjuud Epu ja Jüriga	32
3.4.2 Pildistamised Epu ja Jüriga	36
3.5 Eve ja Madis Padari	38
3.5.1 Intervjuud Eve ja Madisega	39
3.5.2 Pildistamised Eve ja Madisega.....	44
3.6 Eine ja Jaanus Järmut.....	47
3.6.1 Intervjuud Eine ja Jaanusega.....	48

3.6.2 Pildistamised Eine ja Jaanusega.....	53
3.7 Ema Ketki Kirsipuu.....	55
3.7.1 Intervjuu emaga.....	56
3.7.2 Pildistamine emaga	58
3.8 Marek Padari	59
3.8.1 Intervjuu Marekuga.....	59
3.8.2 Pildistamine Marekuga.....	64
3.9 Lileen Rosin	65
3.9.1 Intervjuu Lileeniga	66
3.9.2 Pildistamine Lileeniga.....	67
3.10 Emily Järmut	69
3.10.1 Intervjuu Emilyga.....	69
3.10.2 Pildistamine Emilyga	71
4. OMA PERE LUGU II.....	73
4.1 Üldistused vanuse põhjal.....	73
4.2 Üldistused soo põhjal	73
4.3 Üldistused iseloomu põhjal	74
4.4 Üldistused kaameraalaste teadmiste põhjal.....	74
4.5 Üldistused vananemisse suhtumise põhjal	75
4.6 Üldistused enesetaju põhjal.....	75
4.7 Fotograafi tunnetuslikud üldistused	76
KOKKUVÕTE.....	77
SUMMARY	78
KASUTATUD MATERJALID	80
LISAD	81
Lisa 1. Intervjuu küsimused	81
Lisa 2. „Eda”	83

Lisa 3. “Eva”	92
Lisa 4. “Andres”	110
Lisa 5. „Epp“	123
Lisa 6. “Jüri”	140
Lisa 7. “Eve”	157
Lisa 8. “Madis”	189
Lisa 9. “Eine”	205
Lisa 10. “Jaanus”	226
Lisa 11. “Kersti”	239
Lisa 12. “Marek”	254
Lisa 13. “Lileen”	288
Lisa 14. “Emily”	297
Lisa 15. “Iluideaalid kümnendite kaupa”	305

vana(dus) ja hirm(us)

Lõputöö idee sai alguse minu kallist vanaisast, keda pildistasin eelmise aasta kevadel.

Vanaisa põdes Alzheimeri tõbe, mis muutis ta väga püsimatuks ja pani meeleolud äärmusest äärmusesse kõikumama. Eelkõige vanaisa haiguse tõttu kujunes sellest mu senise elu kõige väljakutsuvam pildistamine, kuid hea tulemus oli seetõttu veelgi rahuldustpakkuvam.

Mõistsin, et vanemate inimeste pildistamine (olgu nad haiged või terved) on tihti keeruline, kuid väga huvitav ja see mulle meeldis ning jättis sisse tunde, et tahan seda kõike veel teha. Sealt sai alguse teadmine, et lõputöö tuleb elutarkade inimestega koostöös.

Selle idee lükkas lõplikult käima üks võõras, keda kohtasin haiglas, kus pidin mõned päevad oma tervisliku seisundi tõttu viibima. Jagasin palatit 80. eluaastates naisterahvaga. Meil oli koos tore ja sai palju nalja. Kui küsisin, kas ta teeks koos minuga pilti, keeldus ta täielikult ning ütles, et pole enam fotokõlbulik. See kõlas tuttavlikult. Tema juures ei olevat enam midagi sellist, mida kõlbaks pildistada. Ümberveenmine näis võimatu. Õeldu tekitas mu sees sisemisi konflikte ja küsimusi. Otsustasin seda uurida.

Tunnistan ausalt, et olen vanaks saamist pigem kartnud. See ei ole olnud suur hirm, aga ikkagi - mingi sisemine soov jääda "igavesti nooreks". Võibolla seetõttu valisin alateadlikult oma lõputöö teemaks just vanaduse käsitlemise. Soovin harida iseend ning teisi, kes sama tunnevad. Ehk ka hirmust üle saada?

Ühel kevadpäeval raamatukogus lõputööd kirjutades istus minu kõrvalolevasse lauda üks heledate lokkis juustega, suurte pärilkõrvarõngastega, pidulikes riietes ja kontsades (vana)daam. Ta asetaski lauale väikese õlakoti, oma käekella, bareti, kindad ning mõned ajalehed, mida ta kohe lugema asus. Ilmselt oli ta kuhugi minemas, sest vaatas aeg-ajalt oma laual olevat käekella. Naine jäi aknast paistva päikese valgusvihku. Olin täiesti võlutud! Ma pole vist kunagi kedagi vaadanud nii suure imetlusega – ta oli tõeliselt ilus. Isegi kortsud pole eales nii atraktiivsed tundunud. Ma ei saanud temalt silmi ja ainus mõte peas oli, et pean temaga rääkima või ma kahetsen. Tegingi seda ja sain teada, et ta on 88-aastane ning teel kontserdile ja et tal on päris tihedad nädalad tulemas, sest kontserdeid on palju – emadepäev ju ka kohe ukse taga. Muusika ja inimeste armastamine on see, mis hoiab elus, ütles ta nii mõnedki korrad meie vestluse jooksul.

Viisin ta kontserdile ja pärast sealt koju. Meil oli palju rääkida. Nii saidki meist raamatukogu-sõbrannad ja ma südamest loodan, et suhtleme veel edasi. Isegi, kui seda ei juhtu, jättis see inspireeriv ja liigutav kohtumine minusse sügava jälje.

Minu väga hea sõber ütles mulle kunagi: „Vanus on kõigest number ja sina otsustad, kuidas seda elada”. Võin öelda, et see jõudis mulle alles nüüd täielikult kohale.

SISSEJUHATUS

Minu lõputöö räägib vananemisest ja kaamerahirmust. Uurin oma emapoolse suguvõsa näitel, milline on nende arvamus eakamaks saamisest, ilust, pildistamisest ja sellega seotud hirmudest. Mind huvitab, kas ja kuidas on need tõekspidamised põlvkondade jooksul muutunud. Kas välimus (ilus olemine) on olulisim faktor, mis pildi juures loeb? Kuidas on omavahel seotud vanadus ja kaamerahirm?

Töö esimeses pooles selgitan, mis on kaamerahirm ja kuidas piltide ja pildistamisega seotud hirmud võivad olla erinevad. Kirjeldan lühidalt vanadusega seotud füüsilisi ja vaimseid muutuseid kehas ning räägin tunnetuslikust vanadusest. Käsitlen põgusalt vananemise, ilu ja normide ühiskondlikku aspekti.

Kõige mahukama osa minu tööst moodustavad osalejatega läbiviidud intervjuude ja fotosessioonide kirjeldamine ja analüüs. Kuna läbitöötatud materjal on subjektiivne, personaalne ja emotsionaalne, ei kandideeri minu järeldused faktilisele õigsusele. Lähenen teemale läbi tundliku portreefotograafi pilgu ning minu isiklik vaade on põimitud on vestlustelt, pildistamistelt ja piltidelt tagasi kumava informatsiooniga.

Juhindusin järgmisest plaanist: keskendudes emapoolsele suguvõsale (peamise fookusega vanaemal ja tema õdedel) viisin valitud inimestega läbi intervjuud ja fotosessioonid, analüüsisin nende öeldut, aga ka kehakeelt, hääletooni ja muid faktoreid, mida pidasin teema seisukohalt oluliseks või märgiliseks. Olulisteks märksõnadeks analüüsi teostamisel olid (kodune) keskkond, perekondlik ajalugu, mõjutused lapsepõlvest, arusaamad fotograafiast, elukogemused jne. Vaatlen silmahakkavaid ühisjooni ja erinevusi ning püüan mõista nende tagamaid.

Minu lõputöö on sissejuhatus projekti, mille olen töö käigus enda südameasjaks võtnud – suguvõsa raamat, mis jutustaks meist kõigist ühe vägeva loo. Kuna meid on palju, võib öelda, et see siin on ainult tükike minust ja minu lähedastest.

1. PILDISTAMINE, PILDID ja HIRMUD

Kaasaja ühiskonna liikmed on kõik kahtluseta pildistamisega kokku puutunud ja kuna tänapäeval on kaamerad mobiiliga kaasas, siis inimesed harrastavad pildistamist üha enam ja foto on normaalne osa visuaalkeskkonnast, tihti isegi märkamatu.

Aga sellele vaatamata või justnimelt selle tõttu leidub ikkagi palju inimesi, kelle jaoks pildistamine on ebameeldiv tegevus. Võib tekkida lausa tunne, et seda tegevust peab kuidagi ise kontrollima. Positiivsete nähtuste kõrval tekitab infoajastu ja sotsiaalmeediaga kaasnev ühiskondlik surve tihti inimestes kadedust, ebakindlust, stressi ja muid negatiivseid emotsioone. Hinnatakse ennast teiste saavutuste järgi, proovitakse olla kellegi moodi, vahel muutes ja kaotades tõeline mina ära. “Tal on nii ilus ja idülliline elu, tahan ka!”.

Siinkohal võiks välja tuua mu ühe intervjuueeritava arvamuse: “Minu lapsepõlves ei olnud edevus või enda eksponeerimine okei - seda seostati kuidagi enda teistest paremaks pidamisega. Tänapäeval sellele enam erilist tähelepanu ei pöörata.” Lisaks tõi ta välja ka selle, et tagasihoidlik inimene ei tahtnudki, et tema peale kallist filmi raisataks. Täna sel päeval me piltlikult öeldes upume fotodesse.

1.1 Pildistamine ja pildid

Fotograafia on kogum protsesse, mille abil jäädvustatakse valgustundlikule materjalile või salvestatakse valgustundliku elektroonilise seadme (sensori) abil reaalistest objektidest tõepäraseid ja detailseid kujutisi. Seadet, mida kasutatakse kujutise jäädvustamiseks, nimetatakse fotoaparaadiks ehk fotokaameraks. Saadud tõepärasest kujutisest aga fotoks ja kujutise salvestamist fotoaparaadiga fotografeerimiseks ehk pildistamiseks. Sellega tegelev isik on fotograaf (Teder, 1972: 148).

Pildistamine tegevusena ja pildid tulemina on üldsõnaliselt selged, justkui nagu oleks tegu sama asjaga, aga siiski, hirmud nende taga on sootuks erinevad.

Pildistamise puhul võidakse karta tegevust ennast, olgu selleks siis uus keskkond või olukord, võõras piltlik, ebameeldiv tööprotsess, ärevus või ebamugavus poseerimisel – ei julgeta enam olla “mina ise”.

Piltide puhul võib aga inimene karta valmis saanud fotosid. Võib-olla ei õnnestunud fotod nii nagu pildistatu visualiseeris, fotosid on kuritarvitatud või väärkasutatud või inimesele lihtsalt ei meeldi iseend piltidelt vaadata.

Inimene võib loomulikult karta ja/või ebameeldivaks pidada ka mõlemaid korraga.

1.2 Mis on kaamerahirm?

Kui inimene tunneb end pildistamise eel ja/või kestel ebamugavalt või ärevil, on tegu kaamerahirmuga. Kuidas aga kaamerahirmu ära tunda? Välja on toodud mõned sümptomid või tunnused:

- Pildistamise vältimine
- Kaamerate juuresolekul ahistatuse, ärevuse või paanika tundmine
- Ülemäärane enesekriitika või hirm kriitika ees, mis tuleb teistelt – kardetakse läbikukkumist, alandust, kõrvaleheitmist
- Keeruline on jääda pildile loomulikult ja lõdvestunult
- Higistamine, värisemine, punastamine, iiveldustunne, kiirenenud südametöö (või lausa südamekloppimine), raskendatud hingamine jpm. Need on „võitle või põgene“ situatsiooni füüsilised tunnused.

Kahjuks vaevleb taolise konditsiooni all palju inimesi, kellel võivad olla hirmuks totaalselt erinevad põhjused. Olgu selleks siis lapsepõlvetrauma, häbelikkus ja/või piinlikkus, hirm hinnangute ja kriitika ees, madal enesehinnang, kriitikatundlikkus ja palju muud. Eriti vastuvõtlikud sellele hirmule on sotsiaalse ärevushäire all kannatavad inimesed. Nemad ei suuda olla tähelepanu keskpunktis (Rõuk, 2018)

Kui inimese enda kehapilt või enesehinnang on madalad, soodustab see oluliselt kaamerahirmu teket. Seetõttu võivad fotod nende jaoks olla justkui privaatsuses tuhnimine või tekib teistel võimalus nende välimust kuidagi hinnata. Paljastatakse vead, mis on inimese ebakindluse põhjustanud. Seetõttu ei suudeta olla ka lõdvestunud ja loomulikud, kui pildistamisest siiski osa võetakse (Loker, 2023).

Füüsilistest faktoritest ja välimustest oluliselt sügavam teema on aga traumad, näiteks lapsepõlvest. Võibolla pildistati inimese nooruspõlves ainult matuste ajal, mis oma olemuselt on ju läbi ajaloo olnud siiski negatiivne sündmus. Võibolla kannatas inimene koolikiusu all ja ei saanud oma klassikaaslastega läbi, aga ühispilt oli iga-aastaselt ikka vaja teha. Võibolla sunniti kedagi puberteedieas oma vistrikulise näoga perepiltidel olema, kuigi hirm ja enesekriitika olid tol ajahetkel laes. See väike „hirmutroll“ on sügaval meie sees ja oi kui raske on temast lahti saada!

Õnneks on neid sümptomeid võimalik leevendada ja isegi ravida. Kasutatakse kognitiiv-käitumislikku teraapiat, kui inimest häiriv enesetunne ja käitumine tulenevad negatiivsetest mõtetest, tõlgendustest, tähendustest ja kogemustest. Eesmärk on need uskumused ja

käitumismustrid ülesse leida ning asendada nad sellistega, mis aitavad paremini erinevate olukordadega kohaneda. Püütakse tõlgendamine, reaktsioon ja käitumine viia positiivsemasse suunda. Samamoodi on abiks näiteks meditatsioon või hingamisharjutused. Mõnda inimest aitab päeviku pidamine. Kindlasti on efektiivne pika peale hirmust üle saamisel praktiseerimine ehk lihtsalt sellele hirmule vastu astumine (APA, 2017).

1.3 Hirmud seoses pildistamise ja piltidega

Kaamerahirmu saab jagada laias laastus kaheks. Esimene nendest on hirm seoses pildistamisega – enne, pärast ja protsessi ajal õudu tekitavad asjad. Teine on aga pildid ise – lõpptulemus võib olla üdini hirmutav. Võtangi need kaks veidi üksikasjalikumalt lahti ja toon näiteid, miks nad esinevad.

Hirm pildistamise ees:

- Enne, kui pildistamiseni üldse jõuda, võib olla kartus sellest tegevusest teada saamise ees. Ehk inimesel võib olla mõni lapsepõlvetrauma või halb kogemus täiskasvanueast, mis aktiveerib need hirmud eesootava pildistamisega seoses.
- Kui aga nüüd selle tegevuseni jõuda, võib faktoreid olla palju – uus ja tundmatu olukord, tavapärasest täiesti teistsugune keskkond, võõras fotograaf, avalik võttekoht, ebakindlus ja häbelikkus oma välimuse suhtes, ei osata naeratada, liiga palju inimesi ümber jpm.
- Fotografeerimise järgselt võib tekkida kartus kritiseerimise ees. Äkki oleks pidanud tegema nii või hoopiski naa. Võivad tekkida kahtlused.

Ühesõnaga – hirme pildistamise ees on palju.

Hirm piltide ees:

- Kõige suurem asi, mida selle asja juures kardetakse, on ilmselt ebaõnnestunud fotod. Kes ikka soovib halba tulemust? Loomulikult on võimalik lõputult töötlemist kasutada, aga enamus fotograafe on oma loomingule seadnud töötlemiskeelu.
- Teiseks võiks nimetada kompromiteeriva sisuga fotod, mille valedesse kättesse sattudes, võidakse hakata inimesega manipuleerima või fotosid muul moel kuritarvima kuritarvitama.
- Lisaks võiks mainida probleeme minakuvandiga, väärkasutamist, muudmoodi isikliku kahju tekitamist.

Kuna info (ja fotod) liiguvad sekunditega ühest maailma otsast teise, ollakse paranoilisemad, hirmunud, kartlikumad, et miski, mida lai avalikus nägema ei peaks, jõuab ikkagi nendeni. Eelnimetatud on kõigest jäämäe tipp hirmudest, mis inimestel pildistamise ees on.

2. VANANEMINE

Kes on vana? Kui välimus või füüsiline võimekus ei ole enam selline, nagu ta kunagi oli, võivad paljud inimesed pidada ennast vanaks. Tegelikult pole vanuse määramisel üldse mingit tähtsust sellel, mida inimene ise endast arvab. Vanus hakkab suuremat rolli mängima inimese heaolus, kui sellel on määrav roll tema sobivusel/mittesobivusel ühiskonnas. Millal arvab tööandja, elukaaslane või riik, et inimene on liiga vana ja kuulub selgelt öeldes mahakandmisele? Aastate arv on tavaliselt määrav faktor, mitte see, kuidas inimene ise ennast tunneb. Inimese enda seisukohalt on levinuim arvamus, et vana tähendab olla haige (Kuulpak, 2019).

See, kuidas riik oma vanurite eest hoolt kannab või nendesse suhtub, on määrava tähtsusega ühiskonna suhtumises vanadusse. Kuulumine ja turvatunne on olulised märksõnad eduka vananemise juures ja mitte ainult vananemise, vaid üleüldse inimeseks olemise. Selleks, et kuuluda, tuleb välja näha atraktiivne. Pean silmas nii inimese siseilma kui välimist ilu. Inimestele on sisse ehitatud ilumeel, mis eristab koleda ilusast. See on iga inimese jaoks erinev ja ma arvan, et ka üks ellujäämise omadusi. Kui meil kõigi oleks üks ilumeel, siis need niiöelda „koledad inimesed” oleksid ühiskonnast täiesti välja lõigatud. Tänapäeva koolisüsteemistki võime näha, et need, kes ei paista eriti silma - või vastupidi, erinevad liialt normist, langevad tihti kiusu ohvriks.

Vananemine on elu loomulik osa. Väga ilus osa. Paljud võib-olla ei oska hinnata selle väärtust. Põhifookusesse jäävad kõik argised mured ja toimetused. Leian, et see, et me saame tegelikult täna olla siin ja praegu, on üks tänuväärt kingitus elult.

Sellest hoolimata näen enda ümber ilusaid inimesi, kes tunnevad ebakindlust vananemise ees ning teevad enda välimuses muutusi ilusüstide või muude korrektuuride abil. See on kurb aga tõsi. On paratamatu, et me kõik jääme vanaks ja peame õppima vanaks saama ja vanad olema, just niisugusel moel, nagu enda jaoks õigeks peame.

2.1 Vananemisega seotud füüsilised ja vaimsed muutused

Teadust, mis uurib organismi vananemisega seotud sotsiaalseid, kultuurilisi, psühholoogilisi, bioloogilisi ja kognitiivseid aspekte, nimetatakse gerontoloogiaks. See nimetus tulenebki kreekakeelsest sõnast “gérōn“, mis tähendab vana meest (Saks jt, 2016). Vananemine ise on iga organismi jaoks paratamatus ja pöördumatu, mis algab kohe sünnimomendist.

Spetsiifilisemaks minnes on seda kirjeldatud aga nii – keskea tippvõimekusele järgnev talitusliku suutlikkuse järkjärguline vähenemine. Organismi funktsionaalne võimekus hõlmab endas suurt hulka erinevaid kehalisi ja vaimseid võimeid, seetõttu saab pidada loomulikuks, et võimekuse vähenemine toimub ebahütlaselt ja igal inimesel erinevalt. Geenidele lisaks mõjutavad vananemist oluliselt ka eluviis, keskkond ja põetud haigused ning saadud traumad. Füüsilise võimekuse tipuks peetakse 20. eluaastaid eluaastaid, vaimne tipp saabub üldjuhul 10-30 aastat peale seda (Soosaar, 2013).

Inimese vananemisel on suures plaanis kaks aspekti – füüsiline ja vaimne. Füüsilise poole pealt juhtub palju enam, kui ainult kortside tekkimine ja juuste halliks muutumine või sootuks välja langemine. Luud ja liigesed hõrenevad, lihaste osakaal väheneb, südame-veresoonkonna süsteem ei toimi õlitatult, siseelundid ei toimeta enam nii kenasti kui nooremana, silmad ei näe ja kõrvad ei kuule nõnda hästi, „päris“ hambad kaovad tasapisi suust, nahk kaotab elastsuse, refleksid aeglustuvad. Vaimselt on kindlasti keerulisem asju meelde jätta või meelde tuletada, uusi asju õppida, mitut ülesannet korraga sooritada - üleüldse, vaim ei ole enam nii virgas (Bazemore, 2022).

Vanadusega kaasneb ka palju positiivseid külgi. „Enesekontroll kasvab pärast 20. eluaastat pidevalt iga kümneni jooksul.“ (Levitin, 2020: 48) „Vananeva aju keemiliste muutuste hulgas on kaldumus mõistmisele, andestusele ja heakskiidule. Ehkki vanemaealiste arusaamad võivad olla rohkem kinnistunud ja pigem konservatiivsed, võivad nad samal ajal olla avatumad isikupärastele erinevustele ja osata hinnata raskusi, millega teised on pidanud silmitsi seisma. Vanemaealised saavad tuua enam kaastunnet maailma, mida on räsitud kannatamatus, sallimatus ja empaatiavõime puudumine.“ (Levitin, 2020: 21-22) Eelnimetatud on vaid mõned head küljed vananemise puhul tasakaalukuse, kogemuste, tarkuse jpm kõrval.

2.2 Tunnetuslik vanadus

„Paanika, mida tunneme midagi unustades, eriti kui oleme vanemad, on häiriv. See rõhutab, kui oluline ja fundamentaalne on mälu mitte ainult asjade tegemiseks, vaid ka meie sügava enesetunnetuse jaoks.“ (Levitin, 2020: 62)

Kuid unustamine pole ainult vanemate inimeste probleem. Üha rohkem noori vaevlevad mäluprobleemide all ja üheks peamiseks põhjuseks peetakse sotsiaalmeediat. Nii palju uut infot tuleb peale, et aju lihtsalt ei jõua kõike seda läbi töödelda ja salvestada, veel vähem asju meeles pidada. Olgu selleks siis mõni kokkulepitud kohtumine, isikukood, ema sünnipäev, see, et koduüks tuleb lahkudes lukustada jpm. Seetõttu võidaksegi juba varajases eas mõelda vanaduses esinevate mäluprobleemide peale.

Väga oluline teema on inimeste jaoks suhtlemine ja sotsiaalsus üldiselt. Viibides vanema inimesena nooremas seltskonnas võib ka "passi järgi" noor tunda end vanana. Ühiste huvide ja jututeemade puudumine ja maailmavaatelised erinevused liidavad ja lahutavad erinevas vanusegrupis kuuluvaid inimesi ja nii võivad ka sama vanusenumbriga inimesed tunda end teineteise suhtes noorema või vanemana. See kõik on täielikult subjektiivne.

Lapsevanemate jaoks võib "vanaduse tunnet" tekitada oma järeltulijate arengu jälgimine. Lasteaia- ja koolilõpetamised, lapse täisealiseks saamine, omaette kolimine, suhete ja tööeluga alustamine toob ka vanema jaoks kaasa eksistentsiaalseid küsimusi. Kui suur osa "elumissioonist" on sooritatud, mis siis edasi saab? Mõtted nagu "kas ma tõesti olen juba nii vana, alles ju läksin kooli" või "lapsed on suureks kasvatatud, mis veel jäänud on või kes ma enda jaoks olen?". Sama ring kordub vanavanemaks saades.

Naistel on tõenäoliselt üks suurimaid asju, mis selle „vanaduse“-mõtte pähe paneb, menopaus. Menopaus on füüsiline muutus, kuid keha viis anda märku, et naine on nüüd rasestumiseks liiga vana, märgib kindlasti naise jaoks ühe elutsükli lõppu ja toob paratamatult kaasa ka hulga eksistentsiaalseid küsimusi.

Nii meeste kui naiste jaoks on üheks märgilisemaks vanaduse indikaatoriks pensionile jäämine. Pensioniiga on ühiskondlik kokkulepe, kuid pärast aastatepikkust tööelu üleöö uude rolli sattudes tuleb paratamatult enda jaoks selgeks mõelda, mida uus tiitel inimesele tähendab või ei tähenda.

Oma mõju tunnetuslikule vanadusele on ka iluideaalidel. Öeldakse, et ilu on vaataja silmades, kuid soov sarnaneda või vastanduda ühiskonnas levivatele trendidele ja mõttemustritele on ühiskonna liikme jaoks omamoodi paratamatus, olgu siis tegu teadliku või alateadliku protsessiga. Koos ühiskonna meelsuse ja "aja vaimuga" muutuvad ka iluideaalid. Lõputöö ettevalmistamise faasis koostatud kokkuvõtet erinevatel ajastutel kehtinud iluideaalidest saab lugeda Lisast nr 15.

3. OMA PERE LUGU I

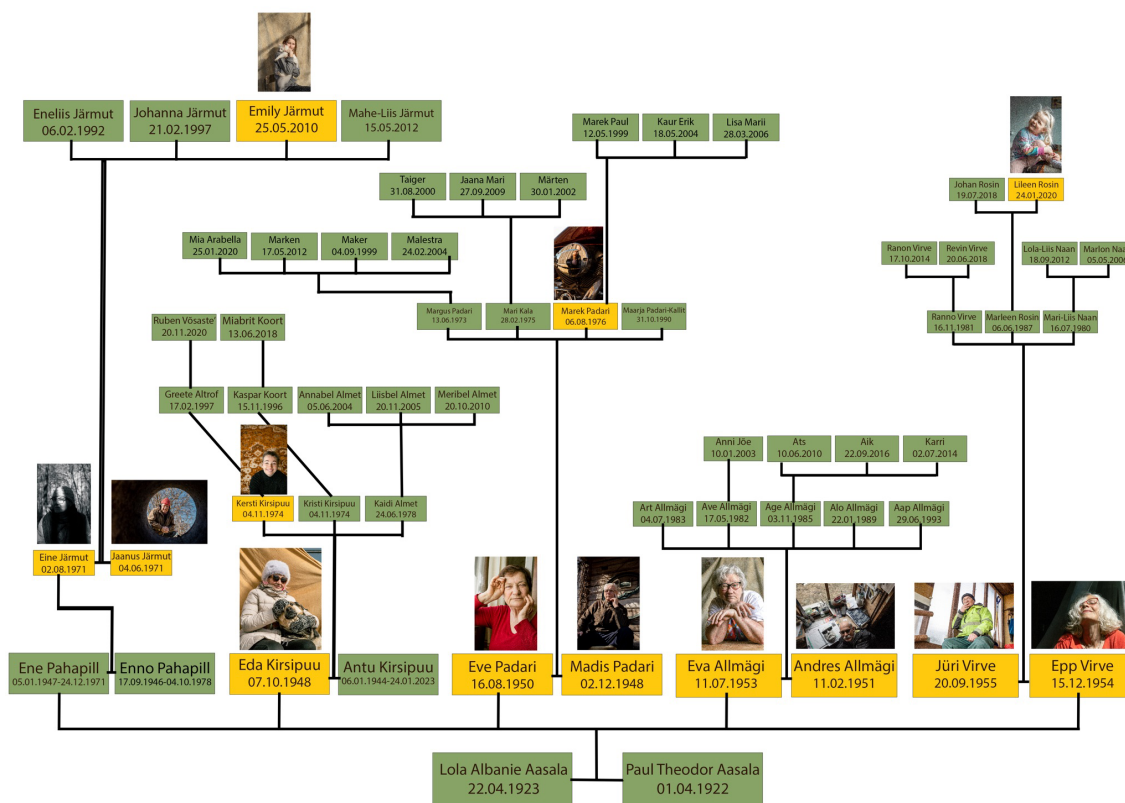
Kolmas peatükk on kombinatsioon praktilise osa kirjeldusest ja sisulise analüüsi esimesest osast. Uurimismeetodi selgitusele järgnevatel alapeatükkides kirjeldan läbiviidud intervjuusid ja fotosessioone ning analüüsin tehtut iga inimese vaates eraldi.

3.1 Uurimismeetodi kirjeldus

Töö eesmärgiks on ajaga tekkinud kaamerahirmu põhjuste uurimine. Kas ja mis hetkest ei pea inimene end enam fotokõlblikuks?

Kasutasin uurimistöös emapoolset suguvõsa, sest neile on kaamera ette jäämine alati vastumeelne olnud. Isapoolne suguvõsa on selle vastand - kaldub pigem teise äärmusesse. Kunagi ehk selle töö pikenduseks oleks huvitav tundma õppida ka seda sugupuu poolt.

Seadsin fookuse vanaemale ja ta õdedele. Valimi rikastamiseks kaasasin nende mehed ja ka erinevas vanuserühmas järeltulevat põlvkonda, aga mitte kõiki, sest muidu oleks töö läinud liiga mahukaks. Projektis osalenud inimesed on allolevas sugupuus markeeritud kollaselt.

Alustasin intervjuu küsimuste ettevalmistamisega. Küsisin küsimusi, mis aitavad kirjeldada uuritavate lapsepõlve, kasvatusviise ja läbielamisi, sest väga suur osa sellest, milliseks inimeseks me kujuneme, saab alguse just kõige nooremas eas. Sealt võib leida paljude hirmude algpõhjuseid ja selle, kuidas inimene vananeb – kas ta pelgab seda või mitte?

Fotohirmu põhjusteni jõudmiseks küsisin sellealaseid kokkupuuteid, piiranguid, nägemusi ja tähenduslikkust, mis annavad ülevaate, kui seotud on inimene selle maailmaga elu jooksul olnud ning mis teadmisi ta sellest vallast omab. Kas fotoalased teadmised, kogemused või nende puudumine mõjutab hirme?

Vananemisega seotud küsimustega püüdsin välja selgitada, kuidas inimene end oma muutuvast kehas tunneb. Kuna see peegeldub väljapoole, ka kaamera ette, vestlesin mõne inimesega pikalt, et selgusele jõuda, kas vastused peegeldavad tegelikkust või inimese soovmõtlemist. Kõik intervjuuks ettevalmistatud küsimused on välja toodud käesoleva lõputöö lisades (Vaata: Lisa nr 1).

Tegevused osalistega olid jaotatud kahele päevale. Esimesel päeval intervjuerisin ja teisel päeval pildistasin. Kõikidel puhkudel ei pruukinud need päevad olla järjest. Näiteks oma vanaema puhul tundsin, et ühe nädala sees oleks seda kõike tema jaoks liiga palju ja nii lükkasin tema pildistamise edasi, et ta saaks end koguda. Kõige pikem vahe intervjuu ja pildistamise vahel oligi üks nädal.

Kuna lõputöö teema on kaamerahirmu uurimine, siis organiseerisin ka fotosessioonid nii, et inimene oleks teadlik, et ta on kaamera ees ja teda pildistatakse - seda just sellepärast, et näha inimese kaamerakäitumist. Kokku sai lepitud sobiv aeg ning sealt edasi pildistamisele loominguks koos lähenetud.

Selleks, et näha, kas kaamerahirmu saab vähendada, vestlesin inimestega pildistamise ajal ning proovisin omalt poolt anda parima, et nad end hästi tunneksid..

Praktilise töö väljund on fotosein Pallase galeriis. Kõigist osalejatest on lõputöö näitusel üks foto.

3.2 Vanaema Eda Kirsipuu

Eda Kirsipuu (74) sündis 7. oktoobril 1948 pere teise lapsena. Õppis Loksa põhikoolis, peale kooli lõpetamist, 16-aastasena läks tööle Kuusalu aiandisse. On õppinud kaugõppes Rápina Aiandustehnikumis agronoomia osakonnas puu- ja köögiviljandust ning iluaiandust. Abiellus

Antu Kirsipuuga 24. mail 1974. aastal. Koos kanti hoolt suure talupidamise eest ja kasvatati üles 3 tütart. Töötas rajooni- ja külasaadikuna Kuusalu vallas. Seejärel oli taas aiandis juhtival ametikohal. Viimaseks ametikohaks oli tegevusterapeut Valkla hooldekodus kuni aastani 2020, kui ta otsustas jääda koju, et oma haige abikaasa eest hoolt kanda. Pärast abikaasa surma 24. jaanuaril 2023 pakub talle seltsi vanaisa parim sõber koer Donna. Eda täidab oma päevi koduste töödega, mida tal suure majapidamise juures on küllaldaselt. Tema suurimaks hobiks ja meelistegevuseks võibki pidada aiamaa pidamist.

Minu prognoos:

Kõige suurem hirm ja vastutus on mul oma vanaema ees. Pean teda kõige suuremaks väljakutseks ja olen natuke teadmatuses, kuidas peaksin talle üldse lähenema. See teema on tema jaoks väga ebameeldiv- kui mitte isegi vastik. Talle ei meeldi väga palju rääkida või detailideni laskuda ning tema ei karda mulle ära öelda ega tee midagi, mis talle vastukarva oleks. Seega arvan, et teda üldse veenda minu lõputööst osa võtma saab olema äärmiselt raske.

Ta on väga kinnine, raudse tahtega, vastutustundlik, hea südamega ning ilmselt kõige suurem muretseja, keda tean. Pean teda kõige töökamaks kõigi õdede seast.

Hiljuti suri minu vanaisa, mis on olnud väga raske läbielamine nii mulle kui ka vanaemale, kes oli temaga abielus 48 aastat ja kes hooldas teda viimased aastad kuni elupäevade lõpuni välja.

3.2.1 Intervjuu vanaemaga

Eda häälestamine võttis terve päeva, et ta üldse oleks nõus minu lõputöös osalema. Parima häälestaja tiitlit ma ilmselt ei saa, sest vanaema oli nõusoleku andnuna valmis kõige hullemaks, ning kahtles iga natukese aja tagant oma otsuses.

Tõden, et mu projekt polnud veel hoogugi sisse saanud, kui tundsin juba suurt motivatsiooni- ja energiapuudust. Aga nüüd oli juba hilja põgeneda. Hirm läbipõlemise ees oli jõhker.

Intervjuust vanaemaga kumas läbi tema kinnine karakter. Teadmine, et ma lindistan tema juttu, pani ta endast rääkides kogu vestluse ajal ebamugavust tundma, sest kokku olid saanud kaks tema jaoks väga ebameeldivat asja. Kuna tegu oli ka minu elu esimese intervjuuga, mis kujutelmas pidi tulema täiuslik, siis olin juba eos endale väga suure pingele pannud ning tundsin hirmu vestluse ülal hoidmise ees.

Jutu käigus selgus, et vanaema peab fotosid väga tähtsaks. Eriti praegusel eluhetkel, kus vanaisa on hiljuti siit ilmast lahkunud. Antu fotosid peab ta hetkel kõige olulisemateks. Need meenutavad aega, mis koos sai veedetud. Vanaema mainis ära ka erinevad emotsioonid – kurbuse ja rõõmu, mida pildid temas tekitavad.

Pildistamist kui tegevust ennast mäletab oma lapsepõlvest väga tähtsa sündmusena, just seetõttu, et see oli nii harvaesinev. Ettevalmistused olid suured - pandi väga ilusasti riidesse, naised meikisid end ära ja kõik seati kenasti ritta. Pildistamise jaoks ilusaks tegemist peab Eda siiani oluliseks. Olgu selleks siis passipildi tegemine, peretraditsioon või midagi muud. Just foto pikaajalisus paneb teda tundma, et peab sellel "ilus" jääma. Fotogeenilisust seostab iluga.

Üldiselt ei meeldi vanaemale ennast piltidelt vaadata ja põhjus on üpriski lihtne – kuna Eda on väga töökas inimene, toimetab aiamaal, askeldab majapidamises, siis tema loomulik keskkond on tõine ning kohati must ja mudane ning seetõttu ei saagi temast ilusat pilti tulla. „Rätinuustik on peas ja piilun sealt alt välja.“ Vanaema sõnul on pildistamine tema jaoks alati vastumeelne tegevus olnud. Ta ei tõlgenda seda kui kaamerahirmu vaid lihtsalt tegevust, mis talle üleüldiselt ei meeldi. Järeldan, et tegu on kas väga kinnise ja alalhoidliku isikuomadustega mitte silma jääda või vanast ajast sisse jäänud tunne foto tähtsusest, mis paneb pähe mõtte, et „ma pole väärt pildile jääma“ – vähemalt mitte juhul, kui ta ei saa ennast eelnevalt sättida.

Meie vestluses jäi kajama vanaema öeldu, et ta on nõus pildil olema, kui ta on andnud oma nõusoleku. Kuskilt nurga tagant tehtud pildid talle üldse ei istu. Kui küsisin, millised pildid talle meeldivad, tekkis vastuolu. Hea pildi eelduseks peab ta loomulikkust (ehk pole otsest poseerimist), mingil määral ka looduslikkust (loomad, linnud, taimed) ning head valgust. Siit jõuan järeldusele, et ta väärtustab loomulikkust eelkõige piltide peal, kus on teised. Enda puhul ta seda teha ei taha – jääda selliseks nagu ta on või jääda fotole lausa juhuslikult. Kui aga küsisin, millist kuvandit ta sooviks endast järeltulevatele põlvkondadele jätta, siis kõlas, et see võiks olla mingis tegevuses, et muuta pilti elavamaks. Võib-olla ka see on üks võimalustest ennast ära peita. Isegi, kui ta ise seda ei tunnista. Endast tehtud pilte peab ta kõige paremaks ajast, kui ta oli noor. „Ehedad ja loomulikud fotod“ - ütleb ta. Ta ei arva, et vananemine kedagi ilusamaks teeb.

Kuigi Eda tajub vananemisega kaasnevat mälu halvenemist ja füüsilise langust, siis tunneb ta ennast hingelt endiselt noorena. Ta peab vananemist elu paratamatuseks ning pigem positiivseks – just elukogemuse ja teadmiste poole pealt. Täis- ja pensioniikka jõudmine ning

menopaus teda kuidagi ei mõjutanud. Polnud selleks lihtsalt aega, kuna töö võttis suurema osa tähelepanust. Töötas ka pensionieas, kuni 70-aastaseks saamiseni.

Vestluse jooksul küsis Eda korduvalt, millal see lõpeb ning korra isegi lahkus, kuid väikese dialoogi järel naasis. Oli aru saada, et endast rääkimine oli talle ebameeldiv ja väsitav.

Tema jaoks on oluline pildistamisest ette teatada, et ta saaks eelnevalt ennast häälestada ja sättida. Vanaema puhul ei ole vastumeelsus pildistamise suhtes tekkinud vanemaks saamisega, vaid on kogu aeg olemas olnud. Pildistamisakt ise on ebameeldiv.

3.2.2 Pildistamine vanaemaga

(Vaata veel Lisa 2.2)

Ettevalmistusaeg vanaema fotosessiooniks oli lühike. Andsin talle ette teada pildistamise päeva, aga kui see päev oli kätte jõudnud, siis olin just parasjagu lapsega õues jalutamas (mõtlesin pildistamist teha õhtupoole), kui minu ema jooksis õue (oli just toas abiks olnud

vanaema riietumisvalikul) teatama, et ma paneksin end kiiremas korras valmis, sest vanaema jõuab iga hetk õue ja siis tuleb kohe pilt ära teha, sest tal pole aega – seebikad hakkavad varsti ja siis ta ei tee enam midagi. See tähendas kiiret tegutsemist, panin kasvuhoonesse tausta üles, istumiskoha vanaemale ja mängima vana hea eesti muusika, mida teadsin talle meeldivat. Kui vanaema õue oli jõudnud, siis palusin ta oma tagasihoidlikusse stuudiosse (ise naljatades). Ta istus maha ja küsis, kuidas ta olema peab. Lasin tal olla täpselt selline, nagu ta on, ja palusin, et ta ei muudaks enda juures midagi. Ta kandis prille. Arvan, et sellega tahtis ta varjata oma nägu/olemust. Väga iseloomulik talle. Et vanaema vabamalt tundma saada, tegin pilte koos ringi jooksva lapse ja tausta hoidva tütre Kerstiga. Lõpuks tuli ka koer vanaema juurde istuma, kes oli kadunud vanaisa suurim sõber ja on nüüd vanaemale lohutuseks. Vanaemaga tundsin koguaeg kiirust taga ega saanudki teda lõpuks pildistada võib-olla päris nii, nagu oleksin soovinud, sest enne sai mu aeg otsa. Kogu sessioonile kulus ehk maksimaalselt 15 minutit, mida pean tegelikult alles kohanemis-/soojendusajaks. Hea, et nii paljugi sain.

Jätkuküsimuste analüüs

(Pärast pildistamist läbiviidud jätkuintervjuu on välja toodud Lisas nr 2.2)

Vestlus vanaemaga ei muutnud tema suhtumist fotosessiooni. See on talle endiselt väga vastumeelne. Aga see oli ka omamoodi äge. Tema foto pealt tabab väga hästi ära, mis seisukohal ta pildistamise suhtes on. Selles võib kindel olla. Seega pean seda väga hästi õnnestunud pildiks.

Eda nõustus, et see, mis teda kogu protsessi juures pingesse ajas, oli hirm olla nähtud ja jääda pildile koledana. Tema arvates tegin ma kõik endast oleneva, et see protsess tema jaoks mugavam oleks. Hoolimata ebameeldivustundest, mida kogu protsess temas tekitas, võttis ta ennast minu nimel kokku ja tegi selle tralli kaasa, ning nagu ta ise ütles, siis minu aitamise nimel on nõus seda ka uuesti tegema. Seega suur kummardus vanaema ees, ma tean kui suur pingutus see tema jaoks oli. See on minu jaoks kõige olulisem ning näitab tema hoolivust minu suhtes.

Kuigi ma vanaema suhtumist fotografeerimisse selle lühikese ajaga muuta ei suutnud, siis peale kogu protsessi tundsin ise küll erinevust meievahelises suhtluses. Kogu kogemus, hoolimata selle raskusest, oli liitvam ja pani osapooli üksteist paremini mõistma/nägema.

3.3 Eva ja Andres Allmägi

Eva Allmägi (69) sündis 11. juulil 1953 pere neljanda tütre. Õppis Loksa keskkoolis gümnaasiumi lõpuni, siis asus tööle Laatre Komsomoli löökehitudusele. 1975 saabus tagasi koju ja töötas Kolgaküla suusabaasis. 1980. aastal abiellus Andres Allmägiga ja nende kooselust sündis viis last. Eva oli lastega kodune. Töö ja laste kõrvalt tegeles loomapidamisega. Hilisemas eas on osalenud perega mälumängul. Hetkel pensionär. Hobideks on eelnimetatud mälumäng ja salmide kirjutamine, seenel käimine. Talle meeldib pidutseda ja laulda.

Andres Allmägi (72) sündis 11. veebruaril 1951 pere kaheksanda lapsena. Kooliteed alustas Kõnnu 8-klassilises koolis, mille järel suundus õppima Vigala Maakutsekooli. Kutsekooli lõppedes asus teenima Nõukogude armeesse - Karjala, Kasahstan ja Leningrad olid põhilised piirkonnad, kus ta aega teenis. Kolmeaastase teenistuse lõppedes töötas Harju Kooperatiivi autojuhina. 1976. aastast töötas Vihasoo kivitööstuses, kust sai algus tema tee kauaaegse ja tunnustatud kiviraidurina (nt Muuksi Põhjatähe mälestusmärk on tema tehtud). 1994. aastal valiti Loksa vallavanemaks, hiljem volikogu esimeheks. Pärast valdade ühinemist osales Kuusalu vallavolikogu istungitel komisjonide lihtliikmena, samuti komisjonide esimehena. Poliitiku töö lõpetas Andres 2019. aastal. Hetkel pensionär. Tegeleb mälumänguga ja teeb kivitööd tuttavatele.

Minu prognoos:

Evat pean õdedest kõige suuremaks seltskonnahingeks. Tal on hea huumorisoos ja suhtlusoskus.

Andres on tagasihoidlikum ja jääb ehk seetõttu veidi oma naise varju (nagu tegelikult kõik selle pere õdede mehed), aga on ka terve elu olnud rahvamees – hiilgava huumorisoonega, hooliv ja hea kuulaja. Tagasihoidlikum.

3.3.1 Intervjuud Eva ja Andresega

Eva

Vestlema asudes tundsin ennast iga möödunud hetkega aina kindlamini. Evale mitteomaselt tajusin ka tema kehakeeles vestluse algul veidi ärevust – silmad ei püsinud ühes kohas pikalt paigal, vaid liikusid närviliselt ruumis ringi ning kehaasend oli kinnine. Tundsin, et ka jutus ei tahtnud ta end kohe avada. Vestlus sai aga suhteliselt kiirelt hoo sisse, peagi oli igasugune hirm kadunud ning kokkuvõttes oli vestlus väga mõnusa kulgemisega. Eva hakkas ise kergelt küsimustest kinni ning kuna ta on väga sotsiaalne persoon, siis tema jaoks ei valmistanud need teemad mingit pinget ja ta rääkis kõigest väga avameelselt.

Selleks hetkeks tundsin ka küsimustega mingit korrastatust oma peas, seega ei pidanud ma pidevalt neid vaatama, et jutusuunad meeles püsiksid. Oluliselt kergem oli vestlust juhtida. Evast õhkus avatust. Polnud asja, mida ma ei oleks julgenud tema käest küsida.

Tema arvates ei osatud lapseas tema energiat õigesse kohta suunata. Seda oli tal ülevoolvalt palju.

Õel Enel oli Eva üle mingi kirjeldamatu mõju. Tema surma peab Eva väga šokeerivaks tänapäevani. Kõigi oma õdede kohta oskab ta lühidalt, kuid väga täpselt midagi öelda. Eda on kärtsumutt, kes andis vastu kõrvu kui mingi olukord vajab lahendamist. Eve on kindla joonega naine, kes peab lugu seatud piiridest. Eppu peab Eva nunnukeseks, kes on pere pesamuna ja pärl. Iseennast aga heaks inimeste tundjaks, aga seesmiselt väga ebakindlaks ja kaalutlevaks inimeseks. Peab seda ebakindlust üheks vene aja mõjutuseks, kus eksimisruumi oli vähe. Selgitustööd nende apsepõlve peres ei tehtud. Seal oli põhirõhk töö tegemisel.

Eva naudib üksiolemise aega, kui seda tekib. Pigem on suure kärgpere tõttu seda siiski vähevõitu.

Fotod on tema jaoks tähtsad ning elavdavad tema enda meenutusi, aga ta ei soovi, et need peale tema surma kuskil saepuru sees vedeleksid. Sellisel juhul mõtleb ta, et kui inimene läheb kaduva teed, siis mingi fotod ka.

Pilte on neil Andresega oma peres viie lapse (3 poega ja 2 tütar) peale väga palju. Lisaks on Eval eelnevast kooselust üks poeg. Enamasti on need reisialbumid, kooliaegsed ja sõpradega koos tehtud pildid.

Pildistamiseks sai vanasti alati fotograaf kutsutud, sest nemad ise fotoaparaati ei omanud. Suurem isetegemine tuli alles hiljem tehnoloogia arenguga ja mobiilikaamerateaga.

Räägib, et fotondus tänapäeval on võrreldamatu sellega, mis ta kunagi oli. Praegu on see nii lihtsaks tehtud, aga varasemal ajal, kui fotograaf tuli, siis oli see ikkagi suursündmus ning

sellisel juhul tuli end väga korralikult riide panna. Eva toob välja ka selle, et tähelepanu pöörati poosidele. Ka praegu peab ta enese sättimist oluliseks.

Meenutab seika oma lapsepõlvest, vanaisa matustelt, kuhu oli tellitud ametlik fotograaf. Lapsed olid paigutatud verandal oleva kirstu ette. Eriti selgelt on tal meeles, kuidas teda päikse tõttu kassis silmade pärast mitmeid kordi noomiti ja uus võte tehti. Seda seika peab ta ka põhjuseks, miks talle tänapäevani pildistamine ei meeldi. Tekib momentaalne tõrge. Hiljem toob välja aspekti, et talle ei ole erilist ilu antud, seega ei näe põhjust „ärbelda”. Rõhutab, et ei tunne fotografeerimise ees hirmu, vaid hoopiski tõrget.

Matuseid peab ta sündmuseks, mida ei peaks pildistama, sest surm ei ole hea mälestus. Sünnitus on samuti tema jaoks niivõrd isiklik sündmus, mis ei kuulu pildistamisele – see jääb meelde ning selle jaoks ei ole talle fotot vaja.

Ühe hea foto tunnused võtab ta kokku sõnadega „kõik paigas”. Selle all mõtleb ta, et kõik mida on tahetud pildistada, on peal - selgelt, konkreetselt ja huvitavalt. Kui sa saad aru, mida inimene on koos professionaalse fotograafiga tahtnud sulle edasi anda ja sa seda mõtet jagad, siis leiab ta, et see on väga ilus foto. Selleks, et portreefoto saaks olla professionaalne, on vaja juhendamist ja sättimist fotograafi poolt. Fotogeenilisust ei seosta ta iluga. Usub, et igast inimesest on oskusliku sättimise juures võimalik saada ilus foto. Seda, kas objekt on fotogeeniline või mittefotogeeniline peab otsustama vaataja, mitte fotografeeritav.

Kui küsisin, kas terviseprobleemid mõjutavad tema enesehinnangut, siis ta tõdes, et psoriaasi tõttu tunneb end vahest võõristavalt kui peab oma käsi kasutama. Seetõttu juba eos väldib avalikke kohti.

Eva suhe vananemisega on positiivne – ta absoluutselt ei karda seda. Noor ta enam olla ei tahaks, sest nii rumal sai toona oldud ning palju oli isetut aega, kus olulisem oli teiste heaolu kui enda oma. Arvab, et kuigi siin-seal logiseb, siis tunneb ta ennast 70-aastase kohta üsna kobedalt. Ta ei poolda vananemise pidurdamiseks erinevate ilusüstide tegemist. Arvab, et inimese näolapp ei tohiks kelleski šokki tekitada. Loomulikkus on oluline.

Hilinenud menopaus ja pensionile minek olid mõlemad väga oodatud ning rõõmustasid Evat.

Kaamera ees paneb Evat mugavamalt tundma see, kui ta saab aru selle pildistamise vajadusest ning suhtlemine on vaba.

Eva ei anna vastust küsimusele, millist kuvandit ta tahaks oma portreega järeltulevatele põlvetele jätta. Seda peab ta minu kui fotograafi ülesandeks – pildistada seda, mida mina temas näen. Lisab, et talle meeldib, kui asjal on mingi särts ja kerge huumor.

Andres

Andres oli järjekorras teine inimene, kellega intervjuu tegin, ning pärast keerulist vestlust vanaemaga tundsin end veidi vabamalt. Täiesti vabaks ma end lasta siiski veel ei suutnud. Ikka tuli sisse puterdamisi, kus kohati läksid mu laused liiga pikaks ja raskesti jälgitavaks. Mõningates kohtades ruttasin enneaegseid järeldusi tegema. Tihtipeale sõitsin vestluspartneri juttu sisse ja vastupidi, ning teatud olukordades kadus üldse mõte ära. Arvatavasti oli põhjuseks see, et kogu intervjuerimine oli minu jaoks endiselt uus ja ma ei olnud Andresega varasemalt sellistel teemadel rääkinud ning kuna ta on väga tark mees, siis tundsin ebakindlust enda ja oma küsimuste suhtes – kas need on ikka piisavalt asjakohased?

Tajusin Andrese puhul vestluse algul ja keskpaigas kerget ärevust läbi tema kehakeele – kinniste pooside ja väreleva jala. Küsides tema enesetunde kohta, tunnistas ta, et on kergelt uudishimulik. Kogu intervjuu kestel tundsin, et ta on üsna ebakindel oma ütlemistes ega taha kedagi oma arvamusega solvata või enda „nägu” päriselt näidata. Oma vastustes jäi väga viisakaks ja tagasihoidlikuks. Endast rääkimine tundus ebameeldiv ning mitteoluline - seetõttu oli ka mul ebameeldiv mingeid isiklikemaid küsimusi küsida.

Andres sündis perre kaheksanda ja viimase lapsena, paraku üks neist suri imikueas. Hetkeseisuga on kaheksast alles vaid kolm – intervjueeritav ja tema kaks õde. Oma pereliikmeid ja ka ennast peab ta pigem tagasihoidlikeks inimesteks. Suhtlemine võib temas teatud hetkedel pinget tekitada, tavaolukordades üldiselt mitte. Tema tegelik olemus võib tihtipeale jääda võõramatel inimestel tabamata, just seetõttu, et ei saada aru, kas ta teeb nalja või räägib tõsiselt. Enda väitel suures plaanis ikka tõsiselt, aga hääletoon võib jätta mulje, et ta naljatab. Selle teema jätkuks lisab ta, et tegelikult selle taha on ennast võib-olla hea ka peita.

Andres läks Vigala Kutsekooli õppima põllumajandust. Enne, kui tuli minna sõjaväkke, oli Andres oma vanematele kodus väga suureks abiks, kuna nemad olid juba päris eakad, aga töö tahtis tegemist. Ehk siis vastutus tekkis juba päris noorelt.

Oma abikaasat Evat kohtas Andres Kolgaküla spordibaasis, kus Eva töötas ja Andres käis trenni tegemas. Tihtipeale aitas seal igasuguseid töid (näiteks ladus puid) teha ning eks sealt see tutvus areneski. Evat peab ta aktiivseks ja esinejatüüpi inimeseks. Kodus on ta päris tõsine inimene, aga seltskonnas suudab ennast täielikult ümber häälestada.

Andrese jaoks on fotod väga tähtsad, mida vaadates tulevad sündmus ja isegi meeleolu hästi meelde. Samas tõi välja, et mida harvemini fotosid vaadata, seda huvitavamad nad on. Üks hea foto on tema jaoks korralik tujutõstja. Eriti kalliks peab ta pilte oma emast ja isast.

Andres oli pere noorim laps ning vanemad tema sündides üsna eakad. Seega, tänu nendele fotodele, on tal õnnestunud näha, millised ema-isa nooremas eas välja nägid.

Võõraid fotosid on huvitav vaadata juhul, kui tegemist on stiilse vanaaegse fotoga ning seal peal on mõni tuttav. Tema peab hea foto omaduseks selle juhuslikkust ning portreefoto puhul lugu, mida pilt peaks rääkima inimese kohta. Poseerimine tundub võlts ning ta tunneb selle kohe ära. Peab inimese juures ilusaks just loomulikkust ja sisemist ilu (see paistab ka välja). Lisab veel, et kui pildistama minnes ennast ära mukkida, siis võib inimese päris olemus ära kaduda. Hoolimata sellest sooviks ta ise pildile jääda kena välimusega ning varjata enese halvemaid külgi. Hiljem toob välja, et foto temast võiks olla tehtud juhuslikult, näiteks siis, kui tegeleb oma kivitööga. See võib olla üks enese varjamise võimalusi.

Hirmu kaamera ees ta enda sõnul ei tunne, aga tunnistab, et fotograafia pildistamise ajal rääkimine tekitab temas hirmu. Samal ajal käib peast läbi mõte, milline ta fotoaparaadi ees olema peab. Seostan seda siiski kaamerast tingitud ärevusega.

Vanasti ei pandud loomulikkusele rõhku, kuna pildistamine oli suur sündmus, kõik pidi olema täiuslikkuseni läbimõeldud, ka poosid. See erines, kui fotograaf oli tuttav, kes käis neil aeg-ajalt kodus argielu ülesvõtteid tegemas.

Pildistamise muudab tema sõnul mugavamaks see, kui fotograaf on juba tuttav ning pildistamisele eelneb vabas vormis vestlus. Pinge maandamine on oluline ning pildistamisele järgnev fotode valiku mitmekesisus on tema sõnul samuti tähtis. Tuttav fotograaf tabab ära ka hetke, kui ei olda enam "sina ise" ning julgeb seda öelda.

Andres käis fotograafi juures siis, kui ta oli veel noor - fotode pühendustega jagamine oli väga populaarne, sellel ajal pidas ta end kenamaks kui nüüd. Vestluse ajal lausub enda kohta: „Olen vana ja kiilakas, ärge parem pildistage.. Lisab, et enesekriitika on oluline.

Küsites Andrese käest tema tugevamaid külgi, hakkab ta keerutama ega tahagi kohe öelda, mis need on. Justkui oleks enese tugevustest rääkimine võrdne eputamisega. Ilmselgelt tunneb ta ennast väga ebamugavalt ega vastagi kohe küsimusele. Kuna ma teda enne rahule ei jätnud, kui vastuse sain, siis veidikese mõtlemise peale tõi ta välja elurõõmu. Andres tunnistab, et hoiab paljud emotsioonid endasse. Ta kardab, et kui laseb neil välja paista, siis sellele järgneb ikka midagi sitta. Peab seda alalhoiuinstinktiks, mis vanusega tulnud on. Tunneb, et aeg on muutnud teda tõsisemaks ning suhtlemine teistega on ka vähenenud. Enam ei suuda seda nii palju teha. Arvab, et nooruses sai ilmselt üleülluse. Märganud on füüsilise ja tööviljakuse langust, kuid tunneb end hingelt endiselt noorena. Ennast peeglist vaadates ta vastikust ei tunne, pigem võtab seda kui paratamatust ning suhtub sellesse positiivselt.

Teatud eluhetkel tundis ta enda peal survet pere loomise ees ja hirmu, et tal ei pruugi seda olla, kui ta kohe ei tegutse. Kuigi siis oleks veel tegelikult aega olnud, ütleb ta.

Väidan, et Andresel on hirm enese näitamise ees tekkinud ajaga. Tema vestlusesse on peidetud hirm - saada nähtud. Nüüd rohkem kui kunagi varem. Elus kogetu on teinud Andrese ettevaatlikuks ning sisse jätnud tunde, et oma emotsioonid peab hoidma vaka all. Seda tajusin ka intervjuust läbi käinud ebamugavustundena, mis mind ja vestluspartnerit valdas, kui juttu oli tunnetest või asjadest, mida selle põlvkonna inimeste seas ei ole peetud oluliseks või väärtustatud piisavalt. Seega usun, et suur osa Andresest on selle hirmu taga - olla haavatav. Kuna foto ja fotografeerimine on väga isiklik akt, ning paljastab inimeses need küljed, mida ise võib-olla näidata või kontrollida ei saa siis see tekitabki ebakindlust pildistamise ees. Nagu ka Andres ise ütles, paneb teda mugavamalt tundma asjaolu kui pärast pildistamist on suurem hulk fotosi, mille seast see sobiv välja valida. See on tegevus, mida ta saab kontrollida.

Vestluse lõppedes lisab Andres, et ta oleks tahtnud küsimusi eelnevalt lugeda enda paremaks ettevalmistamiseks. Teadmatus selle ees, mis tuleb, muutis teda veidi ärevaks.

3.3.2 Pildistamised Eva ja Andresega

(Vaata veel Lisa 4.2)

Minu kogemus:

Eva ja Andrese juurde pildistama minnes küsis Eva minult hommikul: “Täna läheb siis kiirelt eks? Teed klõpsu ära ja valmis?” Itsitasin ja seletasin siis neile lahti, mis ees oli ootamas ja et pole vaid klõps, vaid nüüd alles lõbus osa algab! Nad suhtusid sellesse skeptiliselt.

Mul ei ole stuudiotauستا statiivi, seega pean alati leiutama midagi unikaalset, mis tausta hoiaks, kui tahan seda kasutada. Mulle see isegi meeldib ja olen leidnud, et see aitab pildistatavaga sideme loomisele kaasa. Juba leiutamise käigus hakkas toimuma päris palju naljakat, mida hakkasin ka pildile püüdma ja niimoodi sujuvalt läks see üle portreesessiooniks. Evat pildistasin enne Andrest. Koostöö temaga oli väga mõnus ja sujuv. Mulle tundus, et tal ei olnud minuga hirmu, pigem lihtsalt teadmatus, kuidas olema peaks – selles osas tundsin, et juhendamine aitab tal sellest mõttest lahti lasta ja lõbusamalt fotosessioon mööda saata. Lõpptulemus jäi väga temalik.

Andresega läksime tema töökotta, kus ta näitas ja rääkis mulle igasugu põnevaid lugusid. Ta on kiviraidur, kes on lugematul arvul hauakive teinud, aga ka ausambaid ja skulptuure. Tema töökoda inspireeris mind – kulunud ja natuke segamini, asju täis laud väikse akna all, seinal rippumas tööriistad ja riiul täis vanu spordiajakirju. Pisikeses pimedas kõrvaltoas olid skulptuurid ja Andres leidis sealt oma kipsi valatud näo, mille oli kunagi teinud tema poeg (praegu skulptorina tegutsev Art Allmägi), kes samuti oma isa jälgedes on läinud. Ta pani skulptuuri lauale ja sellel hetkel läks mul pirn põlema ja palusin ka Andresel ennast voolitud näo kõrvale sättida.

Mul on hea meel, et ta viis mind oma töökotta, sest see ruum ja asjad jutustavad lugu temast väga ehedalt. Arvan, et tänu sellele sain ka temaliku pildi ilma talle väga lähedale jõudmata. Ta on seal lugematul arvul tunde veetnud ja see on justkui koht, kus ta saab suurest kodumelust eemale oma mõtteid mõlgutama minna. Ühtlasi arvan, et väga suurt rolli mängib ka koht, kus pildistamine toimub. Kui see on kodu või tuba, kus inimesele enim aega meeldib veeta, siis see paneb pildistatava koheselt ennast ka mugavamalt tundma, kui täiesti võõras tuba seda teeks.

Jätkuküsimuste analüüs

(Pärast pildistamist läbiviidud jätkuintervjuud on välja toodud Lisades nr 3.2 ja 4.2)

Kuna neil ei olnud sellist personaalset portreesessiooni varem olnud, siis see oli uus ja jättis nendesse väga hea tunde. Eva nimetas seda tunnet hiljem „õhinapõhiseks”.

Nende sõnul tundsid nad ennast kaamera ees hästi. Andres arvas, et eelnev vestlus aitas kindlasti heale enesetundele kaasa. Pildistamise ajal tunnistas ta, et koges kerget kohmetust.

Ma tunnen, et Andresele ma väga lähedale ei pääsenud. Ta on vanakooli mees, kes tahab igas olukorras jääda viisakaks (nii oma tegude kui ka mõtetega) ja see võib-olla takistab tal välja näitamast oma tegelikke tundeid ja mõtteid. Usun, et temani päriselt jõudmiseks oleks meil vaja olnud rohkem aega koos veeta.

Evaga läks kõik väga mänguliselt. Tunnen, et temaga toimunud eelnev vestlus toetas ka töö käiku. Häälestas juba ainuüksi mind.

3.4 Epp ja Jüri Virve

Epp Virve (68) sündis 15. detsembril 1954 pere viienda ja viimase lapsena. Õppis Loksa Keskkoolis, lõpetas Tallinna Kergetööstuse Tehnikumi asjaajamise organiseerimise erialadel (sekretär). On töötanud postiväljastamise inspektorina, sekretärina ja raamatupidajana. Abiellus Jüriga 1978. aastal, peres on kolm last. Pärast kolmanda lapse sündi 1983. aastal pidasid Jüriga talu Arbaveres ja Epp töötas Võhma renditalus laohoidja-müüjana. Järgnesid ametikohad ettekandja, administraatori ja vahetuse vanemana Palmse hotellis ja baaridaamina Tallinna Lennujaamas. Alates aastast 2014 töötab Tallinna Loomaaias aednikuna. Epu hobideks on seenelkäimine, aiamaa pidamine ja reisimine.

Jüri Virve (67) on sündinud 20. septembril 1955 pere kolmanda ja viimase lapsena. Õppis Tamsalu Keskkoolis, misjärel töötas kohalikus TERKO-s elektrikuna. Kolm aastat teenis nõukogude sõjalaevastikus. Ajateenistuse järgselt viis tee taas tagasi Tamsallu, kus töötas EPT-s katlamaja remondimeistrina, misjärel koliti Arbaverre ja Jüri töötas Ilumäe kolhoosis farmimehhaanikuna. Pidas Arbaveres talu ja oli Võhma renditalus juhataja. Resümeesse kuuluvad ka juhataja ametikohad ettevõtetes Davelest ja Termoring. Hobidena saab nimetada lugemist ja puidust asjade nikerdamist.

Minu prognoos:

Peavad oluliseks omaette olemist. Epule meeldib suhelda, aga Jüri on kinnisem. Teda on raskem pildistamisel lahti saada, kui Eppu.

3.4.1 Intervjuud Epu ja Jüriga

Epp

Epu intervjuu on jäänud mulle väga hästi meelde just seetõttu, et esimest korda ei tundnud ma enam mitte mingisugust pinget seoses intervjuueerimisega. Kõik läks väga sujuvalt ja nautisin vestlust palju enam. Epu vestlusest õhkus nooruslikkust ja vabameelset suhtumist. Ta rääkis meeleldi kõigest.

Epp on oma viiest õest noorim ning seetõttu lapsepõlves enim hoitud ning teatud määral ka hellitatud. Kõige väiksemale ei tohtinud ju liiga teha. Mäletab, kuidas isa hoidis teda eriti – andis alatihi kommiraha jpm. Hiljem, kui Epp oli juba teismeline, siis enam nii suurt vahet õdedel ei tehtud ning pigem oli Epp see, kes õdedele alt ülesse vaatas ning kodust oma teed läinud sõsaraid väga tähtsaks pidas.

Kui palusin tal enda tolles vanuses olnud õdesid iseloomustada, siis esiti ei osanudki Epp miskit kosta, ütles vaid, et tema oli sel ajal nii väike ning teab vaid oma vanemate jutu järgi, mida keegi tegi või milline keegi oli. Vanemad olid kirjeldanud Ene kui hästi ettevaatlikku ja arga tütarlast. Ta läks peale keskkooli ülikooli, seejärel tööle, sai oma ülesannetega väga kenasti hakkama ning sünnitas ja kasvas tütar, kuni tema teekond meie hulgas otsa sai. Vanuselt järgmine, Eda, oli ja on siiani hästi julge ja töökas, võttis ette pidevalt mitu-mitu erinevat asja ning tegi need kasvõi nui neljaks ära. Meeldivad väga taimed, lõpetas Rāpinas aianduskooli. Keskmise õde Eve oli iseloomult küllaltki kange, aga samas õppides väga lahtise peaga. Saigi oma hariduse kätte, läks mehele, tulid lapsed. Eve sõna jääb peres alati peale. Neljas õde Eva on sarnaselt teistele õdedele väga hakkaja, kõigi jaoks ootamatult valis peale keskkooli tema aga hoopis teise tee – läks löökehitud. Tema on tuntud seltskonnahing ning oskab juba teha omapäraseid valikuid.

Epul ja Jüril on abielust kolm last – vanim (Mari-Liis) ja noorim (Marleen) on tütred, keskmine on poeg (Ranno). Laste kasvatamisse sai Epp kodust kaasa ranguse ja keelamise – ei lasknud lastel teha kõike, mis pähe tuli. Samas see rangus oli ka seotud praktilisusega, näiteks riideid tuli väga hoida, et need säiliks võimalikult kaua parimas konditsioonis, kuna tol ajal polnud võimalik lihtsalt asju saada. Läbi selle püüdis ta lihtsalt oma lastesse süstida seda, et asju tuleb hoida.

Ta tõdes, et on suur muretseja. Usub, et selle päris ta kohe kindlasti oma emalt. Isa oli pigem see, kes rahustas. Küsimuse peale, kas Epp on sellele teemale lahenduse leidmisega ka tegelenud, oli eitav vastus kärke tulema.

Tal on hulganisti fotoalbumeid, mida vaadates tekib nostalgia ja selstkonnasisene elevus. Armastab pilte paber kandjal vaadata. Toob eraldi välja, et teda väga sümpatiseerivad armsad ühispildid oma varalahkunud ämmaga – sellised pildid on tema jaoks väga tähtsad. Ühispilte peab ta väga oluliseks, eriti kui terve suur pere jälle kokku ja hiljem näeb selgelt, kui palju keegi kasvanud ja muutunud on. Teda kurvastab see, et tal oma ema ja isaga pole koos eriti palju pilte tehtud.

Epp hindab kõrgelt vanemast ajast pärit fotosid, kuna talle tundub, et seda hetke võeti väga tõsiselt. Nagu öeldud, pildistati vähe ning inimesed sätiti niivõrd täpselt paika, prooviti jätta aristokraatlik mulje. Samas see rangus, mis oli Epu vanaema-vanaisa ajal, asendus tema ema-isa ajal teatud määral veidi vabama ja kelmikama pildistamisega – talle meeldib väga see, kui pildil olevad inimesed naeratavad ning ta arvab, et seda peakski tegema. Teeb foto lõbusaks ja ilusaks tema jaoks.

Tulles aga tänapäeva fotograafia juurde, andis Epp mõista, et pildistatakse liiga palju ning kohati lõrstitakse seda maastikku. Juhuslikud pildid on mõttetud. Pildistamist väärivad tema arvates elu kõrghetked. Tavaelu nende kodus ei jäädvustata, aga pikema vestluse käigus nõustus ta tõsiasjaga, et üles võiks olla võetud ka mitte nii helgemad hetked, et saada aru inimlikust haavatavusest. Vanematel aegadel tehti nagu ennist mainitud, pilte ainult mingite konkreetsete sündmuste puhul – nendeks olid põhiliselt sünnipäevad ja matused. Matuste pildistamine ei meeldi Epule üldse, ei soovi neid ülesvõtteid tagantjäreli vaadatagi.

Kvaliteetset pilti iseloomustab tema meelest läbimõeldus. Pildistamise puhul peab ta oluliseks põhjust, miks neid pilte teha soovitakse.

Oma mälestustes emast on tal meeles kuidas too oli öelnud, et ärge pildistage siin midagi, ma ei taha.

Vanematelt piltidelt meeldib Epul ennast rohkem vaadata, tõdeb, et nooremana näeb inimene parem välja ning siis oli ka enesehinnang parem. Ei pea ennast praegusel ajahetkel ilusaks. Kindlasti on selline arvamus saanud mõjutusi ka ühiskonnast. Ta võrdles enda nägu sea omaga, kui ta pole end ära meikinud. Nooremana olid paksud kulmud, kahte lehte. Aga nüüd pole neist midagi alles. Meikimine hakkas talle külge ajast, kui ta töötas lennujaamas. Oldi siis tööl leti taga ja pidi hea välja nägema. Hetkel ei meeldi talle üldse, kui teda üksinda pildistatakse. Kui ta jääb fotole ainuisikuliselt, on see tema jaoks suht väärtusetu. Peab seda edevaks ning mitte kellegi jaoks vajalikuks. Väärtus tekib siis, kui pildil on ka teisi osalisi. Mingil määral tegemist tagasihoidlikkusega, kuna tähelepanu on siis jaotatud kaheks või enamaks osaks, aga Epp on sellega rahul.

Kui oleks valida, kas võõras või tuttav fotograaf, langeb liisk teise kasuks, kuna Epp tunneb end temaga mugavamalt ja vabamalt, sest tema teab Eppu rohkem ning sel juhul on lihtsam selgitada, mida fotosessioonilt soovitakse.

Küsites millist kuvandit sooviks Epp näha endast tehtud piltidelt, arwab ta, et see peaks olema seotud mingi tegevusega, mis inimest iseloomustab. Näiteks Epu puhul on nendeks seenel käimine, jalgrattaga sõitmine, jalutamine, aias toimetamine jne.

Ta ütleb, et on leppinud elu paratamatusega vanaks saamise ees, ning peab seda loomulikuks elu kulgemiseks. Vananedes läheb küll inimene välimuselt koledamaks, aga sisemine ilu ja kogemustepagas kasvavad ajas. Tänu sellele tunneb ta ennast teatud määral isegi enesekindlamalt. Välise vananemise pidurdamiseks ei ole ta ühtegi konkreetset sammu astunud ning intervjuueeri ja kiituse kohta seoses tema välimusega „süüdistas“ Epp vanemate geene.

Täis- ja pensioniikka jõudes ning menopausi saabudes oli Epp hästi ette valmistunud, teadis, mida see endast kujutab ning kõik on loomulik. Pensioniikka jõudes arvas Epp esiti, et tal tuleb kohe lõpetada töötamine ja jääda koduseks. Seis on selline, et Epp töötab endiselt samas kohas ning seda mitte sunni pärast, vaid seetõttu, et tervis ja tahe on olemas. See töö meeldib talle väga.

Epp tunneb, et on pereringis nähtud ja hinnatud, ning temaga arvestatakse.

Jüri

Jüri ma ei osanud ette ennustada, kuidas ta võiks sellisele asjale üldse reageerida. Arvasin, et ta on pigem kinnisem. Nagu ka Epp ise peale oma intervjuu lõppu ütles: „Jüri läheb kiirelt, ta annab sulle lühivastused“. Jõudsime aga väga hea kontaktini ja üksteise mõistmiseni ning Jüri üllatas vestluse kestvusega (mis ületas naist) isegi abikaasa Eppu.

On pärit kolmelapselisest perest. Pidas vanemat venda isa lemmikuks ja ennast ema lemmiklapsena, sest oli pere pesamuna. Ta on üpriski lõbus inimene juba lapsepõlvest saati. Jüri veetis 3 aastat merevæes. On selle ajajärguga oma elus väga rahul. Eppu kohtas ta sõbra pulmas.

Kuna Jürile on alati oma kätega asju teha meeldinud, siis vahetasid nad korteri nooruspõlves välja oma maja vastu. Vanemast peast armastab olla rohkem üksinda, aga mäletab, et ka lapsena sai mängitud palju omaette.

Tõdeb, et vaadates vanu pilte tuleb ühteist endale meelde ja hea on ka lastelastele näidata, kui nad küsivad. Ühe hea pildi omadusteks peab loomulikkust, et inimene oleks seal selline, nagu ta on. On suhteliselt erapooletu endast tehtud pilte vaadates. Kõige rohkem meeldib pilt,

kus ta istub abikaasaga, pilk otse kaamerasse. Vaadates seda pilti ükskõik, mis nurga alt tundub nagu vaataksid nad seda inimest, kes seda vaatab. Ütleb, et fotogeenilisus ja mittefotogeenilisus ei ole seotud iluga, kuid peab seda vaataja silmades olevaks asjaks nagu ilu.

Jüri ütleb, et tema ei näe Epu kortse, mille pärast ta ise vahest põeb, vaid teda vaadates meenub ta sellisena nagu ta noorena oli. Ta ei arva, et vananemist saab kuidagi pidurdada, usub, et sellest ei pääse mitte keegi, sest aega seisma ei saa panna. Ennast peab austama, siis on elus ka lihtsam hakkama saada, ütleb ta.

Jüri ei naudi pildistamist, tunneb, et see pildi peal olek on olnud tihtipeale sunnitud. See on ka võib-olla põhjus miks see talle meeldinud ei ole. Suhet pildistamisega peab samaks, mis noorusajal – ei usu, et oleks siis väga palju rohkem meeldinud. Usub, et saan teda mugavamalt tundma panna kui pildistan salaja. Aga ka siis kui pildistamise ajal peame vestlust, mis mõtted mujale viib. Eelistab tuttavat fotograafi võõrale, kellega oleks rohkem ühiseid jututeemasi ja julgem öelda, kui midagi ei meeldi.

Oma portreega tahab näidata end sellisena, nagu on.

3.4.2 Pildistamised Epu ja Jüriga

(Vaata veel Lisa 5)

Minu kogemus:

Epp oli oma portreesessiooni ajal üksi kodus. Usun, et see üks-ühele suhe on ka parem, intiimsem ja turvalisem. Ilmselt oleks Jüri kodusolek lisanud Epule mingi nähtamatu/alateadliku pinget, mis oleks teda tagant utsitanud ja pannud tundma, et ta ei ole nii oluline. Fookus oleks nihkunud teistele asjaoludele ja ta poleks nii kohal olnud. Epuga tundsin võrreldes Jüriga rohkem seda, et tal on mingi ettekujutus sellest, kuidas ta pildile jääma peaks. Proovisin ta sellest mõttest lahti raputada, et ta saaks olla tema ise – loomulik ja vaba. Kuigi fotosessioon oli lõbus, siis lõpuni välja ma teda sellest olekust täiesti lahti “muukida” ei osanud, kuid sain mõned hetked/fragmentid pildile, kus tunnen oma Epu ära. Poole fotosessiooni pealt tuli külla Epu tütar oma lapsega, ka see pani fookuse mujale. Vähemalt mina tundsin, et me kumbki ei suutnud enam päris kohal olla.

Jüri tuli just töölt parasjagu ja pidi alevisse kütust minema võtma. Otsustasin, et sõidan temaga kaasa, et tekiks juba pildistamiseelne usaldusside. Jutt hakkas meil kohe jooksmas ja nende kodu juurde tagasi jõudes olime juba ühel lainel.

Jürile meeldib suitsetada ja ta teeb seda päris sagedasti, seekord jõlkusin temaga kaasas, kui too välistrepil sigareti süütas ja minuga juttu rääkis. Hiljem jalutasime veel saunani – Jüri rääkis mulle huvitavaid lugusi ja mina pildistasin. Mulle meeldis, et Jüri jäi täiesti iseendaks, ilustamata. Teda oli väga kerge pildistada, sest ta justkui ei näinudki kaamerat minu käes. Tema pildid erinevad ehk kõige rohkem teistest, seetõttu, et on tabatud teda tema igapäevase tegevuse ajal. Teistel on rohkem sätitud. Aga ma ei kippunud teda ka juhendama, sest ta oli nii omas elemendis ja samas täiesti teadlik, et ma teda pildistan. Seega arvan, et polekski pidanud juhendama.

Järeloküsimuste analüüs

(Pärast pildistamist läbiviidud jätkuintervjuud on välja toodud Lisades nr 5.2 ja 6.2)

Epp tundis end enda sõnul kogu protsessi ajal väga vabalt – ka mina tunnetasin seda suurema osa ajast. Kaamera ees siiski tajusin, et tal oli mingi ettekujutus, kuidas ta olema peab (nt: muutis oma olekut/poosi kohe kui pildistama hakkasin). Nagu ta ise ka mainis, siis peab pildi peal oluliseks naeratamist. Tema sõnul annab see pildile juurde lõbusust ja ilu. Võib-olla naeratamine ja need mängulised näod, mida ta fotosessiooni ajal tegi on ka tema viis lahendada kaamera ees tekkivat pinget.

Kuigi Epp võtab vananemist realistlikult ning peab seda loomulikuks elu osaks, tunneb ta siiski välimuselt, et ei ole enam ilus - see võib olla ka üks põhjustest, mis paneb näoilmeid ja olekut kaamera ees rohkem jälgima.

Siinkohal tunnen, et vestlus ei pruugi aidata nii palju sellest üle olla. Kuna tegu on süsteemi-/inimesesisesega veendumusega. Usun, et siinkohal aitaks pigem eneseaktsepteerimisega tegelemine ja võib-olla ka regulaarne pildistamine, et näha oma arengut. Pildistamise käigus, olles sellest teadlik või tegeledes samal ajal endas nende arvamuste muutmisega, on ka pildistamisel juba kergem olla sina ise.

Tema sõnul aitab vestlus enne pildistamist asja avada. Minu puhul ei pidanud ta seda isegi nii oluliseks, sest mõistis protsessi vajalikkust ja tahtis sellele kaasa aidata.

Jüri puhul jällegist ei tundnud ma karvavõrdki, et ta oleks proovinud olla kuidagi teistmoodi kui ta muidu on. Ta ise küll ütles, et tajus minu pildistamist ebameeldivana. Kuid sel juhul oskas ta seda hästi peita või sellest üle olla, sest mina tundsin, et ta ei näegi kaamerat mu käes, ning ma saan sellega üsna vabalt ümber tema liikuda.

Kuigi Jüri ei pidanud vestluse osa minu puhul oluliseks vaid arvas, et kui tegu oleks täiesti võõra inimesega siis see aitaks kahel inimesel kohaneda.

3.5 Eve ja Madis Padari

Eve Padari (72) sündis 16. augustil 1950 pere keskmise (kolmanda) lapsena. Pärast Loksa keskkooli lõpetamist omandas kõrghariduse Eesti Põllumajanduse Akadeemias agronoomia teaduskonnas. 1972. aasta 1. detsembril abiellus Madis Padariga. Neil on neli last. Ülikoolijärgselt asus tööle agronoomina Pärnumaale Vändra Katsejaama, hiljem töötas transpordi dispetšerin ja ka sekretär-kassapidajana. 1989. aastast elab pere oma talus Pärnumaal. Nüüdseks on Eve pensionär, kes naudib elukaaslasega sarnaselt lugemist, aga ka siseriiklikke väljasõite oma eakaaslastest sõbrannadega.

Madis Padari (74) sündis 2. detsembril 1948 pere keskmise lapsena. Õppis Põlva Keskkoolis, peale lõpetamist teenis Nõukogude armees Jakutskis ja Krimmis. Kõrghariduse omandas samuti EPA-s, kus lõpetas põllumajanduse insener- mehhaaniku eriala. Seejärel töötas Vändra Katsejaamas ja Vändra Katsesovhoosis peainsenerina. 1993. aastast oli Piistaoja Katsetalu peainsener, hiljem ka juhataja. Pensionile läks kümme aastat tagasi. Madisele meeldib lugeda ning tal on suur huvi (auto)tehnikaga vastu. Armastab ajakirju.

Minu prognoos:

Eve ja Madist tunnen justkui kõige vähem. Olen vaid ühe korra lapsena neil Pärnus külas käinud.. Enamus ajast oleme kokku puutunud suguvõsa kokkutulekutel. Olen põnevil selle ees, kui palju neid pildistamisele eelnev vestlus avab.

Arvan, et mõlemale on kaamera ees olek võõras. Eriti Madisele - nii palju, kui tema kohta kuulnud olen, siis tean, et ta on väga tõsine ja kinnine inimene. Minu ema oli väga kahtleval seinukohal, kas ma Madisega üldse jutule saan.

3.5.1 Intervjuud Eve ja Madisega

Eve

Nende juurde jõudes võttis kõik hirmud minult maha Eve, kes tervitas mind väga avatult ja rõõmsalt. Temas polnud kogu protsessi ajal mingit pinget. Jutt jooksis, ning mul polnud kordagi tunnet, et ei tohiks midagi küsida.

Iseloomustab oma lapseõlve-pere toreda laulva seltskonnana. Kasvas üles keskmise lapsena, kes ei löönud kampa kahe esimesega ega ka kahe viimasega. Mäletab, et pidi teistele alati järgi jooksuma, eriti suurematele. Meenutab kaklusi suure õe Edaga, kes oli alati kraad kangem ega jätnud kunagi esimesena järele. Suure pere lapsena peab oluliseks oma perega läbikäimist või lastelaste nägemist. Kui seda jääb väheseks, siis on tema jaoks fotod väga tähtsad.

Mida ta kindlasti ei taha vaadata, on fotod vanemast õest. Tal on siiamaani veel alles väljajagamata Ene pulmapilte, kuna Ene jõudis enne meie hulgast lahkuda. Nüüdseks on ta need kasti põhja ära peitnud koos tema matusepiltidega. Neid ta vaadata ei taha, sest siis kerkivad mälestused taas ülesse. Sellegipoolest mõtleb tema kaotuse peale üsna tihti ja kuna see juhtus jõuluõhtul, siis on ta alati sellel päeval mures oma pereliikmete pärast, kes on teel perega kokkusaamisele või sellelt lahkumas. Nüüd lapseõlve pere peale mõeldes tunneb ta kogu aeg, et sealt on midagi puudu.

Ta ei arva, et vanemad neil kunagi vahet tegid, vaid pigem tegid seda lapsed ise. Praegu naljatades meenutab, et pidas ennast leidlapseks, kui mingi karistuse vanematelt sai. Nad ei pidanud küll kunagi nälga taluma, aga mäletab, et metsast sai söödud kõike, mis kätte sattus. Usub, et mingi vitamiinipuudus siiski oli. Toob välja, et tänapäevani sööb ta palju, ega saa aru, kuidas see ei mõjunud Eda ja Epu kehakaalule, vaid ainult tema ja Eva omale.

Oma haridustee ja elukoha valikul juhendus sellest, et see oleks kodust võimalikult kaugel ning poleks ümber tuttavaid, kes saaksid levitada Eve ebaõnnestumise jutte, mis vanematele

häbi teeks. Eve oli hariduselt sama kõrgelt haritud kui tema ülemus, kuid sai sel ajal tööle pelgalt lüpsinaisena.

Hingevalu tunneb esimese lapse (Marguse) pärast, kes olude sunnil tuli viia väga varajases eas mõneks ajaks vanemate hoida. Lisaks käisid lapsed sel ajal lasteaias terve nädala ja tulid ainult nädalavahetuseks koju. Seda kõike peab ta väga halvaks ja ka peamiseks põhjuseks, miks vanim poeg ei taju oma väärtust vanemate silmis. Peab seda küllaltki raskeks ajaks.

Ütleb, et vene ajal võtsid inimesed asju nii, nagu nad olid. Ei saanud mõelda, et tahad midagi kuidagi teisiti teha. Tuli leppida sellega, mis oli. Seda peab ta ka üheks elutarkusest, mis on lapsepõlvest kaasa tulnud - kõik on võimalik üle elada. Ta ei tule selle pealegi, et Madis peaks hakkama süüa tegema või põrandaid pesema.

Mäletab, et tol ajal oli oma raseda kõhu varjamine tavaline tegevus. Rasedate riided olid kõik toona sellised, kus kõhtu näha ei olnud. Selline naba näitamine nagu praegu polnud kohane.

Pildistamise koha pealt meenub, kuidas ema lõi kõik lapsed „lille” kui fotograaf tuli - riided lasti eraldi õmblejal õmmelda ning tikiti ka lillemustrid laste riietele. Väga eksklusiivne sündmus tol ajal. Emale oli ülimalt tähtis, et lapsed ka argipäevadel väljuksid kodust ilusate riietega. Arvab, et emal oli mõnes mõttes alaväärsuskompleks, mis pani teda välimusele (ja rõivastele) rohkem tähelepanu omistama.

Madisega kokkukolides sai rohkem pildistatud, seetõttu on esimestest lastest päris palju pilte. Mingi aja pärast aga muutus pildistamine lastele ebameeldivaks ning siis jäi seda ka vähemaks.

Nüüd mõtleb, et klõpsimist on teinekord liiga palju. Tema ei taotle pildistamisega kunagi ilu jäädvustamist, vaid peab oluliseks ajalugu. Mõnes mõttes meeldib talle tänapäeva pildistamine rohkem, sest oldakse loomulikumad.

Ei pea ennast ilusaks, aga ütleb, et ega ta selle pärast ka eriti ei põe. Just vanemas eas on rohkem märkama hakanud, et on jäänud pildile kuidagi inetu. Pildistamist ta väga ei taha ega tunne end kaamera ees mugavalt. Võib-olla ka seetõttu, et tihtilugu kujutab ennast ise nooremana, aga kui satub peegli või kaamera ette, siis jõuab kohale karm reaalsus. Seega fotosid endast ta oluliseks või eriliseks ei pea - see tundub isegi imelik talle. Pigem peab pilte teistest inimestest tähtsamaks. Kui palun tuua välja pildid, mis on talle eriti kallid, siis tuleb talle meelde nooruses tehtud grupipilt, kus ta näeb päris loomulik ja hea välja. Albumeid väga palju ei ole, suuremat osa pilte hoiavad arvutis.

Enne Eve ja Madise juurde minekut ütles Eve, et nad ei ole väga fotogeenilised. Kui küsisin temalt nüüd, mida ta selle all silmas pidas, siis ta ütles, et nad ei ole niisugused- keda igaüks pildistama tuleks.

Vanuse saabudes tunneb üha rohkem füüsilise võimekuse langust. Ei saa enam kõike teha ega käia igal pool, kus tahaks. Sellest tunneb puudust. Positiivseks peab pensioni, mis iga kuu arvele laekub.

Kunagi kuulis mingist telesaatest, et mehed pidavadki oma naisi noorematena nägema kui nad tegelikult on. Praegu ütleb, et näeb Madist sellisena. Jääb mõttesse: võib-olla teeb seda armastus?

Hea pildi omadusteks peab selgust, loomulikkust, teravust ja juhuslikumat pilti, mis ei oleks väga sätitud. Kui meedias on kasutatud inimesest ilusat pilti, aga tekstiline pool seal kõrval on ebameeldiv, siis teeb see ka pildi tema jaoks vähem atraktiivsemaks.

Peab oluliseks enne fotograafi juurde minekut ühtlased (ehk siis riided, mis omavahel sobivad ega domineeri) riided selga panna.

Põeb enda silmade pärast, kuna silmalihased on jäänud nõrgaks, seetõttu langeb silmalaug pupilli peale ja piirab nägemist. Seega silmade lahti hoidmine on üks asi, mida ta üritab pilti tehes jälgida. Enda ehtimine on Evele võõras ja ta tunneb ennast halvasti, kui kannab meiki. Kõige enesekindlam on ta siis kui saab olla loomulikult. Mugavamalt paneb teda pildil tundma see, kui teda juhendatakse.

Eve arwab, et tal ei ole väga head kontakti oma kehaga ning on väga kergesti teiste poolt mõjutatav. Peab oma abikaasat Madist ja tütart Maarjat inimesteks, kes on teda kõige rohkem mõjutanud. On avatud uuendustele.

Arwab, et inimese alasti keha ei peaks pildistama. Pildistama peaks inimesi ja loodust ning inimest metsaga, et näha, kui palju see on aja jooksul kasvanud.

Usub, et oma inimesega käib pildistamine nii, et sellest ei saa arugi ning kahtleb, kas mina seda selliselt teha oskan.

Eve ütleb, et on väga sõnakas inimene, paneb ikka asjad paika ja tahaks ka seda oma portreega näidata, et inimesed teda edaspidi kuulaks.

Madis

Ma arvan, et Madisel oli juba tunduvalt mugavam intervjuud tegema tulla, nähes kui lahti naised ennast juba rääkinud on. Meie vestluse käigus osutus Madis oodatust palju avatumaks, seda oli rõõm kogeda. Madisel on väga huvitavad mõttekäigud ja tähelepanekud.

Ta on pärit kolmelapselisest perest, kus kasvas üles keskmise lapsena. Peab seda aega laste kohtlemise seisukohalt rangemaks, kui tänapäeval on. Juba varakult tundis huvi põllumajandusmasinate vastu ja läks seetõttu EPA-sse mehhaanikat õppima.

Toob vestluses välja, kui palju on ta tänu oma kõrgemale eale saanud maailma arengut kõrvvalt näha, petrooleumlambist telefonini, peab seda progressi huvitavaks.

Hindab seda, et ma nii noorelt tunnen huvi möödunud aja vastu. Tema sõnul juhtub tihti nii, et kui kellelgi tuleb isu millestki (vanemast) teada saada, siis ei ole enam seda kellegi käest küsida.

Tal on kahju, et muusika, tants ja seltskonnaelu on temast kaarega mööda läinud.

Fotondusega sai kätt proovida üsna noores eas, arvatavasti 9-aastaselt. Talle see siiaamaani meeldib, aga ise pildi peale jääda ei soovi, on alati pigem tagasihoidlikum olnud. Ennast ei pea ta nii paadunud fotograafiks nagu oma venda, kes pildistab siiaamaani (on isegi fotingi teinud) ja kellel albumeid kodus jagub. Temal neid väga palju ei ole. Enamik vanu fotosid on tehtud ikkagi inimestest. Looduse jaoks kallist filmi raisata ei tahetud. Arvab, et inimesel on ka huvitavam ennast fotolt otsida. Mäletab, kuidas sai Evega koos filmi ilmutatud. Fotole lõigati toona sakilised ääred, et oleks ilusam. Tema meenutustes võeti pildistamist tõsiselt, ei mäleta, et pildil oleks väga naeratatud. Kuna fotode tegemiseks kasutatav film oli kulukas, siis võeti rohkem aega, et seda mitte asjatult ära kulutada.

Tema jaoks on ilu iga vaataja silmades. Peab seda oluliseks, kuid ei pea ennast ilusaks. Usub, et nooremas eas pööratakse sellele rohkem tähelepanu ja vanemas eas ei pea sellest enam lugu.

Peale oma vennapoja surma, kellega ta väga hästi läbi sai, hakkas märkama ilminguid vanadusest. Tervis halvenes. Peab seetõttu vananemist pigem negatiivseks.

Usub, et pildid tulevad kõige paremad siis, kui mingit poseerimist ei ole, hiljem arvab, et selleta ei pruugi kaugele jõuda ning hea pildi jaoks on vaja sättimist. Madis ei pea oluliseks, et pilt tuleks ilus, pigem on rahul sellega, mis välja kukub.

Ütleb, et teda paneks mugavamalt tundma just pildistamisele eelnev vestlus ning tuttav fotograaf.

Ennast peab abielus ratsionaalsemaks pooleks ja Evet inimestega suhtlejaks - koos moodustavad hea terviku. Sellest hoolimata ta vestluse ajal pinget ei taju, ütleb, et see on vanusega maha lihvitud.

Oma tunnetest rääkimine on Madisele pigem võõras, aga Evega on seda siiski teinud, kui vaja olnud. Peab kallistamist ka selliseks asjaks, mida iga inimesega teha ei tahaks. Inimesi, kes teda päriselt tunnevad ja mõistavad, on pigem vähe.

Vestluse alguses oli Madis kehakeele ja jutu poolest kinnisem, kuid mida rohkem me rääkisime, seda mugavamalt ta ennast tundis. Jätkuküsimustele vastates ei saanud enam pidama.

3.5.2 Pildistamised Eve ja Madisega

(Vaata veel Lisa 7.2)

Minu kogemus:

Pildistamine Evega oli väga kerge ja loomulik, nagu Eve isegi ütles. See möödus läbi pideva vestluse. Ma küll suunasin vahepeal veidi, aga seda ei pannud justkui jutu sees tähelegi. Ma arvan, et see oli kõige mõnusamini kulgenud pildistamine või vähemalt täpselt selline pildistamine, mida ma olen tahtnud oma vaimusilmas klientidega saavutada. Täielik kergus nii minul kui ka temal. Ei mingit pinget. Järgmisel päeval, kui meie asjad said tehtud, rääkisime hommikusöögilaua taga oma sugupuust ja ühel hetkel tabasin nii hea hetke ja kuna mul kaamerat kohe käes polnud, siis jooksin seda teise tuppa võtma. Kui Evest pilti hakkasin tegema, siis ta ei tahtnud enam. Ütles, et eile oli eile ja selle asja jaoks polevat ta häälestunud. Tema ebamugavustundest oli aru saada. Arvan, et oluline osa on inimesele etteteatamine, et ta saaks ennast selleks valmis panna. Ja isegi kui valdab kaamerahirm, siis niiviisi on võimalik sellega paremini toime tulla.

Madisega tundsin, et sain ta nii lahti kui sellel hetkel võimalik oli või kui hästi ma ise suutsin. Ta näitas vabalt oma taluhoovi. Kõndisime ringi ja kui tuli mingi hea valgusega koht, siis ma pildistasin. Tajusin, et ta tundis ennast ebamugavalt, paljastatult. Temaga oleks pidanud rohkem vestlust või üksteise tundmaõppimist olema, usun, et ta oleks end nii ka vabamalt tundnud. Samas arvan, et minu lühike visiit oli positiivne selles mõttes, et nad ei omistanud sellele liiga suurt tähtsust ja võtsid mind kui kedagi, kellele võib-olla südameilt mingid asjad ära rääkida.

Jätkuküsimuste analüüs

(Pärast pildistamist läbiviidud jätkuintervjuud on välja toodud Lisades nr 7.2 ja 8.2)

Eve ei karda oma mõtteid väljendada. Teeb seda üsna julgelt. Enamasti ta pildistamist ei salli. Usun, et see on Eve enda ebakindlusest tingitud ja suuresti mõjutatud ajast, kus ta on üles kasvanud. Nagu Eve jutust ka välja tuli, siis ta on teinud elus valikuid selliselt, et mitte panna oma vanemaid häbi tundma. Foto pealt ennast vaadates tunneb, et ta jääb sinna tihtipeale „koledamana” kui ta tegelikult arvab ennast olevat - see on midagi, mis on vanusega tulnud. Ma usun, et ta alateadlikult ei tahagi näha seda külge endast, mis paneb teda võib-olla kuidagi ebapiisavana tundma või vaatama näkku endale, sest mainis meie intervjuus ära ka selle, et ta ei ole kunagi pööranud erilist tähelepanu oma kehale või sellele, kuidas ta ennast oma kehas tunneb. Sellest on tal täiesti ükskõik olnud. Samuti, kui ta rääkis oma õe Ene surmast, mis oli väga traagiline ja raske üleelamine, siis mainis, et hoiab tema pilte kasti põhjas peidus. Mulle tundub, et sama võib olla tema emotsioonidega.

Üllatavalt oli kaamerakäitumine hoopis vastupidine sellele, mida ta algselt ette kujutas. Kõik läks sujuvalt. Siinkohal usun, et aitas isegi rohkem pildistamise ajal toimunud vestlus, kui see, mis sellele eelnes. See pani mõlemat osapoolt hästi koduselt ja turvaliselt tundma.

Madis on pigem ratsionaalne ning üpriski kinnine inimene, ega armasta rääkida oma tunnetest. See on alati nii olnud, kuid hea sõbra kaotus ja hädad tervisega on seda hilisemas eas veelgi süvendanud. Fotoga varajases eas kokkupuude ei ole muutnud teda ennast kaamera ees julgemaks, kuid võib-olla seetõttu oskab ta maailma nii tähelepanelikult kõrvalt jälgida. Enese pildistamist peab pigem ebameeldivaks ja edevaks. Tunnistab isegi piinlikkust, et fotosessiooni kaasa tegi. Ebamugavustunnet oli selgelt märgata ka portreesessioonil.

3.6 Eine ja Jaanus Järmut

Eine Järmut (51) sündis 2. augustil 1971 pere ainukese lapsena. Õppis Mustjala 8-klassilises koolis, siis J. Ellami nimelises Kutsekeskkoolis nr.26. Peale kooli lõppu töötas Mustjala lasteaias. 1992. aasta veebruaris sündis tütar Ene-Liis ja sama aasta 22. augustil abiellus Jaanus Järmutiga. 1997 sündis teine tütar Johanna. Siis asutas abikaasa oma väikese käsitöofirma, kus Eine töötas pikka aega. Peale seda perioodi töötas põgusalt värvijana. Hetkel töötab ta väikelaevaehitajana. Eine on oma hobiks nimetanud näitlemist.

Jaanus Järmut (52) sündis 4. juunil 1970. Enne kooli käis Uuemõisa lasteaias, misjärel õppis Tornimäe 8-klassilises koolis. Keskkooli läbis samas, kus Einegi, omandades ehitaja eriala. Peale gümnaasiumi lõppu viibis kolm aastat Nõukogude armees. Naasnuna hakkas tegelema puutööga (kadakast käsitöö). Lisaks sellele abistas vanaisa põllutöodes ja teenis sellega nooruses korralikku raha. Hobidena on välja toonud puitnikerdamise ja kalalkäimise, mida ta teeb eriti hea meelega.

Minu prognoos:

Eine on väga tugev ja julge inimene. Temaga suheldes räägiksin nagu eksootilise lõunamaa inimesega, kes julgelt väljendab ennast ja kellele meeldib enda ümber olevaid inimesi päriselt kuulata. Paneb tundma, et oled oluline.

Eine mehega võib minna raskemalt. Arvan, et ta on päris kinnine ja tal on raske ennast kaamera ees mugavalt tunda.

3.6.1 Intervjuud Eine ja Jaanusega

Eine

Vestluse põhjal selgus, et Eine on tegelikult väga kinnine ja sissepoole elav inimene. Ütleb, et see peab ikka olema väga-väga lähedane inimene, kellele ta ennast niimoodi avab. Tunnistab hirmu haigetsaamise ees. Isegi need vähesed sõbrannad, kes tal on, ei tea temast kõike. Samas märkan, et talle meeldib vestelda teemadel, mis ei lähe väga sügavale tema enda sisemaailma/pereellu. Võib-olla on osav kõnelemisoskus tema kaitsekilp, mis aitab paremini maailma sulanduda ja osavalt ümber inimeste laveerida. Omadus, mis ka mind algselt ära pettis.

Kuna tema noorusajal oli töö tegemine nii vajalik, siis ei seletatud paljusid asju lahti, ammugi ei räägitud tunnetest. Võib-olla on see ka üks põhjustest, miks Eine on nii kinnine. Elus on olnud nii palju läbielamisi, millele pole tähelepanu pööratud. See on tekitanud tunde, et sisemaailmast rääkimine ei ole sobiv.

Vahel soovib, et suudaks inimestele rohkem halvasti öelda. Tunneb, et on tihtipeale liiga pehme keegi tee suud lahti seal, kus tegelikult peaks juba ammu müristama.

Vestlusest kumas läbi tema näitlejahing. Kõik lood esitas ta väga ilmekalt ja elavalt ning läbi erinevate rollide. Seda oli lõbus kõrvalt kuulata. Eine ise peab oma näitlemislembust mandri-vanaisalt saadud andeks.

Eine ema Ene suri siis, kui ta oli kõigest 4-kuune. Peale seda kasvatas teda isa, kelle tervis halvenes päeva pealt pärast naise surma (oli läinud üleöö peast halliks). Isa suri, kui Eine oli 7-aastane. Seejärel jäi Eine vanaema hoolde. Ise väidab, et ei saanud sellest sel ajal väga aru, kuna ei pidanud kunagi hellusest ega armastusest puudust tundma. Tundis end alati väga hoituna. Mõtles sellele ainult siis, kui keegi teine ema ja isaga kuskilt tuli.

Suved veetis ta mandri-vanaema ja -vanaisa juures – seda aega peab ta kõige ilusamaks. Seal oli palju lapsi, kellega mängida. Eredalt on meeles, kuidas vanaisa teda autoga sõitma õpetas.

Fotod kannavad tähtsat rolli meenutamisel ja ajaloo salvestamisel. Tema jaoks on need näiteks aidanud elavdada mälestusi isast. Kui küsisin, mida ta ema pilte vaadates mõtleb, siis ta lausus selle peale, et milline ema praegu võiks olla, milline vanaema ta oleks ja mida nad koos kõik teeksid? Peab ema-isaga pilte kõige kallimateks. Endast kõige ilusamaks pildiks peab fotot, kus ta on 5-aastane, valgete “ingli”lokkidega ja roosa kleidiga. Talle meeldib selle pildi süütus, kus ta kellegi peale ei mõtle ega millegi üle ei muretse.

Hea pildi omadusteks ei pea pildi kvaliteeti, vaid konkreetset hetke ja inimesi, kes seal pildi peal on. Pilt ei pea kõigile meeldima, see on oluline ainuüksi neile, kes seda tähendusrikkaks peab. Igaühel on sellised fotod olemas, arvab ta.

Võõraste piltide peal ei oskagi ta välja tuua, mis seal teistmoodi olema peaks, et need teda köidaksid.

Peab tähtsamaks sisemist ilu kui välimist, mille jaoks on tihtilugu vaja inimest rohkem tundma õppida, et seda näha. Ennast ta inetuks pole kunagi pidanud ega tee seda ka praegu. Kuid tõdeb, et see on hakanud muutuma, sest pole enam nii rõõmus ja roosa kui kunagi. Sinna ei ole midagi parata, ütleb ta, ning ei arva, et seda tegelikult nii traagiliselt võtma peaks. On ennast tegelikult alati võtnud sellisena nagu ta on ega pole tundnud mingisugust survet enese muutmiseks. Ei seosta fotogeenilisust iluga.

Tema jaoks oli esimese passi saamine niivõrd emotsionaalne sündmus, et hakkas seda nähes nutma. Tundis, et on nii vanaks jäänud!

Kuid toob nüüd välja tähelepaneku, et vanemad inimesed näevad tihtipeale palju soliidsemad välja kui noored ning üha rohkem tunneb, et kortsud kaunistavad teda, mitte ei muuda inetuks. Arvab, et vananemine on õnn ning toob välja ema-isa, kes jäid igavesti nooreks ja kelle elud ta on juba pea poole võrra üle elanud. Usub, et vanadus annab talle rohkem eeliseid igasuguste lolluste tegemiseks. Negatiivse poole pealt toob välja, et luud-kondid hakkavad kangeks minema. Rohkem midagi. “Ei tasu mõelda sellise asja peale nagu vanadus iga päev,” ütleb ta. Selle pidurdamiseks ta midagi muud ei tee, kui, et kreemitab (keha) vahel, kui meeles on. Meiki kannab väga harva, kui tahab veidi „kärtsum” välja näha.

Pildi tegemisse suhtub pigem positiivselt. Otseselt kaamera ette ei jookse, aga kui keegi kutsub, siis ikka võtab osa. Mainib, et teinekord, kui riided väga märdunud on ja otse kartulipõllult tuleb, siis tunneb küll, et ei peaks pildistama, aga peab seda pigem hetkeemotsiooniks ja usub, et asi pole tegelikult üldsegi nii hull!

Ennast eriliseks fotograafiks ei pea. Neab, et tihtipeale unustab pilti teha, kui tegelikult võiks. Toob välja, et enda tehtud piltide puhul peab oluliseks, et need oleks selged. Tunneb,

et kaamera ees peaks vaatama otse ning kuulama fotograafi juhendamist. Talle meeldivad fotod, kus pole poseeritud, vaid ta võib ka mujale vaadata, kui ainult objektiiv.

Teab öelda, et vanasti oli iga kaader arvel, sest see tehti filmile. Ning iga pilt pidi tulema ilus, sest see pandi paberile. Arvab, et foto ilu all peetigi silmas sätitud pilti. Tänapäeval on „klõpsutamine” ja piltide kustutamine tehtud iga ühe jaoks väga lihtsaks, seetõttu ei suhtuta sellesse enam nii suure tõsidusega.

Peab elementaarseks, et kui fotograafi juurde minna, siis tuleks kenad riided selga panna ja ennast meikida. Just seetõttu, et on spetsiaalselt sinna mindud. Tavaolukorras, kus mõnel üritusel võib juhtuda, et pildile jääd, ta enda sättimist nii oluliseks ei pea.

Matuse- ja aktipilte ei pea ta vajalikuks pildistada. Akti peab ta niivõrd isiklikuks ning tema jaoks on võõras seda pildistada, arvab, et midagi peaks endale ka jääma. Ei seosta seda oma keha häbenemisega.

Usub, et fotograaf oskab paremini inimest sättida kui tavainimene, ning ta ei arva, et see peaks tema jaoks olema mugav protsess. See, mis paneb teda teinekord tundma, et on kuidagi koledasti pildile jäänud, võib olla täiesti mõttetu asi. Näiteks kortsus krae, ütleb ta.

Küsidest Einelt, millist kuvandit ta tahaks oma portreega näidata, hakkab ta esialgu kahtlema, kas seda saab üldse pildikeelde panna. Ta tahaks jääda sinna täpselt sellisena, nagu ta on, ilustamata.

Jaanus

Vestlus Jaanusega üllatas mind väga. Tema oli ainuke osaline, kellega eelmisel õhtul tehtud intervjuu ebaõnnestus. Tänu sellele nägin, kui erinevalt ta kahe intervjuu ajal käitus. Esimesel korral lindistasime elutoas. Ta oli oma vastustes väga nipsisõnaline. Iga küsimusega tundsin, et kõnnin temaga piiri peal ning võin libastuda. Jaanuse ebamugavustunne pani ka mind raskesse olukorda, sest nipsisõnaliste vastustega vestlust oli keeruline juhtida. Muutusin ka ise ärevaks. Ta ei tahtnud endast midagi paljastada. Veetsime hilisõhtul peale ebaõnnestunud lindistamist veel koos aega ja rääkisime huvipakkuvamatest teemadest. Usun, et see võis olla ka põhjus, miks järgmisel päeval tehtud intervjuu niivõrd palju erines.

Järgmisel päeval lindistasime intervjuu üleval nende magamistoas, sest see oli kõige helikindlam ruum. Jutt läks vestluse alguses kohe Jaanuse haruldase haiguse juurde ja sealt edasi veelgi isiklikemate teemadeni, mida tema privaatsuse huvides transkriptsioonis ei avalda.

Jaanusel on elus olnud mitmeid ebaõnnestumisi. Toob välja võitluse haigusega ja kohe peale diagnoosi saamist mahapõlenud töökoja. Kõige valusamaks peab aga hoopiski seda, kui

lähedased sealjuures selja keeravad. Lisaks sellele tunneb, et praegune majandus- ja koroonahoop on niivõrd rängad olnud ning kõik käsitöölised nulli tagasi puistanud (tema kaasaarvatud).

Ei oskagi vastata küsimusele kas inimesed päriselt näevad teda. On kogenud tunnet, et keegi ei mõista teda.

Esialgu ütleb, et välised muutused (nt juuste väljalangemine) pole tema sõnul enesehinnangut endast muutnud. Võtab haigust kui paratamatust. Hiljem tunneb, et tema juures pole midagi erilist fotografeerida. Ei oska ka välja tuua midagi ilusat. Tunnistab, et vanasti oli arvamus endast parem. Siis oli füüsis paremas vormis ning ka riided tänu Saksamaal elanud onule moekamad.

Ise pildistada Jaanusele meeldib, aga teeb seda pigem siis, kui on asja.

Pidi üsna varakult endaga ise toime tulema. Meenutab seika, kus 8. klassis osteti talle jope ja öeldi, et see on viimane jope, mis talle ostetakse, edasi pidi ise hakkama saama. Sõjavägi andis juurde enesekindlust ja pani tundma ennast rohkem mehena. Vanast ajast on meeles ütlus, et mehed ei nuta.

Kõige rohkem kardab, et keegi peab hakkama teda hooldama.

Jaanus ei tunne, et ta oleks vanaks jäänud. Võtab vananemist positiivselt ja väärtustab saadud kogemusi ning enesekindlust. Kui küsin, kas vananemine teeb ilusaks või koledaks, siis esimese hoobiga ütleb, et seestpoolt teeb ilusaks ja väljaspoolt koledamaks. Aga see ei häiri teda. Samas toob vestluse lõpus välja, et tunneb, kuidas abikaasa läheb aina kenamaks, aga tema näeb välja omas mõttes aina rohkem nagu vanamehenäss. Siinkohal arvab, et oma süü on ka tõusnud kaalunumbril.

Nüüd, olles enamuse ajast kodune, peab ta rohkem kui kunagi varem lugu ajast iseendale ja puhkamisest. Kalal käimine on üks tema meelistegevusi.

Lapsepõlvkodus tehtud pilte Jaanusel ei ole, sest sel ajal neid lihtsalt ei tehtud. Enamjaolt on nooruspõlvepildid kooli- ja lasteaiaaegsed või mõne sugulase tehtud. Neid on väga vähe, seega peab kõiki fotosid eriti kalliteks. Talle teevad nalja kunagised koolipildid, kus eelmisel päeval sai pea korralikult puhtaks pestud, aga puhas pea tähendas alati, et kuskilt jäi püsti üks juuksetutt.

Esimeses intervjuus mäletan Jaanust ütlemas, et tema lemmikpilt, kus on keegi teine peal, on tema naise nooruspõlve pilt, mis on tema rahakoti vahel. Samas teisel korral pidas selleks isa vana paati, milles sai nooruses palju aega veedetud.

Võrreldes tänapäeva pildistamist lapsepõlves pildistamisega, toob välja, et tol ajal oli see luksускаup, aga nüüd väga igapäevane.

Ilu küsimuste juures ütleb Jaanus ilma pikema mõtlemiseta, et naine (hiljem lisab, et kurviline) on ilus. Täpsemalt ta ei oskagi lahti seletada, mis teeb ühe asja teisest ilusamaks.

Mugavamalt panevad teda ruumis tundma roheline samet ja muusikana meeldib talle kuulata *rave*- või *trance*-muusikat. Eelistab tuttavat fotograafi, just seetõttu, et siis on tekkinud juba mingi side. Oluliseks peab veel asjaolu, kus pilti kasutatakse.

Küsites Jaanuselt vestluse lõpus, kas ta tunneb vahet eelmisel päeval tehtud intervjuuga, siis ta tõdeb, et tema enesetunne on sama, aga millegipärast rääkis ta seekord kõik südamest ära. Peab vestlust oluliseks osaks enne pildistamist.

Kui küsin, millist kuvandit ta tahaks oma portreega järeltulevale põlvkonnale näidata, siis ütleb ta, et hooliva ja hea isa oma.

3.6.2 Pildistamised Eine ja Jaanusega

(Vaata veel Lisa 9.2)

Minu kogemus:

Oma välimuse juures ei muutnud Eine midagi. Pani vaid pildistamisele selga oma linnaskäimise jope, mis oli erkpunane. Alguses olin isegi natuke segaduses ega osanudki teda esimese hooga kuhugi paigutada. Läksime jalutuskäigule nende kodumetsa ja tegime pilte koduhoovis.

Oma välimuse pärast ta ei põdenud. Kaamera ees oli ta täiesti vabalt, aga samas nagu ei olnud ka, või ei osanud olla. Kohe, kui kaamera tema poole suunasin, muutus poos, mida algselt pildistada tahtsin. Eine mõjus loomulikult, kuid vahel veidi kohmakalt. Arvan, et oma osa mängis jope, mis oli talle liiga suur ja tal oli raske end selle sees liigutada.

Näitusefotol on pool tema nägu varjus, mis minu jaoks sümboliseeribki seda osa, mida ta teistele ei näita ja päkseline pool on see väike osa, mida ta endast teistele näitab.

Jaanusega läks tempokalt, tunnetasin, et parem on temaga liikumises olla. Võib-olla oli see ka minu enda ärevus/hirm teda pildistada? Käisime erinevates kohtades pildistamas ja polnud üldse kaua ühes kohas paigal. Aga ta ise tundus küll vaba olevat.

Jaanus oli lähedalt omas elemendis, ta ei muutnud midagi oma välimuse juures. Ütles küll, et Eine käsib tal mütsi alati ära vahetada, kui poodi minek, aga temale see meeldib.

Jaanus meenutas mulle Leiutajateküla Lotte isa, kes on väga nutikas ja mõtleb kogu aeg midagi välja. Vaadates kasvõi tema vasaku käe nõöbiasendust, mille ta ise kadakast endale

tegi. Kui nüüd aega tagasi saaks keerata, siis tahakin paremini läbi mõelda selle, kuidas teda pildistan ja et seal jääks kumama see, kui lahtise peaga mees ta on.

Järeloküsimuste analüüs

(Pärast pildistamist läbiviidud jätkuintervjuud on välja toodud Lisades nr 9.2 ja 10.2)

Eine osas ei saanudki ma õieti aru, kuidas ta ennast tundis. Isegi tema kehakeelest oli seda väga keeruline välja lugeda. Ütles ise, et ei pabistanud enne, pärast, ega ka fotosessiooni ajal. Kaamerakäitumine sarnanes tavasuhtlusele. Väga kinnine. Enda juures midagi muutma ei hakanud. Erilist närvi ma ka ei tajunud. Teda kaameraga sihtides tundsin mingeid mikromuudatusi pooside näol.

Peab vestlemise osa kenaks enne pildistamist, ning arvab, et see aitab inimestel ennast mugavamalt tunda, kuid rohkem asju ei oska välja tuua.

Jaanus üllatas mind oma avatusega teisel intervjuul. Kuigi ta ise ei tunnistanud, et vestlus oli protsessi käigus oluline lüli, siis mina arvan küll, et ilma selleta oleks pildistamisel vahe sees olnud. Ilmselt poleks ta ennast selleta nii palju avanud. Kaamera ees jäi Jaanus täiesti iseendaks, ega tunnistanud hiljem, et oleks mingit ebamugavust tundnud.

3.7 Ema Keti Kirsipuu

Kersti (48) on sündinud 4. novembril 1974 pere esimese lapsena, vanema kaksikuna. Peab oma elus kaksikõe toetust ja lähedust väga oluliseks. Keskkooli omandas Kuusalu Keskkoolis, jätkas õpinguid Tallinna Sidekoolis haljastaja erialal. Seejärel töötas lilleseadjana ja õmblejana. 2009. aastal suri nende ühise lapse isa ning pere ülalpidamine langes täies mahus tema õlule. Sellele hoolimata jõudis Kersti pidada teenindajaametit Tallinna Lennujaamas ja õppida kaugõppes sotsiaaltööd Lääne-Viru Rakenduslikus Kõrgkoolis. Peale kooli lõpetamist töötas Kaitseliidus valvemeeskonnas. Nende asjade kõrvalt haris end Holistika Instituudis, õppides enesearengut. Hetkel töötab Rakvere Aqva Spaas administraatorina. Raskesti on mõjunud isa haigus ja surm ning paralleelselt sellele kaksikõe haigestumine.

Kerstile meeldib lugeda ja salme kirjutada. Erilist põnevust pakub kõik, mis on müstikaga seotud.

3.7.1 Intervjuu emaga

Oma ema kaasamine projekti oli juhuslik. Kuna sattusime samal ajal maale vanaema Eda juurde, siis kasutasin lihtsalt juhuslikult. Etteteatamise aeg oli väga lühike, seega ei jõudnud ma eelnevalt valmis kirjutada oma prognoosi tema kohta. Ema kammis enne vestlust juuksed, ning vahetas riideid. Võib-olla oli see seetõttu, et nägi ka kaamerat protsessi lindistamas. Tema hääletoonis oli tunda selgelt erisusi tavaoleku vahel - see oli rohkem kontrollitud (vahepeal tundus isegi masinliku mahalugemisena).

Kersti on sündinud kaksikuna, tema jaoks on see elu mõnevõrra lihtsustanud. Alati on justkui tugi kõrval olnud. Noorusajal ta ei eristanudki õieti üht teisest vaid pidas ennast õega tervikuks kahes isikus. Mäletab, et kirjutas alati igale poole „meie”, võõras oli kirjutada „mina”. See muutus aga peale seda, kui läks Mõdrikule sotsiaaltööd õppima. Kõige nooremat õde sai hoolega hoitud, kui ta oli veel päris pisikene, aga kui too suuremaks kasvas, muutus suhe kiuslikumaks. Tänapäeval saavad kõik väga hästi omavahel läbi.

Suhelda kaksikutele meeldib. Päris mitmes oma seltkonnas on nad peo hinged ja tõmbenumbrid. Vanasti pidas seltsielu olulisemaks, nüüd on see tasakaalus omaette olemisega. Esinemist võõra seltskonna ees peab väljakutsuvamaks ning mitte kõige tugevamaks küljeks. Vestluse ajal tunneb veidi ärevust selle ees, mida ta räägib - tahab jutu läbi mõelda.

Fotod on Kerstile tähtsad, need aitavad mälestusi meelde tuletada. Fotoalumeid on tal ajaga kogunenud päris palju. Enamus pilte on tehtud sihukestest lähedatest tegemistest nagu reisimine, peod või matkad, kus peaaegselt figureerivad inimesed. Samas tõdeb, et on hakanud viimasel ajal ka looduspiltidest lugu pidama.

Peab kalliks neid fotosid, kus ta tunneb, et on „ilusana” peale jäänud, sellisel juhul meeldib talle ennast pildilt ka vaadata. Tema jaoks ei ole tähtis, kas foto on tehtud juhuslikult või sihilikult. „Koledaks” pildiks endast peab fotosid, kus näost puudub sära ja juuksed on sassis.

Kersti ütles, et pilt, mis kunagi talle algselt üldse ei meeldinud, võib mõne aja pärast muutuda meeldivaks. Arvab, et nooremana ollakse enda suhtes kriitilisem ja vanemana juba leplikum.

Kuigi kunagi põdes oma silmade pärast, sest silmalaug vajus neile peale, siis praeguseks on ta selle iluveaga rahu teinud. Vanusega on tulnud teadmine, et inimene on loodud sellisena, nagu ta on. Vananemise pidurdamiseks ei pea õigeks iluoperatsioone vaid looduses liikumist.

Üks hea portreepilt on tema sõnul huvitav. Rõõmus, aga ka mõtlik olek annavad pildile sügavust.

Kui küsisin, milline nägemus tal on sellest, kuidas ta pildile peab jääma, vastas ta esimese hooga, et see peab positiivne olema. Aga siis parandas ennast ja ütles, et tegelikult võib ju ka negatiivne olla.

Tuletasin emale meelde eelmisel õhtul aset leidnud intsidenti, kus ta läks endast välja, kui hakkasin teda voodis olles pildistama. Selle peale ta lausus, et tahab pildil olla ikkagi värske, mitte sassis pea ja unise näoga. Siis ta tõenäoliselt naudib ka hiljem nende piltide vaatamist. Minu jaoks oli see loomulikkus ja reaalsus just armas.

Enne pildistamist sooviks ema hoopiski huuled ära värvida ja ilusad rõivad selga panna. Ta tahab olla selleks „valmis” – võib isegi närvi minna (vähemalt minu puhul), kui ei ole saanud aega valmistumiseks.

Tõdeb, et ka pildistamise ajal mõtleb tihtilugu sellele, et ta jääks fotole „ilus”. Kui palun tal defineerida sõna „ilu”, siis ta ei oskagi koheselt midagi öelda, nendib vaid, et see on vaataja silmades. Usub, et inimesed tema ümber on mõjutanud tema enesetunnetust. Näiteks tahaks ta olla rohkem modellide moodi – just nende, kes on pikka kasvu, sest peab seda ilusaks. Pildistamise muudab tema jaoks mugavamaks sisemine enesekindlus ja rahulolek iseendaga, millele aitab kaasa näiteks hea rõivaste valik. Kui saab kanda mõnda moekat riiet, siis tunneb ennast koheselt ka enesekindlamalt. Peab head valgust oluliseks ja arvab, et pildistamine oma inimestega võib minna hoogsamalt ja lõbusamalt. Välimuse poole pealt liigib end keskmiste hulka.

Meenutab, et on vaadanud mõnda inimest ning tõdenud, et nad on vanusega veelgi ilusamaks muutunud – sügavamaks, säravamaks ja targemaks.

Ta ei pea ennast pädevaks pildi kvaliteeti hindama – tema jaoks võib tunduda halb kvaliteet heana.

Vanasti käidi nende peres pildistamas ainult fotograafi juures. Kodus pildistamise kultuuri tõid nendeni aeg-ajalt külastavad Rootsi sugulased. Mäletab, et hiljem, kui isa juba fotoaparaadi sai, siis tehti ka ise kodus pildid valmis.

Pidusid on vähemaks jäänud – enam ei ole füüsilist jaksu. See on üks põhjus, mis on teda pannud tundma ennast vanana. Põhirolliks peab nüüd vanaemaks olemist. Noorust tagasi ei soovi, sest kõik etapid on korralikult läbitud. Usub, et vananemise juures on rohkem negatiivseid kui positiivseid külgi, näiteks toob haigused. Plussiks peab hingearengut.

Oma portreega tahaks ta näidata ennast kui supermodell.

Emaga tundsin selgelt, et tunnete küsimused on tema jaoks liiga väsitavad. Sain aru, et tal ei ole viimitsimist või tahtmist nii sügaval teemadel arutleda.

3.7.2 Pildistamine emaga

Minu kogemus:

Pildistamist alustasime rannast, kus ema haaras kohe ohjad enda kätte ja hakkas asjale loominguliselt lähenema - kinnitades endale pähe suurt kuivanud taime. Läksin sellega kaasa. See oli ilmselt tema moodus oma ebakindlustega toime tulemiseks või tahtis ta lihtsalt kiiksuga asja teha. Mingitel hetkedel tundsin tema ebakindlust, mis jäi ka pildile.

Jätkuküsimuste analüüs

(Pärast pildistamist läbiviidud jätkuintervjuu on välja toodud Lisas nr 11.2)

Kerstile meeldib pildistamine ja vaadata pilte, kus ta on „ilus” jäänud. Pidas pildistamisele eelnevat vestlust oluliseks - arvab, et see on heaks sissejuhatuseks. Teda häiris, et pildistamine tuli nii spontaanselt ning ta ei jõudnud ennast korralikumalt ette valmistada. Usun, et tundis ennast seetõttu ka pildistamise ajal veidi ebakindlalt. Hoolimata sellest püüdis pildistamisel anda endast parima.

3.8 Marek Padari

Marek Padari (46) on sündinud 6. augustil 1976 pere kolmanda lapsena. Kooliteed alustas Tori Põhikoolis, keskkariduse omandamise ja kõva punkimise eest hoolitses Vändra Keskkool, mis õnnestus vaatamata kõikidele tehtud lollustele edukalt lõpetada. Ülikoolis käis Tartus, lõpetas EPA metsatööstuse eriala. Ülikooli viimasel kursusel sagenes suhtlus oma tulevase abikaasa Kerstiga. Esimeseks töökohaks oli Aravete Saeveski tootmisdirektor. Kui Mareku ja Kersti poeg sai kooliealiseks, otsustati kolida tagasi Pärnumaale, kus oli järgmine saeveski, mida ta juhtima asus. 2010. aastal otsustas luua oma ettevõtte, mis vähesel määral toimetab veel tänaselgi päeval. Mareku huvideks ja hobideks on lugemine ja märkmiku pidamine, murdmaasuusatamine ja mootorrattaga sõitmine. Tema usuks on õlu.

Marekust ei teadnud ma midagi. Eve ütles meie intervjuu ajal, et ta on naljamees. Suhtub töösse tõsiselt ja on väga töökas. Tore, energiline. Hoolitseb pere eest. Suur autoriteet kodus. Lapsed austavad mõlemaid vanemaid.

3.8.1 Intervjuu Marekuga

Marekut nägin arvatavasti esimest korda elus, minule ta varasematest suguvõsa kokkutulekutest meelde millegipärast ei ole jäänud.

Intervjuu ajal nautisin väga tema otsekoheseid ja ausaid ütlemissi ja huvitavaid mõttekäike. Vestlus oli mõnusalt muheda kulgemisega mälestuste ja tähelepanekute radadel. Pean teda heaks kõnelejaks ja arvan, et kui ta oma elujuhtumistest raamatu peaks kirjutama, siis see oleks tõeline menuk. Peale vestlust oli minu nägu igatahes naermisest valus.

Kohe jutuajamise alguses küsis, kas mulle sobib, kui ta õlut joob. See oli juba hea algus minu jaoks.

Marek on üles kasvanud pere kolmanda lapsena, peab ennast mõnes mõttes ka pere viimaseks lapseks, sest noorem õde tuli nii palju hiljem ning tema oli selleks ajaks teiste lastega juba suureks kasvanud. Tunneb, et teda ei koheldud kuidagi teistmoodi kui temast vanemaid lapsi, aga peab kasvatust teistsuguseks võrreldes oma noorema õega, sest siis olid ajad juba teised – saada oli kasvatusalaseid raamatuid ning vanematel oli kindlasti varasemast ajast ka rohkem kogemusi. Oma nooremat õde Maarjat peab “uuema aja inimeseks”, kes avardab neid rohkem ning katsub neid „sallivamaks” muuta.

Suureks saamine on tema sõnul olnud pikem protsess ja võtnud päris kaua aega.

Tõdeb, et on väiksenäo saanud rihma, kui hakkama oli saanud suure pahandusega, aga peab seda selle aja kasvatusvormiks ega tunne, et see kuidagi on mõjutanud tema hilisemat elu. Peres vanematega muredest või tunnetest ei räägitud, pigem tuli see kõne alla oma õdede ja vennaga. Ei mäleta, et oleks tundnud sellest erilist puudust. Kui küsisin sama küsimust tema praeguse pere kohta, siis tõdeb, et on selle peale isegi mõelnud ja optimistlikult arvanud, et äkki neid muresid ei ole. Seejärel aga tunnistas asjaolu, et ju neid ikkagi on, aga neist lihtsalt ei räägita talle.

Peab ennast hästi kinniseks inimeseks, kellel on kolm-neli sõpra, kellega ta läbi käib ja üks selline, kellega räägib kõigest, koos on isegi baaris nutmas käidud. Võõrastega suhelda väga ei taha, kuigi on avastanud, et kui ta täis on, siis “meeste peldikus saab juttu räägitud küll”. Selle peale ta kaine peaga ei tuleks.

Ta on rahul endaga sellisena, nagu ta on. Kuigi naine seda heaks ei kiitnud, kasvatas endale habeme. Esialgu vuntsid, mille järel arvas, et enam perverssemaks minna ei saa, aga sealt edasi avastas, et ikkagi saab. Siis kasvasid juuksed pikaks ja ega enam maha lõigata ka ei raatsi.

Vennaga sai omal ajal alustatud bändi iseileiutatud vahenditega. Kuigi Marek enda sõnul rütmi ei tajunud, siis vennaga lava ees istuvalle sõbrale sai kontserte antud küll.

Ütleb, et tihti peale läheb öösel pea ideede poolest rohkem lahti ning ta leiab ennast näiteks anekdoote välja mõtlemas. Ka unenäod annavad inspiratsiooni huvitavate asjade tegemiseks. Loeb ette mõned märkmed oma päevikust: „Kui varrukas hakkab õla poolt, siis on ta varrukas, aga kui teisest otsast, siis on ta kinnas.”

Mäletab kui ülikooli ajal sai kirju kirjutatud vanade klassiõdedega ja kui hea tunne oli kirja saada.

Enda sõnul on kõik see loomingulisus initsiatiivi saanud mingitest raamatutest, luuletustest või naljadest, mis on talle väga meeldinud ning temas tekitanud soovi - „Ma tahan ka naljakas olla”.

Tema loodud peres kasvab kolm last, ning endalegi teadmata põhjusel on kõik erinevad. Tunnistab, et esimese lapsega ei osanud nad midagi väga karta ning lapsel olid väga vabad käed. Marek sooviks, et tema lapsepõlve perest oleks rohkem asju üle kandunud praegusesse perre. Aga ütleb, et abikaasa solgib selle asja ära. Näiteks meeldiks talle, et päevas korra istuks kogu pere ühise söögilaua taga. Praegu on nende peres tavaline see, et kõik on eraldi oma tubades, kui kodus ollakse.

Kõige suuremat sõprussuhet oma laste seast tunneb vanema poja Pauliga (24), kes on juba nii suur, et koos saab õlut juua ja suitsu teha.

Fotosid ta oluliseks ei pea, välja arvatud pilt Jüri Järvetist, mida ta kasutab raamatu järjehoidjana. Muudel juhtudel pole nende vaatamine talle huvi pakkunud. Usub, et päris palju mõjutab seda ka telefonikaamera kehv kvaliteet ja väike ekraan. Nagu ta filmidegi puhul toonitas, siis ei saa ta kehva kvaliteediga asju vaadata, kuigi ta abikaasa seda teeb.

Vestluse käigus siiski mõningaid pilte telefonist näitab. Need on enamasti mingitest juppidest, mutritest, dokumentidest ja detailidest, millest kõrvaline isik ei pruugi midagi aru saada. Nagu ta ise ütles, siis on need pildid põhiliselt „perse läinud asjadest”.

Eriti kalliks peab fotosid oma abikaasa koolipõlvest ja tutvumishetkest ning vanemast pojast Paulist - neid kolme hoiab ta oma rahakoti vahel. Hiljem tõdeb, et ei ole neid tegelikult aastaid vaadanud. Tema jaoks tähtis mitte foto vaid perega koosolemine.

Kui valida on võõraste või tuttavate inimeste fotode vaatamise vahel, siis Marek ütleb kohe, et neid tuttavaid inimesi ta tegelikult ei vaataks, aga võõraid ka võib-olla mitte.

Enda nooruspõlves sai vennaga tehtud pilte ja ilmutatud filme – seega on ta ka tehnilise poole pealt fotograafiaga rohkem tuttav. Lapsepõlvekodust mäletab, et isa oli fotograaf. Fotoaparaati võrdles ta oma isa rahakotiga, mida ei läinud ilma luba küsimata võtma. Seda sai salaja ainult puudutada. Mäletab, et pilte tehti mingitel suurematel sündmustel, siis aeti kogu rahvamass ritta.

Kõige koomilisemaks peab aega, kus seebikarbid tulid ja inimesed ei teadnud, mida kõike ära pildistada – siis oli klassika, et tehti foto inimestest, kes vaatavad fotosi, sest albumeid oli neil palju ja kui keegi külla tuli, siis neid alati vaadati. Koerustükina mäletab, kuidas tegid filmile klassikaliste pildiseeriade vahele vennaga peolt tulles purjus peaga *selfie*, ning edaspidi said külalised vahelduseks traditsioonilistele piltidele näha ka kahte purjus *selfitajat* – peab ühte neist ka enda jaoks üheks kõige kallimaks fotoks.

Peab uskumatuks fotograafia ja tehnika arengut. Kui varem pidi pildi tegemiseks fotograafi kutsuma või kuhugi stuudiosse sõitma, siis nüüd on see kõikidel võimalik ise

kodus ära teha, „Nagu sa saad niimoodi dokumendi teha, et ma istun, kurat, võib-olla aluspükste väel seal pliidi ees, tehakse pilt ära, saadad ära ja sul tuleb dokument nagu posti.”

Hea foto omadusi ei oska kohe välja tuua, hiljem ütleb, et eellugu ja huumor on see, mis tema jaoks fotol suuremat tähendust omavad. Marek peab väga heaks pildile püütud hetke, kus õde tõi talle liitrise viski sünnipäevaks.

Võõra foto puhul vaatab, mis materjali on pildistatud ning otsib mingit eripära. Arvab, et vananimene on fotodel kindlasti huvitavam.

Fotogeenilist inimest peab ta ka huvitavaks või selliseks, keda kaamera armastab või kes oskab pildile jääda. Võrdluseks toob aborigeenid, kellel on luutükk ninast läbi lükatud ja Pamela Andersoni, kes võib küll ilus olla, aga pildi pealt on ikkagi huvitavam midagi muud vaadata.

Ennast ta ilusaks ei pea „Ma tean, et ma ei ole”, ise naljatades, et küll on huvitav! Nooruses tal ilu peale aega mõelda ei olnud – hakkas kohe punkariks ja teha oli palju.

Mareku jutus on märgata ja ta ka ise hiljem kinnitab seda, et ta seostab vananemist ilu kadumisega. Näiteks oma abikaasa puhul nõustub kohe sellega, et on märganud tema vanemaks jäämist „Issand jumal, tead, kui kena ta oli!” Sealkohal mainib ära, et vananedes lähevad inimesed tihtipeale omapärasemaks. Tema ise on nõus olema vana ja kole. Positiivseks peab veel seda mõnusat tarkust ja ülbust elule tagasi vaadata. Marek võtab teema hästi kokku lausega - „Lendasid kuskil seal noore *poweriga* peale, arvasid ei tea mida, nüüd lähed vaikselt, kuradi suss sahiseb ja lähed, teed asja ära.” Vananemise pidurdamiseks ei kavatse ta midagi teha. Tõdeb, et kui oleks võimalik seda kuidagi tabletiga pidurdada, siis ilmselt ta ostaks selle, aga arvab, et tal viimased jäävad ikka võtmata, läheb meelest ära see purgivärk.

Ei pea ka vanusega rekordi tegemist eriti toredaks, sest siis ei ole enam oma generatsiooni inimesi alles, kellega meenutada või “päris” asjadest rääkida. Kui see ring ära kaob, siis on midagi puudu. Selles mõttes peab Marek mõistlikuks õigel ajal ära surra.

Ei nõustu väitega, et noorena on rohkem välist ilu ja vanemana rohkem sisemist. Tema jaoks käivad need käsikäes, ning peab ilusaks ikkagi energiast tulvil noort inimest.

Toob välja, et kui noor oled siis ollakse koguaeg ilus, aga kui vana siis tuleb juba mõtlema hakata. Endal on tal null nägemust sellest, kuidas fotole võiks jääda. Arvab, et see on rohkem naiste asi. Tema ei ole viitsinud seda teha. Hea tähelepanekuna toob välja, et inimesed, kes talle meelivad, on ilusad. Küsimärgi alla seab välimuse poole, aga ei pea seda ka oluliseks. Ütleb, et sellisel juhul lihtsalt mõtled nad ilusamaks kui nad võibolla tegelikult on.

Satub üpriski suurde segadusse küsimusega, kas talle ennast meeldib piltidelt vaadata. Õiget vastust ei oskagi öelda, aga õhku jääb mõte, et võibolla meeldiks kui väga ilusad pildid oleks (kahtleb oma heas väljanägemises ja oskuses kaamera ees olla). Peab (endast) piltide tegemise mittemeeldimist endavanuseliste inimeste asjaks.

Hiljem, süvenedes rohkem hirmu tagamaadesse, ütleb Marek, et tema lapsepõlves ei olnud edevus või enda eksponeerimine okei – seda seostati kuidagi enda teistest paremaks pidamisega. Tänapäeval sellele tema arvates erilist tähelepanu enam ei pöörata. Teiseks tõi välja, et tagasihoidlik inimene ei tahtnudki, et tema peale kallist filmi raisataks.

Tõdeb, et on tundnud vanemaks jäämist. „See tuleb vaikselt nagu pingi peal su kõrval järjest lähemale. Lõpuks lükkab su sealt maha - keeva veega katlasse”. Alates 35ndast eluaastast tekib meestel „ühtlase pinina aeg”, enne seda on koguaeg näpud püsti. Nüüd olles 46-aastane, hakkad seljast alla vajuma. Tegelt on see asi, mille pärast ta väga ei muretse, võtab seda kõike elu loomuliku osana.

Kuigi toob välja ka füüsilise languse, siis ei pea seda ainukeseks vanaduse tunnuseks, vaid pigem seda, et mida rohkem inimesi arvab, et sa oled vana, siis see teebki su vanaks. Vanasti, kui Marek oli noor, olid paljud inimesed temast vanemad, aga nüüd on vastupidi - tema on väga paljudest inimestest vanem.

Kaamera ees paneks teda mugavamalt tundma ilmselt purjus olek, sest sellises olekus on tal endast päris palju pilte. Peab ka pildistamisele eelnevat vestlust fotograafiga oluliseks ja ka seda, et fotograaf teda pildistamise ajal juhendaks.

Jõuluvanaks kehastumine on samuti aidanud tal fotografeerimise hirmust üle olla. Sel hetkel ta ei pea olema tema ise ja keegi ei tunne teda ära.

Tõi vestluse jooksul mitu korda välja, et ta ei oska põhiteema kohta midagi rääkida, kuigi tegi seda väga põhjalikult ja huvitavalt.

Lõpuks ütleb „Kurat, peab jah (pildistama), tee jah neid pilte tead, siis on lastelastel hea vaadata ju.”

Mitmetel hetkedel meenutab oma vanaisa Pauli, kes oskas elu elada nii, nagu ta arvab, et seda võiks (kõik) teha – kerge huumoriga.

Oma portreepildiga tahaks edasi anda rõõmsameelsust või öelda: „Kurat, elage ikka mõnuga, nii kaua kui saab.”

3.8.2 Pildistamine Marekuga

(Vaata veel Lisa 12.2)

Minu kogemus:

Pildistamine oli minu arvates sujuv. Aeg-ajalt Marek küsis, kuidas ta olema peaks. Mulle tundus, et ta ei tundnud ennast kõige mugavamalt kaamera ees. Ta lihtsalt ei olnud sellega harjunud, seega veidi kohmetu. Pilg eksles maha, kui tunnetas kaamerat enda isiklikus ruumis.

Kuna Madise intervjuud täitsid ausad ja värvikad seigad tema elust, kannab ka portree temast minu nägemust sellest, kuidas tal aeg-ajalt heas mõttes "katus sõitma läheb".

Jätkuküsimuste analüüs

(Pärast pildistamist läbiviidud jätkuintervjuu on välja toodud Lisas nr 12.2)

Marek ei tundnud pildistamise eel enda sõnul mingit hirmu, küll aga koges pildistamise ajal kohmetust või teadmatust, kuidas olla. Ütles, et ta võiks rohkem vaeva näha sellega, milline ta välja näeb. Tema puhul ei näe ma hirmu koledana pildile jäämise ees, vaid pigem on see tagasihoidlikkus, mis paneb teda tundma kohmakalt - nagu ta ka ise välja tõi, siis kasvas ta üles ajal, kui enese näitamine oli märk edevusest ning tähendas, et inimene peab ennast teistest paremaks.

Vestlust ta nii oluliseks ei pidanud. Arvab, et võõra inimesega ei viitsiks ta nii pikka vestlust ilmselt teha ning tõdeb, et see ei aidanudki nii väga kui sugulusside üksteisega.

3.9 Lileen Rosin

Lileen Rosin (3) on sündinud 24. jaanuaril 2020 pere teise lapsena. Vihula lasteaeda läks siis, kui oli aasta ja seitse kuud vana. 2022. aasta juunis läks üle Võsupere lasteaeda. 2022. aasta sügisest tantsib Rakvere tantsustuudios „AmiciDancers”. Tema lemmiktegevuseks ongi justnimelt tantsimine.

Minu prognoos:

Ma olen Lileeni vist ainult korra eelnevalt näinud - mängisin ta venna sünnipäeval Pipit, Lileen oli alles beebi. Seega ei osanud ka prognoosida, milliseks kohtumine kujuneda võib.

Epu sõnul on tegu väga julge ja eneseteadliku tüdrukuga.

3.9.1 Intervjuu Lileeniga

Lileeni vestlus möödus mänguliselt - suurema osa vastamise ajast hüppas ta diivanil.

Talle meeldib pildistada ja pildile jääda, kuid videote tegemine on talle veelgi südamelähedasem. Neid meeldib talle tõesti kõigist teha.

Algselt ütleb, et talle meeldib ka võõramaid pilte vaadata, aga siis natuke mõeldes nendib, et talle võõrad inimesed tegelikult üldse ei meeldi, sest nad võivad kurjad ja pahad olla.

Toob esile, et eriti paljud pildid on emme telefonis.

Koledaks peab mustika-viinamarjakooki, värvitud masinat, värvisegu ja poisse, välja arvatud oma venda Johanit. Ilusaks aga roosat lipsu, roosaid asju ja tüdrukuid. Lisab veel, et vähemalt on intervjuuerija ja tema ka ilusad.

Pilte endast lihtsalt meeldib vaadata. Nõustub väitega, et see on ka sellepärast, et ta on nii ilus. Vahest kardab pildistamist, sest foto võib kelle tulla. Eriti siis kui on kelle riietus seljas, siis pelgab.

Küsib ka intervjuuerija arvamust asjast. Naerab mu välja, kui ütlen, et see pole minu arust nii oluline. Tema jaoks peavad tüdrukud ennast korda tegema.

Esimese hoobiga ütleb, et ei tahaks vanemaks jääda, aga siis mõtleb ringi. Vanemad inimesed on ikkagi ilusad. Väiksed mitte. Ise ta ühtegi vana inimest ei tea.

3.9.2 Pildistamine Lileeniga

Minu kogemus:

Kuna Lileen on kõigest 3-aastane, tundsin suurt erinevust võrreldes vanema inimesega. Mulle meeldis temaga pildistada, tundsin end temaga ühel lainel. Tal polnud mingit tunnet, et peab kuidagi poseerima. Ta oli nii vaba ja kogu protsess oli väga mänguline ning lõbus. Tulemuse sain kätte mõne minutiga. Ma arvan, et hea kontakti saavutamiseks peabki oskama häälestuda selle inimese tasemele, kellega sa kontakti otsid. Pean oluliseks, et see oleks pigem sõbra- kui kliendisuhe. Kui teha pildistamisest atraktiivne kogemus, siis on mõlemad osapooled meelestatud positiivsemalt. Laste puhul on olulisem protsessi pikkus, sest nende puhul tekib väsimus kiiremini. Märkasin Lileeni osas mingeid üksikuid õpitud maneere, mida oli väga huvitav jälgida, kuna ta oli veel nii noor. Näiteks nagu enese ilusaks sättimine enne pildistamist.

Ma arvan, et väiksematega on ka seetõttu lihtsam, et nad ei hinda -või mina vähemalt ei tunne, et võiksin saada sellist kriitikat- nagu täiskasvanutelt ja seega saan lasta ennast lõdvemaks ja lollitada rohkem. Võib-olla on see kinni ka inimeses, kelle arvamuse osakaalu ta määravamaks peab. Samas on lapsed väga ausad. Hoolimata sellest, et Lileen pidas enda ilusaks tegemist enne pildistamist oluliseks, siis pildistamise ajal ta unustas selle justkui ära ja käitus väga vahetult. Ei olnud mingit nägemust või tunnet sellest, et ta peab kaamera ees kuidagi teismoodi olema.

Jätkuküsimuste analüüs

(Pärast pildistamist läbiviidud jätkuintervjuu on välja toodud Lisas nr 13.2)

Pildistamine Lileenile meeldis, sest fotograaf oli nii ilus ja kasutada sai taskulampi (tegime varjuteatrit). Peab oluliseks, et fotograaf oleks tuttav, sest võõraid ta kardab. Enne intervjuud kartis, et intervjuueeriija on koletis, kuid vestluse käigus selgus, et asi polegi nii hirmus.

3.10 Emily Järmüt

Emily Järmüt (13) on sündinud 25. mail 2010 pere kolmanda lapsena. Tornimäe lasteaeda läks ta kolmeaastaselt. 2017. aastast õpib Orissaare Gümnaasiumis.

Emily on aktiivne sporditüdruk, kes tegeleb kergejõustiku ja rahvatantsuga. Õpib hästi, võtab osa koorilaulust. Väikestviisi ka kunstihing, kuna meeldib joonistada.

Minu prognoos:

Emilyga olen varasemalt vaid mõnel korral suguvõsa kokkutulekul kokku puutunud. Inimese mõistmiseks jääb sellest liiga väheseks. Neil paaril päeval, mis Saaremaal Emily pere juures veetsin, oli Emily pigem vaikne ja hoidis õega kokku. Ilmselt on ka tema kaamerakäitumine pigem tagasihoidlik.

3.10.1 Intervjuu Emilyga

Emily puhul jäi ajast veidi puudu, kuna pidin praami peale ruttama. Tegime ära esimese osa intervjuust ja jätkuküsimusteni enam ei jõudnud. Ka fotosessioon jäi lühemaks kui enam osalejatel. Ütlemistes oli tunda veidi ebakindlust ja kerget ärevust - ei märganud, et tema närv oleks jutuajamise jooksul taandunud, aga tundsin, et see aitab tal kaamera ees ennast mugavamalt tundma panna. Vestluse käigus mainis, et see aitab tal ennast mugavamalt tunda ning ta peab seda oluliseks.

On pere kolmas laps. Peab väiksemat õde tüütuks, sest temaga on palju tegemist. Arvab, et temas on nii ekstraverti kui ka introverti. Oma sõpruskonnas tunneb ennast julgemalt. Isapoolset suguvõsa teab rohkem, kuid sooviks tundma õppida ka emapoolset.

Peab fotosid tähtsaks ja nende vaatamist lähedaks ajaviiteks – tekitavad rõõmsa meeleolu. Tal on isegi enda toas mitu albumit. Fotosi on suguvõsa kokkutulekutest ja igapäevaelust.

Pildistada Emilyle meeldib, aga tihtipeale ei tule rõõmsatel hetkedel meelde kaamerat välja võtta. Eriti heaks ja kalliks peab pilte sõprade või perega. Hea pildi omadusteks peab inimesi fotol ja valgust.

On tundnud survet pildistamisel, kui öeldakse, et peab naeratama – tema jaoks pole hammastega naeratus väga kena. Tavaliselt piltidel ta poseerib või “on niisama”.

Ennast meeldib talle fotodelt vaadata, kui ta on neile jäänud „ilus” – selle all mõtleb ta, et on oma näo ja kehakujuga rahul. Tunneb ennast ilusana, aga ütleb, et see ei ole koguaeg nii

olnud – toob välja aja kui tal oli veel tukk. Tunnistab hirmu pildi peal koledana jääda. Enda puhul peab koledaks igasuguseid totakaid nägusid. Vahel on väiksem õde öelnud, et ta on kole – see on läinud südamesse.

Peab pildistamisel oluliseks selle eesmärgi. Kui foto on avalik, siis soovib teada, kus pilti näha saab või kuhu see läheb. Veel meeldib talle, kui fotode valik on lai. Kodune keskkond, muusika ja lähedaste kohalolu paneksid ta pildistamisel mugavamalt tundma, samuti see, kui fotograaf on tuttav inimene.

Emily tahaks saada vanemaks, et rohkem oma asjade eest vastutada ja oma käekäigu eest otsustada. Ta tunneb, et on jäänud vanemaks (mitte vanaks). Mingil hetkel hakkas oma juustes nägema halle karvu.

Vanaduse tunnusteks peab lühemat kasvu, aeglasemat kõnnitempot, hallimaid juukseid ja kortse. Sellest hoolimata peab vanadust positiivseks ja loomulikuks ega karda, kui see peaks ükskord kätte jõudma.

Oma portreega tahaks näida naljakam ja rõõmsam, kui ta võib-olla tegelikult on.

3.10.2 Pildistamine Emilyga

Minu kogemus:

Pildistasime nende kasvuhoones, kus oli hea külma ilma eest sooja pageda sai üleriided ära võtta. Panin fotosessioonil mängima ka muusika. Emily võttis toast kaasa ka oma kassi. Fotosessioon tekitas minus ekstaasi, nad olid koos nii ilusad. Kogu pildistamise protsess oli vabam kui intervjuerimine. Usun, et ta jäi loomulikuks ja nautis ka ise minuga koosolemist.

Jätkuküsimuste analüüs

Jätkuküsimused Emilyga jäid tegemata, sest jooksin siis juba praamile.

Emily näib ennast oma kehas hästi tundvat. Kerge häbelikkus tal kaamera ees oli, aga muutus iga hetkega aina julgemaks. Usun, et oleksime sellest pikema kohtumise käigus ka täielikult jagu saanud. Ärevust tekitab see, kui ta ei saa pildistamisprotsessi kontrollida, seega tahaks hiljem suuremat pildivalikut ja ise valida, mida jätta või mida mitte. Vananemise teema peale pole ta küll varem mõelnud, aga see ei hirmuta teda. Vestlust pidas vajalikuks ja tões, et see pani teda mugavamalt tundma.

4. OMA PERE LUGU II

Neljandas peatükis analüüsin kõiki läbiviidud intervjuusid ja fotosessioone ühe tervikuna. Vaatlen kaamerahirmu või selle puudumist ühisosade ja erisuste leidmise abil.

4.1 Üldistused vanuse põhjal

Vahe vanema ja noorema generatsiooni vahel oli märgatav. Kuigi ka noorematest suurem osa pelgas kaamera ees olemist, oli nende jaoks põhjuseks hirm jääda pildile koledana või saada hiljem kriitika osaliseks. Isegi kõige noorem osaleja, kes oli vaid 3-aastane, pidas ilusaks olemist ja eelnevat sättimist oluliseks. Lemmikuks pidas enamus neist lõbusaid ja ilusaid pilte endast. Fotosessioonid olid tihtipeale liikuvamad ja neil oli endal juba mingi mõte/idee olemas, kuidas pilti võiks teostada.

Vanemaealised ei osanud paljudel juhtudel anda otsest põhjendust sellele, miks pildistamine neile nii vastumeelne on. Täpsustavate küsimuste abil selgus, et lapsepõlvest on kõikidel pildistamine meelde jäänud väga tähtsa suursündmusena ning enamus neist ei tunne ennast nii väärtuslikuna või olulisena enam. Suurem osa vanemaealistest peab lapsepõlves tehtud pilti kõige ilusamaks. Näiteks Marek tõi välja, et tema ajal seostati enese eksponeerimist või edevust enda teistest paremaks pidamisega. Lemmik pilt neist endast oli ka tihtilugu lapseas tehtud. Ainsana eristus Eva, kes mäletas lapsepõlvest konkreetset sündmust, peale mida muutus pildistamine tema jaoks vastumeelseks. Fotosessiooni käiku lasid rohkem fotograafil juhtida.

4.2 Üldistused soo põhjal

Meeste puhul ei kippunud ükski neist suure hurraaga fotole - nad lihtsalt tegid selle tutvuse poolest ära. Mareku öeldu enese eksponeerimise kohta kehtib selle uurimuse raames pigem meeste puhul. Võib-olla see on ka üks põhjustest, miks nad olid iseloomu poolest samuti tagasihoidlikumad. Enamus meestest ei pidanud enda eelnevat sättimist oluliseks (Jüri, Marek, Jaanus, Madis).

Naiste suhtumine keskendus rohkem välimusele - kui see ei olnud enam niisugune, nagu varem, või tunti end mingil muul põhjusel „koledana” (pole näiteks ilusaid rõivaid seljas), siis oldi ka kaamera ees ebakindlamad. Suurem osa naistest hindas küll hea pildi puhul loomulikkust, aga märkis, et nad ise sooviksid küll end veidi eelnevalt sättida ning näidata pildil oma paremaid külgi (Eda, Eva, Epp, Kersti).

Need naised ja mehed, kes suutsid ennast aksepteerida “sellisena nagu nad on” (Eve ja Jüri), tundsid end ka kaamera ees minu silmis vabamalt.

4.3 Üldistused iseloomu põhjal

Osalejatest pean kinnisemaks 6 inimest (Eda, Andres, Marek, Madis, Eine, Jaanus), avatuks 4 inimest (Eva, Eve, Epp, Lileen) ja nende vahepealseks 3 inimest (Jüri, Kersti, Emily).

Nii avatud kui ka kinniste inimeste puhul ei erinenud enamuse arusaam kaamera ees olemisest kui ebameeldivast tegevusest. Vaid 1 inimene 4-st (kõige noorem osaleja Lileen) armastas seda. Ülejäänud 3 avatud inimest tahtsid lihtsalt mind aidata, kuid ise kaamera ette siiski ei kipu. Avatud inimesed läksid hoogsalt kaasa ideedega, mida välja pakkusin ning tegid ka ise sinna sekka natukene nalja (nt Eva).

Kinnisema iseloomuga inimesi oli kõige rohkem - koguni pool kogu osalejate arvust. Keegi neist ei pidanud pildistamist enda meelistegevuseks. Tõden, et kinnistemate osalejatega oli ka endal vaja rohkem mõttetööd teha, et panna neid protsessi käigus mugavamalt tundma ja saavutada soovitud tulemus. Tihtipeale oli ideede genereerimine rohkem ühepoolne (fotograafi poolne).

Inimesed, keda ma ei osanud liigitada ei ühte ega teise kategooriasse (3 tk), olid kaamera ees üsna vabalt, kuigi kaks (naised) neist tundsid ebakindlust oma välimuse suhtes, kolmas (mees) sellele ei mõelnud. Nende poolt oli tegevus veidi juhitud (Emily võttis kaasa oma kassi, Kersti pani endale põõsa pähe) või siis läks pildistamine dokumentalistlikus suunas (Jüri tegi suitsu). Ise sain fotograafina olla rohkem vaatleja rollis.

4.4 Üldistused kaameraalaste teadmiste põhjal

Kaameraalaseid teadmisi omasid osalejatest ainult mehed – Madis, Marek ja Jaanus. Jaanuse oskusi intervjuust välja küll ei tule, aga kuna ta eelmisel päeval näitas mulle erinevat fototehnikat ja rääkis hiljem ka ilmutamisest, siis sobitub ka tema siia. Eine jutust selgub, et ka Emily armastab kaameraga põllu peal pildistamas käia. Tüdruk ise ütleb, et peab valgust oluliseks hea pildi koostisosaks. Teised osalejad, kasutavad pildistamiseks nutitelefoni (süvenemata tehnilisele poolele). Eda ei pildista üldse.

Mehed ei pea pilte endast oluliseks. Madis on pildistamisele rohkem vastu ja seega ka kaamera ees ebakindlam kui Jaanus või Marek, kes võtsid olukorda vabamalt.

Ainuüksi selle põhjal saan järelduse teha, et kaameraalased teadmised süvendavad kaamerahirmu. Kuid ei pea seda piisavalt adekvaatseks või ainukeseks oluliseks näitajaks kaamerahirmu hindamisel.

4.5 Üldistused vananemisse suhtumise põhjal

Enamus vanematest osalejatest pidas end füüsiliste vananemise märkide ilmnemisest olenemata hingelt endiselt nooreks. Vanemad inimesed pidasid end küll leplikumateks oma välimuse suhtes, aga vestluses oli mägata ka nende ebakindlusi, mida võib-olla ei taheta endale tunnistada. Need, kes peavad ennast koledamaks (nt Epp), tunnevad väärtusetust ja ei mõista, miks peaks ainuüksi nende peale “pilti kulutama”. Ennast ei peeta enam nii tähtsaks kui fotot, mis on mälestustes.

Mõistetakse, et ilu tuhmub, kuid sellegipoolest tahab enamik jääda pildile ilusana. Seetõttu ongi enamus osalejatel kaamerahirm.

Märkan, et inimesed, kes on oma elus palju kaotusi (nt vanemate varajane surm) läbi elanud, on kinnisemad. Näen, et see mõjutab palju nende edasist elu kulgu ja suhtumist vananemisse - see on muidugi isikuti erinev. Näiteks Eine mõlemad vanemad surid väga noorelt ja seetõttu võtab ta ka vananemist rohkem kui õnnistust, kuna on jõudnud juba kahekordselt nende vanuse üle elada.

Kõik osalejad võtsid vananemist kui paratamatust, millega tuleb leppida. Ilu ei peeta enam nii oluliseks, võetakse asja loomuliku kulgemisena.

4.6 Üldistused enesetaju põhjal

Suurem osa osalejatest on kasvanud üles ajal, kus töö tegemine oli põhiline. Enda keha kuulamine ja tunnetest rääkimine jäi selle varju, ega olnudki oluline. See võib ka olla põhjus, miks vanemaealised ei pea ennast eriti oluliseks, ega näe vajadust, miks neid peaks pildistama.

Tänapäeval on enda väärtustamine hakanud suuremat tähendust omama, ning seda peetakse sama oluliseks, kui mitte isegi olulisemaks kui töö tegemist. See kajastub noorema põlvkonna pildistamisel julge pealehakkamise ja ideede jagamise näol.

4.7 Fotograafi tunnetuslikud üldistused

Tundsin endas terve vestluse ajal kerget ärevust 3 inimesega (Eda, Andres, Jaanus – esimese intervjuu ajal) 13-st.

5 inimega (Eva, Jüri, Madis, Marek, Emily) olin enne vestlust või vestluse algul pabinas, aga see kadus, kui inimesega kontakti saavutasin. Suurem osa ärevusest oli tingitud kas inimeste enda kinnisest hoiakus, sellest, et me polnud varem rääkinud või siis minu enda kogenumatusest ja hirmust vestluse ülevõltoimise ees.

Mitte mingit hirmu polnud tunda 5 inimesega (Eine, Epp, Lileen, Kersti, Eve). Suuremas osas just seetõttu, et olin juba enesekindlam ja vestluspartner avatud rääkimisele.

Usun, et iga pildi puhul on seda erinevust tegelikult ka näha- kelleni ma jõudsin rohkem ja kelleni vähem. Nendega, kellega vestluse jooksul tundsin terve aja kerget ärevust, nägin rohkem vaeva pildistamise mugavamaks muutmisel. Näiteks Jaanusega läks teine vestlus hoopis teistmoodi, segas vaid minupoolne hirm enne intervjuud, et eelmine õhtu kordub. Seda ei juhtunud. Kuna tema suutis end selleks ajaks juba rohkem avada, siis võttis ta ka pildistamist üsna kergelt. Eda puhul oli hirm, et ta ei tule üldse või kui tuleb, siis ainult viivuks. Andres võttis ise initsiatiivi ja viis mind oma töökotta, sealt edasi hakkas mul juba mõte liikuma.

KOKKUVÕTE

Lõputöö põhjal ei saa öelda, et vanematel inimestel oleks suurem kaamerahirm kui noorematel. See on lihtsalt erinev. Olulisemaks vanusest toodi kaamerahirmu põhjustajana välja lapsepõlvetraumad, peretraditsioonid ja suhtumine fotodesse.

Leian, et palju oleneb ka inimese iseloomust ja isikuomadustest. Madal enesehinnang tekitab tunde ebapiisavusest (mis võis küll olla tingitud vanusega kaasnevatest muutustest välimuses, aga ka sellest, mida inimene üldiselt pidas ilusaks, koledaks või oluliseks).

Ehkki keegi osalejatest ei tunnistanud kaamerahirmu olemasolu otsesõnusti, kumas see läbi siiski kõigi inimeste vastustest peale Emily (13) ja Lileeni (3). Ilmselt puudub lastel kogemus, teadmised ja vajalikkus vanaduse teemaga tegeleda. Nad ei võtnud vananemist üldse hirmsa asjana. Nagu Lileen mainis, siis sooviks ta ka vana olla, sest vanad on ilusad-ilusamad kui väikesed.

Lõputöö protsess on olnud äärmiselt huvitav ja leian, et üksi toimetamisest on palju ägedam teha midagi inimestega koostöös. Ainuüksi selle kogemuse peale mõtlemine täidab mind suure tänutunde ja adrenaliiniga.

Iga inimene on olnud selle töö väga oluline osa, mutriku suuremast pildist. Alustades töö juhendajast ja lõpetades lapsehoidjatega, kes mu väikest poega samal ajal vaatasid. Nimetamata ei saa jätta ka oma meest, kes on olnud suureks toeks ja uskunud töö valmimisse siis, kui ma ise seda ajanappuse tõttu võimalikukski ei pidanud. Selliste harukordsete inimeste märkamine enda ümber tekitab väga hea tunde!

Pean väga oluliseks vanema põlvkonnaga suhtlemist ja küsimuste küsimist enne, kui on juba hilja, sest see aitab paremini mõista, kust me tuleme ning miks me oleme sellised, nagu oleme. Teades inimeste tausta, on kergem võtta neid sellistena, nagu nad on.

Ma tunnen, et lõputöö protsess on aidanud mul silmaringi ja ennast avardada ning suurendanud kuuluvustunnet. Mul on puhas rõõm, et olen saanud läbi selle oma perega lähedasemaks kui kunagi varem. Samamoodi pean teemat oluliseks ka järeltulevate põlvkondade jaoks, et ka nemad saaksid tutvuda oma sugupuuga põhjalikumalt.

Töö käigus sündiski nende fotode kasutamiseks ka jätkuidee, milleks on oma sugupuud tutvustava raamatu koostamine, kus oleks kõigist inimestest ja nende kodudest kirjeldavad fotod ning jutud, mida asjaosalised on rääkinud. Eelkõige pean selle tegemist oluliseks enda jaoks.

SUMMARY

Aging and aging-related camera fright

Getting older is a natural part of life, but it can bring about a range of emotions and challenges. One common struggle among individuals as they age is the fear of cameras. This fear is rooted in the vulnerability and self-consciousness that often accompany the aging process. As individuals become more aware of their changing appearance, the fear of being captured in an unflattering or aged state can lead to an aversion towards being photographed.

The fear of cameras is closely connected to self-image and societal expectations. In a society that often idealizes youthfulness and conventional beauty, aging individuals may feel pressure to maintain a youthful appearance. Cameras, which capture moments frozen in time, represent a loss of control over one's image. This loss of control intensifies the fear of being seen as old or unattractive, leading to a negative self-perception and avoidance of being photographed.

In conclusion, the fear of cameras and the process of getting old are closely intertwined. The fear is rooted in the vulnerability, self-consciousness, and societal pressures that come with aging. It reflects a desire to control one's self-image and avoid negative judgments from others. Recognizing and understanding this fear can help create a more supportive and inclusive environment for individuals navigating the complexities of aging and self-perception.

In my final project, using the example of my mother's side of the family, I try to find out what their opinion is about aging, beauty, photography and all other associated fears. Whether and how these beliefs have changed over the generations? Is appearance (looking beautiful) the most important factor that counts in the photograph? How are getting old and camera fear related? In the first part of the work, I explain what camera fear is and how fears related to images and photography can be different. I will briefly describe the physical and mental changes in the body associated with old age and discuss the societal aspect of aging, beauty and social norms. In my practical part, I used the following plan: focusing on the maternal side of my family (with the main focus on the grandmother and her sisters), I conducted interviews and photo sessions with selected people, analyzed what they said, as well as body language, tone of voice and other factors that I considered important or significant from the point of view of the topic. The important keywords for the analysis were the (home) environment, family history, influences from childhood, perceptions of

photography, life experiences, etc. I look at striking commonalities and differences and try to understand the reasons behind them.

Based on the thesis, it cannot be said that older people have a greater fear of the camera than younger people. It's just different. Childhood traumas, family traditions and attitude towards photographs were cited as more important causes of camera fear than age.

I think that a lot also depends on a person's character and personal characteristics. Low self-esteem caused feelings of inadequacy (which could be due to age-related changes in appearance, but also due to what a person generally considered beautiful, ugly or important). Although none of the participants directly acknowledged the presence of camera fear, it was evident in the responses of all but Emily (13) and Lileen (3).

The process of the thesis has been extremely interesting and I find that doing something in collaboration with people is much more exciting than editing alone. Just thinking about this experience fills me with great gratitude and adrenaline.

I think it's very important to communicate with the older generation and ask questions before it's too late, because it helps to better understand where we come from and why we are the way we are. Knowing people's background makes it easier to accept them as they are.

KASUTATUD MATERJALID

- American Psychological Association (2017). *What is cognitive behavioral therapy?* Kasutatud 25.05.2023, <https://www.apa.org/ptsd-guideline/patients-and-families/cognitive-behavioral>
- Bazemore, N. (2022). *What's Normal Aging?* Kasutatud 25.05.2023, <https://www.webmd.com/healthy-aging/guide/normal-aging>
- Centre of Cognitive Ageing and Cognitive Epidemiology (2013). *What Is Cognitive Ageing?* Kasutatud 25.05.2023, <https://www.ccace.ed.ac.uk/about-us/what-we-do/what-is-cognitive-ageing>
- Levitin, D. J. (2020) *Successful Aging* London, Suurbritannia: Dutton / Penguin Random House LLC
- Loker, E. (2023). *Say cheese and scream: fear of cameras (cameraphobia) is all too real for many people* Kasutatud 26.05.2023, <https://healthyminded.co/fear-of-cameras-cameraphobia/>
- Rõuk, P. (2018). *Tee vahet: kas tavaline kohmetus või sotsiaalne ärevus, mis segab elamast* Kasutatud 26.05.2023, <https://tervis.postimees.ee/6469292/tee-vahet-kas-tavaline-kohmetus-voi-sotsiaalne-arevus-mis-segab-elamas>
- Saks, K., Maimets, T., Tamm, R., Uibo, T., Pääsuke, M, Tulviste, T., Soots, A., Sakkeus, L., Tambaum, T., Medar, M., Tulva, T. ja Murov, A. (2016) *Gerontoloogia*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Soosaar, A. (2013). *Vananemine*. Kasutatud 25.05.2023, https://www.kliinik.ee/haiguste_abc/vananemine/id-1964(© “Tervise ABC” (ISBN 9789985682388). Kõik õigused kaitstud. Autoriõigus Valgus, 2009. Litsentsiõigus Celsius Healthcare, 2013.)
- Teder, K. (1972). *Eesti fotograafia teerajajaid. Sada aastat (1840-1940) arenguteed*. Tallinn: Eesti Raamat
-

LISAD

Lisa 1. Intervjuu küsimused

I OSA - põhiintervjuu

- **Inimest tutvustavad küsimused**
 - § Lühike elukirjeldus
 - § Milliseks ta ennast peab?
 - § Kuidas oma kehas tunneb?
 - § Milline on tema elu olnud?
- **Suhtlemine**
 - § Kas see on midagi, mis tuleb kergelt või hoiad end pigem tahaplaanile?
 - § Kas sa tunned, et inimesed päriselt näevad ja kuulevad sind sellisena nagu sa oled või on neid inimesi pigem vähe?
 - § Kas sulle meeldib rohkem seltskonnas või omaette olla ekstravert/introvert)?
- **Suhe piltidega**
 - § Kas fotod on tähtsad ja miks?
 - § Kas neid on meile üldse vaja (mälestused, meenutamine, tunne tollest ajast)?
 - § Kas sulle meeldib fotosid/fotoalbumeid vaadata?
 - § Kas sul on kodus palju pilte?
 - § Kas on fotosid, mida sa pead eriti heaks või kalliks? Kui jah, siis kellest või millest need pildid on?
 - § Kas olulised on ka pildid võõrastest?
 - § Kas foto enda "ilu" on ka tähtis või olulisem on see, mis pildi peal on?
 - § Mis teeb portreepildist hea pildi?
 - § Kas sul on mingi tunnetus/nägemus sellest, kuidas pildil peab olema (riided, soeng, meik, kvaliteet)?
 - § Kas on hetki, millest kindlasti peavad fotod olema olemas?
 - § Kas on hetki, mida ei tohiks pildistada?
- **Ilu, fotogeenilisus**
 - § Kuidas sa tunnetad ilu?
 - § Mis/kes on sinu arust ilus?
 - § Mis on sinu jaoks fotogeeniline ja mittefotogeeniline ning kas see on seotud iluga?
 - § Kas sa pead ennast ilusaks? Kui jah, kas see on alati nii olnud või mingitel konkreetsetel eluhetkedel? Kui see on muutunud, siis millal ja miks?
- **Muutmine**
 - § Kas sa tahaksid enda juures midagi muuta? Kui jah, siis mida? Miks?
 - § Kas sa tunned, et oled ebapiisav sellisena nagu sa oled?
- **Vanadus**
 - § Kas sa oled tundnud, et oled vanaks jäänud? Kui jah, millal see juhtus?
 - § Kas sa kardad vananemist?
 - § Kas vananemine on sinu jaoks positiivne või negatiivne? Millised on vananemise positiivsed ja negatiivsed küljed?

- § Kas täisikka jõudes, menopausi kätte jõudes või pensioniea saabudes tundsid/võtsid elu kuidagi teisiti?
- § Kuidas on sinu enesetunnetus ajaga muutunud?
- § Kas pensioniea kätte jõudmisel jätkasid tööl käimist või jäid kodusemaks?
- § Kas osaled aktiivselt ühiskondlikes tegevustes?
- § Noorema inimese käest: Millal sa arvad, et inimene on vana?
- § Kas vananemine teeb ilusamaks või koledamaks või otseselt mitte kumbagi?
- § Kas sa oled tundnud vastikust, hirmu või mõelnud, et vanadus on kellegi koledaks teinud? Kui jah, siis miks?
- § Kas sinu jaoks on oluline vanadust pidurdada? Kui jah, siis täpsemalt milliseid tegureid, miks ja kuidas?

- **Suhe pildistamisse**

- § Kas sulle meeldib pildistamine ja pildi peal olemine?
- § Kas sa tunned ennast kaamera ees mugavalt?
- § Kui palju erineb tänapäeva pildistamine sellest, mis oli sinu lapsepõlves?
- § Kuidas sa suhtud pildistamisse?
- § Kas fotograafia ja fotografeerimisega seotud teadmised, kogemused või nende puudumine mõjutab hirme?
- § Kas sinu suhe pildistamisse on ajas muutunud? Kui jah, siis kas see on seotud vananemisega?
- § Mis aitab end kaamera ees mugavamalt tunda (teadmine, et pildistatakse / kui oled valmistunud / kui sulle on tehtud meik)?
- § Kas sul on hirm pildistamise ees? Kui jah, siis mis võiks selle hirmu taga olla?
- § Kas sa kardad vananeda? Või kardad sa pildistamist või vanana pildile jäämist? Kas see on hirm jääda pildile koledana?
- § Mis on kole? Kas see on hirm olla kaamera ees haavatav (ei saa kontrollida, mida fotograaf pildile võtab)?

- **Fotograafi roll**

- § Kas on oluline, kes pilti teeb?
- § Kas see, et fotograafiks olen mina, paneb sind kuidagi mugavamalt tundma? Kui jah, siis miks?
- § Millist kuvandit sa tahaksid endast portreel näidata järgnevatele põlvkondadele? Miks selline kuvand (peegeldab, mida ta väärtustab nii foto kui ka iseenda juures ning võib rääkida ebakindlusest)?

II OSA – jätkuküsimused

- § Kuidas sa tunned ennast peale pildistamist?
- § Kuidas sa tundsid ennast enne pildistamist ja pildistamise ajal?
- § Kas eelnenud vestlus muutis midagi või aitas end rohkem avada?
- § Kas mina oleksin saanud midagi teha, mis oleks muutnud pildistamise sinu jaoks kuidagi mugavamaks või meeldivamaks?

Lisa 2. „Eda”

Lisa 2.1 Intervjuu

Intervjueerija: Kas fotod on tähtsad ja miks? Mis tähendusega need sinu jaoks on? Kas neid on meile vaja?

Vanaema Eda: Ma ikkagi arvan, et need on väga olulised. Siin on olnud need suguvõsa kokkutulekud ja kogukonna kokkutulekud ja siis on need albumid ja fotod on ikkagi alati laudade peale laiali pandud. Ikkagi väga suurt huvi tuntud. Sealt on hea meenutada, kui on juba mõni ära ununenud inimene – taevastele teedele läinud.

Intervjueerija: Kas sa armastad ka omaette fotoalbumeid vaadata?

Vanaema Eda: Siin laua peal on nad ju koguaeg võtta. Ikka aeg-ajalt tuleb tähelepanu neile ju pöörata. Saab läbi vaadatud jälle. Mõni ajab nii naerma ja mõnega tulevad kurvad mõtted. Fotosi on ju igast sündmusest.

Intervjueerija: Sul ei ole väga palju albumeid vist?

Vanaema Eda: On küll. Mul on noorusaja ja mul on need kapis üleval. Osa vaatab harvemini ja osa vaatab tihedamini. Aeg-ajalt ikkagi tuleb neid vaadata ja välja võtta.

Intervjueerija: Milliseid fotosid sa eriti oluliseks pead enda jaoks?

Vanaema Eda: Ega nooruspõlves meil käis ju... On väga ilusad fotod tehtud, kui me väiksed olime. Tegi see... Pärismealt üks mees, fotograaf käis – tuli mootorrattaga kohale ja siis tegi pildi. Ema pani meid siis ilusti riidesse – seal on kõik need poleerid ja kõik tikitud riided ja need pildid on väga kenad vaadata nüüd.

Intervjueerija: Kuidas üldse vanasti fotode tegemine erines tänapäeva fotode tegemisest?

Vanaema Eda: Ta sellepärast erines juba, et rahvas istus nagu pingi peal ja... olid püsti ja osad olid seal pikali maas. Ma tänapäeval ei näe, et keegi kuskil külitaks või käsi oleks põsakil

Intervjueerija: Rohkem oli seda, et pandi täpselt paika inimesed?

Vanaema Eda: Jah, võib-olla tõesti, et seal olid need figuurid tähtsad.

Intervjueerija: Ma mõtlengi, et sa ütlesid, et hästi ilusad on need noorepõlve pildid, et mida sa pead ilu all silmas?

Vanaema Eda: Ma mõtlen juba, et see oli niivõrd tähtis sündmus, et pandi kenasti kõik

riidesse ja vanemad inimesed tegid endale näod pähe nagu tänapäevalgi.

Intervjueerija: Juba selle poolest erines, et vanasti tehti nii harva.

Vanaema Eda: Harva tehti ja ettevalmistus oli päris suur sellele, kui see tegemine tuli.

See oli peale sõjaaega ju.

Intervjueerija: Mis ta maksis üldse?

Vanaema Eda: Seda ei tea üldse. See oli nagu peresõber. See.. See.. Ma arvan.. Et see on sihuke... Kindlasti ta maksis midagi. Siis olid ju.. Maksti kas toiduainetega teinekord, kas kartuleid, kes kasvatas ja mis kellegil oli või ja see ei olnud nii nagu tänapäeval on.

Naturaalmajandus.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et see ilusaks tegemine paneb ka sind ennast kuidagi kaamera ees paremini tundma... kuidagi enesekindlamalt või ei ole sinu jaoks oluline ennast sättida?

Vanaema Eda: No minu jaoks... ikkagi ma arvan, et näiteks kui ma passipiltigi lähen tegema, et see jääb mul ju mitmeks aastaks. Ma pean ISE ennast sealt ju vaatama pärast. Kui ma annan oma ID-kaarti...siis... mida see mulle siis näitab?

Intervjueerija: Et sa tahad ennast ilusana ikkagist...

Vanaema Eda: No iga inimene tahab ma arvan endast ikkagi parima anda.

Intervjueerija: Kas foto ilu on ka tähtis või on oluline see, mis seal pildi peal on?

Vanaema Eda: Ma mõtlen, et seal on mõlemad tähtsad. Mul oli seal tööjuures oli niisukene, et oli vaja tööjuures teha sellele...see pilt sellest, noh nagu...tutvustav...tutvustav pilt sellest Valkla hooldekodust. Küll nad tegid siis.. käisid mitmes kohas need fotograafid seda nagu otsimas, aga siis me olime.. ma olin tegevusterapeut ja siis poisid (hoolealused) olid seal minu ümber ja ma parasjagu rohisin (naerab) ja siis tuligi välja, et pärast valiti seal see minu rohimise pilt sealt välja ja jäingi sinna selle kuradima kaane peale.

Intervjueerija: Mis teeb sinu arust pildist hea pildi?

Vanaema Eda: No see on...ma arvan, et see on niiviisi, et nagu... ma ei oskagi öelda – kas inimene on tegevuses või et sa saad seda niiviisi võtta, et inimene.. et ta on loomulik, et inimene seda nagu ise ei..ei poseeriks seal või noh ma arvan, et nii. Mulle meeldivad sellised pildid.

Intervjueerija: Kas on veel mingeid hea pildi komponente, mis sul praegu pähe tuleb?

Vanaema Eda: Ei oskagi öelda. Võib-olla looduspildid on ka väga niisukesed.. ja

loodusnähtused ja..ja..ja üldse loomad ja linnud, kui sa neid ikka saad...seal..niiviisi.

See on ka haruldased.

Intervjueerija: Kas sinu jaoks mängib valgus ka mingit erilist rolli pildi peal?

Vanaema Eda: No loomulikult

Intervjueerija: Kas sulle meeldib ennast piltidelt vaadata?

Vanaema Eda: Ei...no kui on ilus pilt välja kukkunud siis ma võib-olla teda tahaks vaadata aga on ka selliseid, mida ma kohe tõmbaks puruks (itsitab omaette). Mis on ebaõnnestunud täielikult.

Intervjueerija: Ja, mis on sinu jaoks ebaõnnestunud?

Vanaema Eda: No lihtsalt ei ole ilusti välja tulnud.

Intervjueerija: Kas sa ise oled kuidagi...

Vanaema Eda: Ise justnimelt. Välimus ja niisugused.. ei ole alati... vot need pildid ka, mis tehakse niiviisi...noh..ma olen siin tööjuures ju.. ma ei jõua oma riideid ju... ei ole vahetanud ja siis kui mind on peale võetud, siis pärast on lihtsalt hirmuäratav neid vaadata.

Intervjueerija: Aga tegelikult see on nii hea dokumentatsioon, sest et sina oled sina.

Vanaema Eda: Jah, rätikunuustik on peas ja.. piilun sealt alt välja.

Intervjueerija: ..oma tõelises eheduses. Kas sul on mingid pildid, mis on agu eriti kallid?

Vanaema Eda: Ja papsi pildid on praegult mulle eriti kallid albumis, mis ma vaatan. Need on nii hea koha peal ka, kui ma lähen sealt mööda siis sealt igakord näen neid ja tuletan meelde.

Intervjueerija: Kas see tekitab sinus kurbust ka?

Vanaema Eda: No vahel jah aga... mis sa teed, elu on selline (hingab raskendatult)

Intervjueerija: Pildid sinust endast - mis sulle kõige rohkem meeldivad, kas sul on mingi kindel.. kas noorema põlve pildid või mingid vahepealsed või.. mida sa nagu meelsamini vaataksid? (siin tunnetan juba vanaema tühimust)

Vanaema Eda: Ei oska öelda. Võib-olla tõesti, et lapsepõlv, et siis on inimesed niisukesed ehedad.. ei ole muutunud. Vaata, lapse pilt on nii kuidas ta on – loomulik.

Intervjueerija: Mis on sinu jaoks fotogeeniline ja mittefotogeeniline?... (vaikus) Kas sa kasutad üldse sellist terminit?

Vanaema Eda: Ei kasuta.

Intervjueerija: Aga kui sa mõtled selle peale, kas see on seotud iluga?

Vanaema Eda: Ja muidugi on seotud. Kui on ilus inimene siis on ilus vaadata. Kõik. (lahkub)

Vanaema Eda: Aitab, rohkem ma ei räägi midagi. Ma olen liiga palju juba rääkinud.

Intervjueerija: Mul jäi pooleli ju.

Vanaema Eda: Ei ole midagi seal rohkem rääkida vaja.

Intervjueerija: Ma tahaks ikka.. sa tahad äkki voodist rääkida?

Vanaema Eda: Ei taha.. ma ei taha rääkida rohkem... aitab mulle.

Intervjueerija: No mul on ju..

Vanaema Eda: Mis seal veel on vaja küsida?

Intervjueerija: No paar küsimust veel. Varsti on lõpp.

(liigub tagasi laua äärde ja ohkab)

Intervjueerija: Kas sa oled tundnud ja millal sa oled tundnud, kui sa oled tundnud, et sa oled vanaks jäänud?

Vanaema Eda: No veel nii väga ei tunne, aga juba hakkab tundma ma arvan.

Intervjueerija: Ja kuidas?

Vanaema Eda: Sellepärast, et ega nagu töö.. mõne tööga..ja just see mõtte..mõtlemine on nii, et unustad ühe asja ja unustad teise asja ja..ja..ja käid kolm-neli korda ühes ja samas kohas ja ikkagi lähed tagasi ilma asjata (naerab)...millele järgi tulid.

Intervjueerija: Kas need tunnused on pigem füüsilised tunnused, et siis nagu, et liigesed ja ..

Vanaema Eda: Ja liigesed on ka haiged ja kõik niisugused asjad tulevad. Väga haiged..käed on väga haiged.

Intervjueerija: ...või sa vaatad välimuse poolest ka, et „Issand, appi! Mis juhtunud on? Ma olen vanaks jäänud!”

Vanaema Eda: No ma lihtsalt ei vaatagi sinnapoole peeglisse, siis ma tean, et ma olen alati noor!

Intervjueerija: Okei, aga muidu, kui sa vaatad peeglisse. Kas sa tunnend ennast vanana?

Vanaema Eda: No..ma..hingeliselt ma ei tunne ennast vanana veel, aga..aga teised ju ütlevad ikkagi, et sa oled vanaeit.

Intervjueerija: Kes julgeb öelda sulle sellist asja?

Vanaema Eda: Kui sa ise ei saa sellest aru siis teised ikka tuletavad seda ju meelde.

Intervjueerija: Kas sa kardad seda?

Vanaema Eda: Ei karda. Ma ei karda mitte midagi.

Intervjueerija: Aga kas see on sinu jaoks positiivse või negatiivse tähendusega?

Vanaema Eda: No ta on ikkagi positiivne, sellepärast, et elukulg on selline. Seal ei ole midagi...midagi parata kellegil.

Intervjueerija: Kui positiivne siis millised omadused sa oskad välja tuua, mis sulle meeldivad

vananemise juures?

Vanaema Eda: No see elukogemus ja..ja need teadmised ka ikkagi, mis veel alles on.

Intervjueerija: Kas näiteks täisikka jõudes, menopausi kätte jõudes või pensioniea saabudes, kas sa tundsid või võtsid elu kuidagi teisiti? Kas sa tundsid, et see mõjutas sind kuidagi?

Vanaema Eda: Mitte...mitte..see ei ole mind absoluutselt mõjutanud.

Intervjueerija: Niiet kui sa said täisealiseks siis sa ei hakanud rohkem pidudel käima?

Vanaema Eda: Ma käisin ju koguaeg niiviisi, ma läksin kohe niikui tulin.. ma läksin ju 16 tööle... 16-aastaselt, siis ma kaugõppes ju õppisin, siis mul ei olnud seal eriti...nii...noh siis läksin rahvatantsu ja koguaeg oli ühiskondlik töö oli niikuinii kõrval, siis olin reaoni saadik, siis olin külanõukogu saadik, siis oli...vot niiviisi koguaeg, töö lihtsalt jooksis ette.

Intervjueerija: Aga pensioniea saabudes, siis sa jätkasid ikka tööl käimist onju?

Vanaema Eda: No muidugi, ma olin ju 70, kui ma ära tulin. Töökoht oli ka selline, et nad nagu soodustasid seda tööl käimist.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et sa oleksid jätkanud veel tööl käimist, kui vanaisaga ei oleks läinud asjad halvemaks?

Vanaema Eda: Ei tea jah..vot seda ei teagi nüüd keegi. Ei tea ise ka. Aga ma arvan, et oleks võib-olla käinud veel. Aga noh siis tuli ju koroon.

Intervjueerija: Aga kas Sa praegu ei tunne igatsust sellise sotsiaalsema elu vastu või tööl käimise vastu?

Vanaema Eda: Ei tunne, sellepärast, et mul on kodus nii palju tööd.

Intervjueerija: Kas sa oled kunagi tundnud vastikust, hirmu või mõelnud, et vanadus on kellegi koledaks teinud?

Vanaema Eda: Mkm

Intervjueerija: Aga vastupidi, et vanadus on kellegi ilusaks teinud?

Vanaema Eda: Oled sa näinud niisugust juhust?

Intervjueerija: Et ilusaks teinud?

Vanaema Eda: Ma ei usu, et keegi vanaduses ilusamaks läheb (naerab selle peale). Nüüd on kõik jah?

Intervjueerija: Natukene veel. Kas sa arvad, et fotograafia või fotografeerimisega seotud teadmised, kogemused või nende puudumine mõjutab hirme...mõjutab näiteks hirmu kaamera ees olla, kui sa ei ole väga nagu selle maailmaga kokku puutunud?

Vanaema Eda: Minule ta küll mingit hirmu ei tekita, aga ta on lihtsalt mulle..ta..on..nagu

ebameeldiv. Mulle ei meeldi kui fotografeeritakse mind.

Intervjueerija: Aga, mis täpsemalt, kas sul on ebameeldiv inimesega suhelda?

Vanaema Eda: Ei.

Intervjueerija: Või sul on ebameeldiv lihtsalt ennast näidata?

Vanaema Eda: No ma ei tea lihtsalt ma ei taha. Mulle ei meeldi ja kõik. Ma ei oska seda seletadagi.

Intervjueerija: Kas see võib olla hirm koledana pildile jääda?

Vanaema Eda: Ei. Ma lihtsalt ei taha...ja ongi kõik. Et mind keegi pildistaks.

Intervjueerija: Kas see on koguaeg nii olnud?

Vanaema Eda: Siis kui ma annan nõusoleku, siis see on teine asi. Aga kui niiviisi niisama tehakse kuskil pilt nurga tagant või... mulle ei meeldi see.

Intervjueerija: Aga, kas see on koguaeg niimoodi olnud?

Vanaema Eda: Jah, koguaeg. Kas see ei saa läbi ükskord, ma tahan magama minna!

Intervjueerija: Kohe saab. Mis sinu jaoks aitab end mugavamalt tunda kaamera ees? Kui sa peaksid välja tooma 3 asja.

Vanaema Eda: Ma ei usu, et neid asju üldse on.

Intervjueerija: Näiteks, kas enda ilusaks tegemine paneks sind paremini tundma?

Vanaema Eda: No võib-olla, aga ega ma ikkagist end mugavalt ei tunneks.

Intervjueerija: (paus)

Vanaema Eda: Kõik, jah?

Intervjueerija: Kas sinu jaoks on oluline, kes pilti teeb?

Vanaema: Ei ole.

Intervjueerija: Et see, et mina olen fotograaf, see ei pane sind kuidagi paremini tundma?

Vanaema: Absoluutselt mitte, vahet ei ole ju.

Intervjueerija: Aga kui sa nüüd teeksid portree, siis millist kuvandit sa tahaksid endast järgnevatele põlvkondadele näidata?

Vanaema: No võib-olla mingi töö juures või mingi tegevuses olev...tegevuse juures...tegevusega seotud

Intervjueerija: Mida see sinu kohta räägib, seda, töökuse poolt?

Vanaema: Ma ei mõtle seda, et ma nii töökas oleks, aga ma mõtlen just, et need on niisukesed elava...annavad nagu elavust juurde pildile.

Intervjueerija: Aga mida ta sinu kohta peaks rääkima? Mida sa tahad, et sinust mäletataks?

Vanaema:...no parem oleks, kui keegi ei mäletaks mind, ma mõtlen (ise muigab kavalalt).

Head aega! (lahkub laua tagant voodi poole) Rohkem ma ei räägi enam täna. Kõik!

Intervjueerija: Ma tahaks küsida su õdede kohta ka.

Vanaema: Side lõpp. Enam ei küsi midagi. Nemas rääkigu ise. Ma olen isegi palju öelnud praegult.

Intervjueerija: Ühe asja küsin.

Vanaema: Ei. Ma ei räägi rohkem.

Intervjueerija: Kas ema kohtles kõiki lapsi ühtemoodi või...

Vanaema: Muidugi, meil vahet ei tehtud. Sellel ajal niisugust vihkamist ei olnud, kui praegu.

Lisa 2.2 Fotod

Lisa 2.3 Jätkuküsimused

Jätkuküsimused küsisin vanaemalt tütre Kersti juuresolekul, kes Eda suhtumist töö protsessi köögis kotlette praadides hindas.

„Pildistamise ajal sa tundsid ennast tegelikult täitsa hästi, ma vaatasin. Pildistamise aeg oli nagu okei, aga enne ja pärast oli nagu hull” ütleb Kersti. Vanaema naerab selle peale üleolevalt ja lisab Kersti jutule, et „Pärast oli mul pohhui.”

Kersti: „Enne ei meeldinud see sulle üldse, et see mõte juba sellest ajas sul südame läikima.”

Eda kinnitab väidet.

Intervjueerija: Kuidas sa siis tunned ennast peale pildistamist?

Eda: Peale pildistamist on väga hea olla, aga enne seda tundsin ma ennast täiesti ebamugavalt (hää! läheb valjemaks). „Ja halvasti” lisab Kersti köögist.

Intervjueerija: Mis sind ebamugavalt pani tundma?

Eda: Mulle üleüldse pildistamine ei meeldi, juba mõte sellest hirmutab mind väga.

Intervjueerija: Kas sa oskad öelda, mis selle hirmu taga on?

Eda: Ei oska.

Intervjueerija: Kas see võib olla hirm koledana pildile jääda?

Eda: No see ka.

Intervjueerija: Või hirm üldse olla nähtud?

Eda: Jah, need mõlemad on päris head variandid.

Intervjueerija: Kas mina oleksin saanud pildistamise veel mugavamaks teha?

Eda: Minu meelest sina tegid nüüd kõik, mis teha andis. (natukese aja pärast sosistab „Ma ei taha rohkem rääkida”)

Intervjueerija: Mis sulle meeldis selle protsessi juures?

Eda: No kõik oli nii mugavaks tehtud. Istumiskohad olid valmis pandud (hakkab naerma).

Intervjueerija: Kas sa arvad, et muusika aitas ennast kuidagi mugavamalt tundma panna?

Eda: Ei.

Intervjueerija: Sinuga on siis tehtud. Aitäh, et sa olid nõus osalema.

Eda: Palun, palun. Oli rõõm teiega koos töötada.

Intervjueerija: Kas sa oleksid nõus veel osalema kui ma selle projektiga veel edasi läheksin?

Eda: No ainult sinu aitamise pärast. Muidu mitte.

Lisa 3. “Eva”

Lisa 3.1 Intervjuu

Intervjueerija: Kuidas sa iseennast näed

Eva: Mina iseennast?

Intervjueerija: Jah, kas sa oled ekstrovert või introvert?

Eva: Kurat, seda teab. Enda hindamine...seda peavad nagu teised ütleva - kes ma olen.

Intervjueerija: Kuidas sa ise tunned? Kui palju sa iseennast tead üldse?

Eva: Väga vähe. Absoluutselt.

Intervjueerija: Aga introverdiks sa ei saa ka ennast päris pidada ju, olgem ausad.

Eva: (naerab) Jah, seda ka, aga mine teinekord tea jälle. Sellepärast, et on nii ja naa - meeleolukõikumised on sellised, et ettenägematud asjad.

Intervjueerija: Aga, kas sa tunned ennast paremini seltskonnas või omaette?

Eva: Jah, oleneb jälle. Kui seltskond on koos siis läheb jälle veri keema ja...siis läheb mölluks lahti. Aga omaette ma olen ka väga meeleldi.

Intervjueerija: Ma mõtlengi, et teil on siin koguaeg möll, et nii palju lapsi ja lapselapsi, et...

Eva: No see ei ole see möll, see on argielu

Intervjueerija: No ikka kõva möll ju

Eva: Noh ei tea, see on juba kodune. Ma ei oskagi teisiti mõelda ja ette kujutada

Intervjueerija: Aga kui sa üksi oled, kas sa hakkad mingi aja peale neid igatsema ka?

Eva: Ei, seda momenti ei ole veel olnud.

Intervjueerija: Et üksi oleks jäänud?

Eva: Jah, et ma olen olnud, eks ma võib-olla olen seda igatsenud kunagi, sest ma kunagi mäletan oma emale ütlesin, kui tema oli juba seal Meekas üksinda. Emale ütlesin, et tahaks olla üksi ka vahest ja siis ta ütles, et „Tütrecke ära taha.” Ja see oli nagu hoiatuseks, niiet ei oskagi rohkem tahta üksi olla. Aga see oli see teine aeg, kui need kõik pudinad pisikesed olid

ja koguaeg oli niisugune siblimine ja...

(siit alates tundsin, et Eva juba avas end rohkem)

Intervjueerija: Lola oli siis juba üksik?

Eva: JaJah, siis ei olnud kedagi enam tal seal. Ei papsi, ei lapsi. Nii vot, aga ma olen meeleldi üksi ka, ma arvan, et see ongi sihuke..see...vaimne värk on väga kõikuv. Äärmusest äärmusesse.

Intervjueerija: Tegelikult ma arvan, et kõigil on vaja mingi hetk olla üksi.

Eva: Ja jah, aga neid hetki, kui siin kedagi ei ole. Ma täitsa naudin. Peale minu ei ole kedagi, siis on hea targa inimese mõtteid mõlgutada ja...siis nii pool naljaga öeldes ühesõnaga, aga ei ma ei tunne mingisugust kurbust, kui ma üksi olen. Nii palju on siukest, mis mõelda ja...

Intervjueerija: Ja seda hetke on niikuinii vähe

Eva: Jah seda on väga vähe. Tõesti seda on vähe. Äärmiselt vähe. Ma panen tavaliselt need kirja.

Intervjueerija: Mis tähendusega sinu jaoks fotod on? Kas need on tähtsad?

Eva: Kuule, aeg-ajalt vaadates ei ole väga viga - tähtsad ikka, teatud mõttes. Aga ma ei taha jälle, et kui ma olen kadunud, siis need kusagil vedeleksid ja oleks nagu... aga mu enda seisukohalt - mu enda meenutusi ja niisukesti asju nad muidugi elavdavad

Intervjueerija: Miks sa ei taha, et kui sa oled kadunud, et neid...

Eva: No laste albumites, aga tavaliselt on ju mingid maha jäetud majad ja siis kusagilt saepuu seest sa näed, et „ooo foto”...noh, mis siis, et võõra oma, aga ikkagi niisugune õlguväristav tunne tuleb ausalt.

Kui ma tõesti näen, et siin elus on see juba mõtetuks muutunud. Kui sa saepuru seest ikkagi leiad need fotod. Mul on siuke juhus olnud, sellepärast ma mõtlen just, et mina oma kodus seda ei tahaks, aga kui ta on albumis ja korralikult hoitud, siis, aga nii paljud on ju mahajäetud majad ja niisugused asjad, et kui kõik läheb kaduva teed, mingu fotod ka.

Intervjueerija: Aga siis on juba läinud need inimesed ka, kes nendest hooliksid?

Eva: Jah, just nii peakski olema. See on võib-olla niisugune kergelt väärmõtlemine, aga see on minu mõte.

Intervjueerija: Aga milleks need vajalikud on?

Eva: Praegult vä? Et meenutada ilusat noorusaega, sest, et ega see on kõik ilus olnud, mis on

olnud. Tikitud muidugi traagikat vahele ka..aga noh.. nii on elu.

Intervjueerija: Kas teil on kodus palju pilte?

Eva: Sa mõtled fotosid?

Intervjueerija: Jah

Eva: Jah, väga

Intervjueerija: Ja, millest või kellest need albumid on?

Eva: Kõikidel, igal lapsel on omad, mõned on reisialbumid, mõned on kooliaegsed pildid - klassipilte kuni 11 välja, eks ole kõikide klassipildid ja sõbrannade pildid ja..ja hästi palju on, kui sul on praktiliselt 6 last, siis...

Intervjueerija:...on neid väga palju

Eva: Jah.

Intervjueerija: Kes teil pildistas üldse?

Eva: Meil oli tegelikult, kui meil lapsed olid väikesed, siis meil oli üks niisugune perekond - peretuttavad ja nad käisid tihtipeale meil ja siis see meesterahvas armastas fotografeerida.

Tema võttis meie lapsed ülesse.

Intervjueerija: Aga te ise?

Eva: Me ise oleme teinud ainult telefoniga.

Intervjueerija: Teil ei ole fotoaparaati kunagi olnud?

Eva: Ei, vist ei ole, sest meil näiteks emal ja isal oli samamoodi üks proff fotograaf, kes tegi meie perest pildid ja meil endal ei ole niisugust vajadust olnud, sest, et kui... Jah, onu Heiti oli see, kes vaata need meie Meeka laste pildid tegi seal auto peal ja need kõik, mis olid need...tema olis spets mees, kes tegi fotosid

Intervjueerija: Aga ta käis mingi kindla aja tagant või...

Eva: Eks kui sai kutsutud, teinekord oli mingi põhjus eks ole. Kutsuti ja meil oli veel, kui me olime juba suuremad, siis meil oli üks tädipoeg täielikult.. a sulle vist rääkisin, vanaisa matustel oli see Salupuu Vambola, kes oli täielikult ametlikult fotograaf. Ta oli ajalehtede juures ja põhiliselt ta tegi muidugi seda spordi värki ka

Intervjueerija: nagu võistluseid?

Eva: Kõike. Igasugu asju, küll korvpalli, küll kergejõustiku võistlusi, kõiki kõiki niisugusi...spordilehele. Aga muidugi ta tegi ka, käis võistlustel oma niisuguste... oma niisuguste fotodega, kus fotovõistlused olid. Ta ikka igalpool nagu võttis osa. Kas ta iga kord ära võitis selle asja, seda ma ei tea, aga üldiselt tal on auhindu ja...ja niimoodi, et ta oli täitsa

proff ja siis hakkas tema meist tegema.

Intervjuuerija: Kui sa peaksid praegult võrdlema, kuidas oli see vanasti pildistamine?

Eva: No see on võrreldamatu. Praegu igaüks võib teha, mis tema tahab. Tavaliselt ei ole neil üldse neid professionaalseid riistapuidki, nad ju plõksivad praegu telefonidega ja tahvlitega ja igasuguste asjadega, niiet.. nii nagu ma omast käest tean (naerab).

Intervjuuerija: Hästi kättesaadav.

Eva: Kõik on jah siuke argine väga.

Intervjuuerija: Kuidas see vanasti siis oli?

Eva: No vanasti oli ikka suursündmus...kui said fotod kätte.

Intervjuuerija: Aga see pildistamisprotsess, alustame sellest. Kuidas see oli?

Eva: No, mis see ei olnud midagi - paned korralikud riided lastele selga ja nii oli minu lapsepõlves ja nii oli minu lastelastepõlves. Paremad riided selga, kui fotograaf tuli ja siis läks lahti - istu siia ja astu sinna

Intervjuuerija: Ja kas see toimu siis mingis kindlas kohas või...

Eva: Koduses õhkkonnas

Intervjuuerija: Kuidas see suhtlus fotograafiga oli? Kas fotograaf tuli ja tegi kõik ise ära või te arutasite ja vestlesite, kus...

Eva: Tead ma arvan, et siin meil kui oli - minu lastel..meie pildistamine, et siis ta lihtsalt ses töö käigus, mis me siin tegime, kes kukerpallitas, kes... aga ka oli niisugused pildid, mis istusime ilusti diivani peal ja sättisime kõik ritta ja siis tehti pilti. Aga muidu lastest tehti ikka niimoodi kui nad siin ringi kruttisid ja möllasid, et siis niisugused pildid olid ka.

Intervjuuerija: Kas fotograafil oli ajaline piiritletus ka?

Eva: Ei. Ta oli lihtsalt niikaua, kui me katsime laua ja nii ja naa..ja tema muudkui toimetas, kui tahtis siis tegi ja siis sõi ja jälle pildistas ja...aa lapsepõlvest on mul fotografeerimisega niisugune mälestus...niisugune negatiivne mälestus. Minu vanaisa matustest. Seal oli fotograaf. Ametlik fotograaf oli seal paigas ja kirst oli väljas veranda ees annuksel ja siis kõik matuselised olid seal kirstu juures eks, kuna me oleme lapselapsed, siis meid pandi kohe esiritta päriselt. No me olime niisugused, ma ei oska öelda, 6-7 aastased...mõtleme...jah 7 või 6, aga, kes mis vanuses parasjagu oli eksole, lapsi oli erinevas vanuses. Aga, minule juhiti koguaeg tähelepanu - mul paistis niimoodi päike silma ja ma koguaeg pilutasin silmi ja ma ei tea, kas nad tegid 5 korda selle minu pilus silmade pärast... tehti uus võte. „Eva, ära piluta silmi!” - no ma ei saa sinna päikese sisse vaadata eksole lahtiste silmadega. Ikka paned ju nii krissi ja tänapäevani mulle tegelikult fotografeerimine ei meeldi. Kui mõni salaja teeb siis on hästi, aga tavaliselt, ega vaata meie perepildidelgi..noh...see.. kui kõik on koos teeme klõpsu

ära - rohkem mulle ei ole vaja. Ma toimetan kusagil mujal parema meelega.

Intervjueerija: Kas sulle ei meeldi siis sellepärast, et sa pead siis kuidagi olema?

Eva: Ei. Lihtsalt, see on..niisugune tõrge tekib. Momentaalselt. Ma arvan, et just sellest samast - pilu silmade pärast. Sellepärast, et ta ei ole kunagi muudmoodi vastikuks läinud, aga seekord küll oli tead ikka silmad....ja mul silm oli niimoodi(kissitab) „Jälle silm pilus!”Noh, mis ma teha saan! Lapsevärk.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et sellistel elusündmustel on oluline pildistada? Nagu näiteks matus.

Eva: Ei. (vaikus) Ei. Ma näiteks...ja viimasel ajal on sellest muide võõrdunud

Intervjueerija: Miks sa arvad, miks see oluline on inimestele?..Et nad kurba sündmust pildistavad.

Eva: Ma ei tea seda, milleks see üldse oluline on. Igaühele jääb mälestustesse ju see, mis on olnud. Ja see ei ole absoluutselt hea mälestus - surm ma mõtlen. Sellepärast, ei ei.

Mulle...mulle..no ei. Pigem matustel mitte.

Intervjueerija: Mis sinu arust teeb ühest fotost hea foto?

Eva: No see kus on kõik paigas.

Intervjueerija: Mis sa selle all mõtled?

Eva: Kui ta ei ole just mingisugune kunstiline taotlus ei ole sellel asjal.

Intervjueerija: Mis tähendab kõik paigas?

Eva: No kõik paigas noh (hakkame naerma). Said aru jah, mis ma mõtlesin? (naerab) Kui kõik on siuke loomulik ja ilus ja.. kas sa mõtled portreefotot?

Intervjueerija: No näiteks portreefoto. Kas siis kõik paigas tähendab, et sätitud?

Eva: No seda nad muidugi teevad, ega nad ei lasegi sul eriti olla nii nagu sa ise tahad, et sa viskad jala laua peale ja „Pildistage mind nüüd”. Seal on ikka sättimise värk ja ma ei lähe ju selle jaoks fotograafi juurde, et hakata seal laياما. Et seal ikkagi järelilikult ma tahan selle fotoga saavutada seda, et ma tean, et ta on professionaalne eksole...fotograaf ja järelilikult siis mul on seda fotot väga tarvis, mis...milleks ma tema juurde läksin, et siis ikkagi tema on see, kes mind juhendab.

Intervjueerija: Ja sa võtad mingi rolli siis?

Eva: Ei mis.. mitte mingisugust eraldi rolli, aga kui ta ütleb, et pea siia või pea sinnapoole siis see ei ole mingisugune rolli näitamine, vaid ma lihtsalt teen seda, mida tema tahab.

Intervjueerija: Kas sa tunned mingit pinget ka?

Eva: Võib-olla teatud mõttes jah. Mina arvan küll, et tunnen. Sellepärast noh..et ma ütlen, et pildistamine on nagu vastunäidustatud mulle. Oleks ma mõni filmidiiva, võib-olla siis ma

meeleldi säraksin seal ees, aga paraku jumal ei ole mulle nagu seda erilist ilu andnud ja milleks siis?(naerab) Härbelda.

Intervjueerija: Kas sa sellepärast tunnedki hirmu, et sa tunned, et sa ei ole välimuse poolt piisav?

Eva: Ei hirmu ei ole. Ma olen täitsa realist. Ma olen täitsa realist. Ma tean, kes ma olen ja milline ma välja näen - ikka aeg-ajalt vaatan peeglisse ja... aga ei hirmu tunnet mul foto.. see.. see ei ole hirm. See on, ma ütlesin sulle vist vahepeal ka, et see on nagu tõrge tekib või mingisugune niisugune...ma ei oska sulle seda seletada. See ei ole hirm. Hirm on siis kui sa paned jugama päriselt.

Intervjueerija: Kas foto enda ilu on tähtis või on olulisem see, mis pildi peal on?

Eva: Foto enda ilu?

Intervjueerija: Jah

Eva: No seal peab... no sa mõtled seda, kui ma käin fotograafi juures, või üleüldse tavaline foto?

Intervjueerija: Võtame mõlemad

Eva: No fotograafi juurest ma tahan peaaegu täiuslikku saada, mis minust välja pigistatakse ja tema samamoodi, kui ta on professionaal, siis ta teeb oma töö korralikult ära ju. Aga tavalised fotod, no ma ei tea - neid on nii ja naasuguseid. On ka väga mõtetuid fotosid ju

Intervjueerija: Aga sinu enda enda jaoks...on oluline foto ilu või ei ole?

Eva: No ma tahan, et ta oleks korralik ja selge ja niisugune asjalik asi.

Intervjueerija: Tahad ikkagist, et see oleks kvaliteetne?

Eva: Loomulikult, milleks mulle Andromeda udukogu..pole vaja pildistada ju.

Intervjueerija: Kas on mingi hetk, mida kindlasti ei tohiks pildistada? Me matust juba rääkisime, aga kas on midagi veel?

Eva: Nojah, eks see lõpuvärk..see on jah suremised ja need asjad ei ole...ma ei tea tänapäeval ei ole enam miski püha. Filmitakse sünnitusi ja surmasid ja kõiki.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et sünnituse juures ei tohiks ka pildistada?

Eva: Ei no see on isiklik asi ju. See kuidas keegi ennast tunneb. Mina näiteks mitte mingil juhul ja ma olin õnnelik, isegi et ma niisugustel aegadel sünnitasin, kus ei olnud isegi abikaasa seltsis. Minu arust see ei ole eriline meeste rida. Meile on antud see õnn, et ise hakkama saada, meie põhitöoga siin ilmas, mis on lapse sünd.

Intervjueerija: Ma ei saa aru, miks see naiste jaoks nii raskeks tehtud on?

Eva: Ei ole midagi. Mehed ei taju jälle iial, seda kergendustunnet ja rõõmu, kui sul sünnib jumala terve ja ilus laps ja sa oled esimene, kes teda ilmas näeb, peale akušööri ütleme

(hakkab naerma), aga see peabki jääma sulle endale mälestusse ja endale südamesse ja selle jaoks minul ei ole fotot tarvis. Ma ütlen mul on 6 last ja ma mäletan täpselt, kuidas kõik nad sündisid ja MITTE keegi teine ei tea.

Intervjuerija: Ja see sulle meeldib, et keegi teine ei tea?

Eva: Jah, meeldib küll, sellepärast, et see on ikkagi niivõrd naiselik asi. Sellepärast on naised loodud.

Intervjuerija: Aga haiglas tehtud foto lapsest?

Eva: Ei mul niisugust asja ei olnud, aga kusjuures ma ei ole selle vastu, et teised teevad seal ja see on igaühe enda otsustada ja ma ütlesin ainult enda seisukoha.

Intervjuerija: Tänapäeva ühiskond on võib-olla kuidagi teismoodi ka...

Eva: No ta on arenenum jah ja jumal teab, milleks ta areneb veel.

Intervjuerija: ..et on see tunne koguaeg, et sa jääd millegist ilma, kui sa ei salvesta seda hetke.

Eva: Aga, mille jaoks sul aju on siis?

Intervjuerija: No inimestel ongi väga väike mälu...nagu näiteks mina (naeravad mõlemad)

Eva: Sul on lühike mälu või? Tõsi või?

Intervjuerija: No nutiajastul ongi inimestel raskem meeles hoida asju

Eva: Ma saan sellest aru, et nad on sellega ju üles kasvanud...selle nutivärgindusega, aga ega siis no ma... järelikult, kui sa ütled, et sa pead pildistama, et sulle ei jää meelde, aga võib-olla, kas oli siis üldse väärt see..see samane asi, et peab meelde jääma? Kui on niisugune elamus, sul jääb igal juhul meelde see. Mina mõtlen seda, vot niimoodi, eksole ju.

Sellepärast, on ju väärtusetuid pilte...ononon noh, ma täna siin omalgi, muidu meil siin jälgitakse väga, mida pannakse albumisse...no paar pilti oleks küll välja visanud, kui sa ütlesid, et tahaks seda albumit sirvida. Et ei ole vaja kõike toppida.

Intervjuerija: Millised pildid need olid?

Eva: Ma ei tea, kas seal oli üks maastikupilt ja siis oli üks, kus oli mul lapselapselaps peal, pool pilti punast ja rohkem mitte midagi (hakkas naerma). No ma rääkisin sulle, et Andromeda udukogu ei tasu palun pildistada. Vot nõnna.

Intervjuerija: Kuidas sa tunnetad ilu, mis või kes on sinu jaoks ilus?

Eva: Tähendab üldiselt, ma mõtlen seda, et kui fotol on näiteks, kas on ilus foto, kui on minu jaoks seal kõik olemas, peal, selgelt, konkreetset, kui sa saad aru, mida inimene on tahtnud sulle edasi anda - sa seda mõtet jagad, koos selle professionaalse fotograafiga, siis mina leian,

et see on väga ilus foto, sellepärast, et mul üks õe tütre tütar on saatnud VÄGA ilusaid fotosid

Intervjueerija: Kes ta küll on? (hakkab naerma)

Eva: No antud juhul istub ta mul üle laua (naerab kavalalt). Mulle väikse Rubeni need viimased fotod, mis olid - mulle väga meeldisid. Istus ta seal...niimoodi.

Intervjueerija: Teda on hea pildistada, ta on nii ehe.

Eva: Ma kaifin tegelikult tõesti niisuguseid asju, mis on väga kihvtid ja väga..selged. Vaata minu juures ongi see, et ma ei oska slikerdada ei elus ega.. ma panen priama kõik eksole - ütleme niimoodi, et otse ütlen. Ütlemistes ja selles ja vot ma tahan, et elus oleks mul kõik niimoodi, et ma aru saaksin, selleks peab olema kõik selge ja ilus ja... aga paraku, paraku noh...(hakkab naerma)

Intervjueerija: Kas mittefotogeeniline ja fotogeeniline - kas see on seotud iluga?

Eva: Ei. Ei. Ei.

Intervjueerija: Ütle ühekorra veel Ei

Eva: Ei ma ei tea kui mitu korda sa seda ei-d tahad, aga see ei ole seotud, sellepärast, et teinekord osatakse see mittefotogeeniline tüüp panna niimoodi „laulma” pildi peal, et...no ma mõtlen niimoodi. Jutumärkidega pannakse laulma, et seal oleneb pildistatava tahtest ja pildistajast väga palju. Väga palju öeldakse, et „oh ma ei ole fotogeeniline”...noh..aga saab kõike, kui oskad sättida, kui oskad seda ja tulevad niisugused ilusad fotod välja, et ainult ahheta!

Intervjueerija: Minu jaoks on isegi väljakutsuvam see, kui inimene ütleb, et ta ei ole fotogeeniline, siis minu arust on just nii huvitav, kuidas ta pildile jääb

Eva: Jah, täpselt.

Intervjueerija: Et ta on isegi mitu korda huvitavam, kui sa arvad, et ta on.

Eva: Jah, just ta peab olema huvitav. See on võib-olla kõige õigem sõna jah, et huvitav peab ka olema see asi. Ja see fotogeenilisusest, mittefotogeenilisust ei pea fotografeeritav ise otsustama, selle otsustab vaataja. (lühike vaikus) Said aru? Keeruline mõttekäik su vanatädil

Intervjueerija: Aga ma jõudsin!

Eva: Väga keeruline mõttekäik, aga nii ta on.

Intervjueerija: Kas sa pead ennast ilusaks?

Eva: Ee..(hingab raskendatult välja) kui sa mõtled välimust ve? Ma pean ära märkima, et

ühtteist on vanaema mulle andnud sellist ilusat ka.

Intervjueerija: Nii, ja need on?

Eva: Eem.. ma ei mõtle oma näolappi (hakkab naerma)

Intervjueerija: Ja mida sa mõtled?

Eva: No mul on niisugune lõbus hing antud, no see muidugi fotograafiasse ei puutu. Siis kõnepruuk on sorav. Ja siis teinekord tunnen jah, et mul on midagist niisugust aeg-ajalt särtsatab ka sisemine ilu. (hakkab naerma)

Intervjueerija: Aga välimise poole pealt?

Eva: Ei ole.. harju keskmine. Ma olen alati öelnud oma lastele ka, kui nad tulid.. no vaata teatud teismeeas tuleb ju see, et issand ma olen nii kole, miks ma ei ole selle moodi ja miks ma ei ole... Ja siis ma ütlesin sellepeale, et „Teate kallid lapsed, ei ole teie emale ilu antud, aga harju keskmine ja te olete täpselt samal tasemel...(hakkab naerma).” Niiet, ärge sellepärast üldse pabistage. Annaks jumal, et te ei taha olla hullemad!

Intervjueerija: Kas see on alati nii olnud - kas sa oled ennast alati pidanud harju keskmiseks?

Eva: No enam-vähem. Ma ju tean, et ma ei ole kaunitar, aga ega noh nüüd päris koll ka ei ole. Täitsa normaalne inimene noh.

Intervjueerija: Niiet, see mõte on sinuga kaasas käinud lapsepõlvest saati?

Eva: Ja enam-vähem, ma ju tean, mis on. Mul oli seda bravuuri, teatud eas oli nii palju, palju, et seda lihtsalt ei osatud kuhugi ära... ja sellel ajal ei olnud mul enda ilu peale vaja üldse mõelda. (hakkab naerma). Ainuke asi, mida ma olen oma elus mõelnud, et seda energiat..oli vene aeg, seda ei osatud kuhugi õigesse kanalisse juhtida. Küll seda prooviti. Aga ma ei andnud järele.

Intervjueerija: Kuidas seda prooviti?

Eva: No igate pidi, no vaata ma laulsin hästi. Mul oli hääle ulatus nii hea. Iga sügis tuli lauluõpetaja, ütles, et „Eva hakkame nüüd peale selle laulutreenimisega ja..” siis ta tegi hääleharjutusi ja vahest ikka pani niisugused noodid.. Ma mäletan ükskord kui ta pani vasta klaverit rusikaga (lööb rusika vasta lauda). „No ma seda poleks uskunud, et sa selle noodi välja laulad (hakkab naerma).” Ma ehmatasin alguses nii ära, et milles küsimus, tead. „Ma olin täitsa kindel, et seda sa välja ei laula! (hakkab jälle naerma).”

Aga seda hakkad alles hiljem paika panema, et ei.. ma lähen kossu trenni ja ma lähen kergejõustiku trenni tegema - ei mina viitsi teil laulda. See oli nii tavaline see laulmine siis saad aru. Meil, nii nagu me tegime tööd. Meil oli 5 tüdrukut + isa ja ema. Kui meil oli siuke ühine heina tegemine - me alati laulsime, koguaeg. Ema pani teist häält kõrvale, paps pani omad jorud sinna, kõik laulsid nii nagu ööbikud. See laulmine oli...see aitas seda rasket tööd

kergendada ja kõik.. Jah, laulmine oli meil põhiline ja seda, et üks hakkab minu häält koolitama, mis...„Niikuiini on laulmine selge ju” - täpselt selline tunne oli. Nüüd täkkajärgi mõtlen, et issand, kui kahju mul sellest õpetajast oli.

Tead, mis minu õdede ja minu lapseõlve pere. Mida sa siis ise mõtled isa oli ainukene mees majas eksole. Kuus naist, siblis ümberringi. Kas sa mõtled, et me jäime nüüd isa ootama, kui oli vaja nael seina lüüa vaja? Me lõime selle naela ise ära, noh millas siis see isa puid lõhkuma meile siis sai hakata. Tuli..oli riigitööl eksole, tuleb koju, noh vaevalt, et ta enam jõuab sul seal midagi nii väga teha. Me laksisime tüdrukutega need puud läbi kirvega. Pärast ema tegi seal üksi veel. Emale ka meeletult meeldis see puude lõhkumine. See on verrega meile edasi antud, puu lõhkumine (naerab).

Intervjueerija: No see töö tegemine üldse on teile kõigile edasi antud.

Eva: No, kuule ära minule räägi töö tegemisest, see on... Mina teen ainult sunniviisiliselt tööd, sest ma olen niivõrd laisk, et teiste õdedega see on võrreldamatu - minu töötegemine.

Intervjueerija: Ma ei ütleks, sa ikka teed...

Eva: See on ainult sunniviisi.

Intervjueerija: Sul on ju suur söögitegemine iga päev.

Eva: No see on, saad aru. Arvad, et teeks, kui poleks tarvis teha? Ei teeks. Aga muud asjad ka, ma ainult teen, sellepärast, et ma pean tegema, aga, et niisugust kihku mul nüüd oleks, et oi kuidas ma nüüd põrutaks tööle - eluilmas pole olnud ja ma arvan, et nüüd enne surma, noh nüüd varsti 70 eksole, enne surma ei tule ka. (hakkab naerma).

Intervjueerija: Aga kõik su õed on nagu, kuidas sa iseloomustaksid neid, kuidas nad erinevad üksteisest?

Eva: Küllaltki jah. Erinevad on küll, aga see ühtehoidmine ja see jälle mind köidab kõige rohkem. Et..no vaata, sa oled ju meie suguseltsis eksole ju. No tead, kui ikka näed, no kui ikka ükstaskõik mitmendat põlvkonda sa isegi näed, see on kõik ikka niimoodi ühtehoidev, et see..no süda laulab see sellel momendil. See on kuidagi antud. No ma ei oska seda seletada. See on sõnuseletamatu, sest, et mul on küll. Mul on alati nii hea meel, kui ma kedagi näen oma õdedest või õdede lastest või... see on jälle see läbisaamise areng on ka teistmoodi. Seal me olime kõik koos, tegime tööd. Iseloomud olid kõikidel erinevad loomulikult.

Intervjueerija: Räägi sellest ka, kuidas.. kes on milline?

Eva: No kes on milline? Noh..vaata, kuna mul seda energiat oli nii palju, me olime internaadis, kui me kooli läksime. Kodus oli noh sigri-migri, seal, mis lüpsime lehma ja tegime niimoodi, sest me olime jumala pisikesed, kui lehma hakkasime lüpsma. Ema oli ju kolhoosis lüpsinaine ja lüpsis KÄSITSI, ja me olime pisikesed, kui igaüks valis juba endale

lehma välja ja lüpsis ära selle, sellepärast, et muidu - mõtle, emal oleks 15 lehma käsitsi lüpssta olnud. Noh aga kuna meid oli 5, siis emal oli ju palju vähem neid ju järgi. Kui olime juba suuremad, siis lüpsime juba kaht lehma ja nõnna

Intervjueerija: Ema vabalt lasi teil siis nagu tegutseda jah?

Eva: No ta oli ise ka ju kambas. Kolm korda päevas oli neid lehmi vaja lüpssta. Käsitsi, kujutad sa ette?

Intervjueerija: Ei kujuta.

Eva: Praegult küll ei kujuta jah. Ja, aga siis nii see oli seal. Heinad tegime ise nendele loomadele ja aga töökust muidugi jah, eks ma ütlen, et teised olid väga tragid kõik. Mina olin niisugune jahm..Aga Ene, Ene oli kõige vanem eks ole ja kui me kooli läksime, siis oli niimoodi, et kuna mul oli see temparement oli niivõrd suur, siis pandi Ene juurde mind intrasse...Ene sellesse tuppa - internaati, et Enel oli mingisugune fluidum minu üle. Ma ei tea, mis see oli, et ma teda siiski.. Eda oli kärtsumutt, kohe tegi liksat-laksat, kui oli tarvis - said vastu kõrvu ja kogu moos, asi lahendatud. Eves oli midagi siukest, ta... Eve oli siuke nagu...no ma ei oska sulle öelda...no mitte midagi hullu, aga ta oli niisuguse kindla joonega. Noo niimoodi, et siitmaale siiani (näitab kätega ühest laua otsast teise) ja siis seal keskel võisid käia niimoodi, et..käitumiselt ma mõtlen. Aga Epp oli noorem õde, meil on kusagil üle aasta vahet. No tema oli niisugune nunnukene - pesamuna ja ta sündis ju enneaegsena nii palju, et ta oli siuke pere pärl. Nagu Paul ütles „Epp ja lõpp (naerab)”. Plikadel. Aga Enega jah, et Ene oli siis.. Kantseldas mind ja ta oli nii hea kasvataja, kas sa tead. Ta kunagi ei rielnud, aga ta tõi niisuguseid näiteid sulle, et süda kiskus lõhki sees. See oli ikka täitsa lõpp. Ma rikkusin seal toakaaslasel ahjuroobiga selle valge päevateki ära ja siis ta ütles, et noh „Tead Eva.. emal on niikuinii meil palju tööd - meie päevatekid pesta ja nüüd tuleb see Külli oma ka võtta veel kaasa (kurval toonil)”. Tead, kuidas ma terve veerandi värisesin ja kui ma nägin, et see Külli võttis selle päevateki koju. Ma tegin: „Jess!” (hõiskab rõõmsalt). „Jumal, meie ema pääses!” (naerab). Ainult minu lollusest, aga tal olid kõik sihukesed õpetlikud asjad. Absoluutselt alati. Ta mitte kunagi ei rielnud - vaikselt ja niimoodi.. Ja kuni surmani, noh ma ütlen, et see tema surm oli ikka niisukene...täielik...ma ei ole tänapäevani sellest üle saanud. Öeldakse, et „oh aastad lähevad ja...” Ei, ta on koguaeg mul silme ees ja ma tihtipeale mõtlen ta peale ka. Jah. Aga Eda mõju minule oli väga oluline kusagil teismeeas, kui ma seal Kuusalus tema juures olin Laiveres ja seal oli niisugune asi, et ta kõik õpetas - et mõned naised võtavad napsu ja et see pole üldse ilus pilt, kui naine purjus on. Ja vaata ma ju ei kasutanud...kas ma olin 20..ja ma ei võtnud viina, ma ei võtnud veini, ma ei joonud õlut - mitte midagi. Ja siis tuli pärast muidugi oma kambaga see, et öeldi, et „Eva on ju see

püsirase”. Sa ei saa ju siis juua. Millas sa siis kedagi kandsid või imetasid eksole (hakkab naerma). Tänapäevani ei armasta napsu ja see on tänu Edale. Käisime koos kinos ja siis ta rääkis seal tee peal, siis me panime poiste eest jugama sealt, kui keegi tahtis koju saata ja üle selle ...mis see sealt läheb..see..sigala juurde otse nagu, mitte uue sigala, vaid vana sigala juurest ükskord jooksimel, mul on nii selgelt mees see.

Vot Eda mõju oli, ma koguaeg mõtlen tänutundest sellest...sa mõtle, kui see energia oleks läinud valesse suunda..nagu, mis see mul oli, see temperament. Issand jumal, mis oleks korda saatnud ilmas

Nii, aitab jah?

Intervjuerija: Iluteemadel edasi minnes, kui sa saaksid enda juures, midagi muuta siis kas sa muudaksid ja mida?

Eva: Nüüd vaevalt, ma näen küllaltki kabe veel välja 70-aastase inimese kohta, niiet..

Intervjuerija: Aga suhe vananemisega..

Eva: Positiivne

Intervjuerija: Kas sa oled tundnud, et sa oled vanaks jäänud?

Eva: Ei ma otseselt ei tunne, otseselt ma ei tunne, noh teatud vead, siin-seal logisevad, aga need ei, aga see ei ole nagu vanaduse...niisugust raugastunud tunnet mul veel ei ole, mis siis öeldakse, et ühe 60ne inimese või ühe 60ne aasta vanuse inimese kohta öeldi, et puht rauh (naerab)

Intervjuerija: Kes ütles?

Eva: No telekas kasutati seda väljendit ükskord. Ja see, mind ajas..(naerab). No siis ma ütlesin, et ma olen siis juba ammu kõdu, mitte isegi muld. (naerab), et niisugune asi, aga ei vananemist ma ei karda. Ma ütlesin siin lastele ka, et kui on minek, et siis mind elustama keegi ei tohi hakata, sellepärast, et kohe tulen ja hakkam kollitama pärast seda, et minul on juba ammu aeg minna, sellepärast, et minu töö on siin ilmas tehtud ja seda riiginatukest, mis nemad mulle annavad, seda mul ka vaja ei ole. Hoidku riik endale see! (naerab)

Intervjuerija: See on siis positiivse mõjuga

Eva: Ja ei mina ei karda vananeda, absoluutselt.

Intervjuerija: Mis need positiivsed küljed on vananemise juures?

Eva: Noh ma ei tea, kas see on positiivne või negatiivne või ei, aga ma teda lihtsalt ei karda ja ma võtan seda kui loomulikku elu kulgemist, sellepärast, et nagu teada, on palju vägevamaid ja võimsamaid inimesed läinud sama teed, mis me kõik käime, et ühesõnaga see on paratamatus ja selle vastu ei ole saanud mitte keegi

Intervjuerija: Mis sa arvad sellest, et tänapäeva noored nii kõvasti püüavad seda vältida?

Näiteks süstivad ennast.

Eva: No see on täielik jams, sest ma olen näinud neid, kes on enne süstinud ja kuidas nad kortsu lähevad...no need on lausa koomiksid siis pärast, sellepärast, ega lõpmatuseni nad ei saa ju ennast süstida. No sa oled mõnda nägu näinud, kes on ennast süstinud? No jumal need on nii moondunud ja need on nii rõvedad vaadata ausaltöelda, et ma mõtlesin ka ausaltöelda, et no milleks sul seda vaja oli. Naised eriti ja nüüd...ei ma seda üldsegi ei poolda. Ma saan aru veel kui sul on mingi defekt, et sa tahad seda kuidagi...noh nagu siluda ja parandada, et käid kusagil operatsioonil. Niisugused asjad on täitsa.. täitsa mõeldavad. Aga lihtsalt, et ma tahan...et mul ülahuul on ikkagist nii paks, et ninani väljas on siis andke andeks, sellest ma aru ei saa. See huulte süstimine praegult. No see on ju õudne mood ju. Olgu kõik loomulikult. Miks...see loodus on sind sellisena loonud ja kui sa oled niimoodi enam-vähem, et sa kellegi seda pilku ei riiva ja kellegile shokki ei tekita oma näolapiga, siis on ju...siis tasub elamist, ilma niisuguste süstimiste ja nendeta. Aga see on väga isiklik asi.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et välised faktorid on sinu enesetunnetust muutnud?

Eva: Enesetunnetust. No teatud määral, võib-olla, aga mul on nagu endal koguaeg niisugune oma arusaam elust, oma arvamus asjadest, ega ma ennast eriti kõigutada ei lase ja mul on ju inimeste iseloomud ja niisugused asjad ma panen praktiliselt esimese selle pilguga paika, saad aru, kui ma näen inimest. Vaatan inimest, esialgu sa ju piidled ja vaatad niimoodi, mõtiskled ja mis tüüp olla võib. Ma tean, kas kahte inimest, kelles ma olen eksinud. Aga üldiselt, niimoodi kui sa juba suhtled ja siis paned paika, sul tekib oma arvamus ja see väline, mis toimub. Sellest ma tean ju väga vähe, sest ma ei käi ju väljas üldse ja loodus on mulle alati...

Intervjueerija: Aga sotsiaalmeedia?

Eva: Sotsiaalmeedia on näiteks minul...ma ainult teatud asju kasutan ekssole. Messengerig suhtlen mõne inimesega, mõni inimene peab mulle pilte saatma, kui ta ütleb, et oli kihvt siukene asi ja ongi kogu lugu. Aktuaalset kaamerat vaatan, telekas väga vähe. Seepi vaatan!

Intervjueerija: Millist seepi sa vaatad?

Eva: Kõiki seepi, mis tuleb! Vaatan esimesed seeriad ära ja siis jäävad sinnapaika, millest jutt käib, siis edasi tean juba ise.

Intervjueerija: Eluetappidest rääkides, siis kas täisikka jõudes või menopausi kätte jõudes või pensioniea saabudes, kas sa võtsid elu kuidagi teisiti? Kas midagi muutus, et sa nüüd

ühiskonnas oled piisavalt...

Eva: Tõrjutud inimene (hakkab naerma)

Intervjuuerija: ...täiskasvanu, et...näiteks..

Eva: Ei muidugi seda ma räägin kõigile, et...kui paljude käest küsitakse, et kuule, et tahad ikka noor olla ja...niimoodi. Ma ütlesin, et mina ei taha.Nii loll sai oldud. No niiii loll sai oldud, tead seal teismeeas ja ma ütlesin, et ma elu sees ei taha nii...kuule mõistus arenes, issand jumal hoia, sul tulevad hoopis teised arusaamad, teised lähenemised elule ja kõik sul... see pere loomise aeg, see on ju niisugune, et...kui sul sünnivad lapsed, sa pead olema täielikult isetu sellel ajal. Saad sa aru? Siis see minu mina, ei tähenda mitte midagi, sellepärast sa elad siis teistele, sa elad oma mehele, sa elad oma lapsele...nh mina ei saa ainsuses ühest lapsest rääkida, sest nagu sa tead, et neid oli ju 6 tükki, et...see on täielikult peab olema niisugune isetu aeg ja oli ka, sest ega sa enda peale palju ei jõudnud mõelda, sest, et küll oli üks väike, küll oli teine väike, küll...siis need esimesed pudinad olid niisugused asjalikud, et need andsid juba seal oma arvamusel sulle teada. Ja see oli siukene..niisugune aeg, aga sa ütlesid siis menopaus. Menopaus oli mul väga hilja, niiet ma hirmuga läksin isegi arsti juurde, aga see olene sellest, et mul nii palju lapsi oli, siis nendel naistel on nagu...need on nagu värskemad kauem. Selgus seal - mul südamest niisugune kivi veeres ära tead. Mõtlesin, et kui kaua on siis võimalik? Mõtlesin, et ma olen juba haige inimene selle peale. Aga siis...

Intervjuuerija: Sul oli siis kergendus peale seda.

Eva: Ja, ja kui siis ükskord otsustas ära minna - me alati kutsusime, et tädi punaste roosidega käis külas meil iga kuu 1 kord. Kui tädi ära läks lõplikult siis...roosid kaasa võttis, siis ühesõnaga oli nii, et oli kergendus muidugi. Aga pensionile minek oli ka teatud mõttes kergendus, sest, et ma ei pidanud enam ennast sundima tööle. Kuna ma olin tanklas tööl, meil oli 24 oli järjest ja siis 3 päeva vaba. Ma just sellepärast valisin selle töö, noh, et Anni ju sündis ja Ave pidi kooli lõpetama ja mina sundisin oma lapsed kohe tööle. Ütlesin, et lähete tööle. Mina aitan lapsi vaadata, et ei istu niimoodi kusagil metsas talus, nagu ma oma lastega istusin, sest Andres otsustas, et meie lapsed lasteaeda ei lähe ja siis ma pidin nendega kodus olema ju, aga kui ma esimese palga oma raha sain...OMA palk esimene tuli. Oi ma olin, issand jumal, ma olin nii vana juba - 40 täis (hakkab naerma) eksle peaaegu ja siis, kui oma palk tuli, noh enne seda ma teenisin ka muidugi, aga see oli siis kui lapsed olid juba asjalikud, et ma sain minna tööle siis...Esimene palk, see..ma tean seda tunnet, ma olin nii tähtsust täis,

et ühesõnaga... Aga siis pension jah

(laps ärkab lõunaunest, edaspidi on teda minu süles natuke kuulda)

Intervjueerija: Aga pensioniea saabudes, siis sa ei tundnud ennast kuidagi kasutult?

Eva: Tead, vaata pensioniga...ei ei ei...Sain nii palju laiselda, kui ma tahtsin ja selle pensioniga oli mul tegelikult niisugune asi, see ei puutu absoluutselt teemasse(jätan selle jutu välja, 56:30)

Intervjueerija: Aga kuidas see..

Eva: Ei ma ei tundnud ennast kuidagi tõrjutuna, sest ma olin nii vajalik siin ju. Mul olid ju koguaeg need pudinad...kuna ma olin koguaeg lubanud neid vaadata. Minge tööle ja ma vaatan nii palju kui ma saan ja muidugi need ööd, mis ma olin seal tööl siis vaatas Andres ju, kui nad olid nii väiksed eksole. Ühe päeva vaatas Andres ja teised siis seal...vot nii.

Intervjueerija: Mis aitab end kaamera ees mugavamalt tunda?

Eva: Ma ei tea, ükskõik. Kui on vaja. Ma pean selle tähtsusest aru saama, miks ma seal istun. Võib-olla parema meelega ma oleksin näiteks seal pliita..pann pihus ja tegema midagi muud. Ma pean sellest vajadusest aru saama, miks ma seal istun - miks on vaja mind pildistada, kellele see vajalik on?

Intervjueerija: Kui sa annaksid mulle nõuandeid, mida kasutada klientidega?

Eva: Nii. Sa oled nii hea suhtleja, ma arvan, et sa saad ise hakkama. Mille jaoks sul siis need 3-4 aastat kooli siis oli, kui tuled minu käest küsima (hakkab naerma).

Intervjueerija: Ma tahan teada inimeste käest, kellega ma suhtlen igapäevaselt. Kes mu kaamera ette päriselt satuvad, et mida nemad mõtlevad. Kuidas ma saaksin aidata neid paremini tundma panna?

Eva: No lihtsalt, ma arvan, et niisugune lahe ja vaba suhtlemine.

Intervjueerija: Kas sa pead oluliseks ka pildistamise ajal rääkimist?

Eva: Aga see oleneb jälle sellest pildistatavast. Mina arvan. Mina näiteks võiksin hea meelega lobiseda, sest et ma olen eluaeg öelnud seda, et minu nina all on üks asi risti sätitud, üks niisugune, mida teised kutsuvad suuks ja see elab absoluutselt iseseisvat elu. See ei ole mõistusega juhitud organ minu elus. See lihtsalt teeb, mis tahab, sellest ma ütlesin oma ülemusele selle lause, kui olime tanklas, olime tööl ja siis käisid ju vargad, eks ole, ju rünnati ju tegelikult tanklaid ja meil ka mitmel korral seal tehti, aga seda... Ja siis tuli ülemus ükskord minu juurde ja ütles, et tead, Eva, et asi on nüüd nii, et kui tuleb anna see raha ära, ära hakka nendega jamama. Et noh, palju öösiti meil kassas kunagi ei olnud, me käisin kasaator viis õhtul ära rahad. Meil tõesti seal midagi niisugust ei olnud. Ja, ja siis ma siis Vallerile ütlesingi, tead, et asi on nüüd nii - see asi, mis mul nina all risti on - see elab iseseisvat elu,

see ei allu, ei mõistusele, ei mitte millelegi. Et ja, ja siis...

(laps hakkab nutma)

Asi on selles, et jah...mina arvan küll jah, et niisugune soovitus, et kui kaamera ees inimesel ei ole niisugune..alguses teed selgeks, mis on sinu taotlused eksole, miks ta seal on ja siis teiseks see, et lihtsalt vaba suhtlemine. Jah.

Intervjueerija: Kas muusika aitaks ka?

Eva: Osadel kindlasti.

Intervjueerija: Aga sinul?

Eva: Minul kindlasti. Ma olen ju laulumutt.

Intervjueerija: Kas enese eelnev sättimine aitab ka?

Eva: Ja, ma usun küll, et sätitakse. Natukene ikkagi, ma usun, et no ei tule ju laudariietega selleks.

Intervjueerija: Aga kas sa tunned ennast enesekindlamana?

Eva: Mina küll. Ja, sellepärast, et nii ta on. Natuke sättimist peab olema.

Intervjueerija: Kui me järgmisel korral teeme portreed sinust, siis millist kuvandit sa tahaksid enda portree näidata järgnevatele põlvkondadele?

Eva: Püha issand jumal, mida sa nüüd, ma ei taha mingit kuvandit jätta, mis kuvand, lihtsalt tavaline, nii nagu ma olen ja kogu lugu.

Ma ei mõtle selle peale, see, see peab olema praegu nüüd sinu teene, mis sina minust näha tahad?

Sellepärast, et, et nagu on, tähendab, kui ma üleüldiselt midagi ette võtan, mul on niisugune tunne, et igas asjas peab olema mingi särts ja nisuke kerge huumor, vaata kui näiteks mina teen ju ka väiksed nihukesed luuletused, kirjutan kui on tarvis. Ja, ja ma ei hakka üldse tegemagi, kui sinna ei saa mingit kiiksu sisse panna. Kui peaks olema mingi lembeluule vä, issand jumal, ma olen suremas selle luuletuse peale. Aga seal peab olema alati üks kiiks sees ja nii on minu iga tegemistel. Paljud sellest aru ei saa, aga..aga... no nii peab olema. Särtsu peab olema elus, sellepärast et meil vanasti, neid muresid siin oli nii palju tegelikult suure perekonna juures. Ma ei läinud ennem seltskondagi. Me leppisime Andrusiga kokku, mitte üks mure. Kui läheme, siis täiega pidutseme, mitte mitte selles suhtes mitte napsu suhtes, vaid lihtsalt, sest et ma olen ju kõik peod, olen kainenana ju pidanud ja tead, kus on pidusid olnud nii kihvte, mis, ja ma sellest ei saa üldse aru, kui inimene läheb välja, ta tahab lõbutseda, et ta peab olema käsi maas, ma sellest absoluutselt aru ei saa. Sellepärast sul ei jää ju...

Mina lähen sellepärast välja, et ma lihhtsalt kaihvin ja tead, ma võin jutustada pidude viisi - eraldi rääkida, mis, kus, mida sai tehtud. Saad aru, aga ta tuleb sinna, küsid. Ei mul järgmine

päev pea nii palju valutas, ma ei mäleta peost mitte midagi. Mida sa välja lähed, kui sa midagi ei mäleta? Sul on, need on ju sinu isiklikud, mälestused, kas sa pärast loed ainult liitrit kokku, palju sa oled endale siis seda sisse ajanud või seda vii...alkoholi ma mõtlen, et see on.. vot sellega on mul niisugune lähenemine, et ma sellest aru ei saa. Kui sa tahad minna lõbutsema, lõbutse.

Intervjueerija: Võib-olla kui veel küsida, siis küsida seda, mis su ebakindlused on?

Eva: Oi, ma olen väga ebakindel inimene selle asja juures. Väga palju üldiselt kaalutlen, et oi, see on valesti ja niimoodi ja kas ikka nii kõlbab teha ja ja, ja. Aga kui ma otsuse teen, siis priama. Aga siiski alguses, kui sa hakkad mõtlema olla või mitte olla, siis siis on...

Intervjueerija: Millest, mis seda mõjutab?

Eva: See ongi niimoodi, et sa olid ju raamidesse surutud sel ajal ega sa ei saanud ju teha, mis sa tahtsid. Ega sa ei saanud. Sa pidid teatud mallide järgi olema. Need olid sulle ette kirjutatud selle NLKP 26.-lt kongressilt (hakkab naerma). See on nali praegu, aga kongress ütles sulle täpselt, kuidas sa käituma pead. Vabalt võisid ainult peldikus käia, praktiliselt ütleme nii.

Intervjueerija: Mis siis sai, kui sa ei käitunud nii?

Eva: No siis sa läksid kinnimajja. Koolilapsed läksid kolooniasse (hakkab naerma).

Intervjueerija: Ja sellest tulebki..

Eva: Ei muidugi. Teatud piiritletus, aga teatud mõttes oli see, ütleme niisugune rahustav aeg ka kui nüüd jätame selle vabaduse ja poliitilise värgi, sellepärast et ta ikkagi tasakaalustas miskitmoodi sulle, sul oli võimaldatud näiteks igasugused ringid ja värgid ja niisugust asja, et sa võisid ennast arendada. Arendada võisid, aga, aga, aga niisugust, et sa kusagil saaksid näiteks väljamaale minna, et võrdleme nüüd seda, seda meie elu ja, ja siis välismaa elu ja see.. ma olen käinud täitsa puht nõukogude ajal, ma olen käinud näiteks Itaalias. Saime Itaaliasse, sain turismireisi, mingi komsomoli...komsomolibossudega, kus oli vaja ühtne lihttöölist gruppi ja kuna ma olin momendil lihttööline, mulle tehti ettepanek. Et kas sa soovid minna? Nii ja kas sa kujutad ette, mismoodi siis välismaal oli see asi. Välismaale minek oli niimoodi, et läksime Moskvasse, kolm päeva hommikust õhtuni instrueeriti sind. Et see kõik, mis te näete seal, see on kõik, see on kõik teie jaoks ainult korraldatud, muidu see elu ei ole üldse nii.

Intervjueerija: Päriselt?

Eva: Jah, täpselt täpselt. „Kui te näete prostituute kusagil tee ääres, ärge siis kalduge kõik ühele bussi, sellele (kallutab ennast ühele poole), et buss võib ümber minna.” Ja noh, see on, sa, sa ei kujuta ette, milliseid asju, milliseid asju tegelikult juhtus, see oli täielik anekdoot,

kuidas meid instrueeriti seal.

Intervjuueerija: Kas sa tunned, et teie peres sai rääkida kõigest, mis tahtsid? Kas emotsioonid olid lubatud?

Eva: No teatud määral, aga meil niisuguse...midagi selgitustööd või niisugust asja, ei..

No ma ütlen, et seal oli üks suur töö tegemine, ega seal muud ei olnudki ju. Ema muideks - elu lõpus, kui ta meil siin oli. Ta tihtipeale ütles, et eks ma ikka tapsin teid tööga ära. Ma ütlesin, et „Mis sa üldse niukest juttu ajad, ei olnud teisiti ju üldse võimalik sel ajal, aeg oli selline, et sa ei saa ju seda... ega see ei olnud ju sinu süü ja mis sul siis nendel tütaridel viga on. Kõik on järje peal, kõik on normaalset elu elavad,“ noh kui hakata mõtlema. Kellel, mida siis viga on? Võib-olla meie oleme kõige hullemad. Aga ma olen üldiselt rahul, ega siis ma olen Andrese selja taga - kirun, mis ma kirun, aga tegelikult ma olen...Evega muide seal Väandras just arutasime. Kuule, me oleme ikka väga kaitstud olnud. Teatud mõttes, sest ega noh, nalga ei ole näinud ega.. ja ja ikka noh, lastel on korralik isa olnud ja... noh korralik teatud mõttes eksole, omal ajal võttis napsu ja kõiki...aga sel ajal, kui see abielu algusaastad - need olid ju niisugused, et ma pidin ennast surnuks naerma, neid kivi poisse, mitte keegi neid kuradi joodikuid ei kannatanud, aga ma nii palju naersin, et sellepärast, et nad ei olnud siukesed pahatahtlikud kunagi ja siis kõik ütlevad, et „issand, kuidas sa saad neid naerda.“ Ma ütlesin, et „nii palju pullid“. Neil oli alati mingisugune kiiks...vot, mis mulle meeldib eksole. Ise armastan ka, et ma ei hakka muidu üldse tegemagi, kui ma ei mõtle midagi välja. Ma ütlesin näiteks oma sõbrannadele, et mina enam juubelile ei tule. Mis ma seal sünnipäevadele ja teen, et iga juubel peab olema selline, et jääb meelde. Ja siis mõtlesime ise asju välja.

Intervjuueerija: Kas sa tunned, et terviseprobleemid mõjutavad su enesehinnangut?

Eva: See psoriaas ja, ma ei lähegi niisugustesse kohtadesse üldse, kellel... noh ja see psoriaas muidugi, nüüd ta on eriti praegu, aga noh, ega ma ei kardaks ka, sellepärast et ma käin teatud kohtades, ütleme, sõbrannade sünnipäevadel - need on harjunud. Need, meie omad ütlevad kodus näiteks, et nemad üldse ei näe enam, et midagi viga oleks. Ja, ja jah, seda küll, et jah, et ma ei lähe igale poole. Ja teinekord näiteks võõristavalt tunnen ennast, kus on käsi vaja kasutada, ütleme, et mul ei ole rohtu peal. Muidu ei. Ma lööksin käega ka, aga ma lihtsalt

olen niisugune, kes vedeleb kodus ja kaifib mittemidagitegemist.

Lisa 3.2 Jätküküsimused

Intervjueerija: Kuidas sa tundsid ennast pildistamise ajal?

Eva: Väga lähedalt. Ma sain vallatleda nii palju kui ma tahtsin.

Intervjueerija: Nii et sa ei tundnud mingit pinget?

Eva: Ei, selles, mis täna oli, absoluutselt. Täitsa kohe natukene meeldis ja mul on sihuke lahe tunne sees, niisugune... Ma ei oska sulle öelda, niisugune kerge, no õnnis tunne on liialdatud öelda (hakkab naerma), aga on niisugune hästi mõnus tunne. Ega mul oli ikkagi vahva vaadata ka kuidas fotograaf roomas siia ja sinna ja põlvili ja püsti ja...

Intervjueerija: Kas sa oleksid nõus ka edaspidi kordama sellist asja?

Eva: Ja. Ei, mul ei ole midagi selle vastu. Ainult, kes mind niimoodi näha tahab nii väga.

Lisa 4. “Andres”

Lisa 4.1 Intervjuu

Intervjueerija: Kuidas sa üldse nagu tunned – kas sa oled ekstravert või sa oled introvert? Kas suhtlemine on sinu jaoks lihtne või sa satud mingites olukordades pingesse?

Andres: Tavaolukorras on lihtne... aga teatud hetkedel kindlasti pingesse satun.

Intervjueerija: Kas sa praegult oled pinges?

Andres: Mitte väga, aga natuke uudishimu ikka on.

Intervjueerija: Mul endalgi! Aga kas sa hoiad muidu tahaplaanile seltskonnas või sa...

Andres: Üldiselt küll, aga vahel lööb välja sihuke tunne, kus tahaks ikka nagu juhtimise üle ka võtta. No on lihtsalt...olukordadest oleneb.

Intervjueerija: Kas Sa tunned, et inimesed näevad päriselt sind sellisena nagu sa oled või on neid inimesi pigem vähe või pole üldse, või on palju?

Andres: Eee...eks päris lähedased või tuttavad eks need näevad vast jah - nii nagu olen, aga..aga ega paljud ei taba ära, sest et seda juba noorusest peale öeldi ju, et me ei saa aru, kas sa teed nalja või räägid tõsiselt, et tegelikult ma..nagu...eriti valetaja ei ole või midagi.

Räägingi tõsiselt, et aga teatud niisuguse tooniga, kus arvati, et ma viskan nalja.

Aga tegelikult selle taha on ennast võib-olla hea peita ka.

Intervjueerija: Jah, ja tänapäeva kiires elutempos inimesed võib-olla ei süvenegi teiste eludesse.

Andres: No muidugi, mida vanemaks saan, seda...noh...enam nii nalja ei taha visata ja ikka tõsisem oled.

Intervjueerija: Aga kas sa tunned, et... sa ise.. et sul on endal aega rohkem süveneda teistesse inimestesse või sa ei taha pigem.., et sa suhtled ainult nendega, kes su ümber on või oled avatud ka...

Andres: no suhtlemine on ikka väiksemaks jäänud, et... ja ise noh kunagi on nii palju suheldud, et isegi teatud hetkel tekib niisugune, et tahaks puhata sellest suurest suhtlusest, aga siis jälle on vajadus selle järgi, niiet ega mingi vahe peab sees olema. Et ega ei suuda koguaeg tohutult suhelda.

Intervjueerija: Kas fotod on sinu jaoks tähtsad ja miks?...Kas neid on meile vaja või ei ole?

Andres: On kindlasti on. Foto on ikka väga tähtis, et...et neid ei pea iga päev vaatama, aga kui vaatad siis tuleb kõik see sündmus meelde, siis tuleb enda meeleolu isegi meelde. Sealt näed neid palju endiseid sõpru, praeguseid sõpru, aga..noh...iga päev ei olegi mõtet, sest see võib-olla...kui harvem vaatad, seda huvitavam neid fotosid vaadata on.

Intervjueerija: Mhm, et ta on kui tujutõstija?

Andres: Väga! Noh oleneb muidugi fotost, ega..

Intervjueerija: Kas teil on kodus palju pilte?

Andres: On, palju. Ikka üldiselt on.

Intervjueerija: Ja kellest või millest need pildid on suuremas osas?

Andres: No.. oma perest, siis ringreisidest, kus käidud – seal pilti lastud teha. Ja siis mul oli üks sõber, kes ka armastas pildistada. Ta ei olnud küll fotograaf, aga pildistas ja siis tänu sellele on mul neid pilte nagu kodusest elust ka.

Intervjueerija: Kas sulle meeldib vaadata võõraid fotosid ka?

Andres: No... teatud, neid vanaaegseid niimoodi ja siis jälgid neid stiile ja vaatad, mis neil seljas ja kuidas üldse see elu on, aga...aga..noh mingis seos ikka peab olema, et ikka päris..päris võõraid võib-olla ei... kui üks inimene on tuttav seal peal, siis vaatan ikka, aga.. aga kui ainult siis selle vana ajastu pärast.

Intervjueerija: Kas sul on mingid fotod, mis on sulle nagu eriti kallid...ja kellest või millest need pildid on?

Andres: No eks ikka, ega mul neid palju vist ei ole jah, aga muidugi enda vanematest on

selge see, et... Mul on üks pilt vanema venna juures, kus ema-isa on teinud niisuguse pildi ja see on mul eluaeg olnud tahtmine, et seda saaks restaureerida, et noh, et...sealt maha pildistada ja endale ka selle pildi saada...noh, et kui mul isa-ema noored olid. Ma olin kõige noorem laps peres ja siis isa-ema olid küllalt vanad juba ja..ja..ega muidu ei teagi missugused nad noorest peast olid.

Intervjueerija: Kui palju teid oli?

Andres: Meid oli üldse...üldse sündis 8, aga üks suri väga noorelt ära...noh seda ei mäleta meie...noh see oli paari kuuselt vist, noh minust vanem. Ma olin kõige noorem, pesamuna muide. Ja..ja siis üks kõige vanem õde 40selt suri, aga tal õnneks on järglane, poeg, kes on siukene äge vend, et ta on praegu veteranide maailmameister suusatamises ja värgid, et siukene, et ta vähemalt selle pere asja viib edasi. Aga järgi on praegult 2 õde ja mina.

Intervjueerija: Kuidas teil peres üldse oli, kas ema-isa kohtlesid teid kõiki ühtemoodi või sa tundsid mingit erinevust oma õdede-vendadega?

Andres: Seda peaks muidugi nende käest küsima, sest ma olin pesamuna, võib-olla ma olin toitija (ei saa aru, mis ta siin ütles, vaata järgi-7:15) rohkem. Ei oska öelda, et..noh ikka võib-olla, sest teised olid juba kodunt läinud. Mina olin veel kodus ja... ikka. Sest meie vanusevahe oli küllalt ju, kui hakata nii võtma, et...

Intervjueerija: Aga kui erinevad te olete?

Andres: No eks inimene ole omamoodi ikka ju, ega seal midagi teha pole.

No teatud iseloomujoon on ikka... et esiplaanile ei tüki, siukesed tagasihoidlikumad inimesed.

Intervjueerija: Mis teeb portreepildist hea pildi?

Andres: No minul nagu...mina vaatan, et see... et no, et ta ei ole väga siuke ükskõikne pilt või et seal peaks olema mingisugune joon peaks inimesel olema, mis nagu rohkem välja lööks, et ei ole niisugune...noh niisugune tuim pilt ei oleks nagu või.

Intervjueerija: Et ta räägiks selle inimese kohta mingit lugu?

Andres: Jah jah jah, et kas tal on siis mingi silmavaade või midagi niisugust noh

Intervjueerija: Kas sul on mingi tunnetus või nägemus sellest, milline üks pilt peaks olema või kuidas pildi peal peaks olema?

Andres: Noh mul endale meeldivad võib-olla kõige rohkem kuidagi need juhuslikud pildid, mis on tehtud, et kui inimene ennast pildiks valmis seab, et ta ei ole enam..ta jääb nagu natuke võltsina. Mulle tundub, et kui ta ennast sätib selle pildi jaoks, et see ei ole nagu nii äge pilt kui...kui kuidagi saad seda teise nurga alt teha. Tundub nagu, et on ägedam pilt.

Intervjueerija: No ütleme näiteks, et matusefoto, kas sul on ettenägemus sellest, et seal peab

kuidagimoodi olema?

Andres: No tavaliselt on nad kurvad, aga matustel võib täitsa (nii imelik kui ta ei ole) naeruseid pilte olla, sest igast inimesest on midagi meenutada eksole ja võib väga head meenutada, kui lähed seda teed, siis naerdakse ka tegelikult matustel, siis kui juba see kõige kurvem sündmus mööda on eksole ja siis kui inimest juba meenutama hakatakse, siis võib täiesti niisugused, et ei usugi, et matusepilt on tegelikult. On küll ju nii

Intervjueerija: Kas sa tunned, et selles ei ole mingit pattu?

Andres: Kui seda tausta tead siis kindlasti mitte, aga lappad, et mõni väga tõsine inimene ütleb, et aga, mis see siin naerab.

Intervjueerija: Aga see ei ole sinu jaoks oluline, mis riiete või soenguga sa pildi peal oled või milline nägu sul on?

Andres: No eks ikka natuke ole, et igas inimeses on natuke niisugune eputaja vaimu ka ikka ju. Igas olekus võib-olla ei tahaks olla võib-olla.

Intervjueerija: Mhm tahad ikka parimat näidata ja paremat poolt endast

Andres: Et on ka pilte, kus kõigile ei tahagi näidata.

Intervjueerija: Mis hetk see on, kui sa ei taha näidata? Mida sa ei taha näidata?

Andres: Enda halvemaid külgi nagu alati...kõigile näidata, ise ikka salaja vaatad (naerame).

Intervjueerija: Kui nüüd minna iluteemadele edasi. Mis või kes on sinu arust ilus? Kas saskad niimoodi öelda seda?

Andres: No eks see loomulik ilu ikka, kui see lööb välja, et on ju väga... kes läheb pildistama ja väga üles muktud ja tehtud, aga tegelikult seda inimest seal taga ei näegi õieti, et see nagu ei ole kõige õigem võib-olla, aga siukene, kui näed seal niisugust loomulikku ilu, et siis...siis tabad nagu ära, selle inimese iseloomu ka nagu rohkem.

Intervjueerija: Mis on need tegurid, mis panevad inimesi või mis paneb näiteks sind ennast mugavamalt tundma? Et kui sa lähed pildistama sii,s mida sa tahaksid, et see fotograaf teaks või mida sa teed, et sul endal oleks mugavam?

Andres: Noh..ütleme...

Intervjueerija: Sa ei ole väga palju käinud pildistamas, ma tean, aga...

Andres: No rohkem on pildistatud, kui pildistamas käinud. Aga ma olen... mul on teatud pildid, kus olen ka käinud pildistamas, aga..aga pildistaja oli tuttav ja ütleme, et pool tundi vähemalt me ei tegelenud alguses pildistamisega, et..noh ajad nii juttu, saad vaba seltskonna

endale ja siis, et teeme mõned pildid ka, siis tunned ennast

Intervjueerija: Juba see võtab esialgset pinget maha eks

Andres: Jah pinget maha ja see on juba täiesti nagu tuttav ja...

Intervjueerija: Aga kas midagi veel?

Andres: Oota, kuidas see küsimus oli?

Intervjueerija: (kordab küsimust)

Andres: See on selge, et inimene ei tohiks pinges olla, et see on umbes nagu hambaarsti juurde minek, et ikka peab saavutama inimesega (ma arvan fotograaf) mingi kontakti eksle. Ja ega siis seal ühest pildist ei aita, et seal mingi valik peab pärast tulema.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et see mängib ka rolli, et kui fotograaf on tuttav, et siis sa juba tunned nagu, et pool pinget on maas, et on oma inimene? Või on just vastupidi?

Andres: Ei tea, ma usun, et see tuttav fotograaf tunneb ja teab sind rohkem ja ta saab paremini aru, kui sa ei ole see, kes sa oled. Pinges oled, et või selle ta tabab rohkem ära ja oskab viia sind teisele lainele.

Intervjueerija: Aga sa ise... kas sa tunned ennast mugavamalt või turvalisemalt tuttavaga?

Andres: No vot ei tea.. peaasi, et liiga palju eputama ei hakka seal. No vahel juhtub niiviisi, et kui on fotograaf, siis ta hakkab ennast kohe sättima tohutult teiseks inimeseks.

Intervjueerija: Aga kas sa tunned kohe pildi pealt ära ka, kui näiteks sinu lähedane inimene, on pildil poseerinud, et ta ei ole tema ise?

Andres: Ja ikka, ikka. Osadel on kohe niikui pilt...kaamera tuleb, nii on lõug püsti ja... ei no on täiesti.

Intervjueerija: Kui sa peaksid kellegi välja tooma, mingi inimese – kas siis tuntud inimese või oma inimese, siis kes on sinu arust ilus..

Andres: Oota.. ilus? Kui ühte pead ilusaks siis teised võivad solvuda muidugi, aga noh mina ei tea. See ei lähe fotograafiaga kokku, aga minul on tähtis see suhtlemine, et kui inimesega lainele saan siis minule teebki ta ilusamaks ja mõnusamaks.

Intervjueerija: Et see intellektuaalne pool teeb ilusamaks?

Andres: See ikka rohkem veel, kui see ainult see... et võõra inimese pilti vaatan ja vot see on ilus, aga mõnel lööb see ilu hoopis teistmoodi välja – seest välja nagu, aga noh see ei ole vast see teema.

Intervjueerija: Ei see on väga see teema. Sobib tegelikult hästi siia küsimusse. Kas sa ennast pead ilusaks?

Andres: (naerab) Jõle otsene küsimus. Ei..ma ei pea küll, kui ma neid...vanu pilte vaatan, kui noorem olin, siis vaatan, et mõne koha pealt, et ei ole vigagi aga...aga no kui enesekriitikat ei

ole no siis ei ole see üldse õige asi.

Intervjueerija: Kas see on ajas muutunud?

Andres: No ikka, kui näed, et vana ja kiilakas, siis vaatad, et parem kui ei pildistata

Intervjueerija: Aga, mis hetkest see muutus, oskad sa praegu öelda?

Andres: Ei, kui nooremast peast on noh..teatud hetkeni pilti ikka tehtud, siis pärast ei pea seda nii oluliseks vist. Ma olen tähele pannud, et vaatad leheski neid (teema on julm muidugi) aga neid surmakuulutusi kusagilt lehest ja siis pannakse 80-aastasele inimesele 30-40.aastase pilt sinna kõrvale, et...see nagu ka ei sobi eksole. Niisukene asi peaks nagu ajastuga kaasas käima ikka vist. Või ei pea või? (naerab)

Intervjueerija: Ma ei tea

Andres: No päris niimoodi ikka...päris noorepõlve pilti ei tasu panna nagu vist, aga päris vana ei taha ka nagu eksole

Intervjueerija: Aga miks mitte?(Paus) Kas sa oled kunagi, vaadanud kedagi sellise pilguga, et oi ta on nii vanaks ja koledaks jäänud?

Andres: No ma ei saa öelda seda, et...noh..et...seda ei tohigi öelda, et koledaks läinud või nii aga..aga isegi siin koroonaperiood eksole... et pole ütlemise seal 3-aastat inimest näinud ja ikka...väga palju on inimesed muutunud selle ajaga. Näed kohe, et...et ta on vanemaks jäänud ja noh..ega vanus on vanus, seda ei saa öelda, et koledamaks aga muutused tekivad täiesti. Igapäevasel suhtlemisel sa ei näe seda. Aga kui 3 aastat juba möödab või 4 siis..siis hakkad märkama neid asju ja vastupidi samamoodi. Mõni ütleb välja ka – ei ole hea tunne (naerab).

Intervjueerija: On sulle öeldud nii?

Andres: No ikka on.

Intervjueerija: Mida näiteks?

Andres: No Sa oled nii vanaks jäänud!

Intervjueerija: (naerame koos)

Andres: Aga on vastupidi ka öeldud.

Intervjueerija: Aga sa ise oled vastupidi...

Andres: Ikka parem tunne, parem tunne

Intervjueerija: Aga teisi vaadates, kas sa oled vaadanud ja mõelnud, et ta on vanusega palju ilusamaks läinud? Kas sa oled niimoodi mõelnud?

Andres: Ei tea...kas ma... ma siuke tohutu komplimentide loopija ei ole, et...kompliment on niisugune raske asi, see peab tohutu siiras olema ja...aga mõni ainult teebki neid, niiet noh

neid ei saa tõsiselt võtta

Intervjueerija: Kas sa oled tundnud, et sa oled vanaks jäänud?

Andres: Ee.. tööviljakus on langenud, aga hingelt nagu eriti ei ole.

Intervjueerija: Kas sa vaatad vastikusega ennast peeglist, või sul on täiesti okei vaadata ennast peeglist?

Andres: Paratamatusega, aga..ei..noh..ei, mis vastikut tunnet nüüd ei ole, see on ju loomulik protsess, ega seal ma olen leplik. Vastikut tunnet küll ei ole.

Intervjueerija: Aga kas see on sinu jaoks positiivse või negatiivse tähendusega pigem?

Andres: No ikka positiivne

Intervjueerija: Eluetappidest rääkides - kas täisikka jõudes, või siis pensione saabudes, kas sa võtsid elu kuidagi teisiti? Kas see muutis midagi?

Andres: No jah, takkajärgi hakkad mõtlema ega siis... vot nooruses on teatud hetk, kus tunned, et nüüd tuleb vanus peale ja sa pead hakkama kiirustama pere loomise ja värkidega. Takkajärgi mõtled, et ikka oleks võind veel aega olla, aga tegelikult siis tunned juba, et vanus tuleb ja tuleb.

Intervjueerija: Kus sa olid, kui sa olid 18 aastane, kas sa elasid vanematega?

Andres: Eee..ei no ma käisin koolis ja õppisin seda põllumajandust ja värki

Intervjueerija: Kus kohas?

Andres: Vigala kutsekool oli

Intervjueerija: Ja põllumajandust?

Andres: Jah, noh.. autojuhtimine, traktorid, värgid... kombainid ja need asjad.

Intervjueerija: Kas sul vanemad - isa oli ka põllumees?

Andres: Isa oli jah põllumees, aga nh tegelikult minu ajal oli ta aidamees nagu. Lao-ja aidamees, viljaaidad ja niisugused asjad olid tal väga...

Aga siis.. enne sõjaväge olin jah kodus ja siis vanemad olid ju hästi vanad ja siis ma ikka selle põllumajanduse...ja kodus sel ajal ju tehti kõik need aiamaad, kartulimaad... siis ma muidugi kündsin ja aitasin nii palju kui sain ja loomad olid kõik.

Intervjueerija: Nii, et see vastutus oli juba varajases eas?

Andres: No, ikka, ikka. Mul olid ju vanad vanemad ja ega siis abistama pidi ju tugevalt, sest teised õed-vennad olid laiali kõik läinud ja siis ma kuni sõjaväeni olin kodus ikka.

Intervjueerija: Aga pärast sõjaväge, kas sa tundsid, et sa oled rohkem „mees“?

Andres: No siis oli tähtis, et... kuidagi sealt välja rabeleda. No seal oli see kolhoosi või solhoosi värk ja..ja ma teadsin, et kui ma sinna jään, et siis midagi head ei tule ju, sest ma nägin juba neid teisi mehhanisaatoreid seal, et ega allakäik hakkas ikka rohkem ju. Siis ikka,

et saaks sealt minema.

Intervjueerija: Ja said?

Andres: No ikka, ega ma jah läksin Loksale ja see oli suur koht ikka sellal minu jaoks. Kui hakata nii võtma. Polnud ju ennem eriti kusagil käinudki ju. Paar korda Tallinnas. Noh rohkem ikka aga jah.

Intervjueerija: Kus sa Evat kohtasid?

Andres: Ee..no spordibaasis.

Intervjueerija: Ja mida sa esmapilgul temast arvasid ja kui sa esimest korda tema perega kohtusid?

Andres: Ei no esimesel pilgul ma ei arvanud midagi, sellepärast, et...noh ma elasin Vihasoos, siis ma juba tegin kivitööd ja maja oli nagu minu kasutuses seal, aga siis tuli seal mingi peaspetsialist ja tahtis seda maja endale saada, aga ma olin poissmees ja ma ei saanud tervet maja nagu.. kolhoos ei tahtnud hoida minu käes, ja siis andis mulle Kolgakülla täiesti uude majja korteri, aga see oli juba suur asi tegelikult, kui poissmehel niimoodi täiesti uus korter ja..ja siis noh Kolgaküllal sain ja Eva ju töötas Kolgakülas, ega me tuttavad ei olnud enne ju.

Intervjueerija: Ja kus ta töötas?

Andres: Spordibaasis Kolgakülas. Ja siis ma nagu tahtsin ikka sporti ka teha ja käisin seal pidevalt. Seal siis sai see tutvus nagu tulnud. Eks ta siis.. aitasin seal puid laduda ja igast töid teha, aga Eva tegi alati siis sulastele head breksud ka ja, aga poissmees, kui saad nädalas korra süüa siis see on suur asi ju tegelikult. Hiljem nagu ei viitsinud korterisse ka alati tagasi minna niiet...

Intervjueerija: Kui sa võrdled Evat ja tema õdesid siis kuidas ta sinu jaoks rohkem silma paistab?

Andres: Noh kuidagi aktiivne, või niisukene...esineja või aktiivne või... Tal tuleb see loomulikult välja, kui ma nagu teatud üritusel, ütlen, et sina pead tegema seda, siis oioi ma nagu kardan või ei taha aga tegelikult tal tuleb see loomulikult, et ei mõtlegi sellel, teeb ära lihtsalt. Tal on häälestus nagu teistsugune - kodus on siuke tõsine inimene lausa, aga kui näiteks lähme kuhugi seltkonda või värki, siis ta on nagu kohe teine inimene nagu tundub. Noh ise ka vaatad, et kohe niimoodi lõbusam, jutukas, värgid. No eks need kodused mured ole teised ja siin ei saagi koguaeg laulda ja see ei meeldi talle üldse, kui mina veel laulma

hakkan (muigab)

Intervjueerija: Miks küll?

Andres: Vot sellest ma ei ole veel aru saanud muidugi.

Intervjueerija: Kas ma küsisin juba seda, et kas sulle endale meeldib kui sind pildistakse?

Andres: No järjest vähem muidugi, aga eks ma noorest peast ikka mitu korda käisin fotograafi juures. Siis oli vaja, kellegile pilti anda, kelleltki saada - noorte inimeste asi. Ega siis käiski see suhtlus...ega siis ei olnud mingeid arvuteid ega midagi. Siis kui said mõne tüdruku käest pildi, siis see oli jõe suur asi. Siis pidid vastu ka andma ju.

Intervjueerija: Mis tähendusega see pilt oli sellel ajal?

Andres: Sellal oli minu jaoks ikka suurem tähendus, sest siis tehti pühendused alati taha ja..

Intervjueerija: See oli nagu kingitus teisele inimesele?

Andres: Ja ikka ikka, isegi oma õdedele-vendadele lihtsalt mingi pühendus mälestuseks ja siis andsid ja siuke pildivahetus oli väga tugev

Intervjueerija: Aga kuidas pildistamine erines tänapäeva pildistamisest?

Andres: No ma ei ole enam eriti fotograafi juures käinud niimoodi.

Intervjueerija: Aga kuidas vanasti oli?

Andres: No pandi istuma ja pandi tüdruk siia, nägu sinnapoole - seda ja sedasi.

Intervjueerija: Kas seal ei olnud seda loomulikku olemist väga?

Andres: Ei no ma ütlesin, et oli tuttav fotograaf - seal oli juba loomulikum olek, aga kui kusagile linna läksin siis ega seal mingit loomulikku küll ei olnud nagu.

Intervjueerija: Kas pildi peal võis naeratada?

Andres: No ikka võis, kui sa olid enne peegli ees natukene harjutanud ja naeratusena tundus kõige parem, siis ikka püüdsidki natukene naeratada, või fotograaf isegi vahel ütles, et nii tõsine ei tasu või.. noh mõni hakkab altkulmu vaatama.

Intervjueerija: Kas see oli studios, või tehti ka nagu nii, et lihtsalt fotograaf tuli koju ja tegi pilti, kas sellist asja oli?

Andres: No ainult mingite sündmuste puhul tuli koju, ega ta muidu ei tulnud. Noh mul käis sõber, kes käis kodus ja pildistas, aga..

Intervjueerija: Ma mõtlengi, et vanasti.. see, mis on erinev tänapäevast on see, et vanasti oli see sündmus, kui sa läksid kuhugi pildistama.

Andres: Jah, täpselt.

Intervjueerija: Et siis sa ikkagist sättisid ennast ära onju ja kunagi ei läinud nii, et oma mingite tööriietega onju

Andres: Aga, noh mulle endale meeldivad need, mis on juhuslikult niimoodi, mis ma siin

kivitöödki teen ja on pildistatud pilte, et minule tundub, et see on väga suur mälestus.

Intervjueerija: Kui sellest pildistamisest rääkida, siis sul ikkagi kerge hirm on onju, kui sa fotograafi kaamera ees oled?...kui fotograaf kohale tuleb

Andres: Ei...eks ma ikka mingit tunnetan, et noh.. kõrvalmõju on kindlasti. Mõtled, et kui ta ikka liigub siin koguaeg ringi, siis ikka natukene...

Intervjueerija: Mõtled, et kuidas olla?

Andres: Jah, ikka

Intervjueerija: Kas siis see hirm, mis su sisse tuleb, kas sa arvad, et see on hirm vananeda, või hirm vanana pildile jääda, või sa kardad lihtsalt seda pildistamist, kui tegevust?

Andres: Nohja, ma mõtlesin praegult natuke teist asja küll, aga... sest ega ma seda fotograafi enam väga ei karda, või...et...niimoodi seda hirmu, aga ma mõtlesin just, et see kaamera ees olekut, et kui juttu või värki pead ajama eks, siis nagu natukene tekib see hirm suurem

Intervjueerija: Siis kui rääkima peab?

Andres: Jah, jah. Ei tea ju, mida küsitakse. Aga see aastatega muutub. Edevus hakkab ära kaduma. Nooremana ikka meeldis, siuke tähelepanu ja pildistamised ja värgid, aga vot, aitab küll. See on iga noh...mitte ainult pildistamise..üldse elus.

Intervjueerija: Kui me teeme sinust portreepildi järgmisel korral, kas on mingi kuvand, mida sa tahaksid rohkem näidata endast või mingi külg, mida sa tahaksid, et sellest pildist õhkuks?...Et millist iseloomuomadust sa tahaksid sellel pildil näidata?

Andres: Nojah...kes see seda... paha, ega niisugust iseloomu ei taha vist keegi näidata pildi peal, aga.. no eks see neutraalsus on ikka kõige parem

Intervjueerija: Mis sa tunned, mis su tugev külg on?

Andres: (naerab) Eh.eh..Minul? Tugev külg? Ei teagi.

Intervjueerija: Sul on neid palju Andres.

Andres: Jaajaa no sellepärast ongi, et ma ei oska valida... et mis see tugev külg võib olla.

Elurõõm võib-olla (hakkab naerma). Et ta on niikaua, kui ikka oled, et peab olema niisugune, ei saa nukrutseda, pead ikka olema ergas ja lõbus, noh mina arvan niimoodi. Peaks olema, seepärast, et ma olen tähele pannud, et osad inimesed, kes koguaeg on niisugused pahurad ja nukrad - nad rikuvad tegelikult teiste tuju rohkem veel, kui enda tuju rikuvadki. Kui seltkonnas on niisugune punnitaja eksole, jube kehva, mul kohe endal läheb ka tuju ära kurat. Ei ole tähele pannud sina?

Intervjueerija: Nüüd on vist kõik. Kas sa tundsid pinget praegult?

(peale seda tundsin kuidas Andres muutus vabamaks ja alles nüüd oleks pidanud päris vestlus

algama)

Andres: Ma ei tea eriti ei tundnud, lihtsalt, et osa küsimusi, kus paneb mõtlema eksole, et noh pead eneseanalüüsi tegema küsimuse peale, et kas on nii või naa ja ütleme nii, et nagu tuntud ajakirjanik oleks pidanud küsimused varem saatma kohale, siis ma oleks välja mõelnud.

Intervjueerija: Ma ei ole üldse tuntud, sellepärast ma ei tea kuidas see käib. (naerab)

Andres: Osad inimesed, ütlevad, et saada kirjalikult ja siis ma vastan.

Intervjueerija: Kas sa oled eneseteadlik inimene? Tunned sa, kes sa päriselt oled?

Andres: Eks ma tunnen, aga ma alati välja ei lase paista asju. Ma ei taha seda suurt nukrust, seda suurt rõõmu välja paista.

Intervjueerija: Miks?

Andres: Ma ei ole harjunud niimoodi, sest peale suurt rõõmu tuleb ikka midagi sitta.

Intervjueerija: Kas see on kuidagi midagi, mis on lapsepõlvest kaasa tulnud, et ei tohi oma emotsioone lasta välja paista?...Et see enesesse hoidmine..

Andres: Ma ei tea, elukogemus tuleb.

Intervjueerija: Aga muidu lapsepõlves...

Andres: ja siis ma olin ladna vend ikka

Intervjueerija: Mis hetkest see muutust, kas sa tead?

Andres: Ei tea..ei ega asi nii hull muidugi ei ole, kui ma räägin siin. Ega mul on need vanainimeste ütlemsed, et rõõmu ei tohi mitte millegi üle tunda, et siis tuleb jälle kohe mingisugune vastulöök. Aga samas, peaks ju tundma ikkagi, aga kuidagi mingi selline alalhoiuintinkt või värgid, et pead

Intervjueerija: Teie perekond ongi hästi julged avaldama minu arust arvamust, ei? Sellised kunstihinged.

Andres: Nojah.. siin Eva on kindlasti julgem ja värgid, et...mina olen võib-olla rohkem diplomaat, et ma ei saa ka teise inimese tundeid riivata, kui tema tõekspidamised on need eksole, ma ei saa seda maha materdada nagu päris...noh igalühel on oma tõekspidamised ja kui ma ütlen järsku, et see ei kõlba mitte kuhugi ja värk...ja...

Intervjueerija: Kas sa oled tundnud elus, et see sind kuidagi muserdab...et see inimene ei saa sinust aru?

Andres: On olnud küll, ma tavaliselt ei ela seda nii väga üle..ma lõpetan suhtlemise nagu (naerab) Et pole mõtet ju teatud asju üldse vaielda ega teha, milleks ennast hävitada, teist hävitada. Aitab küll ja kogu lugu ja...anna settida asjal, et lõpuks saan mina või saab tema

aru, et kellel see õigus oli.

Intervjuueerija: Ja kui see inimene on sinu pereliige, kellega sa igapäevaselt kokku saad?

Andres: No nendega saan hakkama.(naerab)

Intervjuueerija: Kuidas, kas sa annad lihtsalt alla?

Andres: Minu arust nurgad on juba nii palju lihvitud, et mõttelaad on peaaegu ikka üks, et ega siis muidugi ikka vaidleme mõne koha pealt seal vaidleme ikka küll ja küll. Mis Evale meeldib, mis minule meeldib. Mulle vahel üldse ei meeldi see, mis Evale meeldib ja Evaga samamoodi ei meeldi jälle... „See ei kõlba kuhugi” (teeb Evat järgi). Kumb peale jääb, seda tead isegi ju.

Lisa 4.2 Fotod

Lisa 4.3 Jätküküsimused

Intervjueerija: Kuidas sa tunned ennast peale pildistamist?

Andres: Väga hästi.

Intervjueerija: Kuidas sa tundsid ennast pildistamise ajal? Kas sul oli närv sees või ei olnud?

Andres: Ei olnud, aga üks ikka mõte uitab ju natukene pildistamise peal ka

Intervjueerija: Kuidas ta uitas?

Andres: Ikka, et pildistajal tuleks hea pilt, aga...

Intervjueerija: Kas see tegi sind kuidagi kohmetuks?

Andres: Väga minimaalselt. Võib-olla oleneb sellest ka, kes pildistab. Kui tuttav inimene või võõras siis...

Intervjueerija: Kas sa tunned, et see muutis midagi?

Andres: Kindlasti.

Intervjueerija: Rohkem närvi? (hakkab naerma)

Andres: Vastupidi, ikka rohkem vabamalt.

Intervjueerija: Kas sinu arvates see aitas midagi, et me eelmisel korral rääkisime päris pikalt?

Kas sa pead seda oluliseks osaks, ükskõik kellega sa pildistad?

Andres: Kindlasti pean, et noh meie nagu tunneme. Aga päris võõraga see jutuajamine peakski toimuma ikka.

Intervjueerija: Isegi kui me tunneme, siis me ei saa ju iga päev kokku, et ikka tekib selle kaameraga...

Andres: Seda küll, aga natuke lihtsam ma tahtsin öelda.

Intervjueerija: Kuidas sa minu tööd kommenteerisid? Kuidas sulle meeldis tänane päev?

Kuidas ma oleksin saanud sind veel mugavamalt saanud panna tundma?

Andres: Ma ei tea kas sa oleksid saanud. Ega ma tundsin hästi ennast kogu selle aja jooksul. Minul küll probleemi ei tekkinud.

Intervjueerija: Kas sa oleksid tahtnud, et see pildistamine oleks olnud selline, et ma oleksin tulnud ainult sind pildistama? Et see olekski keskendunud ainult sinu pildistamisele.

Andres: See mind küll ei seganud. Mul oli isegi parem tunne. Teine inimene oli isegi toeks pigem.

Lisa 5. „Epp“

Lisa 5.1 Intervjuu

Intervjueerija: Kas sa tunnend mingit pinget ka?

Epp: Absoluutselt ei. Ainult et rääkida, kuidas see hääl jääb. Et üldse see, raske on, eks vahepeal mõned sõnad kaovad ära võibolla.

Intervjueerija: Tutvusta nagu natukene. Milline on sinu roll selles peres?

Epp: Et kui ma sündisin, oma peres mõtled jah? Eks see oli tore aeg, kui me kasvasime kõik koos seal Meekas. Jaa, eks ma olin natukene hoitud jälle selles mõttes, et ma olin kõige viimane. Koguaeg - ära tee väiksemale liiga - selline jutt oli siis, mida ma ise ei mäleta, aga... Ja kuidas isa mind hoidis, kui tuli kooli sinna Loksale tooma midagi - kartulit käis vahest toomas või piima. Siis oli selline aeg, et sai sööklasse tuua. Ja siis ikka andis mulle väikse kommiraha ja ikka kõige väiksem, heh. Et see oli tore jah. Aga siis hiljem noh, vanemad õed läksid kooli ja mulle tundusid nemad nii tähtsad ja nii äge, et läksid ära juba kodunt. Et see oli, ma vaatasin ikka alt ülesse kõigile neile. Aga muidu jah, et mu vanemad alguses arvasid, et väike ja selline, aga pärast see läks... me olime kõik ühesugused. Ei olnud erilist vahet.

Intervjueerija: Ja siis sa tundsid, et peres ikkagi oli, et kuidagi hoiti sind rohkem jah?

Epp: Jaa, eks ta ikka siis kui hästi väike olin, siis seda eriti. Et pisikene. Aga eks me kõik riburada sündisime, ega meil väga suurt vahet ei olnud.

Intervjueerija: Aga kui sa peaksid iseloomustama nüüd oma õdesid, siis kuidas?

Epp: No päris seda aega ma ei mäleta, kui ma ise nii pisikene olin, millised nemad siis olid. Seda ma tean oma vanemate jutu järgi, mida keegi tegi. Et kes oli see julge, et Eda oli hästi selline, loomadega tegi ja ei kartnud midagi. Ene oli hästi siukene arakene, aga hästi ettevaatlik. Ta kunagi ei lõhkunud midagi ära. Aga teised olid kõik lipalapa niimoodi. Ja Eve oli ka jälle selline, et ta mõtles, et ta on natukene kangust täis. Ja Evast ei räägi, sest Eva oli hästi hakkaja. Et, aga noh hiljem, kui vaadata, siis kuidas nad koolidesse läksid ja, et Evel läks see õppimine väga hästi. Tema oli nagu hästi lahtise peaga ja tahtis õppida. Ene ka läks ülikooli. Ja siis Eda, temal oli, hakkasid juba need aiandid meeldima, tema läks koolist ära mingi aeg sealt keskkoolist. Ja siis ta lõpetas Räpina. Nii et tema oli seotud oma lilled ja nendega. Et see meeldis. Ja siis Eva ka ei läinud kohe kuhugile, tema läks tegi hoopis vahva kannapöörde, läks löökehitud peale keskkooli. Et kõik arvasid, et ta läheb niikuinii kuhugi õppima, aga läks sinna. Ja see oli ka jälle täitsa teistsugune. Oskas teha siukeseid

omapäraseid valikuid. Ja siis tulid juba kõigile pered hilisemal ajal.

Intervjueerija: Kui sa praegu peaksid iseloomustama, millised nad praegu on? Kas see on muutunud kuidagi?

Epp: Ma ei oska öelda...

Intervjueerija: Mis sa arvad, mis hetkest see muutus, kui on muutunud?

Epp: Et ei oska nagu öeldagi, sest vaata vanem õde sai otsa hoopis. Aga ta oli tubli seal kui ta läks tööle kohe, oma ülesannetega sai jälle hakkama ja kasvatas last seal alguses veel ja. Et hästi asjalik ikkagi. Tema pigem oli selline vaoshoitud. Eda siis ka, Eda oli nii töökas. Eda oli hästi töökas. Ta oli kasvõi nui neljaks, kõik asjad peab ära tegema.

Intervjueerija: Ta siiamaani, ma ei saa aru, kuidas ta jaksab. Iga päev hommikul kella 4st üleval.

Epp: Töö oli tal nii, et kui ta seal aiandis oli, siis tegi sadant asja ja kõik. Et meie käisime tal ju suvel tal seal abis, suvevaheaegadel. Olime kurgimajas ja mis seal tomatimajad olid, ja hästihästi töökas. Ja noh, Eve ka, Eve lihtsalt sai oma hariduse seal ja läks mehele, tulid lapsed. Läks, tegi oma tööd ka niimoodi, et nad on tublid olnud kõik ikka. Aga Eve on ka selline, peres ikkagi, kes oma sõna jätab peale.

Intervjueerija: Minu arust on see kõikide puhul nii teil.

Epp: Ma ei tea jah, võibolla tõesti. Mina olin alguses, abielu alguses, teistsugune. Siis ma olin kodune siin vahepeal ja olin üldse selline tagasihoidlik siis. Siis Jüri käis väljas veel, niipalju asju oli ajada. Tema nagu kamandas. Aga nüüd on teistpidi küll võibolla tõesti.

Intervjueerija: Võibolla sinu puhul ongi ainukesena see?

Epp: Jah algus oli teistsugune, aga nüüd on ka, ikka mina pean ütleva mis ja kuidas. Et kui lapsed arvavad, et meil on see asi, et ei tea, kuidas isa saab. Ma ütlesin, et saab küll - ma räägin ära. Ja korras. Päriselt. Nii ongi. Räägid ära ja pead talle lihtsalt ütleva.

Intervjueerija: Jüri võtab lihtsalt nii, et kui naine on õnnelik, siis tema on ka õnnelik?

Epp: Jaa, ta saab täitsa aru, et noh, tegelikult võid mõelda teisiti, aga teeme ära, siis on korras. Et ei ole jah.

Epp: Jajaa, aga tegelikult on see ju hea. Et inimene tihti teebki esimese otsuse ei tea kuidas, või mõtleb "oi, ma ei taha seda ja kõik", aga räägid ja selgitad, mõnel vahest on vaja selgitust lihtsalt sellise situatsiooni juures. Ja siis inimene hakkab mõtlema, saabki aru.

Intervjueerija: Jah. Ja sul endal on mitu last?

Epp: Minul on kolm last. Kõige vanem on tütar, siis poeg ja siis jälle tütar.

Intervjueerija: Kui palju erines, kui palju sa kaasa võtsid enda lapsepõlvest oma pereellu?

Epp: Ma arvan, et ikka võtsin. Sest sellisel ajal kui meie kasvasime, no ikka olid teistsugused

meetodid ja aeg oli nii teine, et ei saagi võrrelda teatud aegasid sellega, kui meie lapsi kasvasime. Sest aeg läheb edasi, ajad lihtsalt muutuvad. Aga ikkagi, selline, võibolla isegi rangus ja laste keelamine tuli sealt kodunt. Ei ole nii, et lased kõike teha, mis pähe tuleb lapsel eksle. Ja sedasi kasvatadki. Aga noh, mis ma siis ütlen. Et tuleb seda mõelda, et näiteks praegu ma vaatan, mis on laste kasvatamisel on niipalju muutunud, et näiteks riided - mida mina pidin lastele selgeks tegema - sa ära tee seda kleiti mustaks ja neid pükse. Sa pead homme lasteaeda minema. Siis ei olnud asju saada, see ei olnud üldse see, et ma olin lihtsalt range ema. Vaid see oli ka, et noh, range ema ka, aga ma pidin mõtlema, kohe praktiliselt, kuidas ma saan need asjad nii, et nad näeksid head välja kui nad hommikul uksest lahkuvad. Et ei ole lihtsalt, et tehke, mis tahate. Et noh, nii erinevad on need ajad olnud, et jah. Aga ma ütlen, et kui meie ema-isa meid kasvasid, siis ikkagi olime me alati kui me kuhugi välja läksime. Ema lasi õmmelda meile kleite, need olid nii uhked ja ilusad. Et tõesti sa ei tahtnudki seda ära rikkuda. Ja noh, püüdsid siis oma lastele ka nagu rääkida, et riie, see mis sul on, tuleb ka hoida, et kui see uus tuleb eksle, et võibolla on seal natukene, noh, mõtlesid majanduslikult ka nagu samas. Aga tänapäeval ei ole seda, lihtsalt ongi, et las ta olla, sest asju on rohkem. See on tohutult muutunud selle ajaga.

Intervjueerija: Aga kas tunned, et muretsemist oli ema poolt palju?

Epp: Kindlasti oli.

Intervjueerija: Ja kas sa tunned, et see on sinule edasi kandunud?

Epp: Jaa, see kindlasti on ka, sest ma olen kõva muretseja olnud. Ja ma muretsen nüüd ka veel. Ma ei kujuta ette, lapsed on suured. Lastelaste pärast, koguaeg ma pean küsima, kuidas neil on, mismoodi läks. Ja noh, see ka, et kui midagi on, siis ma olen ärevil täitsa. Ja kuidas laabub kõik. Ja seda oli ikkagi meil ka kodus. See tuli ema poolt just. Sest isa pigem püüdis siis rahustada. No, mis siin ikka on. Aga mina olen ka muretseja.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et sa oled sellega tegelenud, et sa muretseksid vähem?

Epp: Ei. Ma ei ole.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et sa oma lapsi kohtlesid kuidagi teistmoodi? Või erinevalt?

Epp: Ma just olen alati mõelnud, et ma ei teinud mingit vahet. Ei tee nüüd ka. Ainult, et Ranno jääb tihtipeale nüüd sellepärast kõrvale, et siin ma olen nendega niimoodi koos tihti. Nad tulevad läbi. Aga siis ma lähen Laagrisse ise, kui ma linnas olen. Aga mitte kunagi ei ole pidanud olema vahet. Absoluutselt. Et noh, isegi sellise asja võin rääkida. Kui me läksime kooliasju ostma, siis vaja leida asju, siis Mari-Liis oli nii kaval. Tema on vanem ka. Et "mul on ikka seda vaja, lähme kõik, ostame kõik talle ära. No mina küll ei viitsi siin rohkem olla. Mind absoluutselt ei huvita, et teistel kõik asjad ostmata." Ja siis ma ütlesin "ei, nüüd on nii,

et istud ja ootad ka niikaua kui teised rahulikult ostlesid." Et see oli mingi ajahetk kui ta teismeline oli, aga pärast läks üle. Ja siis ütleb pärast mulle, kui me olime kõik ära ostnud ja päevad olid möödas, siis ütles: "Sa oled ikka nii kannatlik, viitsid nende kõigiga seal tegeleda."

Intervjueerija: Kas fotod on tähtsad ja miks?

Epp: No tegelikult on küll jah, need just, mis on ikka fotod. Mis, ma näen, oma silmaga paberi peal, nagu paber kandjal. Mulle need vanemad ajad väga meeldisid, kui tehti ikkagi pilt mingist sündmusest või siis kellegist, kuidas siis täpselt vaja oli. Ja tähtsad on nad just sellepärast, et näiteks, mis tänapäeval mulle väga meeldib, et iga jõulude ajal meie oleme kõik siin. Meie pere. Ja me teeme jõulu ülesvõtte. Ja siis me kõik oleme siin diivani peal. Iga aasta, tead see on juba isegi mitu aastat, me näeme igast pildist, järgmisel aastal, kui palju keegi on kasvanud, kui palju on muutunud. See on minu meelest, mulle on see väga tähtis. Ja need varasemast ajast pildid, mul on natuke kahju, et ma näiteks oma ema-isaga olen väga vähe pilti teinud. Noh, siis ka, ega mul ema ütles ka mingi hetk, et kuule ma ei taha. Ärge hakake siin pildistama midagi.

Intervjueerija: Aga see muutus mingil hetkel tal või see oli tal koguaeg nii? Et ta ei tahtnud nagu.

Epp: Ei no eks ta, tema nendel aegadel ei tehtud ju väga palju pilte ausalt öelda. Tehti mingist sünnipäevast, või matustest. Sel ajal väga palju tehti matuste pilte. Mis nagu mulle jälle üldse ei meeldinud. Ma ei taha neid vaadata ka. Aga olen vaadanud ikkagi.

Aga, et need sündmused on tegelikult ägedad vaadata nüüd ja meil on nüüd lastest kõigil fotoalbumid, kas siis koolis tehtud asjad, mis pildid seal sees on olnud. Kõigil lastel me vaatame, et praegugi on see nii naljakas, kui nad kõik oma elukaaslased said ja siis neid pilte vaatasid, kes siis oma mehe või naisega siis, see on kõigile toonud sellist elevust, sest see on tegelikult väga tore. Ja on kahju näiteks nüüd meil kahjuks lahkus elust Jüri ema. Et need pildid, mis ma temaga lõpuks tegin, olid nii armsad. Et just selliste inimestega on ikka väga tähtsad pildid.

Intervjueerija: Ja ainuüksi sulle tähtsad või sa mõtled selle peale ka, et need pildid...

Epp: Kanduvad edasi, jaa. Et minule on nad praegu väga tähtsad, mul lapsed ka kõik teavad, mis väärtused sel on, sest tegelt ... oma vanaemast ... ja neile läheb see ka edasi väga ilusti.

Intervjueerija: Kas sul on kodus palju pilte?

Epp: Noh, palju ei saa öelda, siin on jah. Just lastest ja lastelastest, me oleme muidugi osa siin ära pannud, aga mingi hetk me veel lastepildid on väga toredad. Lastelaste pildid.

Intervjueerija: Kuidas sa teed selle valiku, et mida sa lased välja printida albumisse ja mida

mitte?

Epp: No ma ütlen nüüd viimase aja pildid, mis me oleme pildistamisel teinud, kutsume oma pere kokku kõik. Et siis keegi teeb ära selle valiku. Sest fotograaf tuleb ju kohale ja pildistab meid kõiki ja neid on erinevaid. Ja noh siis mina ei ole pidanud seda tegema. Kaks korda on olnud mulle kingituseks see, et tuleb see fotograaf ja siis see on tore, ...

Intervjueerija: Jõulude aeg siis?

Epp: Mitte jõulude, vaid suvel. Suvel ükskord oli nii, et tahtsime teha emadepäeval, siis oli ka jälle kingitus. Siis tegime hiljem, sest emadepäev oli küll nii kole ja ei saanud nagu midagi teha. Ma ei tea, kas me tegime selle juunikuus. Ja noh, siis keegi seal valib kuidas ja mis. Need on väga toredad pildid, kus kõik lapsed on peal. Ja siis on meil mingi teema, kas on mingit värvi riided või mingisugused. Aga need on väga olulised jah.

Intervjueerija: Aga kas see fotograaf oli võõras või tuttav teile?

Epp: See oli ikkagi meie jaoks ta oli täitsa võõras, aga Kädy tellis ta kuskilt, Kädy teadis teda.

Intervjueerija: Ja mis sa ise arvad, kas see paneb sind ennast kuidagi mugavamalt tundma, et fotograaf on tuttav või on sul kergem just, kui ta on võõras inimene?

Epp: Ei, ma arvan ikka, et tuttav minule sobiks palju paremini.

Intervjueerija: Ja miks?

Epp: Sellepärast, et natukene ta teab eksole midagi ja talle ma oskan võibolla natuke rohkem öelda, mis ma nagu sooviks. Minule sobiks kindlasti tuttavam jah.

Intervjueerija: Ja mis sinu arust üldse teeb portreepildist hea pildi? Või üleüldse nagu, ühest pildist hea pildi? Võime teha portreefoto näitel.

Epp: No portreefotot ma noh, nagu portreefotosid ei ... kas neid on tehtudki väga praegu. Meil siin.

Intervjueerija: Kas vanasti muidu tehti?

Epp: Jaa, jaa. Jah, vot seal on ka jälle meil see ajaloolised fotod, et päris vanad pildid, kus meie vanaisa ja vanaema veel piltide peal olid. Need on nii vahvad, kuidas kas siis mehed istusid ja naised seisis taga nii tähtsalt, et see on nii kuidagi, ma ei oska nagu aristokraatlikult seal istusid veel eksole, et seda on nii huvitav vaadata, kuidas nad võtsid ennast kokku selle pildi hetkeks. Siis ei tehtud ka palju ju pilte. Ja neid praegu vaatad ja mulle väga meeldivad. No ja siis, kuidas meil minu isast-emast juba, et tegid ka pilte seal. Sellised kelmikad ja minule väga meeldib, kui on naerused pildid. Minul loeb väga palju kui naeratusega on.

Intervjueerija: Miks?

Epp: Sest see teebki selle pildi selliseks lõbusaks ja isegi ilusaks minu jaoks.

Intervjueerija: Aga mis eristab, sa juba puudutasid ka seda teemat, seda vana fotot, mis

vanasti tehti, kuidas pildistati, tänapäeva pildiga?

Epp: Vana aja pilt oli selline suht range. Kõik olid nad sellise kange olekuga ja aga samas oligi see tundus, et see oligi äge.

Intervjueerija: Jah, aga miks niimoodi tehti, kas sa tead?

Epp: Vot ei tea, võeti seda hetke nii tähtsalt. Võibolla sellepärast. Et, nii ei olnud tavaline see, et pildistati. Et siis lihtsalt võetigi hoiak sisse ja pildistati. Ja siis ma vot olengi selline. Nüüd ja praegu. Aga tänapäeval on nagu nii vaba. Ükskõik mismoodi. Et ei ole sellist rangust kindlasti mitte. Ja tehakse ju igal pool ja võimalik on juba tehniliselt on see. Vanasti tuli see piltnik kohale, no saigi tehtud ühes kohas ainult ju. Ei saanud ülesse panna seda aparati kuhugi. Aga nüüd on ju võimalused täitsa teised. Saad igalpool pilti teha. Ja jäädvustada hetki, mis on tähtsad, huvitavad, naljakad.

Intervjueerija: Kas sulle tundub, et inimesed pildistavad nüüd liiga palju?

Epp: Jah. Ma ise ka.

Intervjueerija: Miks sa arvad, et miks?

Epp: Sest et ma enda puhul ütlen, et ma teen nüüd pilte nii palju, koguaeg mõtlen, et "oh, see on nii äge, et teen ja kõik". Sinna see jääb tegelikult. Mul on telefonis sadade viisi neid ju. Ma olen väga suur pildistaja. Sest kuna ma veel loomaaias olen, siis seal tuleb neid hetki ka. Siis ma olen ka nii tark, et ma jagan neid lastelastele. Et jah tõesti loomi nad näevad ja metsas ka kui käin, siis teen. Ja tänapäeval nagu igast asjast saab teha. Et natukene see lõrtsib juba seda fotondust. Minu jaoks. Aga see on minu arvamus. Ja tehakse liiga palju, jah. Aga neid pilte just, mis me pärast istume ja vaatame, mis jääbki kuhugi, need on palju huvitavamad minu jaoks.'

Intervjueerija: Mis teeb kvaliteetsest pildist kvaliteetse pildi?

Epp: Noh, ma ei oska öelda. Võibolla jah, kui seal on mitte et nüüd sätitud, vaid natukene on mõeldud, kuidas seda pilti on tahetud teha, et ei ole juhuslik. Ja, jah just see läbimõeldus. Et nii on ja vot siis ongi minu jaoks kvaliteet.

Intervjueerija: Kas sul on mingi tunnetus või nägemus sellest, kuidas sa pildi peal pead olema?

Epp: Noh, milliselt ma ei oska öelda, sest tunnetust mul on, aga mina arvan, et kui tehakse neid juhuslikke pilte, et iga hetk ei peaks seda pilti tegema. Üks asi juba. Ja siis kui ma juba pildi peale jään - mulle ei meeldi üldse kui minust üksinda pilti tehakse, ma nagu ei leia, et see oleks vajalik. No ma ei tea, lihtsalt noh, kellel seda minu pilti vaja on. Kui nii võtta, kui

siis, ma tahaks kellegagi koos olla, sest siis on sellel väärtus minu jaoks.

Intervjueerija: Aga sinu pilti tegelikult võivad väga paljud su lapselapselapsed...

Epp: Jah, aga samas ma võingi olla kellegagi koos, kes on ka veel tähtis. Selles mõttes, et siis on see pilt ju väärtuslikum.

Intervjueerija: No aga siis on tähelepanu jaotatud kaheks, et ei ole ainult sina üksiki.

Epp: Jaa, mina olen sellega rahul.

Intervjueerija: Ma ei tea, kas sa vastasid nüüd sellele - kuidas pildi peal peab olema? Kas sa tunned, et sul on mingi surve kuidagi olla?

Epp: Ei, ei ole, aga ma mõtlesin seda, et lihtsalt ma ei taha neid juhuslikke pilte. Aga et ei, ma ei pea olema...

Intervjueerija: ...et sa teaksid ette, seda tahad?

Epp: Jah, et teaksin ette või noh, ma leian et mõttetu on teha selliseid lihtsalt pilte, sest see nagu lõrtsib seda fotot üldse. Et hakata tegema, nagu ma ütlesin, neid tehakse üleüldse palju, aga muidugi ma ei ole ka vastu, kui tuleb mingi naljakas situatsioon. Noh, aga et, iga hetk pildistada või seda, et ma ei tea jah, on ju olukordi, kus peab pilti tegema. Nagu need passipildid ja need. Tulevad nad välja kuidas tulevad. Aga muidu, vahet ei ole. Aga ma ei taha ka, et mind siiasama...

Intervjueerija: Samas on huvitav ka näha seda igapäeva elu dokumentatsiooni just.

Epp: Vot huvitav, seda ma nii väga ei tee jah praegu. Et minu jaoks on ka nagu tähtis just need elu kõrghetked, ükskõik kas mingi lapselaps lõpetab või mingi asi on, et siis nagu teed. Aga me tegelt ju seda tavaelu ei pildistagi. Praegu mõtlengi, et me väga vähe teeme siin lihtsalt pilti. Et keegi koorib kartuleid või teine seal ... Aga vanasti juhtus, kui olid need juba need fotoaparaadid tulid, minu ema-isa olid ka siis piltide peale jäänud. Et siis tehti küll selliseid aias ja kuskil nüüd järsku tehtud, mulle need isegi meeldisid. Aga tehti ikkagi palju vähem. Meie jah sellist tavaelu pilti nagu ei ole. Kui ikka on mõni sünnipäev või mingi asi, siis tuleb see pilt.

Intervjueerija: Võibolla see oleks oluline tegelikult, sest et see veits peegeldab ka tänapäeva sotsiaalmeediat. Et jagatakse ainult seda, kui on rõõmsad sündmused. Kõik, mis on hea, nagu elus ei olekski raskeid hetki. Ja siis sa hakkadki mõtlema, et issand, neil läheb nii hästi ja mul

on need rasked hetked ka, et minu elu...

Epp: Et see elu on nagu poolik siis.

Intervjueerija: Hakkad igatsema seda täiuslikkust, mida sa näed.

Epp: Selles suhtes on õigus, et me seda rutiinset elu ei pildista.

Intervjueerija: Aga see on nii inimlik ja ka vajalik.

Epp: Jah.

Intervjueerija: Et võibolla just, kui me näitaksime rohkem oma ka neid raskemaid momente ja oleme rohkem haavatavamad, siis võibolla...

Epp: Noh, see ongi nagu päris, et seda haavatavust näidata. Võibolla tõesti. Aga kõik tahavad head näidata.

Intervjueerija: Kas sulle ennast meeldib piltidelt vaadata?

Epp: Vanasti meeldis rohkem.

Intervjueerija: Miks?

Epp: Eks ma nägin parem välja ikka.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et sa...

Epp: Ei noh, see vanadusega tuleb see, et sa muutud nagu ükskõiksemaks ja üldse selle suhtes, kas ma pean ennast vaatama või mitte. Aga näiteks kui tehakse mingist sündmusest fotosid, noh, loomulikult ma olen seal peal ka, mind jälle ei häiri samas. Vaatan.

Intervjueerija: Praegu kui ma küsin sult, kas sa tunned, et sa oled ilus?

Epp: Kindlasti mitte.

Intervjueerija: Miks?

Epp: Sellepärast, et ikkagi on niimoodi, et see sile ja roosa ja rõõsa või kuidas vanasti öeldi, et see nagu paitab rohkem silma.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et sellel on ka mingi mõjutus ühiskonnast?

Epp: Jaa, tegelikult on ühiskonnas ka see, et nooremad on, ütleme, silmatorkavamad ja nooremad on asjalikumad ja vanemad jäävad nagu natuke kõrvale. Mis on, mina arvan, et see ei ole vale, üldse, aga nii ta on.

Intervjueerija: Kas sa ka igatsed seda tähelepanu?

Epp: Ei. See on nagu loomulik, et see nii läheb.

Intervjueerija: Sa oled nagu leppinud sellega?

Epp: Jajaa, et ma ei ole kurb ega ma ei ole närvis selle pärast, lihtsalt elu on selline.

Intervjueerija: Et sa tunned, et vanadus on teinud sind kuidagi koledamaks?

Epp: Jah, sest ega see vana nahk ja kõik pildi peal mõtled, et see ei jää ilusti, ega see...

kindlasti olin ma nooremana palju ilusam.

Intervjueerija: Aga kui sa mõtled vanaduse peale, siis kas sa mõtled ainult välimuse peale?

Tegelikult on ju vanaduse juures väga palju asju, mis sind just ilusamaks teevad?

Epp: Jaa. See on teine asi, välimuselt vist ongi see, et sa lähed ikka koledamaks. Ja samas kui sa mõtled oma kogemustele ja oma sellele, just sellele kogemustepagasile ma mõtlen, mida sa kõike sa juba oled näinud ja tead nüüd, mida ma selle ajal, kui ma olin ikkagi ilusam ja noorem, siis ei olnud ju. Et see on juba hoopis midagi muud.

Intervjueerija: Aga sa tunned ennast enesekindlamalt ka selle tõttu?

Epp: Võibolla küll jah.

Intervjueerija: Või see, et sa nüüd välimuselt näed vanem välja, kas see on kuidagi enesehinnangut maha tõmmanud?

Epp: Ma seda ei ütleks, sest ma ju teadlikult mõtlen, et ma olengi vana ja olengi vanemaks saanud, et ega see ei ole mingi patt. See lihtsalt läheb nii ja see küll ei ole. Et tuleb lihtsalt, no lihtsalt aru saada, et ma olengi vanem nüüd ja kõik.

Intervjueerija: Kas sa oled kunagi midagi selle pidurdamiseks teinud või praegu teed?

Epp: Ei.

Intervjueerija: Sa näed nii hea välja, et kuidas see võimalik on...

Epp: Ei ole ma midagi teinud jah, mitte midagi. Minu arust on see pidurdamatu.

Intervjueerija: Aga kõik näevad väga head välja nagu selles peres.

Epp: Vanemad, vanemate geenid.

Intervjueerija: Kas sul on mingi ettekujutus või mingid ootused, kuidas üks naine olema peab või kuidas üks „õige” mees olema peab?

Epp: No vot, eks seda ettekujutust juba noorena hakkasid siis mõtlema. Et mõtled oma vanemate peale. Ega seal kõik ideaalne ka ei olnud. Alguses vaatasid küll kui väiksem oled. Aga pärast siis...

Intervjueerija: Mis hetkest tuleb see teadmine?

Epp: Mingi hetk kui ma nägin, kuidas isa käitus. Eks seal oli ikkagi alkohol ju süüks. Ja siis meil seal igasugused sõjad ja sõimamised - see absoluutselt ei meeldinud. Vot siis said aru küll, et sellist meest ma endale elus ei taha, kes tõstaks naise vastu käe.

Intervjueerija: Kas seda oli?

Epp: Jaa, meil seal ikka oli. Et vanaema pidi eest ära jooksuma vahest kui läks suureks...

Intervjueerija: Lola lubas end peksta või?

Epp: Ei no ega seal lihtsalt oli tugevama jõud. Ema vaatas, kuhu joosta sai. Neid oli mitte tihti, aga juhtus. Aga noh, see on nii, et ega lõpus kui vanemaks sai, siis ju leebus ja kõik läks

nagu veidi paremaks.

Intervjueerija: Kas see kuidagi mõjutas sinu seda, kuidas sa endaga lubad käituda?

Epp: Jah, mina sealt võtsin selle, et kui mind keegi peaks näpuotsaga puutama, päevagi ma temaga koos ei ole. Õnneks mul on selline mees, kes ei ole üldse selline.

Intervjueerija: Aga...

Epp: Aga sa küsisid, et naine ka. Et mis naine ka, milline peaks olema. Et seda ma ka õppisin sellest, sealt samast näitest. Elus, kui sa elad kellegagi koos, neid tühipaljaid näägutusi ja seletamisi ei tasu üldse teha. Tuleb lihtsalt seal vait jääda, kus peabki vait olema. Ja see aitab palju paremini teatud situatsioonidele kaasa. Et koguaeg aga kaagutad seal vastu ja absoluutselt mulle see ei meeldi. Et naine võiks olla ka selline.. ja mees siis siukene, kes end ikka ka üleval peab ja mõtlebki, et ta on ikka mees. Ja isa ja kõik eksole. Ja siis naine ka, et ta saab aru, et mees on selleks, et ei pea teda ju koguaeg torkima. "Kuule seda sa ei tee ja nii ei ole ja siis sellega sa ei saa hakkama". Et kui te olete abielus, siis saab ilusti rääkida või siis kui ka vahest läheb midagi, ei pea hakkama tänitama. Ega ma päris abielu alguses ka veel ei teadnud, kuidas see käib.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et sul on nüüd (vanemas eas) rohkem aega iseenda jaoks ka?

Epp: No minul see aeg on mul iseenda jaoks ... ikka väga palju. Juba sellest hetkest, kui mu lapsed on kodunt ära. Kuigi ma ei ole selline tüüp, ma olen pigem selline, kes ... siin võiks keegi koguaeg elada. Jüri on pidanud sellest, et tema "ah nii rahu tahaks saada, et", niimoodi ta ongi harjunudki siin üksi ju vaata. Ja mina näiteks elasin hea meelega seal Ranno juures. Lapsed ümberringi ja. Ma ju käin seal seal, mina hästi....

Intervjueerija: Rohkem ekstravert.

Epp: Mina ikka tahan jah teiste juures olla.

Intervjueerija: Ja Jüri on introvert?

Epp: Jaa, tema tahab siin jah... Et ega mõtles, millal siit kõik ära lähevad kodunt. Ma just mõtlesin, et keegi võib siia jäädagi. Jah.

Intervjueerija: Kui saaksid enda juures midagi muuta, mida sa muudaksid?

Epp: Ma olen olnud vahest liiga kärsitu. Et seda võibolla, veel rahulikumalt mõnda asja võtta. Aga muidu ma ei tea. Ja ei tulegi praegu midagi meelde.

Intervjueerija: Kas vananemine on sinu jaoks positiivse või negatiivse tähendusega?

Epp: Positiivne ikka, üldiselt positiivne, kui võtta kõike seda, sest et lihtsalt see ajakulg läheb ja ... mitte midagi hullu ei ole.

Intervjueerija: Mida positiivset sa oskad välja tuua?

Epp: Ma võibolla just see, et ma olen saanud nii palju kogemusi ja oskusi juurde, mida ma

nooruses ei tea. Muud ei oska öelda.

Intervjueerija: Kas täisikka jõudes, menopausi kätte jõudes või pensioniea saabudes, kas sa võtsid elu kuidagi teisiti? Või tundsid elu kuidagi teisiti?

Epp: Ma pigem ütlen, et mitte mingi etapi juures nendest ei tundnud. Kui sain täisikka, noh seda sa teadsid, et niikuinii saad täisealiseks. Siis tuli juba kooli vahetada, mis oli loomulik. Mitte midagi seal. No see teisiti oli, et lõpetasid keskkooli ja läksid mujale. Muutus tuli niikuinii.

Intervjueerija: Kas mingit suurt pidutsemist ei hakanud?

Epp: Mitte just suurt, vaid noh võibolla midagi, aga ei. Mitte eriti küll. Ja, mis sul veel oli siis?

Intervjueerija: Siis oli menopaus.

Epp: Ka mitte midagi. Erilist.

Intervjueerija: Kas see oli sinu jaoks positiivse või negatiivse tähendusega?

Epp: Vot seda ma teadsin, et see tuleb ja olin nagu ette valmistatud. Ja ma ei näinud selles üldse midagi teistsugust. Või noh, teistsugune ta oli. Aga, et mitte midagi hullu.

Intervjueerija: Kuidas see teistsugune oli?

Epp: Noh, seal ju teatud, mitte tervislikud, vaid teatud sellised olekud tekivad sul. Kord on sul kuum ja kord on külm ja. Aga noh, seda ma nagu teadsin, see ei olnud nagu nii talumatu. Mitte midagi hullu ei olnud. Sa tead, et see läheb mööda ka jah.

Intervjueerija: Sinu enesetunnetust ei muutnud kuidagi?

Epp: Noh, kui ma ütlen, et ma oleks sellesse sattunud nii, et ma mitte midagi ei tea, "oi, mis see nüüd on". Aga tegelikult enne seda sa ju ikkagi loed ja uurid ja... Seal ei ole mitte midagi.

Intervjueerija: Et sa olid kursis, mis tulemas on?

Epp: Jah. Intervjueerija: Ja see aitas sul sellega paremini hakkama saada?

Epp: Ja, pensioniga sama, sest, et ma käisin tööl ja alguses ma arvasin, et ma jään siis kohe koju. Sest ma arvasin, et sealt töökohast lihtsalt pensionäre üldse ei hoita. Aga siis selgus, et eiei, meil oli seal veel paar inimest, kes jäid pensionile samal ajal. Mind jäeti tööle, siia maani olen seal tööl.

Intervjueerija: Kas sa oled tahtnud ära tulla?

Epp: Ei, no sellepärast, et ma mõtlesin, et äkki pean. Aga, ei tahtnud. Äkki ma pean, siis ma tulen. Vaatan midagi muud või. Aga kuna mul tervis ja tahtmine ja kõik oli olemas - ma teen hea meelega, see töö mulle väga meeldib.

Intervjueerija: Ja siia maani seal töötad?

Epp: Jah.

Intervjueerija: Kellena sa töötad?

Epp: Aednikuna.

Intervjueerija: Ja kuskohas?

Epp: Tallinna loomaaias. Ma olen loomaaia lilleaias.

Intervjueerija: Üks lilleõiekene aias.

Epp: Jaah.

Intervjueerija: Mis sind aitab kaamera ees mugavamalt panna tundma?

Epp: Mis aitab, ... mugavalt tunda, kui mul on tuttav, kes mind kaamera ette paneb. See ka kohe kindlasti.

Jaa, see põhjus, miks ma seal olen, see ka loeb. Näiteks kui sul on praegu vaja siin teha, ma üldse ei kahelnudki, sa teed pilte ka. See on nagu projekti osa, ma saan sellest aru, et seda on vaja teha. Ja see kaine mõistus ütleb seda, et mis siin siis vastu vaielda on.

Intervjueerija: Mis on sinu arust kole? Mis või kes on sinu arust kole?

Epp: Ma isegi ei tea, mis on kole. Mingi kole elukas.

Intervjueerija: Et kui sa vaatad pildile...

Epp: Aa sa mõtled pildi peal kole või?

Intervjueerija: Kas sa oled kunagi vaadanud kedagi ja mõelnud, et "issand ta on nii vanaks ja koledaks jäänud".

Epp: Vot seda ma...

Intervjueerija: Või vastupidi? Issand, sa oled vanadusega nii ilusamaks muutunud.

Epp: Mina mõtlen nagu seda, et vanaks ja koledaks. Muidu ma nagu ütlesin iseenda puhul, et vaata, nooremana oled ilus. Et ongi vanemaks saanud, aga koledaks küll ei. Ma just mõtlen seda, oma ämma siis. Et kui toredasti ta lõpus seal piltide peal oli. Ja kui ta veel naeratas, siis oli nii armas, et ei ütle, talle, et ta on nüüd vana ja kole.

Intervjueerija: Kas sa vanuse puhul hindad rohkem sisu?

Epp: Just. Just sisu.

Intervjueerija: Ja kui me nüüd sinuga järgmisel korral pildistame, siis millist kuvandit sa tahaksid endast portreel näidata järgnevatele põlvkondadele?

Epp: Et millist? No ma ei oska isegi öelda. Üldiselt mõtled ise, et kui sinust midagi tehakse, siis midagi millega sa üldse ..., millega sa seotud oled. Noh, et nagu üldse, lihtsalt istud diivanile ja teed pildi. Et "mina seenel". "Mina jalgrattaga sõitmas".

Intervjueerija: Mingid tegevused, mis sind iseloomustavad?

Epp: Jah, jalutan. Need on täiesti minu tegevused. Ja aias siin.

Intervjueerija: Sa mõtled ikkagi juhuslikumat pilti?

Epp: Jaa, et otseselt ma ... ei kipu kuskile juba. Ainult koos teistega. Kui meil on noh, ma räägin, et mul on nüüd ... ümber. See on nii äge. Vot need pildid tõesti meeldivad mulle. Ja siis vaatad neid lapsi seal ja "ai kui vahvad". Et vanematel inimestel kaob ära see enda näitamise vajadus või selline.

Intervjueerija: Kas sul on ennast raske aktsepteerida mingitel hetkedel?

Epp: Jaa. Just. Aga ma ei näe ennast niimoodi, vaat see ongi. Sa näed seda nii harva, kui sa teedki selle pildi. Ja nüüd Marleeniga hakkasime tegema, et ... Kädy saatis meile mingi projekti, kus ema ja tütar on sarnased. Pani sinna kirja Epp Virve ja Marleen Rosin ja Marleen tuli siia, oli nädalavahetusel meil siin eks. Käis lastega saunas ja siis hakkas neid pilte tegema sellega...

Intervjueerija: Kuhu tema selle projekti pidi tegema?

Epp: See ei olnud mitte projekti vaid üks projekt, facebookis ilmus mingi üleskutse. Ma arvan, et see kuupäev on juba kukkunud, ta mõtles, et nädalavahetusel siin teeb ja ma kirjutasin Marleenile. Tead, see pilt tulebki minu jaoks sellepärast nii imelik, et me teeme seda lähedalt. Ja sa teed ise niimoodi.

Intervjueerija: Kui ta täna siia oleks tulnud, oleks ära teinud.

Epp: Ja ta pidi tulema mingi aeg. Ja siis ütles, et teeme mingi pildi ja siis ma ütlesin, et seal peab keegi teine pildistama, et paneme Jüri pildistama. Aga see jäigi sinna, me lastega sahmerdasime siin nii palju, et läks lõpuks meelest ära uued pildid teha. Korralikud.

Intervjueerija: Siis kui veel on tähtajani aega, siis võib ju pärast ära teha.

Epp: Siis ta ütles ka, et ühe pildi peal peame ennast kindlasti ära värvima, siis nagu jääb see. Mina olen öelnud... Saad aru, ma olen sea nagu kui värvi pole peal.

Intervjueerija: Ei ole.

Epp: Ma olen täitsa siga. Vaata mul ei ole kulme enam. Vanasti kui ma olin noor, siis mul olid kulmud niimoodi paksud ja läksid kahte lehte, olid lakkis. Vanaisa vaatas mind ja ütles, et misasi see. Aga vanaisal olid endal ka. Ma räägin vanaisa, aga mu isa tähendab vaatas. Ja mul olid täitsa sellised. Aga nüüd on need nii ära pleekinud vaata, olen tõesti nagu notsu.

Intervjueerija: Ikkagist sul on mingid ebakindlused.

Epp: Eiei. Ma olen, ma vaatan konkreetset enda nagu. Milline ma olin noorelt ...

Intervjueerija: Kas sa tunned, et ka see on oluline või kas see annab enesekindlust juurde, kui sa teedki endale meigi ja soengu...

Epp: Jaa. Praegusel ajal ma nüüd käin näiteks tööl, koguaeg värvin ära. Kui ma olen maal,

siis ma ei värvi kunagi. Aga ma lähen linna, siis ma värvin hommikul ära ennast, kergelt ripsmed ja mitte hullult vaid panen natuke peale ja siis ongi nii.

Aga mul hakkas see sellest lennujaama ajast (töötas lennujaamas). Siis seal kui seal olid nagu letis eksle, seal pidime kõik head välja nägema, seal me värvisime kõik ja tehti end korda ja.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et sa oled nähtud? Kas inimesed saavad täielikult aru, mida sa päriselt tahad või mõtled?

Epp: Ma ei oska öelda seda.

Intervjueerija: Sul ei ole kordagi olnud mõtet, et „keegi ei saa minust aru?”

Epp: Ma ei ütleks küll. Töösituatsioonides ja muidu ka ma ju suhtlesin oma lähedastega, mul ei ole, et ma jooksen vastutuult kuidagi. Nii et ikkagi saadakse aru.

Lisa 5.2 Jätkuküsimused

Intervjueerija: Kuidas sa tunned ennast peale pildistamist?

Epp: Väga hästi

Intervjueerija: Kas see, et me enne pildistamist vestlesime aitas kuidagi ennast vabamana tunda?

Epp: No üldiselt mul ei olnud selle vabana tundmisega probleeme, sellepärast, et ma sellest hetkest, kui sa mulle helistasid ja ütlesid, et sihuke asi on. See on isegi põnev ja mina võtsin seda kui, et teeme ära kui on vaja teha. Ma ei ole olnud üldse pinges. Aga see vestlus, need küsimused, millest me rääkisime. Muidugi see avas juba natukene asja.

Intervjueerija: Aga kas sa tunned, et see on oluline, kui fotograaf on võõras?

Epp: Tuttavam on mugavam minu jaoks.

Intervjueerija: Aga kui on võõras fotograaf siis pead oluliseks vestlust?

Epp: Ja, see võib olla küll nii. Mul ei ole otseselt sihukest kogemust. Üldiselt mul ei ole probleemi sellise vastamisega väga. Mind ei aja see üldse pingesse.

Intervjueerija: Aga see häälestaks sind pildistamiseks?

Epp: Võibolla küll, kui saab enne rääkida.

Intervjueerija: Kas ma oleksin saanud pildistamise kuidagi mugavamaks teha?

Epp: Ma ei ütleks, mul ei olnud häda midagi. Mul oli kõik okei. Minu jaoks oli jumala põnev ja seda oli huvitav teha. Mitte midagi ei olnud seal... ma ei oska mõelda seda mis seal teisiti oleks võinud olla. See kõik läks nii sujuvalt edasi ja täitsa huvitav.

Intervjueerija: Kui sa peaksid välja tooma ühe asja, siis mis sulle eriti meeldis?

Epp: Mulle meeldivad õues ikkagi need pildistamised. Looduses ja seal... Kuna ma ei ole

väga enne pidanud üldse sellises olukorras olema, siis see on huvitav jah, et kõik need tehnikad, mis sa selleks pead mõtlema, et oleks huvitav ja mul oli see kõik nii äge.

Intervjueerija: Kas läbi selle pildistamise ja intervjuu sa õppisid enda kohta midagi?

Epp: Isegi see, et ma olen koguaeg mõelnud, et ei ole vaja seda pildistamist, et mis minust ikka on, aga praegult mõelda kogu seda eesmärki, mille nimel seda teha. Täitsa okei ja saab hakkama kui ikkagi võtad ennast kokku või mõtled läbi, et see on kellelegi kasulik. Ja kunagi neid asju vaatad ja mõtled, et täitsa äge. Mulle meeldis üldse see päev, et niisugust asja pole teinud varem. Milleks üldse siin mõelda, et ei viitsi. Vaata kui palju meil oli vaheldust sellest. Tuleb ikka positiivselt näha, minule väga sobis.

Lisa 6. “Jüri”

Lisa 6.1 Intervjuu

Intervjueerija: Näita oma pilte ja ütle miks sa just selle albumi valisid?

Jüri: Einoh see on mul väiksest peale olnud, noh see.. see on isa, see olen mina, see on ema (näitab albumist).

Intervjueerija: Millisest perest sa tulid üldse?

Jüri: Mul on kolm venda...

Intervjueerija: Sul on kolm venda ja kas nad olid...

Jüri: Oli tähendab, see keskmine vend, see on... ma olin kõige noorem, keskmine vend sai surma, pea koduväras, mootorrattaga tegi avarii.

Intervjueerija: Noorena või?

Jüri: Noh ei ta oli siis, ta oli ikka pffff ma pakun välja mingi 25 või noh ikka noorelt jah. Noh siin on need, selle aja..

Intervjueerija: Millised su vanemad olid?

Jüri: Millised? Noh, lihtsad inimesed.

Intervjueerija: Kas kinnised ja konservatiivsed või?

Jüri: Ee nohh, nii ei oskagi öelda, et noh ega, suht siukesed... ema oli suht siukene nagu üritas olla nagu silmapaistmatu. Noh isa oli ka, aga noh mis seal oli eksole, sellel ajal isal oli vist viis klassi oli haridust...

Intervjueerija: Ja rohkem ei olnudki või?

Jüri: Ei, ja emal noh vist mingisuguse kas... Ma seda ei teagi palju ta neid klasse oli aga siis mingi kodumajanduskursused vist lõpetas noh midagi sellist.

Intervjueerija: Aga teine vend?

Jüri: Ohkab, see noh vanem vend, noh tema oli, ohh tema oli isa lemmiklaps, noh esimene poeg ja noh temale lubati natukene rohkem noh kui teistele. Selge see, et mina olin jälle kõige noorem ja ema hoidis nagu mind kõige rohkem. Ja see keskmine vend jäi siis selle kahe pooluse vahele sinna. Noh, aga vanem ja oh siis küll ta käis küll spordikoolis ja siis ta vahepeal oli ta koolis seal oli ta mingi laborant ja aga siis ta läks tööle ja noh siis hakkaski see allakäik nagu peale, et noh peale selle siis oli see alkoholiga sõprus ikka nii hea ja.. ja noh ega see kestis noh vahelduva eduga... ütleme.... Ma ei... mis ta võis siis olla, siis vast mingi 20 aastat tagasi siis kui ta siis lõpuks selle joomise maha jättis.

Intervjueerija: Ja nüüdseks on ta siis täiesti maha jätnud?

Jüri: Nüüd on jah, aga noh ta on siukene suht siuke närvi, närvipundar, siin noh me läksime, noh mitte tülli, ei saa öelda et tülli ei läinud, siis kui ema oli noh seal, haige ja üksinda ja siis kukkus praalima noh ta elas siis seal nagu seal kõrvalmajas noh ta ostis endale selle ja tegi korda ja et noh tema peab seal ema juures käima, (naerab) käis nii palju käis, et kaks korda nädalas käis tõi puid ja korra nädalas käis poes ja see oli siis kogu see aitamine. Ja siis kui ema kukkus ja siis noh nagu haigeks jäi seal siis ta hoopiski müüs selle maja maha ja läks ära Türki.

Intervjueerija: Kas enda maja või?

Jüri: Enda, enda. Aga muidugi see, see meie kodu, see tehti ka kõigepealt tema nimele, tehti vanemate eluajal nagu ära. Ja noh mulle sellest alguses ju midagi ei räägitud ja aga siis tehti temale aga noh kuna ta pidevalt oli juua täis siis kuidagi see nihverdati ringi ta tütrele. Noh ta oli mingi valgevenelannaga mingil hetkel abielus. Ja siis sellest sündis tütar ja siis see kirjutati tütre nimele, niiet noh.

Intervjueerija: Aga miks just see valik vanemate poolt?

Jüri: Noooo.

Intervjueerija: Et just talle?

Jüri: Jüri saab ise hakkama, aa Jaan ei saa. See oligi see põhjendus.

Intervjueerija: Aga see joomisprobleem, mis sa arvad kust see tuli? Kas teil oli ikkagist raske lapsepõlv?

Jüri: Eii olnuud, ma arvan et see oli lihtsalt, inimene lihtsalt niivõrd nõrga iseloomuga, ega ilmaasjata ei öelda, et viin on tarkade meeste jook. Et ma võin võtta, võtan iga päev, aga ega ma sellepärast pole töökohta kaotanud, et nii jah.

Noh siin on nüüd isa ja ema selle maja ees, noh Tamsalu see maja, see on see issi poja Jaan ja see on see keskmine poja Rein (näitab fotosi).

Intervjueerija: Mis siin toimub?

Jüri: Ah see on võib-olla isegi natukene ajalooline pilt, sest et siin ehitatakse Tamsalu Terko vundamenti või noh kontorihoone vundamenti.

Intervjueerija: Ja mis osa sinu vanematel oli..?

Jüri: Isa oli siin tööl. Ja siis siin oli see, oh, ema oli ka seal pärast tööl, siis ema oli seal nagu segusõlmes. Ja siis, ega siis lasteada ju ei olnud.

Intervjueerija: Nii?

Jüri: Teised käisid siis juba koolis, mina olin siis ema töö juures.

Intervjueerija: Kas sa mäletad ka midagi sellest.

Jüri: (muhedalt naerab) Noh kui nüüd siis seda pilti vaatan siis tuleb ühtteist meelde küll. Et niiviisi jah, siin on koolist klassipildid.

Intervjueerija: Mis tähendusega sinu jaoks üldse pildid on?

Jüri: Ehh, ei ütleks et mingit erilist tähendust, aga no vaata see on võib-olla sama tähendus, et praegu ma näitan sulle seda albumit eksole, et, näed siin, et sihuke ma olin ja lapsed ja lapselapsed ka vahest küsivad ja noh, võib-olla see ongi see tähendus, näidata neile, et noh.

Intervjueerija: Kuidas oli jah?

Jüri: Jah.

Intervjueerija: Räägi natukene oma eluteed ka, oma eluettapidest ja kuidas sa tunned, et see on sind inimesena mõjutanud.

Jüri: (pikk vaikus, naerab) Nii ei oskagi kohe öelda praegu.

Intervjueerija: Kas sa sõjaväes käisid?

Jüri: Jaa.

Intervjueerija: Mitu klassi haridust sul on?

Jüri: Eeee (naerab). Üheksandast klassist soovitati ära minna, (naerab) ei ega noh, ei olnud mingi eriline suller ega pätt aga lihtsalt, ma olen suhteliselt lõbus inimene ja meil klassijuhataja oli vanatüdruk. Meil juba siis tekkis mingi ebakõla, kuna mul oli inglise keel oli, ma ei mäleta seitsmendas klassis oli neli või viis eksole. Ja siis vahetus see inglise keele õpetaja ära ja tuli klassijuhatajaks see vanatüdruk, kes oli ka inglise keele õpetaja. Ja siis äkki ma ei osanud enam inglise keelt üldse.

Intervjueerija: Miks nii?

Jüri: Ma ei tea ju. Igaljuhul temale see minu keeleoskus ei meeldinud. Ja noh sealt hakkaski pihta see et, ei noh ikka see ei ole hea ja see ja võibolla natukene palju naersin ka, noh tema ütlemiste peale. Siis lõpuks soovitati ära tulla ja noh siis ma lõpuks tuln ära ja läksin terkosse tööle elektri ku õpilaseks sinna. Ja siis, siis olin seal kuni sõjaväeni, sõjaväes ma oli mereväes,

ma olin laeva peal, noh musta mere laevastikus ja siis me käisime neljal või viiel korral käisime vahemerel, seal käisime, Tuneesias käisime, seal saime isegi maale minna.

Intervjueerija: Mis sa üldse tegid seal? Mis su ülesanded olid?

Jüri: Alguses ma olin eh, masinist. Aga siis, poistega möllasime laeva peal ja siis ma murdsin selle käe ära. Käelaba rippus siit niiviisi alla.

Intervjueerija: Issand jumal, kas sa praegu ka tunned, et kuidagi?

Jüri: Ainult kui on väga halb ilm siis ma tunnen, et on kuidagi valus, aga müts maha vene sõjaväe arstide ees, nad on ikka niivõrd põhjalikud ja targad. Ja noh siis ma enam masinas muidugi enam olla ei saanud, aga siis võttis mu oma tiiva alla varustaja. Ma olin siis nagu varustusteenistuses tööl, ega mul muid kohustusi ei olnudki, põhiliselt mul oli need igasugu riideasjad ja laod need olid minu hooldada. Ja, üldiselt ma selle ajajärguga oma elus ma olen väga rahul, kuigi ma olen jah kolm aastat olin sõjaväes, tavaliselt maavägedes oli 2 aastat sel ajal. Noh vene kroonus või noh.

Intervjueerija: Ja siis mereväelased kõik olid kolm aastat?

Jüri: Jaa, noh aga, see on täiesti loogiline sa pidid ma eriala selgeks saama, sest kui sa mere peal ei osanud oma eriala, noh siis läheb laev põhja ja juhtub jumal teab veel mida. Pidid olema oma ala spetsialist noh, ega abi ei olnud kuskilt loota. See nagu praegu kui laev läheb meeskonnaga merele ükskõik kust, Rootsi kruuis või midagi, iga meeskonna liige teab oma tööd ja oskab oma tööd ja..

Intervjueerija: Kas sa arvad, et see kolm aastat jäi isegi väheks?

Jüri: Ei, ma tunnen, et see oli ülimalt mõnus ajajärk minu elus, hea rahulik, ei kurda üldse et mul oleks nõukogude armees halb olnud.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et see muutis ka sinus... Kas muutis sind rohkem meheks?

Jüri: Kindlasti mingil määral muutis, see üks asi on mida praegu meie noored mehed ei koge on see, et palju nad praegu teenivad kaheksa kuud ja iga nädalavahetus käivad kodus, seal on see selline asi, et sa pead ise hakkama saama, sul ei ole abi kuskilt loota, pead ise enda eest seisma, ei tohi lasta pähe istuda noh.

Intervjueerija: Kas seal ei tule neid sõprussuhteid, et sa saad loota inimese peale?

Jüri: See asi käib niivisi on esimese aasta mehed. kes on siis esimene aasta.

Intervjueerija: Et hoia nendest kaugele jah?

Jüri: Siis on teise aasta mehed, kes ei tunnista esimese aasta mehi ja siis on kolmanda aasta omad, kes ei tunnista kahte eelmise aasta omasid.

Intervjueerija: Aga kolmanda aasta omad, kas nemad ei ole ühtsed?

Jüri: Kõik aastakäigud hoiavad omaette kokku. Aga noh esimene aastakäik või teine

aastakäik, ega nad kolmanda aasta vastu ei saa, neil on ikka alati õigus ja noh see, selles pudrus pidid näitama noh kes oled ja..

Intervjueerija: Tõestama jah?

Jüri: Jah, ja no muidugi tänu sellele käis seal ka niiviisi, et ütleme et teise aasta mehed õpetasid esimese aasta mehi. Noh see asi seal käis natukene noh mitte nüüd päris viisakal moel see asi, ja noh kolmas jälle siis kamandas teist aastakäiku ja esimest. Nemad olid nagu kõige võimsamad siis. Noh nii ta oli.

Intervjueerija: Aga pärast sõjaväge mis sa tegid?

Jüri: Pärast sõjaväge läksin tagasi Terkosse tööle ja siis oli selline aeg et oli, keskharidus oli kohustuslik kõigile. Sel ajal oli see 11 klassi ja kellel ei olnud..

Intervjueerija: Ehk siis põhikool oli 9 klassini...

Jüri: Kaheksa...,

Intervjueerija: Kaheksanda klassini.

Jüri: Ja siis keskkooli oli 11 klassi. Ja siis tuli selle riigi seadus kõigil pidi olema keskharidus. Ükskõik siis kas lähed õhtukooli või, mina läksin siis tehnikumi õppima ja siis ma seal sain elektromehhaaniku kutse. Ja siis kui ma tehnikumi lõpetasin no siis me olime juba Epuga abielus, see oli 81. või 82. siis kui ma lõpetasin senikaua me elasime Tamsalus, elasime korteris. Kogu aeg on mulle meeldinud oma kätega teha. Ja nelja seina vahel oli niivõrd igav, et ma ei tundnud end seal sugugi hästi ja siis otsustasime Epuga, et otsime endale kuhugi sellise koha, et kus saame maja osta või ehitada.

Intervjueerija: Kas siis olid selleks vahendid olemas?

Jüri: Noh, selle ajal oli tegelikult see, kuidas nüüd öelda, palgast sai vabalt ära elada ja midagi kõrvale panna. Ja kui sai veel loomi pidada siis see ei olnud üldse probleem. Siis me otsisime ja leidsime selle koha, saime siia Virumaa kolhoosi tööle ja siis esimees pakkuski välja kas tahame omale osta. Ütleme, et minu selleaegne kuupalk oli.. noh sellel ajal oli palk ja siis oli kuupreemia ka. Selle aja kuupalk minul oli ligi 300 rutsi ja see maja maksis natukene üle 1000 rutsi. Nojah need asjad olid noh väärtusehinnangud olid natukene teistmoodi, siis hakkasime loomi pidama ja ehitama ja isa aitas kõvasti ehitamisega siis ta oli juba pensionil ja tema ehitatud ahjud ja kamin on siin ja..

Intervjueerija: Ja ei ole pidanud vahepeal renoveerima jah?

Jüri: Mkm.

Intervjueerija: Sa jätsid ühe olulise peatüki vahele. Kuidas sa kohtusid selle Epukesega?

Jüri: Kuule see oli sõbra pulmas. Kutsus pulma ja ma tundsin mõlemat pruuti ka ja siis ütlesin, et siis tulen kui otsid mulle ka kellegi noh. Mõne üksiku tüdruku. No ja siis ta

kutsuski. Sõbra naine ja Epp õppisid koos siis kergetööstustehnikumis Tallinnas. Siis oligi, Epp töötas Tallinnas Varumisministeeriumis. Mina olin Tamsalus ja siis nii see asi siis läks ja siis tema tuli ka Tamsallu tööle. Alguses meil oli ühetoaline korter, pärast siis juba kui lapsed tulid siis saime kolmetoalise korteri. Võibolla sama palju ruumi kui selles majas kokku. Nii ta siis läks. Eks siin ole muidugi olnud ka kehvemaid aegu ka, aga häid aegu alati rohkem olnud.

Intervjueerija: Kuidas siis Epp üldse silma jäi?

Jüri: Ei oskagi öelda, vaatasin kena tüdruk ja mis seal ikka.

Intervjueerija: (Jüri tõi albumi) Mis fotoalbumi sa tõi? Kas sa said mereväest pikaageid sõpru ka?

Jüri: Ei otseselt siukest ei olnud, meid oli üldse, kolm eestlast oli laeva peal, seal oli igast rahvusest, seinast seina.

Intervjueerija: Ma praegu üldse ei saa aru milline sina oled. Oled sina siin üldse? Oota, las ma arvan...

Jüri: No vaata.

Intervjueerija: Kindlalt on jah? Kas sul on vunts ees või? Eino ma ei tea. Noh, sellepärast ma küsisingi kas sul on vunts ees.

Jüri: Noh need ei ole nii huvitavad pildid. Meil oli vahepeal õppelaev siis olid neegrid ka seal, ega ei halvustaks küll kedagi, aga ma ei ole laisemaid ja mustemaid inimesi näinud.

Intervjueerija: Kas suhtlesite inglise keeles?

Jüri: Ei nad mingil määral rääkisid vene keelt. Ma ei mäleta kust nad pärit täpselt olid. Nad olid juba tükk aega Venemaal õppimas, alguses merekoolis, pärast laeva peal, sellel ajal oli õppetöö vene keeles. No siin ma olen puhkusel. (osutab fotole) Ma sain puhkust.

Intervjueerija: Täitsa puhkaja näoga. Eesti talv 1975?

Jüri: Mhm.

Intervjueerija: Kas te siis saite ikkagist koju ka käia?

Jüri: Eiii siukest võimalust kui olid väga viks ja kui avaldati sulle kümme päeva puhkust. Ma sain esimese puhkuse sellepärast, et olime Vahemerele minemas just ja meil oli lipulaev ja komando süsteem, need ülemused olid kõik meie laevas. Ja üks hommik oli, ma ei mäleta kuhu ma parasjagu läksin, aga laeval on selline komme, et kui tuleb ülemus, siis laeval on kahelpool sellised käigud, siis pead võtma pead sinna seljaga reelingu poole ja au andma ja ma ei teagi kuhu ma parasjagu läksin just, see oli esmaspäeva hommik, oli just nädalavahetus olnud, olin just oma tööriided, roobad, puhtaks pesnud ja ära triikinud. Noh minu käes oli kogu see majanduse võti seal - pesumasina ja asjad. Olin ilus puhas poiss ja siis tuli

peakomandör, noh admiral. Tegin nii nagu siis ette oli nähtud küsis siis nime kes kus ja küsis nime kandsin ette ja õhtusel loendusel kästi rivist välja tulla ja kümme päeva puhkust.

Intervjueerija: Mille eest siis?

Jüri: Noo et ma siis jäin silma ma ei oskagi seda öelda. Teist korda sain, see oligi siis, 75 ei ma ei mäleta siis ma sain kui vennas surma sai, siis sain venna matustele teist korda.

Intervjueerija: See oli ka sellel ajal kui sa seal olid?

Jüri: Jaja, niiet kaks orda sain käia suurem jagu ei saanud kordagi käia.

Intervjueerija: Kas see igatsus oli sellel ajal suur?

Jüri: No mingil määral kindlasti aga üldiselt oli tegevust suht palju, noh ikka täistööpäev ja ikka kaheksast viieni ja kogu aeg tegevuses, õhtuks olid parasjagu väsinud.

Intervjueerija: Kas sul sellel ajal ei olnud mingit tüdrukut?

Jüri: No üks mingisugune oli, aga see kadus ka poolenisti ära ja.

Intervjueerija: Ma mõtlen jah, et üksinda niimoodi täiesti hakkama saada, tegelikult sa tahad sellel ajal mingit emotsionaalset tuge?

Jüri: Ei üldiselt ei olnud vajadust, sain hakkama. Okei.. Noh siin on jälle, see on Pisertas tehtud, siis kui käisime seal maal. siis me saatsime, noh ei saa öelda et meie saatsime. Aga me olime saatelaev, siis üks mingi vene kõrgem sealt, see, noh, ma ei teagi, Ministrite nõukogu esimees või kes ta kurat oli, käis seal külas. Ja siis me olime siis nagu teda turvamas seal.

Intervjueerija: Kas sa oled peale seda ka palju reisinud või?

Jüri: Ei.

Intervjueerija: See oli nagu see aeg...

Jüri: Noh, tähendab, siin... mööda Venemaad jah, siis kolhoosi ajal, siis olid sellised imeodavad, noh, kuidas nüüd öelda, noh tuusik või kurat teab. Et seal mingi nädala ajased, ja siis olime-käisime no ikka mitmes kohas käisime. Seal Lvovis ja Volgogradis ja Moskvast ja... ja noh Epuga koos, kahekesti. No tähendab, et mitte meie kahekesti ainult, vaid noh, ütleme võibolla sealt kolhoosist oli siis mingi viis-kuus inimest võibolla või natuke rohkem. Selline väike punt jälle sai minna.

Intervjueerija: Kuidas lapsed sind muutsid? Või see aeg üldse lastega?

Jüri: Noh, vaata, mis nad ikka nii väga muutsid, tähendab, ega tuli ju täpselt samamoodi elada, aga tuli muidugi noh, arvestada siis, et, et on, see koormus on nüüd natukene suurem, aga kusjuures muidugi selles mõttes oli meil Epuga klapp oli väga hea, tähendab et ega, me ei ajanud näpuga rida, tähendab, et mis on sinu töö, mis on minu töö, mida mina teen ja mida

sina pead tegema. Parasjagu see, kes sai, see tegi selle asja ära, mis vaja oli, kui oli vaja, hoidis lapsi ja mida iganes. Muidugi selles mõttes võibolla pani rohkem, noh, et pidid arvestama, tähendab, et lapsed, lastega hakkama saab kõik ilusti, et kõik korras oleks.

Intervjueerija: Aga kas sa oled pigem ekstravert või introvert?

Jüri: Ei oskagi sellele hinnangut anda.

Intervjueerija: Kus sulle rohkem meeldib olla, kas sulle meeldib omaette olla või seltskonnas pigem?

Jüri: Pigem rohkem omaette. Noh, võibolla see nooremast peast jah, siis oli noh, sai ikka käia, noh ütleme, sünnipäevadel ja pulmades ja siis noh nagu see oli nagu tavaline, aga üldiselt juba vanemast east, ikka omaette. Aga tegelikult ega ma, lapsena ma ma olin ka, mängisin tegelikult rohkem omaette. Et ega ma eriti ei nagu ei otsinud, noh ja võib-olla üks asi see ka, et ma olin, ma olin noorem. Kes see siis tahab nendega tatikatega mängida?

(naeravad)

Intervjueerija: Pididki, asjaolude sunnil. (naeravad)

Jüri: Noh, ongi. (naeravad)

Intervjueerija: Aga kas sa võtad suhtlemist, kas see on sinu jaoks midagi, mis tuleb kergelt või ikkagist mingites olukordades või mingite inimestega sul lihtsalt ei tule see nii lihtsalt?

Jüri: Noh, tähendab, üldiselt ma, ma ise arvan, et ma olen väga hea suhtleja. Muidugi on inimesi noh, keda ma varemast ajast juba tunnen ja kellega ma ei taha suhelda, aga põhimõtteliselt, ega ma ei suhtle ka, näiteks ma ei suhtle oma vennaga enam peale seda jama, mis ta seal ema juures korraldas ja ahsoo noh muidugi, ja siis sellepärast, et ta tema rahaga minema pani sealt. Et, et kui inimene mulle ikkagi on täiesti vastumeelne, noh oma käitumise või ükskõik millega, siis nüüd ma lihtsalt eiran teda ja... Aga...

Intervjueerija: Noh.

Jüri: Aga ega muidu mul probleeme ei ole, mul näiteks seal töö juures on, noh seal käib, väga palju käib seal kullereid, seal tuakse noh, pidevalt on mingid saadetised koguaeg ja mida ma pean vastu võtma ja...

Intervjueerija: Mis tööd sa teed üldse praegu?

Jüri: Seinast seina, ütleme. (naerab) Põhirõhk on nagu ehitusel, aga üldiselt kõrvalharu on siis see, et ma oleksin seal kohal ja siis jälgiks, et asjad oleks korras kõik ja et noh, selle... Noh, kuidas nüüd öelda... Peremees, boss on, on, noh sõjatööstusega seotud ja noh, seal igasugu asju ja siis... Aga ma tahtsin tegelikult seda öelda, et kullereid käib väga palju. Ja mõni üksik on selline, kes toob ainult paki, ütleb tere ja head aega ja kõik. Aga ülejäänud on niiviisi tavaliselt ikkagi kas viis minutit või kümme minutit, siis me räägime, lihtsalt suhtleme

omavahel seal. Noh näed, jälle, oh jah pole juba tükk aega käinud siin.

Intervjueerija: Jutujätuks...

Jüri: Noh, jah, lihtsalt noh, igapäeva asjadest, ükskõik ilmast või millestki, aga mitte millestki tõsisest, aga lihtsalt, et noh. Kui ma oleks võibolla natukene teistsugune, et siis nad võibolla ei jääks sinna juttu ajama.

Intervjueerija: Kas sa oled puhas eestlane või?

Jüri: Kes seda teab, ega minu arust ei olegi Eestis ühtegi puhast eestlast. Noh, kõik on, veri on niivõrd segatud, et aegade algusest peale, aga põhimõtteliselt peaks olema. Aga, kusjuures... kas oli isa vanaisa jah, nii palju ma tean tema juttudest, isa vanaisa võttis Türgi soost naise. Et sellest võibolla, et oleme sellist natukene tumedat verd.

Intervjueerija: Isa vanaisa... ehk siis vanavanaisa sul võttis...

Jüri: Ei mina oska neid, mitu kihti meil on seal. Intervjueerija: Ehk siis sinu vanaisa?

Jüri: Ei. Minu isa vanaisa.

Intervjueerija: Okei, siis sinu vanavanaisa.

Jüri: Veel üks kord rohkem. Minu isa vanaisa.

Intervjueerija: No siis ongi vanavanaisa ju.

Jüri: Vanavanaisa oleks minu isa, minu isa isa. Aga tema oli minu isa isa isa. (naerab)

Intervjueerija: See läheb...

Jüri: See läheb liiale tõesti, jah.

Intervjueerija: Ajud kärssavad. Ja ma vaatasin, et sul oli... sa oled ise tõmmum ja sul on nii ilusad pruunid silmad. Siis ma mõtlesin, et sa ei ole puhas eestlane.

Jüri: Nojah, nii nad räägivad, et eestlane pidi olema valge, valge peaga, blond ja siniste silmadega.

Intervjueerija: Jah, pigem olen selliseid kohanud rohkem jah. Kas sulle meeldib fotosid vaadata muidu?

Jüri: Pärís iseenesest nüüd jah, et kui ma, ütleme nagu mingit erilist põhjust ei oleks selleks, siis ma ei vaata neid. Aga noh, vahest on, noh kui olid lapsed veel nagu väiksemad ja noh, siis sai seal vaadatud ja räägitud, et kes ja kus ja mis ja, või noh, nüüd lapselapsed võibolla ka kunagi hakkavad küsima midagi, aga, aga põhimõtteliselt üksinda neid nagu eriti ei vaata.

Intervjueerija: Just selle eesmärgiga, et rääkidagi, kuidas vanasti siis oli või?

Jüri: Noh, võibolla jah. Võibolla on niiviisi jah.

Intervjueerija: Kas sulle meeldib ainult neid pilte vaadata kus on, kus oled sina peal või võid täiesti võõraid pilte ka vaadata?

Jüri: Noh, ütleme jah, pärís võõraid võibolla ei ole, aga ütleme, mis on näiteks on tuttavatest

tehtud, seal, siis saan rääkida, kes nad on seal jah, et mind ei pruugi ise seal pildi peal üldse olla.

Intervjueerija: Aga looduspilte?

Jüri: Ma vaatan parem aknast välja. (naeravad)

Intervjueerija: Mis sinu arust teeb portreepildist või üldse, üleüldiselt pildist head pildi? Sa võid teha selle portreepildi näitel.

Jüri: Vot ma ei saanud nüüd küsimusest päris hästi aru.

Intervjueerija: No mis sinu arust teeb ühest pildist hea pildi?

Jüri: Loomulikkus. Kui inimene on seal pildi peal loomulik, ta ei ole sunnitud ei naeratama, ei tõsine olema. Et ta on seal selline, nagu ta on.

Intervjueerija: Nii et sul ei ole mingit sellist tunnet sees, et sa peaksid kuidagi pildi peal olema?

Jüri: Ei ole, ei ole absoluutselt. Läksin ID-kaarti uuendama ja noh, mul on ta siiamani aasta otsa juba välja võtmata aga siis, noh, seal on see aparaat ju pildistab. Ja noh, tegi siis selle pildi ära, siis see, ma ei mäletagi. Annes vist juhendas või kes see seal juhendas ja siis lähen sinna siis. Proua siis vaatab seda pilti. "No ei tea, et ei ole vist kõige paremini välja kukkunud, et... kas te tahate uuesti teha?" Ei taha, täitsa minu nägu seal peal. (naerab) Ei taha rohkem midagi teha. (naerab südamest)

Intervjueerija: Okei. Kas sulle ennast meeldib piltidelt vaadata?

Jüri: (naerab) Noh, kui ma seal pildi peal olen ja kui me teda juba vaatame, kas ta nüüd meeldib mulle või ei meeldi, aga kannatame ära.

Intervjueerija: Kas sa siis ikkagist kannatad või sulle meeldib vaadata?

Jüri: Ei saa öelda, et meeldib ja ei saa öelda, et ei meeldi. Noh, ma ei...

Intervjueerija: Täiesti erapooletu?

Jüri: No omast arust küll jah. Ja noh, ma eriti ei kipu kommenteerima ka, näiteks kui ma vaatan ka teiste pilte. Oi, näed, vaata, nihuke, see seal on teine või kolmas või. Neutraalne.

Intervjueerija: Kas sul on mingid pildid endast nagu eriti kallid?

Jüri: Ei oskagi öelda niiviisi, et oleks nüüd mingi, mingi lemmikpilt või. (pikem paus) On tegelikult üks pilt, mis mulle meeldib. No see ei ole ainult minust. Ma olen seda kindlasti vist sulle ka näidanud (näitab pilti, mis on temast ja abikaasast).

Intervjueerija: Aa jaa, see on väga hea pilt.

Jüri: Kusjuures, siin on huvitav see, ma ei tea, kuidas seda on tehtud. Et ma vaatan, koguaeg sulle otsa.

Intervjueerija: Nii et sulle meeldib pilt, kus sa oled oma naisega, istud kaminaruumis ja siis

kui sa seda pilti vaatad ja liigud, siis tundub iga nurga alt, et te vaatate seda inimest, kes seda pilti vaatab.

Jüri: Jah.

Intervjueerija: Selle pildi huvitavuse pärast meeldib see sulle kõige rohkem?

Jüri: Jah. Kindlasti.

Intervjueerija: Aga kuidas sa üldse, kuidas sa tunnetad ilu, mis sinu jaoks on ilus?

Jüri: Ilus?

Intervjueerija: Mis või kes, sa võid isegi öelda?

Jüri: (pikem paus) Ei, nii ei oskagi öelda seda, aga see tuleb kuidagi sisemusest, tähendab, et kui sa vaatad mõnda asja, siis noh, meeldib kohe, on ilus, tõesti on ilus. Aga et, aga mis, mis ta ilusaks teeb, seda ma ei oska öelda.

Intervjueerija: Ja see on nii huvitav nagu, et kõik inimesed näevad erinevalt, et nagu miks, kuidas see... areneb?

Jüri: Ega muidugi. Vanasti öeldi selle kohta nii, et ega kellele meeldib ema, kellele meeldib tütar. (naeravad)

Intervjueerija: Aga mis on sinu jaoks fotogeeniline ja mittefotogeeniline? Kas see on seotud selle iluga?

Jüri: Minu arust seal vahet ei ole. Et kui inimene noh, ütleme, no vaata võibolla fotograafi jaoks võibolla on olemas selline vahe, et ahah, näed, oota ei, seda ma, see mulle meeldib, et see, see on fotogeeniline, sellest ma saan korraliku pildi teha. Aga minu jaoks noh, kuna ma ei ole fotograaf, need, vahet ei ole.

Intervjueerija: Kas sa ise oled fotogeeniline?

Jüri: (naerab) Ma ei usu.

Intervjueerija: Miks?

Jüri: No ma ei tea, vaata eks see on vaataja silmades, et...

Intervjueerija: Kas see on seotud iluga?

Jüri: Ei ole. Ei ole. Minu arust on seepärast, see peaks olema loomulik. Tähendab inimene, või noh, see foto peaks olema loomulik, tähendab. Noh, ütleme ükskõik, mis seal peal on, Noh, eks eks siin on ju ka kindlasti väga suured vahed on selles, et noh, et mis on, ütleme nüüd loodusfoto või mingi objekti pildistamine või siis inimese pildistamine. Et noh, kui sa siit pildistad seda kaska, et ega seal eriti midagi... tegelikult muidugi võimalik on muuta, kas ta võtta siitpoolt või sealtpoolt või. (naerab) Aga noh, minu jaoks on natuke liiga raske küsimus.

Intervjueerija: Kas sul endal on mingi ettekujutus, kuidas mehed peaksid olema, millised

mehed peaksid olema? Ja siis naiste kohta küsimus?

Jüri: Oot, mismõttes, millised nad peaksid olema?

Intervjueerija: Kas on mingeid, sinu sees mingid sisemised nõuded, kuidas naine peab olema või kuidas mees peaks olema? Mis ei ole näiteks naisele kohane ja mis ei ole mehele kohane, mingid sellised piirid?

Jüri: (pikem paus) Noh, üks asi, võib-olla on siin selles, et kui ei, kui ei ole mingit niisugust - vääritud käitumist või, või midagi taolist siis on... Tähendab, igal inimesel on õigus olla tema ise, eks ju, ja minu arust seda tuleb austada, kui inimene tahab ühte asja võib-olla niiviisi teha või teistmoodi või et siis, kui see ei ei riiva kellegi teise tundeid või noh, peaks olema, kui ta mahub nendesse piiridesse, siis minu arust lihtsalt teises...

Intervjueerija: Viisakust mõtled jah?

Jüri: Noh, jah, no viisakus jah, võibolla jah, see ka võibolla jah.

Intervjueerija: Kas naine peab olema ilus?

Jüri: Noh, aga ta ongi ju ilus.

Intervjueerija: Mis on naise juures ilus sinu jaoks?

Jüri: Ei, ma ei oska seda öelda, ta lihtsalt on ilus ja, ja noh, üks asi on see, et vaata ka siin Epp ütles enne, et noh, oo jumal, et näed nüüd on nii kõik need kortsud ja kõik ja puha ja aga noh, mitte iga kord, aga siin, noh ma ikkagi jälle tuleb meelde ta sellisena nagu noor oli. Ei ole niisugust, ma ei vaata teda nüüd, et on oh issand jumal, et ta nüüd nii kortsus ja krimpsus kõik. Ma ei vaata teda üldse sellise pilguga.

Intervjueerija: Kas sa endiselt armastad teda?

Jüri: (naerab) Oih, (naerab) nojah, kuigi ega seda vist ei ole keegi suutnud ära defineerida, et mis asi see armastus on üldse. Et, aga muidugi austan teda, hoian teda. Kui see on armastus, siis ju siis jah.

Intervjueerija: Kas see on ajas muutunud? Nagu see, kui te kohtusite, sellest hetkest ja kui sa võrdled nüüd selle sama hetkega, mis praegu on.

Jüri: Ei. Kuigi jah, eks siin vahepeal oli noh, oli ka mingeid probleeme, aga ma ütlen, et need on kõik, noh, kus neid ei oleks olnud? Aga ei, minu suhtumine on ikka sama.

Intervjueerija: Seda on näha, teie mõlema puhul. Et te hoiate üksteist.

Jüri: Muudmoodi ei saakski ju.

Intervjueerija: See on nii tore, et sa ütlesid nagu, et sa ei näegi seda, ta on vanaks jäänud.

Jüri: (naerab)

Intervjueerija: Väga armas. Kui sa saaksid enda juures midagi muuta, siis kas sa muudaksid

midagi?

Jüri: (naerab) Ma olen sihukene jonnipunn, et ma ei muuda mitte midagi. (naeravad muhedalt)

Intervjuerija: Nii, et sa tunned, et sa oled enda jaoks piisav sellisena nagu sa oled?

Jüri: Ma olen täpselt selline, nagu ma olen ja kui inimesed, teised tuttavad, mind sellisena välja kannatavad ja, ja minuga suhtlevad ja, ja meeldib minuga suhelda, siis järelikult ma ei näe vajadust midagi muuta.

Intervjuerija: Ja, aga kui ei meeldiks? Kui sa tunned, et see ei meeldi teistele?.

Jüri: No ma jah, võib-olla jah, mõningad asjad ma...

Intervjuerija: Kas sa siis hakkaks muutma ennast?

Jüri: Ma üritan selliseid olukordi vältida, kus (naerab)...

Intervjuerija: Kus sa ei meeldi kellelegi?

Jüri: Jah, (naerab) Andres ütles, et, see oli Antu sünnipäeval. Jah, seal siis, kui oli selles kõrval kivihoones, seal see, ma ei mäleta, kui vanaks ta siis sai? Et siis sinna tuli üks purjus mees. Noh, ta oli juba siis purjus...

Intervjuerija: Seal oli neid palju, ma arvan.(naeran) Millist sa mõtled? (naeran)

Jüri: Ei, ausalt öeldes ma ei vist ei mäletagi ta nime, aga siis, noh ta seal ikka koperdas natukene ja siis ta üritas seal tantsida ja üritas aga muudkui rääkida kõvasti seal ja, ja noh, üritas nagu minu tähelepanu ka seal kõita, aga noh, ma üldiselt vältisin seda. Ja siis ta hakkas Andresega... Andres istus minu kõrval, hakkas Andresega seal rääkima ja küll ta siis seletas seal ja patsutas õlale ja seinaklaasi ümber ja, ja siis Andres "Jajaa", läks ära, ütles mulle... Küsisin Andrese käest, et kuidas suudad nii viisakas olla siin, ütleb, et: "Jüri, see on kuradi raske küll." (naeravad) Aga selline on elu.

Intervjuerija: Kas sinu jaoks on oluline kuidagi vananemist pidurdada?

Jüri: Mis tulema peab, see tuleb, ega sellest ei pääse. Ma ei oska kuidagi öelda, et no mis asi see seda pidurdub. Aeg läheb nii või teisiti edasi, aega seisma ei pane.

Intervjuerija: Trenni ei tee? Võimlemist igal hommikul?

Jüri: Ei, aga noh, kuna ma teen ka iga päev peaaegu füüsilist tööd, nii et ma selleks vajadust, et noh...

Intervjuerija: Kas pensioniea saabudes sa ka ei tundnud mingit kurvastust, et ühiskond on sind nüüd kuidagi...?

Jüri: Ei, ei, kuigi ma tean mõnda inimest siin, noh varasemast tutvusringkonnast ka. Üks naisterahvas sai 50. Ja ta oli sellest nii löödud. No, vot ma just sellest, ma ei saa aru, tähendab, kuidas inimene hakkab selle peale mõtlema, oh issand, ma olen nüüd nii vana ja

kõik. Mina ei mõtle üldse selle peale. Toimetan oma toimetamisi nii palju, kui jaksu on ja...

Intervjuueerija: Aga kas sa ei arva, et ühiskond kuidagi survestab naisi rohkem kui mehi?

Jüri: No ei tea, võibolla, et on...

Intervjuueerija: Naised tunnevad ennast, et see ilu on see, mis..

Jüri: Noh jah, võibolla küll, jaa jaa. Seda kindlasti jaa. Aga... nojah, vot eks ta ole jälle see, et mina ütleksin seda, et vananemine on väga loomulik protsess ja siin ei ole... ja noh, eelkõige ja kui inimene, inimene või ükskõik, olgu ta naine või olgu ta mees või, kõigepealt ta peab iseendaga hästi läbi saama. Ennast austama, et siis, siis on võibolla tal lihtsam hakkama saada.

Intervjuueerija: Enesega leppida, sellisena nagu ta on. Kas ma küsisin sult seda juba, et kas sa tunnend ennast kaamera ees mugavalt?

Jüri: Ei, seda sa ei küsinud.

Intervjuueerija: Ma küsisin seda Epu käest.

Jüri: (naerab)

Intervjuueerija: Aga sina?

Jüri: Ei noh, üldiselt, kuidas nüüd seda öelda ka, mugavamalt? Kui mulle ei hakata ette dikteerima, tähendab seda, et oot-oot, keera nüüd natukene siia või keera nüüd natukene sinna või, või tule nüüd siia poole või mine sinna poole, tähendab noh. Üldiselt ma kannatan ära. Aga ega, ega mulle eriti ei jah meeldi pildistamine.

Intervjuueerija: Miks sulle ei meeldi, kas sa oskad öelda ka?

Jüri: Ma ei teagi. See on kuidagi sunnitud olek selline, noh nagu võibolla on siia maani lihtsalt selline halb kogemus, et noh...

Intervjuueerija: Kas see kogemus võib olla seotud sellega, mis su lapsepõlvest on tulnud? Pildistamisega.

Jüri: Kes seda mäletab, aga võibolla ka nii jah.

Intervjuueerija: Sest et vanasti oli nagu rohkem, pandi inimesed paika...

Jüri: Jajah, seda, see võibolla küll jah.

Intervjuueerija: Nii, aga siis, kui me sinuga nüüd järgmisel korral pildistame...

Jüri: (naerab)

Intervjuueerija: Kuidas ma saan sind mugavamalt panna tundma?

Jüri: Kui sa pildistad mind või?

Intervjueerija: Jah.

Jüri: Pildista salaja, nii et ma ei näe.

Intervjueerija: Okei.

Jüri: Et mingis...

Intervjueerija: Siis ma ei ütle sulle ette, et tulen ja siis hommikul kui sa ärkad, ma olen su voodi kõrval ja... (naeravad)

Jüri: Mingis uskumuses on ju öeldud seda, et, et ma ei tea, kas ta oli siis mingi indiaani suguharu või see, et kes ei luba ennast pildistada, kuna pildistamine võtab ära tükikese nende hingest. Võibolla ma olen ka seda usku.

Intervjueerija: Jah. Kas sa pigem ei taha pildistamise ajal rääkida või sa arvad, et vestlemine just teeb selle mugavamaks. Et ei pea olema just, sellel pildistamisteemal nagu vestlemine, vaid niisama, elust...

Jüri: Jah.

Intervjueerija: ...rääkimine paneks sind mugavamalt tundma.

Jüri: Mhm, kindlasti.

Intervjueerija: Kas muusika paneks sind mugavamalt tundma?

Jüri: Jah, ega siin... jah, vanasti või varemalt mulle meeldis isegi laulu joriseda kuigi ega mulle on elevant kõrva peale astunud, aga...

Intervjueerija: See oleks nii tore Jüri! (naeravad) Teeme ära selle palun järgmine kord. (naeravad)

Jüri: Et, aga noh, nüüd enam ei, enam jah nüüd ega ma ausalt öeldes, et praegu nagu eriti ka autos kui raadiost või noh, kui on, uudised, tulevad, kuulan ära, aga üldiselt ma ei...

Intervjueerija: Rohkem muusikat ei kuula?

Jüri: Ei, ei ja noh, ütleme noh, meil on siin ju kõik need Epp ja Mari-Liis ja Marleen ja nad on ju kõik on niisugused noh, natukene muusikainimesed. Ja noh, põhiliselt telekast Epp vahib ka neid muusikasaateid, aga noh, üldiselt mind jätab suht külmaks selline. Vähemalt praegust.

Intervjueerija: Kas sa oled mingi... Kas sind on tabanud selline hetk, kus sa tunned kurbust? Et noorus on läbi saanud ja nüüd sa oled nii vana?

Jüri: Ei, ei tunne ja sellepärast ma olen võibolla liiga, liiga loogiliselt mõtlev inimene, tähendab, et ma... Ja noh, mina ütleks kohe, aga mis, mis see mulle endale annab seda, kui ma hakka nüüd kurvastama selle peale, et ma olen nüüd 67-aastane, noh. Minu arust see, see mõtlemine, (naerab) see teeb rohkem kurvaks, kui see 67-aastane olemine. (naeravad)

Intervjueerija: Nojah, oled väga elurõõmus. Osad jäävad kinni sinna sellesse aega, mis on

olnud. Kas see suhe pildistamisega on sul ajas muutunud ka?

Jüri: Eks kindlasti on, kuigi ma ei oska praegu öelda selle varasema aja kohta enam. Ei mäleta ju kõiki asju nii hästi.

Intervjueerija: No kas said enesekindlam näiteks nooremana? Kaamera ees. Või selles suhtes üldse. et sind pildistatakse?

Jüri: Ma ei usu, ma usun, et see on enam-vähem sama.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et see paneb sind kuidagi mugavamalt tundma, et mina olen fotograaf või et üldse, kui sind pildistatakse, siis see inimene on sulle tuttav? Või pigem oleks just kergem kui see oleks võõras inimene?

Jüri: (väike paus) Ei, ma arvan, et tuttav on vist ikkagi etem

Intervjueerija: Miks sa nii arvad?

Jüri: (naerab) Miks noh? Tuttavaga ma saan vahepeal võibolla suheldagi natukene. Aga kui on see võõras fotograaf... ei julge vastu ka hakata.

Intervjueerija: Ja ta ei süvene sinusse kui inimesse nii..

Jüri: Noh, kas nüüd just seda, aga võib olla ka...

Intervjueerija: Olgu. Ja viimane küsimus.

Jüri: Jumal tänatud! (naeravad)

Intervjueerija: Millist kuvandit sa tahaksid endast portreel näidata järgnevatele põlvkondadele?

Jüri: (paus) Et nad näeksid, et seal olen mina ise, see, kes ma olin või olen.

Intervjueerija: Ja kui sa peaksid ütlema ühe iseloomuomaduse, kes sa oled? Ütle enda kohta midagi.

Jüri: (naeravad südamest) Ei noh, niiviisi enda kohta hinnangut anda on väga raske. Nii et ma parem ei anna hinnangut endale. Kõige parem, kõige ilusam, kõige rõõmsam. (naerab)

Intervjueerija: Ja ikka tuli ära! Tubli, Jüri! (naeravad) Niimoodi peabki endast arvama.

Jüri: Mhm.

Intervjueerija: Kuule aitäh sulle!

Jüri: Oijah.

Intervjueerija: Oi-oi, ei lindistanudki. Ei me peame kõik uuesti tegema. (naeran)

Jüri: Jäta nüüd! (naeran)

Lisa 6.2 Jätkuküsimused

Intervjueerija: Kas see aitab kuidagi pinget maha saada, et vestluse küsimused teiega enne läbi käisin kui lindistama hakkasime?

Jüri: Ausalt, ega ma kuulasin ära mis sa siin rääkisid enne, aga ega ma ei mõelnud üldse selle peale, et mida ma millegi peale nüüd vastan või ei vasta.

Intervjueerija: Kuidas sa tundsid ennast enne kui sa said teada, et tulen pildistama? Kas see tekitas sinus ärevust?

Jüri: Mkm (raputab pead). Ei.

Intervjueerija: Üldse mitte?

Jüri: Mkm

Intervjueerija: Aga kas see muutis midagi, et me üldse vestlesime nii pikalt?

Jüri: Ma ei usu küll. Ei muutnud.

Intervjueerija: Aga pildistamise ajal kas sa tundsid mingit pinget?

Jüri: No vot ega selle pildistamisega on nii, et ega mulle eriti ei meeldi, aga ega see ei tekita veel mingisugust pinget, et võib-olla natukene oli.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et see pinge oleks olnud suurem kui me poleks üldse rääkinud vaid oleks kohe hakanud pildistama?

Jüri: Ei usu. Kui nüüd sinu asemel oleks keegi võõras olnud. Oletame, et oleks samamoodi tahtnud teha seda intervjuud. No selge see, et siis oleks olnud närv sees. Kohe kindlasti.

Ikkagi päris võõra inimesega kohe hakata niiviisi... Siis mõtled ikka tükk aega, mida öelda ja mida mitte öelda.

Intervjueerija: Kas sa pead seda oluliseks, et kui minu juurde tuleb näiteks täiesti võõras klient, et enne oleks see vestluse osa?

Jüri: Ma arvan küll.

Intervjueerija: Mis sa arvad, mis see aitab?

Jüri: Ma arvan, et see aitab kahel inimesel kohaneda alguses. Vaevalt, et selle ajaga midagi tundma õpib, aga mingil määral ikkagi tajud, et eelnevas vestluses midagi natukene küsib ja räägib. Mingil määral sa saad ettekujutuse, et kuidas see vestlus võib kujuneda.

Intervjueerija: Kas sul hakkas pildistamine rohkem meeldima?

Jüri: Ei hakanud kahjuks küll.

Intervjueerija: Mida sa pead oluliseks veel kaamera ees enda mugavamal tundmisel?

Jüri: No minu puhul on võib-olla kõige parem see kui mind pildistatakse nii, et ma ise ei näe.

Intervjueerija: Kas sa tundsid sellega ebamugavust, et sa mind ikkagist nägid?

Jüri: No, ei saa just öelda, et ebamugavust, aga noh ei meeldi eriti jah.

Intervjueerija: Kas see aitas kuidagi su hirmudest üle saada mingil määral?

Jüri: Ei eriti ei tunne küll mingeid muutusi.

Lisa 7. “Eve”

Lisa 7.1 Intervjuu

Intervjueerija: Tere, Eve!

Eve: No tere! (naeravad)

Intervjueerija: Nii tore, et sa võtad osa mu lõputööst.

Eve: Ikka võtan jah.

Intervjueerija: Ma arvan, et alustuseks siis räägimegi. Et kuidas sina oled üles kasvanud? Mitu last sul peres oli ja mitmes laps sina olid?

Eve: Meid oli viis ja mina olin kolmas ja ma olin alati see keskmine. Ei käinud kahe vanemaga kampa ega ei käinud ka kahe nooremaga kampa, need olid nagu omaette.

Intervjueerija: Mhm.

Eve: Ja siis, ja eks need kaks vanemat pidid nagu mind kantseldama, kuigi meil jumala väiksed vahed seal. Mina olen 1950.sündinud, Eda on 1948.sündinud ja Ene oli 1947.alguses sündinud. Saad aru, nad on praktiliselt kõik järjest noh. Ja Eva ja Epp olid nagu, mis nad iganes on, 1954. ja mis aastal see Eva sündinud on, ma ei tea. Noh, midagi niisugust.

Intervjueerija: Jah, väiksed vahed.

Eve: 1953. võibolla on Eva. Et nii tihedalt lapsi. Ja siis ongi, et keskmine on sihuke imelik seal.

Intervjueerija: Kas sa tunnend, et sa olid seetõttu ka iseseisvam?

Eve: Ma ei tea, ma pidin kogu aeg teistele nagu järgi jooksuma, nendel suurematel eriti tahtsin järgi joosta. Aga nad noh, nii väga ei võtnud ka. Kuigi ma pärast, või noh, natukene juba kooliaja poole, kui Ene läks kooli, see vanem õde eks, siis ma olin nagu Edaga kambas. Aga

Eda käis must ikka alati üle. Me kaklesime vahel hirmsalt. Ma tean, et juukseidpidi, mõlemil juuksetutt peos. Mitte kunagi Eda enne järgi ei jätnud, kui mina jätsin. Mitte kunagi ei lasknud tema varem lahti. Vot tema oli minust kraad kangem alati. No ühesõnaga, need on niisugused lapsepõlvenaljad, ega on see tore on meenutada, aga ega siis tegi ikka vihale küll ajas, et see oli naljakas natuke jah. Aga ega meil seal midagi niisugust noh, midagi nii halba ei olnud, aga ma olen vahel mõelnud toitumise peale. Mul oli isa selline, kes nagu ei pidanud piiri söögiga. Tal oli lõpuks suhkruhaigus, mida me ei teadnud, Ta oli kaua aega juba ilmselt suhkruhaige, nii et keegi ei teadnud ja ta surigi niimoodi sellesse. Nendesse tüsistustesse, ütleme siis. Ja mul on sama viga. Ma olen selles mõttes isasse ja ma olen mõelnud, et kas meil see... Ma tean, et meil kunagi niisugust asja ei olnud, et meil ei oleks üldse süüa olnud, aga mõtle ise, seitse inimest on peres. Ja ega see aeg oli ju noh, ei olnud enam päris peale sõda, aga ikkagi. Kõike, mis ainult nagu kodus toodeti - see oli põhiline. Poest toodi vähe, sest raha oli vähe. Ja siis ma olen nüüd mõelnud, et me sõime kõiki asju - männikasve, kuusekasve, lepakoort närisime. Mitte lepakoort vaid seda mähka. See on jumala magus seal. Nüüd ma ei kujuta ette. Me sõime toomingamarju, käisime-otsisime metsa metsikuid sõstraid, jõe ääres kasvas. Kõik sõime nahka, nagu oleks näljas olnud. Et järelikult midagi ikka puudu oli selles toidus. Noh, nüüd lähed poodi, võtad igast vitamiinirikkaid asju sealt, mis iganes. Aga et ma mõtlen, et see on kuidagi sellega seotud, aga näiteks figuurile mõjub. Minule ja Evale. Ei mõju Epule ja Edale, kes on väga kõhnad ja meie mõlemad oleme ülekaalulised. Et kuidas see meile just mõjus?

Intervjueerija: Aga nüüd kui poes on kõik saada, kas sa ei tunne, et sa ka võtad rohkem kui vajad?

Eve: Jah, ja. Ma süön palju. Ja ma tunnen seda, et võiks nagu inimene ennast taltsutada, aga minu meelest on see üks väga hea töö, mis toidab. Öeldakse ikka, et söömine on ainuke töö, mis toidab ja see on nii. Mul on küll. Et vaat sedasi on need, noh ühesõnaga ma ise seon seda kuidagi lapsepõlvega. Aga muidu oli niisugune tore, laulev seltskond oli.

Intervjueerija: Nii tore, et sa selle toidu asja rääkisid. Kas sa tundsid, et vanemad teil kuidagi tegid vahet?

Eve: Ma ei tea. Ma ei usu, et nemad ise vahet tegid. Pigem meie ise, minul küll oli mõnikord selline tunne ja ma arvan, et seda on iga laps mõelnud, et noh, tehakse mingi selline - saad midagi karistada või mingi selline asi, ja siis mõtled, et ma vist ei ole üldse selle pere laps. Nagunii leidsid mu metsast ja siis oli väga palju seda teemat üleval, et leidlaps. Ma tean, et meil oli üks, ema rääkis seda. Ma ise ei tundnud, et noh, metsa-Leida või midagi pandi nimeks lapsele. Et metsast leiti laps. No kujuta ette. Ja siis ma mõtlesin, et vastikud vanemad

nüüd nagunii. Ma ei ole üldse nende laps, et ma olen mingi selline metsast leitud ja nüüd siis kotivad mind siin. Et tõsiselt, niisugused mõtted on olnud kunagi. Praegu ajab see jumala naerma, aga näiteks nagu tänapäeval on, et kui laps juba sellist mõtet mõtleb, et teevad suitsiidi. Laste hulgas levinud ja noorte hulgas. Mul ei tulnud iial seda pähe, et ma tapan ennast ära. Ükskõik kui kehva see asi oli. Ikkagi oli, elada oli ikka jumala hea minu meelest, et noh, tegime ju kõiki asju seal. Ma tean, et meil ema võttis ju veel, olgugi vaata, et see elu oli selline kitsas. Tal vend suri, lapsed jäid väiksena alles. Need lapsed olid pidevalt tädide lapsed ja nii, aga need oli onutütred Külli ja Kiiri. Nemad olid koguaeg Meekas. Nad elasid kuskil Ubjas või noh mingis sellises alevi kohas või kuskil ja siis nemad olid suvel meil. Üks, üks niisugune mees tuli mööda. Mingi ajalehemees oli. Ema teadis teda ja siis tuli sinna jõekalda peale ja meil oli paksult lapsi täis see sauna juurest see jõgi. Küsib "Kas siin on lasteaed või?", ema oli "Ei ole siin mingit lasteaeda, need on kõik meie omad". Aga no viis tükki oli, noh võib-olla ei olnud isegi viit meie, meid seal, võib-olla Epp veel ei olnud sündinudki, ma ei tea. Et noh, me olime kõik seal jões, need tädilapsed ka ja siis oli selline parv seal. Elu tore ju, see oli jumala tore, peksti sinnasamasse, vaata, mis lagunened küün oli seal pildi peal. Seal küünis magasime. Siis käidi sealt, ema käis hommikul. Tõmbas jalust, kes karja pidi minema. Tema lüpsis lehmad ära ja siis meil olid kolhoosi lehmad seal.

Intervjueerija: Te olite siis nagu terve öö seal jah?

Eve: Jahjah, õhtul läksime, jões pesime jalad ära ja läksime siis sinna. Meil olid voodiriided kõik seal ja...

Intervjueerija: Te ei kartnud midagi?

Eve: Ei, aga mis seal karta oli, ei, värsked heinad all ja ja lõpuks oli see küün ju heina täis. Me pidime redeliga sinna minema, no kes see sinna tulla sai. Karu ei tule ju üles sinna meid ära sööma. Ja siis oli, no ühesõnaga jah, ema käis siis karja ajamas seda, kes nagu kelle karja kord oli. Ja tead, mina alati vigisesin vastu. Ema ütles, et ma olin kõige hullem selles suhtes olnud, et ju ma tahtsin hommikul hirmsalt magada. Siis mõtlesin lihtsalt, ei ole minu kord, ma ei lähe, minge kuu peale, ma ei taha üles tõusta. Ma olin jälle nii tige. Nagunii ma olen leidlaps. (naeravad koos) Aga noh, kordamööda käidi. Kusjuures Eda oli jumala virk. Tema oli, ema ütles alati, et Edaga ei ole mingit probleemi - kohe läheb. Ja ta oli tõesti. Ja, ja kõige kihvtim oli ta üldse loomadega. Ja mina tean, et pärast, kui ta täiskasvanud oli, ta väga ei armastanud seda, neil olid lehmad ju ka. Sa mäletad, ei tea?

Intervjueerija: Ma ei mäleta, aga tean.

Eve: No isa pidas sigu või noh, vanaisa ütleme. Vanaisal olid sead jah, aga minu arvates olid vist lehmad ka, aga ta väga ei tahtnud. Tal see, see aiandi asi meeldis talle rohkem minu

meelest. Noh, see on Eda kohta eksole, aga mina ei teadnud üldse, mis ma tahan. Läksin... aga me ei räägi nii pikalt sulle sellest.

Intervjueerija: Räägi räägi.

Eve: Ma läksin Tartusse kooli, kui keskkool lõppes. Ja siis oma mõttes ma oleks läinud metsandust õppima.

Intervjueerija: Mhm.

Eve: Ja siis Tartusse sõites, bussis oli üks klassivend mul, kes läks metsandusse. Mõtlesin, et "Ei lähe mina siis sinna, et kukun füüsika eksamil läbi ja siis läheb ja räägib kõigile, et küll see Eve on ikka napakas, et näe sisse ei saanud" ja läksin viisin agronoomiasse. Mille kohta Ene, õde Ene, oli agronoomja viimasel kursusel siis, kui mina sisse astusin. Ja ütles, et ära sa agronoomiks küll mine, et see ei ole mingi naisterahva amet, et ta oli siis juba nagu pikal praktikal olnud, majandis tööl ja ju ta nägi, et noh, kõikide asjadega, seal tuleb tegeleda, aga kasu vähe. Et noh, nii, aga ma siis ei osanud muud valida. Ma õppisin agronoomiat. Ja mulle isegi meeldis.

Intervjueerija: Lõpetasid?

Eve: Jaa, jaa. Mulle isegi meeldis. Ma sain mehe sealt. Tema õppis inseneriks.

Põllumajanduse insener-mehaanik. Kätte sain! See tavaliselt on nii. Stereotüüp - tema vend ja vennanaine, täpselt sama punt.

Intervjueerija: Oota, kus sa õppisid?

Eve: EPA-s - Eesti Põllumajandusakadeemia.

Intervjueerija: Ja see oli Tartus?

Eve: Tartus, jah. See oli see sammastega maja, kus on praegu Kaitseliit üleval Riia mäel, see. Lenin oli ees sellel ajal seal, Lenini ausammas oli seal. Ja me õppisime seal, aga noh, need teaduskonnad olid laiali, aga peamaja oli siis seal.

Intervjueerija: Kuidas siis Pärnusse üldse jõudsite?

Eve: Mind suunati tööle. Minul oli juba laps ja tegin ära riigieksamid. Ja siis oli niimoodi, et meid suunati ja suunamisnimekirjas olid ees need, kellel oli pere, kellel olid head hinded, need said esmajärjekorras valida. Ja mina läksin sinna komisjoni ette siis. Noh küsiti, et mis tingimused nagu vaja. Või noh, et mida ma nagu loodan sealt töökohast ja ma ütlesin, et mul on mees ja laps, et mulle on lapsele lasteaiakohta vaja ja muu ei ole nagu eriti oluline. Ja ma väga kodu lähedale ka ei tahtnud nagu minna tööle. Mõtlesin, et äkki ma ei saa hakkama või kukun läbi kuidagi oma ametis, et emal-isal paha kuulata, kui keegi kirub tuttavatest. No ühesõnaga, selline mõte käis peast läbi, see ei olnud muidugi oluline. Aga siis oli nii, et selle majandi direktor oli seal komisjonis, juba koridoris moosis mind, et tule sinna tööle ja ma

teadsin seda kohta, sest siin oli ämma tuttav, keegi oli siin tööl. Ja ta rääkis sellest mulle, et see on siin agronoomina tööl ja tema tuli minu juurde, see direktor seal koridoris juba enne, et tule sinna ja ma ütlesin, et ma ei tea, et see on peaaugronoomi koht oli nagu? "Ei, meil on nii väike majand on nagu noh, nagu brigadir või noh, need olid nagu osakonnajuhatajad, brigaadid, madalamad. Et see peaaugronoomi koht ei ole." Ma ütlesin, et aga sul on seal inimene, ma teadsin, et noh, siin on üks tuttav mees tal. "Ei noh, see ei ole, peaaugronoomiks ei sobi". Ja ta oli jah, inimestega ei osanud suhelda nagu sihuke meesterahvas. Aga tark mees. Noh ja siis kui mina läksin sinna komisjoni ette, siis seal see komisjoni esimees ütleb noh, et mis tingimused. "Noh näha, tal on rõngas ju sõrmes, noh et nagu abielus inimene, et ju tal mingeid tingimusi vaja on siis." Ma ütlesin, et mul on laps lasteaeda vaja ja tuli see direktor kohe sinna sisse ka. "Mul on jah, meil saab lasteaias käia. Ma tahan teda tööle endale." Ja võttis mu tööle sinna. Aga minu mees oli stipendiaat oma kodumajandis. "Me maksame selle stipendiumi kinni sinna, et saab mees ka siia koha." Palun väga, mees lõpetas aasta hiljem ja tuli ka siia inseneriks. Pisike majand piista ajal. Lõpuks paari aasta pärast löödi siin selle sovhoos kokku - suurmajand. Madis oli peainsener, mina olin dispetšer. Dispetšer, sa ei tea, mis see on. Noh logistik öeldakse tänapäeval või midagi, noh ühesõnaga sihuke raadioside ja värk oli siis. Aga pärast, kui tuli see Eesti Vabariik ja siis hakkasid majandid ju kõik kuidagi lagunema, siis me läksime sinna tagasi ja lõpetasime ka seal pensionini seal samas majandis. Kuigi noh, nimi oli seal natuke erinev, aga... Ja sealt jääme pensionile. Nagu kuidas öeldi, et nagu vares sitahunniku otsas, et kuskile kaugele ei lenda. Kogu aeg ühe koha peal. (naerab)

Intervjueerija: Aga see, et siia Pärnusse tuled, kas ei tundnud kuidagi perest puudust? Et ema-sa oleks lähemal olnud.

Eve: Ei, just nimelt mina mõtlesin, et miks ma sinna kodukanti ei himustanud. Just sellepärast, et kui ma ei õnnestu oma asjades, et siis ei lähe neile nagu see halb. Ma millegipärast arvasin nii ja ega ma ei õnnestunud ka, ma jäin nagu ju koju ja agronoomina ma olin ainult selle aja, mis mul nagu, noh teine laps juba sündis ja siis sündis kolmas ja nii nagu minu enda peres oli. Lapsed tulid nagu vups ja vups.

Intervjueerija: Aga kui, kas keegi oli lähedalt võtta, kes sai ka lapsi vaadata?

Eve: Ei olnud. Ei olnud ja seda, et kes saab lapsi vaadata tundsin ma alles, kui sündis Maarja ja me elasime juba siin majas. Siis oli Madisel isa oli surnud, aga ema oli nagu noh, elab seal kodutalus, elas. Ja tema õde elab seal kodutalus. Ja siis tuli see vanaema meile ja hoidis Maarjat kuni Maarja läks kooli. Ja vaat siis ma tundsin, et mul on sellest vanaemast kogu aeg puudus olnud, sest kui me ka kuskile minna tahtsime, siis kas lapsed jäta üksi või sa lihtsalt jäta minemata, sest võõras inimene, noh ja tavaliselt see seltskond käis ju seal ühtedes

kohtades, et kui kellelgi sünnipäev näiteks on, siis ju kõik lähivad sinna sünnipäevale. Keda ma kutsun oma lapsi hoidma? Tavaliselt jäigi minemata või käisime niimoodi kordamööda. Kui, kui veel käisime, me väga vähe oleme seltskonnas käinud. Oleme täiesti kodused ja praegu ka, väga vähe.

Intervjueerija: Ja sa ei osanud siis üldse tahtagi onju seda, et keegi vaataks.

Eve: Ei, ei, ei, me saime hakkama ja üldiselt oli, Madise isa ütles ükskord, et noh, eks me juba kooliajal ju treenisime, sest meil oli koolilõpuga niimoodi, et Margus oli juba olemas, sündis juunis ja mina pidin detsembris seal kuskil jaanuaris lõpetama, tegema riigieksamid. Madisel oli samal ajal sess, aga laps oli siis viis kuud vana kui viisin ta Meekasse. Minu ema ja isa hoidsid minu last, käisid ise mõlemad tööl ja nad hoidsid mul seda last, et ma saaks kooli lõpetada. Saad aru, võtsid selle poisi vahepeal sinna lehmalauda, ta käis noorkarja laudas tööl, kuskil külapeal veel. Vanaisa või noh, isa sõitis autoga, vedas mingeid söötasid ja asju seal, klapitasid oma asjad niimoodi, et hoidsid mu lapse ära. Mis, mis ei olnud üldse hea, mis, mida ma praegu tunnen selle poisi iseloomus. Vaat seda võib raamatutest lugeda, et niimoodi noorelt väga väiksenä lapse jäetud nagu võõraste hoolde. Et see mõjub iseloomule.

Intervjueerija: Kuidas?

Eve: Margus on natuke teistsuguse iseloomuga kui teised lapsed meil. Tema nagu natukene noh, arvab, et me peame teda halvemaks või ma ei tea. See, see ei ole tegelikult üldse selle teema jutt, mis me peaksime ajama...

Intervjueerija: Sa võid rääkida seda, sest et äkki ma Margust ka teen.

Eve: Margus elab Pärnus, sa ei saa teda vist kätte, aga ta on natukene erinev. Ja peab ennast nagu, et me ei pea teda nii heaks või ma ei tea, et meie nagu jätsime ta ema-isa, minu ema-isa hoolde liiga vara.

Intervjueerija: See on nii väike vahe ju. Ei olnud või? Kui kauaks?

Eve: Noh, ta sai aasta täis ja siis ta tuli siia, kusjuures sellel ajal oli ju väga ilus komme lapsed jätta nädalaks lasteaeda. See oli ikka päris hull, ma tean, et ta läks Tori lasteaeda ju praktiliselt kohe siis. Siis saime ta sealt reedel ära tuua. Oli laupäev-pühapäev kodus ja siis jälle. Ta ütles mulle tädi ema. Saad aru.

Intervjueerija: Mida?

Eve: Tädi ema, kasvatajad olid siis tädid lasteaias? Noh tädi, see tädi Maire, tädi Liina, nii. Tuleb koju, ütleb mulle tädi ema.

Intervjueerija: Kuidas see mõjus sulle?

Eve: See oli halb, see, see oli halb ja ma olen alati mõelnud, et see oli väga suur viga, et ma nii tegin. Aga mul nagu ei jäänud ka muud üle, sest mul ütles see dekaan, kui ma ütlesin, et

ma võtan aastaks akadeemilise. Puhkuse nagu selle lapsega. Ütles, et: "Kuule noorik, sul jääb see kool siis lõpetamata". Umbes niimoodi, sest noh, mul algul oli ka see, et seal pidi katseid tegema ja nii, aga et noh, mul see lapse sünniaeg oli just sellel ajal, kui neid oleks pidanud tegema. Aga seal oli võimalus, et sa tegid riigieksamitega ära, ei teinud mitte seda diplomitööd nende katsete põhjal. Ja siis noh, siis oligi niimoodi, et ma noh, ema oli nõus kohe: "Jaa, too terav lapsipoiss siia ja küll me saame". Noh, aga et ma pärast natuke olen selle peale mõelnud ja ka mitte siis. Vaat, siis neid kasvatusalaseid raamatuid ja asju üldse ei olnud olemas. Need lastehaigustest ja Benjamin Spock oli ainukene raamat, mis oli ilmunud mingi pereasjade kohta või, või laste kasvatamise kohta. Ainukene. Meil oli see olemas.

Intervjueerija: Aga kas vanemad ei õpetanud kuidagi?

Eve: Mida neil seal õpetada oli? Poiss oli viis kuud vana kui ta sinna läks, ja siis, kui ta sai aasta ja juunis tõime ta ära.

Intervjueerija: Kas te käisite vahepeal külas ka?

Eve: Oi me käisime tihti ikka, katsusime. Madisel oli mootorratas. Me käisime mootorrattaga seal, aga no see oli nii, et Madis oli ise ka veel ülikoolis käis. Mul oli teine laps juba sündinud, kui tema kooli lõpetas. Nii et, no ühesõnaga, see oli niisugune küllalt raske aeg. Noored inimesed saavad kõigega hakkama. Praegu ma ei kujutaks ette, et sihukest asja teeks.

Intervjueerija: Aga kui üldse esimene laps sündis kas sind valdas ka väike paanika, et kuidas üldse hakkama saada? Kuidas üldse kasvatada?

Eve: Oli, aga ma ei saa öelda, et see oli paanika. See lihtsalt oli, elu tõi kogemata asjad ette, mis juhtusid. Ja ma ei tea, mina olen ikka öelnud, et vene ajal kasvanud inimesed - nad võtsid asju lihtsalt, et nad on. Sa ei saanud mõelda, et ma tahan nii või ma teen nii, et need asjad lihtsalt on ja seal leppisid sellega, et nüüd on sedasi, ma tean, et kõht oli suur, otsisin endale riidet, mis selga mahuks, tahtsin osta mantli, kevad-sügismantli, mul oli seda vaja, kevadel. Muu asi enam kinni ei andnud kõhu pealt ja lähed poodi, mitte midagi osta ei ole, mitte midagi osta ei ole, ühed hallikasrohelistes mantlid. Natuke oli nagu keskelt taljes, mul on nii silma ees, kui kole värv see oli. Roheline ei ole üldse minu värv, aga ta oli niisugune hallikas-rohekas. Issand kui jube see välja nägi. Ja ma ostsin selle mantli, sest see mahtus selga. Ja siis käisime Tartu linna vahel selle mantliga seal kevad otsa. Saad aru, noh, juunis sündis laps ära, aga pärast olid kergemad riided, noh siis ikka ostsid midagi suure ja siis pidid ikka varjama, et sul kõht üldse ees on. Siis ei olnud nii, et käid kõht punnis ees. Nüüd ma võin ju näidata oma kõhtu, aga siis oli nii, et pidi ikka niisugune laiem asi olema, et noh, siis oli

nihukene.

Intervjuerija: Miks seda varjama pidi?

Eve: Mitte varjama, aga inimene ise tundis, et see ei ole nagu, ma ei tea. Ma ei tea, need rasedate riided olid kõik sellised noh, niisugused satsilised ja nii, võisid ilusad olla. Aga ikka oli nii, et kõht oli igalt poolt peidetud. Ja tead, ma ei pea pidanud seda üldse valeks. Tean praegu ka, kui ma ei tea, kuidas sina käisid. Aga noh, mul on siin olnud ju neid rasedaid käimas. Mind natuke häirib, kui see naba sealt veel paistab, sealt punnkõhu pealt ja see on minuvanustele...

Intervjuerija: Nagu täitsa naba väljas või?

Eve: No on ju ümar, lühikesed pluusid ja rase, kõht on punnis ees. Aga mind see natukene häirib. Vaat, see on see veneaegse kasvatuse vili.

Intervjuerija: Kas sa tunnend, et mingid... naisele oli seatud mingi kohustus olla kuidagi?

Eve: Jaa, see on kogu aeg olnud nii. Jah. Ja see mõjub mulle praegu ja ma arvan, et see ei olegi vale, ma ei tunne ennast selle pärast ahistatuna ja ma ei tundnud siis ka ahistatuna, et ma nüüd pean oma kõhtu varjama. Ei, ma ei, ma ei pidanudki varjama, ma lihtsalt otsisin riide, mis mulle, mis sealt võtta oli, ütleme.

Intervjuerija: Kas oskad veel mingeid selliseid asju välja tuua? Mis, naise kohta või mehe kohta näiteks?

Eve: Ma ei tea. Sa küsid niimoodi, et see võib tulla järsku ette, aga ma ei oska praegu kindlalt ütelda, aga ma ütlen, et selle aja inimestel oli väga palju selliseid, noh dogmasid ütleme, väga palju. Sest ega siis isegi need rahvapärimusest tulenevad asjad. Olgugi, et oli suur venestamine ja see nõukogude mõju ja puha. Aga tegelikult neid rahvapärimuse asju peeti au sees. Mis sa arvad, miks ma täna hommikul mune värvisin? Ütle, kas ma olen kunagi usklik olnud? Mitte kunagi. Peame jõuluid, minu meelest on ühed ilusad pühad. Ma ei tea sellest jõuluasjast midagi, ma ei usu mitte ühte sellist, noh, kristlik kasvatus, see on võib-olla hea. Ma ei ole seda kunagi saanud. Kui ma kuulen jumalasõna ja seda seletust sinna juurde, siis ma mõtlen, et ma oleks küll teistmoodi seletanud. Saad aru, mitte konkreetsed asjad, vaid lihtsalt mõtlen, et mis, miks ta seda sealt välja loeb, mina küll ei loe sellist asja sealt välja. Ma ei ole seda usukasvatust kunagi saanud, ei olnud...

Intervjuerija: Aga vana eestlase usk, et loodusel on hing?

Eve; Jaa, selle, selles suhtes ja see, et miski meie saatust mõjutab. Ma usun seda ja, ja ma ütlen, et ma olengi usklik, sest ma üsna tihti mõtlen nagu oma pere peale ja siis umbes, et palun mitte või ütlen, et annaks jumal, et see läheks nii. Annaks jumal, et ei oleks nii halvasti, eksole. Niisugusi asju, leian ma ennast ütlevat. Aga kus see jumal mul on, ta ei ole seal

kirikus, mis on rahva arvelt ja kokkuriisutud vara eest ehitatud, võib-olla noh, nagu see usk toodi siia vere ja mõõgaga ütleme, on ju? Kristlik usk on ju niimoodi tulnud. Et ma ei tea, et kui need inimesed on väga hästi seal kasvatatud, aga et mida nad tegelikult usuvad. Jumal on olemas. Ma arvan ka. Mingi asi on olemas.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et mingid asjad lapsepõlvest nooruseast on sul tulnud kaasa sinuga? Mis on mõjutanud sinu enesetunnetust?

Eve: On, kindlasti on.

Intervjueerija: Kas sa oskad ka välja tuua, mis asjad?

Eve: Ma arvan, et niisugune noh, mõned asjad lasta kõrvust mööda. Ja ise jääda selliseks sinna vahele, et see sind nagu ei puudutaks. Sest on asju nagu poliitika, praegu sõda.

Inimesed räägivad sellest nii palju, kuidas see on nii hirmus. Küll meil on kriisid. Miks sellest nii palju rääkima peab? Ajakirjandusest pooled saadaksin kuskile mujale tööle. Seda räägitakse liiga palju, seda meediat on liiga palju. Ma olen isegi vahetanud programmi, muidu kuulasin vikerraadiot nagu kõik vanad inimesed kuulavad. Aga seal tuleb iga tunni, täistunni ajal need sõjateated ja siis need valitsuse vaidlused ja need ja ma olen klassikaraadio peale üle läinud, tulgu sealt mistahes sümfooniaid. Istun siin arvutis, nokin niisama, võib-olla vaatan midagi. Aga see mängib kõrval ja vähemalt ei räägita mulle selliseid asju. Ja ilmselt see on kuidagi lapsepõlvest kaasa tulnud, et kõik on võimalik üle elada. Niisugune noh, ma ei tea, see on ükskõiksus võibolla, mõni ütleks. Aga ma mõtlen, et see on niisugune enesekaitse. Vaat, kus on elufilosoofia inimesel. (naerab)

Intervjueerija: Oma pere kohta ma küsin sinult, kui palju sa oled oma lapsepõlvest võtnud mingeid asju ja edasi kandnud enda peremudelisse?

Eve: Vaata seda öeldakse, et kui sa mõtled et oma lastega sa nii ei tee nagu sinuga tehti. Meil karjuti laste peale, anti ata, kisuti juustest vahel, kõiki asju ja need kuradid, need lendasid seal koguaeg ja siis ma mõtlesin, et noh, et ma oma lastega nii ei tee, täpselt teen sedasama. Olen nende peale karjunud, olen neid ka tutistanud, kusjuures see kasvatus muutus, see Maarja ei ole seda kunagi saanud ja Margus, kes on kõige vanem ja kes peab, et teda nagu siis kotiti, ütleb, et kui siin oli mõni pahandus või Maarja midagi siin kokku keeras, kui ta väiksem oli ja: "No me oleks selle eest juba saanud", selline lause. Järelikult, nendele tehti liiga, mis on õige? Aga see tuli mulle ka sealt kodunt kaasa. Sest siis oli nii...

Intervjueerija: Sa ütlesid, et Maarjaga see muutus?

Eve: Jaa. siis oli kasvatusalaseid raamatuid juba, see oli uus Eesti aeg, Maarja on meil ju sündinud küll vene ajal, aga ta on kasvanud Eesti ajal ja siis olid asjad hoopis teistmoodi. Ja

tõesti olid.

Intervjueerija: Just sellepärast, et oli siis seda kasvatusinfot rohkem?

Eve: Seda ka, aga me olime ka vanemad, saad aru, ma olin 40, kui Maarja sündis. Aga kui Margus sündis, olin ma 23. Saad aru, poole elutarkust oli juurde tulnud ja siis sa oledki rahulikum, kasvatasimegi teda nagu vanavanem peaaegu. Sest ma alati ütlesin, et vanemas eas saadud laps, Maarja ütleb mulle seda praegu ka, noh, ma olen öelnud vahel, teil võiks ka olla mõni selline, et ma jään juba nii vanaks, et ega ma teie last ei jaksa hoida. Kui ta ükskord selle mõtletegi teha. Aga siis ta ütleb, et vanematel inimestel ongi targemad lapsed.

Intervjueerija: Ütle ka mitu last sul on?

Eve: Mul on neli last, neli last.

Intervjueerija: Ja kes, kui vana?

Eve: Margus saab 50. Tema oli esimene, 1973. sündinud. Mari on 1975. sündinud. Marek on 76. sündinud, eks ole, nad on sinna 50 lähedale. Aga Maarja on sündinud 1990. Mina olen 1950. sündinud, mina olin 40, kui Maarja sündis. Siis arvesta, kui vana ta praegu on? 33 saab see aasta.

Intervjueerija: Sama vana kui mul elukaaslane.

Eve: Ahah, no näed. Vot, aga Maarja kasvatab koeri. Algul oli üks - Pähkel, nüüd on kaks - Smuuti on juures ja mindi täna sinna seminarile nendega Vastse-Kuustesse.

Intervjueerija: Nad on nii armsad.

Eve: Aga ta teeb seda koerasporti, ta ütleb, et ta ei ole kunagi sporti teinud, ühtegi spordiala ta ei ole, ta ei oska suusatada. Mina vahel sundisin siin suusatama teda, aga ei ole. Ja käib küll trennis, vahel seal linnas, eks ole, nagu nüüd moes on. Aga, et see koerasport, see on teda jooksmata pannud, sest seal pead koerale kogu aeg ette jooksmata, näitama, kuhu ta peab tunnelisse minema. See on selline spordiala. Ja ta teeb seda juba kaua.

Intervjueerija: Kas sa ootad Maarjalt lapselapsi?

Eve: Ma ootasin küll, aga tead, ma olen loobunud. Sest ma ütlesin neile vahel, et teil võiks olla. Aga tead, ma olen hakanud selle ilma peale mõtlema, inimesi on palju maailmas. Ja et kui nad ka ei mõtlegi üldse teha neid lapsi, siis mina ennast nõrdinult ei tunne. Ja ta suhtub väga hästi oma vennalastesse. See Marii, keda ma ütlen, et kes on meie peres sündinud, sest kui ta sündis, siis nad elasid siin. Seal teises otsas ja Maarja on neid hoidnud. Ja nad saavad väga hästi läbi, kui Mariil on koolis mõni üritus või asi, et ei jõua koju tulla, käib tema juures korteris, magab ja teeb oma asjad sealt kõik ära. Et noh, nad ühesõnaga, tal on selline väljund

olemas. Ja ta saab lastega hästi läbi.

Intervjuuerija: Kuidas teil suhe fotoga peres on olnud? Sinu lapseõlvest alates?

Eve: No enne ütlesime selle fotoaparaadi suhtes, Madise seda aparatuuri asja teab hästi, ta on insener. Ja talle niisugused asjad mõjuvad jumala hästi. Aga mina mäletan neid samu fotosid. Noh, ega nad mul nüüd see pildistamise asi küll meeles ei ole, aga ma tean, et ema lõi meid lille. Vaata, riided on ühesugused seal kolmel ja kaks väiksemat on teistmoodi ja ma tean, et seda lasti ekstra õmmelda. Kutsuti õmbleja. Tavaline karjanaine, aga temal oli väga tähtis, et kui lapsed läksid välja kodunt ka, et nad olid väga ilusasti riides. Öösel tikkis neid noh, veste ja värke meile, siis ma mäletan, et see elektrilamp oli lastud niimoodi laua peale. Päevaks seoti üles, aga siis lasi endal kohale ja siis tikkis. Ja tal oli seda annet. Tal oli natuke kunstiannet, ta tikkis lillemustri jumala peast, ilma et midagi sinna ette ei oleks. Mul on üks nõelapadi, mida ma hoian alles. Musta riide peal, niisugune noh, ütleme muhu muster või midagi. Aga tegelikult on seal viljapead, rukkililleõied ja niisugused, väiksed õied...

Intervjuuerija: See tundub väga sarnane, mis mul kodus on.

Eve: No ta tegi neid meile kõigile ju, ta tegi kõigile. Ma mäletan - nõobikott, näiteks must riie oli kotikeseks õmmeldud ja sinna peale oli tikitud. Aga ta tikkis ka meile, noh neid, saad aru valgele pluusile niikui setu muster umbes ristpistes oli siin peal ja see oli, ja siis kui fotograaf tuli, vaat siis pandi need riided ilusti selga ja siis rivistati lapsed üles ja vaat, see oli siis niisugune asi. Ma tean, et mingi pilt on veel, et mul on mingi part. Ei nukk. No igal juhul vale asi anti kätte. Ja siis oli jälle jama. (naerab) Aga me olime noh, ma ei tea, viiesed-kolmesed noh, mis iganes.

Intervjuuerija: Mäletad ka, miks see nii oluline oli, et kõik oleks viimase peal ilusad?

Eve: See oli emale oluline, tead, ausalt öelda. Ma ei tea. Ma arvan, et ta tegelikult oleks olnud natukene tähtsam, suurem ja parem inimene. Mitte parem, noh oli ta nagu ta oli, aga et ta käis ju seal Kuremaa koolis, sõja ajal õppis ta seal ja õppis kontroll-assistendiks. Kontroll-assistent oli see, kes käis taludes piimaproove ja asju ja seda tõu karjasid hindamas, noh, see on selline kõrvaline asi, aga siis oli niimoodi, et kui ta seal kolhoosis tööl oli, siis tema ülemus pea-zootehnik oli täpselt sama haridusega. Saad aru, oli tema ülemus ja mina arvan, et temal oli natuke niisugust alaväärsuskompleksi selles suhtes, et ta pidi tavaline lüpsja olema. Noh, elu tingis selle lihtsalt. Ta elas selle üle, aga ta püüdis siis vähemalt ise ilusti välja näha, kui nad läksid pidusse isaga. Ta lasi õmmelda endale ja isale vist ka. Noh, isal oli helehall ülikond ja tumepunane pluus ja temal oli täpselt samamoodi hall kostüüm ja tumepunane pluus ja siis nad käisid niimoodi. Vot see on mul meeles, üks komplekt, kus nad siis käisid tähtsalt ennast näitamas. Palju nad siis said, eks ole, karjanaine, kus ta nii väga

lähed. Samas külas ju. Aga ilusti käisid riides, see õmbleja oli ütelnud, et "Mul on kohe kade teid vaadata". Saad aru, et ta ei saanud endale lubada, aga nad rabelesid muidugi tööd teha selle nimel, et neil raha oleks, et üldse osta neid asju ja õmmelda lasta. Et ega see kõik lapsele...

Intervjueerija: Vaata kui palju lapsi oli, et lihtsalt pidid koguma, et saada see raha kokku.

Eve: Jaa, jaa, jaa, jaa. Ja ma mäletan, et see õmbleja tuli meile, noh, mitte see õmbleja, kes nende kostüümid tegi, see oli teine. Aga üks niisugune natuke sugulane isegi oli, tal oli natuke haige, tuberkuloosi vist põdenud ja siis ema kutsus tema nagu elama kohe meile nii kauaks, kui ta tegi kõikidele lastele. Mäletan sitsi-trussikud ujumise jaoks. See oli peen, kummid olid kõik alla aetud jaa. (naerab) Nii naljakas tegelikult. Noh, mulle on sellised asjad meelde jäänud, aga võib-olla Epp ja need rääkisid sulle sedasama juttu.

Intervjueerija: Ei.

Eve: Ei? Noh, see on selline. Kõrvaline. Aga see oli fotograafi kutsumisel oli see ju oluline, et kõik hea välja näeks. Floksi põõsastes. See ka, et see lilleaed. Ükskõik kui raske tal seal laudas ka oli, seda pagana lilleaeda tegi tema ikkagi ilusaks. Jõudis. Vaata mind, pole üldse külge jäänud. See pole mul üldse külge jäänud.

Intervjueerija: Aga see, aga sa oled ka töökas ikkagist ju?

Eve: Ei, mis töökas? Ei ole.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et see alaväärsus, sa arvasid, et emal oli natuke alaväärsuskompleksi. Kas sa tunned, et see on ka õdedele kellegile üle läinud?

Eve: Ma ei tea.

Intervjueerija: Või üldse kuidas...

Eve: Tead, me pole sellel teemal kunagi rääkinud, aga eks, eks need noh, ütleme sellised noh, nagu, et naistel on kindlad tööd, mida nüüd tänapäeval öeldakse. Maarja ütleb mulle ka, et misasja. Sa ei pea põrandaid pesema. No see oleks ime, kui mul Madis hakkaks siin põrandaid pesema või ükskõik, mida tegema. Ta on korralik mees, ega ta niimoodi oma asju ei loobi, ega nii on üsna hea pidada sellist inimest. Aga, et ma üldse mõtleks selle peale, et mees võiks mind nagu aidata majapidamistöodes. Ei tule selle pealegi. Sest see on sealt pärit, see on kodust pärit. Ega isa ka ei teinud kunagi mingit söögiasja. Oi, see oleks imeasi.

Kusjuures, noh see on nüüd selline loll jutt, aga külarahvas või külamehed teadsid, et ta oskab süüa teha, kuna nad olid töökojas, kui auto oli remondis tal, ta oli autojuht. Seal töökojas oli tema teinud isegi veinikastme valmis nende siis sakummi kõrvale. Saad aru, et noh, tehti mingi alasi peal, mingit süüa seal töökojas või ma ei tea kus iganes. Aga, et Paul oskas seda kastet teha ja oskas liha praadida ja kõiki asju, et siis võeti kõvasti viina ja siis tehti süüa

sinna juurde. Ja Paul oskas teha. Kodus ei olnud seda kunagi, mitte kunagi. Ta ei teinud endale süüa.

Intervjuerija: Kas Lola ka kuulis seda või?

Eve: Ei, Lola rääkiski seda mulle, ega mina nii hästi seda ei teadnud, aga mehed olid Lolale rääkinud ja siis oli muidugi jama, aga kodus oli põhiline see, et kui ta tuli õuest tuppa, tõstis kõik potikaaned üles, plärts lasi tagasi, selline kolin käis. See oli selline kihvt liigutus, et järelikut seal potis ei olnud veel midagi võtta. (naerab) Et ei olnud valmis ja siis ega ta sai sõimata selle eest kõvasti, et mis sa kolistad seal jälle. Ega need asjad on külge jäänud endale ka. Teinekord, noh, et niimoodi järsku peale käratab kellelegi. Ega nemad omavahel ikka siis seda sõnasõda pidasid seal päris kõvasti.

Intervjuerija: Aga sa oled saanud kunagi kiusamist tunda?

Eve: Ei ole, ma olen ise kiusaja olnud. Jah.

Intervjuerija: Ja kuidas selle poolena on olnud olla?

Eve: See ei ole see, see ei ole mitte niimoodi olnud, et ma oleks kedagi nimme läinud kiusama vaid pigem on olnud juhust ja see on nagu niisugune pundi asi, et keegi on midagi teinud. Ja siis ta on kõvasti karistada saanud. Selles mõttes, aga ma ei ole niimoodi olnud, ma ei mäleta, et ma oleks olnud kellelegi niisugune otsene kiusaja. Keegi on mingi sita kokku keeranud, siis ma tean küll, et noh, see oli eriti keskkoolis. Noh, ühesõnaga, ma katsusin üsna bravuurikas olla vist või selline, et noh - ma saan kõigega hakkama. Ega ma tegin seal komsomolikarjääri ja pioneeri politruk olin jah. (naerab) Noh kui politruk see maleva nõukogu esimees oli, siis... Saad aru, kooli pioneerimalev. Annad seal käsklusi joondu-valvel ja nii ja naa, oled kõva mees eks, kalts, pioneerikaelarätt kaelas ja neid ma olen... Jaanale kirjutasin ükskord sellest kirja. Vaata, kirjad on moest ära läinud ja siis ma kirjutasin talle kirja ja panin seda oma lapsepõlve kooliaega kirja sinna ja siis rääkisin sellest pioneeriasjast, millest tema ei tea mitte midagi. See on Mari noorem tütar, kes on 2009.sünniaastaga. Noh, mõtle... Kümme, mis ta on siis nüüd... 14 see aasta. Jah, aga see oli siin paar aastat tagasi, kui ma kirjutasin, vot siis oli see koronaag ja siis nagu tegid igast imelikke asju ja ma saatsin talle päris postiga kirja. Ja siis küsin Mari, oma tütre käest, et kas Jaana lugese selle kirja läbi? Ütles, et ta vist alles loeb seda. Esiteks ei oska ta käekirja lugeda. Ta on arvutikirja koguaeg lugenud (naerab). Ja noh, eks see vanainimese käekiri on natuke võib-olla käest ära ka ja siis ma panin talle neid pioneeriasju sinna kirja ja siis mõtlesin, et kirjutan talle edasi ka, et ega see karjäär jätkus komsomolis. Ja siis ma olin komsomolisekretär koolis. Noh, see oli jälle nagu ülekoolliline. Kusjuures see oli ka venelastega seotud, sest meie koolis käisid ka venelased. No kas ma pean sulle nii palju lapsepõlvest rääkima. Me pidime pildistamisest

hoopis rääkima.

Intervjueerija: See tundub huvitav. Kas sa tundsid näiteks enda nooruspõlves, et sul oli sellest puudu, et keegi räägiks sulle niimoodi lahti?

Eve: Jaa, meie peres oli küll see, sest meie isa oli Saksa sõjaväes ja sellest vaikiti nagu haud. Kästi koolis öelda, et tähendab, kui Ene läks EPA-sse, see vanem õde oli mul ju ka EPA-s nagu lõpetanud. Ja siis ma tean, kui Ene hakkas sinna minema, siis ema ütles talle niimoodi, et vaata, kui küsitakse seal ankeedis. Et mis vanemad tegid sõja ajal. Ta arvas, et seda küsitakse, siis ütles, et kirjuta, et isa oli laevaremondis puusepp. Ta töötas seal. Aga ta võeti Saksa sõjaväkke siis, kui juba sakslased hakkasid natukene nagu kaotusseisu saab, tema oli juba siis nii vana ja võeti siis Saksa sõjaväkke. Ja siis sellest ei räägitud kunagi. Ainuke asi, mis oli, et kui isa jäi purju. Ma tean, me olime seal Lauri vanaema juures, vaata, kelle järglaste kokkutulekut tegelikult me tegema hakkasime selle vanaema juures. Siis oli niimoodi, et seal oli ema vend, see Tõnu, kes on selle teise Tõnu isa, oli. See Tõnu oli taksopargis mingi ka, kas parteirakukese või oli ta partorg päris seal. No no ta oli taksojuht, aga siis oli mingi asi seal, et ta oli nagu venelaste poole peal, ütleme siis. Aga meie isa oli Saksa sõjaväes käinud ja kui isa jäi väga purju, siis ema hakkas, et hakkame koju minema, hakkame koju minema, sest isa hakkas saksakeelseid käsklusi kamandama. (naeravad) Et noh, niisugused asjad. Need on sellised nüansid, mis lapsepõlvest meelde on jäänud, aga noh, ma ei tea, kas teised inimesed seda tähele panid, aga mulle on see meelde jäänud, et ükskord niisugune juhus oli ja siis ema ütles, et "Ah hakkab seal oma kuradi saksakeelseid käsklusi andma, et tuleb ära koju viia". No vot, see selleks. Me jäime siis, assoo, see alaväärsusasi. Ma ei tea, kas see alaväärsuse asi oleks kuidagi sealt kaasa tulnud, aga mina ilmselt, ma ütlen, et ma tegin seda pagana punast karjääri seal koolis. Aga ma ei ütleks, et see oli sellepärast. See oli pigem sellepärast, et seal sai teha. Mul oli vajadus midagi teha. Rahvatantsu, ansambli laulu, koorilaulu, võimlemisringi.

Intervjueerija: Kui palju sellest alles on jäänud?

Eve: Mitte midagi.

Intervjueerija: Kas sa tunned praegu ka, et sa tahad midagi?

Eve: Ma võin ju tahta, aga ma ei saa.

Intervjueerija: Miks?

Eve: Mul ei ole lauluhäält, ma ei pea isegi viisi. Ma kogemata hakkas teinekord raadioga koos laulma. Ma tunnen, et mu hääl ei toimi üldse, sest näiteks Madis, noh tema teab ka, et ta viisi ei pea ja kunagi laulnud ei ole ja temaga ei ole ma elus ühtegi tantsu tantsinud. Ei, ta ei tantsi. Teda ei ole ema lubanud tantsukursustele, kui ta koolis käis. Ja siis, kui meie

abiellusime, ma korra ütlesin, et proovime ja ma tegin mingi sellise märkuse kuidagi, et ah, kas sa ei saa siis või teab nagu ma olen eks ole, sihuke räpakas natuke oma ütlemistes. Lõpp! Ei proovitud enam, ei üldse, ei, ei. Ma tean, et ükskord oli selline, mingi pidu oli või oli mingi mälumäng, ta käis mingi pundiga kas Väandras või kuskil mälumängus ja seal oli pärast tants, noh, oli selline pidulik osa ka. Ja siis oli tants olnud ja siis ta ütles: "Kurat, see on ikka päris hull eit, et see vedas mu tantsima". Üks naine on teda tantsima saanud vedada.

Intervjueerija: Kes?

Eve: Ma ei tea, kes see oli. Noh see oli vist seal kultuurimajas keegi. No ma teadsin tegelikult seda nime, aga mina ei tundnud seda. Ja siis ta nagu alati loobus kui mingi selline pidu oli või ja kui olid mul noh, meil lapsed on abiellunud nagu meiegi, poolsalaja, mitte salaja, aga noh, ei ole seda avalikustanud, aga tüdrukud on pulmad teinud, Maarja tegi ja Mari ka tegi. Ja siis oli isamehele öeldud, et ämmade ja äiade valssi palun mitte teha. Meie isa ei tantsi. Mari pulmast mul on meeles see, et kutsuti need ämmad-äiad ikkagi sinna ette. Ja isa tegi juba niisuguse: "No kurat, läheb lahti". Isamees ütles: "Ei-ei-ei-ei, see on võistlus". Ja lasi siis noh, noh Jaanuse isa ja ema. Ja meie Madisega tegime kingipaki, pidime mingi karbi kingituseks tegema ja ilusti lipsud peale ja puha ja me muidugi võitsime selle. Et meil oli niimoodi, et üks käsi jäeti vabaks, teine käsi oli kinni seotud, Madisel on parem käsi haige, ta ei tunne siit - tal on trauma olnud. Ja siis temal oli see parem käsi nagu kinni pandud ja minul oli vasak, noh, ma ei tea, igal juhul niimoodi oli, et me saime selle jumala ruttu ja ilusasti selle paki tehtud. Ja mina veel ütlesin niimoodi, et põhiline on koostöö. Aga tead, ma ei teadnud, et Jaanuse ema-isa olid lahku läinud, elasid eraldi sellel ajal. Mari polnud mulle seda öelnud. Et noh, mis koostööd nad seal teha saidgi, me tegime neile ära. (naerab) Vaata missugused situatsioonid, kuule liiga palju räägime minu juttu...

Intervjueerija: Sina peadki rääkima ja mul on ka huvitav kuulata. Ma ei olegi sinuga rääkinud.

Eve: Ei ole, aga sinust ei tea mina ka midagi. No ükskõik, küsi ikka oma asju nüüd ka.

Intervjueerija: Ma küsin sult seda foto poolt ka, et kas teil kodus pildistati?

Eve: Jah, selle vastuse sa said, et meile kutsuti see piltnik väiksena, aga pärast minu teada, kui oli mõni sünnipäev, siis oli meil üks isa poolt sugulane, kes töötas... ma ei tea, kas ta oli päeva..., ühesõnaga mingi ajalehe fotograaf ja siis tema tegi neid, niisugune, pani selle seltskonna kõik niimoodi ja tegi neid pilte ja mõned niisugused pildid on tehtud või olid

matused. Vaata vanasti pildistati ka matustel. Mis oli õudsalt õudne.

Intervjueerija: Ka praegu pildistatakse.

Eve: Tõsi.

Intervjueerija: Kui palju teil kodus pildistati juba siis sinu peres?

Eve: Ei, ei, meil ma ütlen, et meil seal ei üldse.

Intervjueerija: Ei, aga Madis ju...

Eve: Aga Madisega ja, ja siis me tegime hästi palju pilte. Kui me juba Madisega kokku saime, ma ütlen, et vanematest lastest on päris palju väiksena pilte tehtud. Aga aina vähemaks ju jäi ju neid, et noh, esiteks nemad ei olnud enam kuskil. Ma mäletan, et noh, me tegime siin ka ikka neid perepilte minu lastelastega ja kuskil viieaastane laps läheb voodi alla, see pildistamine on talle nii valus. Ma tean, et meie Märtenit oleme me siin voodi alt välja tõmmanud, et ta tuleks perepildi peale.

Intervjueerija: Kas sa tead ka miks?

Eve: Ma ei tea, see on mingi vanus, kus järsku hakkab mingi jama. Meil on, vot seesama.

Vaata kui vana Maarja siin on, ma ei mäleta. Tead, me käisime tegemas passipilte siis, kui Eesti vabariik tuli ja uued passid hakkasid tulema. Nii. Poistel oli kahepeale üks pintsak, saad aru, see pintsakuga oli tähtis see passipilt teha, aga üks pintsak oli võtta. Mareku seljas on juhtumisi praegu, aga näed, Margus on ilma pintsakuta. Nii, ja Maarja oli kaasas. Kõik tegime passipildi seal ja siis lasime selle perepildi ka teha. Maarja karjus selles vanuses nii kui hull. "Ma ei taha tassipilti, ma ei taha seda tassipilti, ma ei tule seda tassipilti tegema!" Tassipilti ei taha, noh, näed. Saime lõpuks.

Intervjueerija: Aga muidu, kuidas sa ise suhtud pildistamise, kas on...

Eve: Mitte eriti, mitte eriti, ma tean, et ma väga ilus ei ole, aga ega ma sellest ei põe, kui ma sinna pildi peale nii noh, pärast vaatad, ei ole väga ilus, et ja see noh on vanemas eas eriti. Aga ma ütlen selle kohta niimoodi, et no mina aru ei saa, ilus inimene, nagu ma olen, aga pildi peale nii inetu jäänud. No vot, see on sedasi, ega ma väga praegu ei taha, aga ega ma ei põe ka. Jah, see on niisugune, muuseas tehakse siis on teine asi, mis on, et ise kujutad ennast nagu ette ikka nooremata ja paremata ja vaatadki harva peeglist ja siis, kui hakkad kuhugi minema või niimoodi, siis oled nagu üllatunud, mis sealt vastu vaatab. Et ahaa, nüüd on siis nii. (naeravad) Et noh, see selleks, et tõesti-tõesti on nii jah.

Intervjueerija: Kas sa pead siis ennast koledamaks?

Eve: No ma olen koledam kui ma ise pean. Päris ausalt, ma olen kunagi mingis saates kuulnud ja see oli ka vanadest inimestest, siis tuli välja, et isegi mehed peavad oma naise seda vanust natuke nooremaks või noh, tähendab peavad teda mälus sellisena, et ta on noorem kui

ta tegelikult on. Isegi mehed naisi, aga ma ei mäleta, kuidas naised mehi. Ma ei, ma seda ei tea, sest...

Intervjueerija: Aga kuidas sa ise tunned?

Eve: Mina... mul on sihuke tunne, et ma pean ka Madist nagu võib-olla nooremaks, kui ta on. Sest noh, kui vaatad niimoodi otse, ta on ikka jumala vanamees, eks ole. Eriti et tal on veel noh, nüüd mingid terviseprobleemid olnud siin, aga ta on väga reipalt nendest üle saanud. Aga ta on minu mälus ikka nagu niisugune, on niisugune, nagu ta on olnud.

Intervjueerija: Kas seal öeldi ka, miks?

Eve: Ei, ma ei mäleta seda, ma ei mäleta seda, see lihtsalt on inimesel ilmselt niimoodi või on see ka nii, võib-olla teeb seda armastus. Mis, mis sa arvad?

Intervjueerija: Ma ei tea.

Eve: Ma arvan.

Intervjueerija: Jüri ütles mulle väga ilusti, et tal on ikka Epp meeles noore tüdrukuna ja tema ei vaata teda üldse sellisena.

Eve: No Epp ongi niisugune nooruslik praegu ka, küllaltki. Aga mina ennast pean ikka selliseks nagu ma oma ema seal sulle näitasin. Praegu, eriti veel, kui juuksed on välja kasvanud. Meil on ühel sõbral järgmine nädal sünnipäev ja siis ma Kerstile tuletasin meelde, et meil on see tsivilisatsiooni minek kodunt. Et siis enne seda tule tee juuksed korda veel, vaja talle...

Intervjueerija: Aga sul on praegult jumala hästi ju.

Eve: Ei mis mina kannan hästi sellist lühikest poisipead alati. Näed nagu sealgi on, vaata milline lakutud tädi. Ma, ma...

Intervjueerija: Mis ajast see on?

Eve: No koguaeg, minul ei ole pikki juukseid kunagi olnud, ma ei tea, ma olen laisk. Ma olen laisk, ma ei hoolda juukseid hästi. Ma ei üldse endaga ei ole kunagi tegelenud. Ükskõik, pildistamine või asi, kunagi Maarja kutsus ühe pildistaja siia ja minu sünnipäev oli. Ja siis olid kõik need lapselapsed siin ja siis tema tegi neid pilte kõikidest peredest ja kõikidest nii. Ja mina pärast neid, vaat siis ma hakkasingi ütlema, et peale seda, et kuidas nii ilus inimene nagu ma olen ja nüüd pildipeal niisugune välja näen, et see on ikka kole ja see oli ikka fotograafi viga. (naeravad) Kusjuures oligi nii, et tal need pildid, et ta oli kuidagi ebaloomulik valgus... saad aru, need olid nagu niisugused töödeldud, veidi, üle. Sest Maarja tegi oma aparaadiga siin, tal on ka päris hea selline aparaat, noh, niimoodi, teinekord töö juures teeb ja siis tegin samas neid pilte ja ma ütlesin, et Maarja omad olid palju loomulikumat pärast arvutis vaadata. Et ta lihtsalt klõpsis kõrval niimoodi neid teha, siin õue peal tegime ja mis

ma siis panin tähele fotograafi juures? Ma pärast võin sulle arvutist pilte näidata. Et kui sa lähed pildistama, noh seltskond läheb pildistama, siis pane võimalikult ühtlane riie selga. Poistel on suured, need lõustad siin T-särgi peal, nendel, kellel on, vaatad seda lõusta, last ei näegi, või noh, mis lapsed nad on ju siis juba siin teismeeas olid ja, ja kahel-kolmel poisil olid need niisugused suured pildid siin T-särgi ees. See rikub selle pildi ära ja selle poisi ka ära. Päris ausalt, ma pärast... Sa oled seda ise ka tähele pannud või?

Intervjuuerija: Ma võin sinult kohe selle jätkuks küsida. Kas sa arvad, et sa pead pildi peal kuidagi olema või jääma kuidagi? On sul mingi nägemus sellest?

Eve: Ei, ma ei tea seda, mis ma peaks tegema, ma ei ole kunagi seda mõelnud. Vanas eas ma olen seda mõelnud, et mul võiks silmad rohkem lahti olla, aga see pidigi olema mul, ma käisin silmaarsti juures, ta tegi mulle selgeks, et mul laud ei liigu. Et ma näen sellepärast halvasti ja ma ei pannud seda ise tähele, aga minu vaateväljas on ripsmed. Ülemised ripsmed on minu vaateväljas. Ja silmaarst ütles mulle, käisin prille alles eile või üleeele, tõime ära. Ütles, et pool seda pupilli on nagu lau taga ja see lihas ei tööta siin üleval. Noh, see on nüüd selline tervise asi. Sedapidi nagu korrigeeritav, aga meditsiiniliselt ja ta panigi mind septembrikuusse kirja. Et teevad siia mingi sellise õmbluse ja siis kuidagi voldivad vist seda lihast siit kokku, et ta mulle pupilli peale ei vaju. Vaat see, seda ma olen vaadanud, et ma peaks silmad kuidagi punni saama rohkem, et mul on silmad nagu niimoodi. Aga et ma näiteks oleks värvinud selleks... Või et ma üldse, ma ei ole kunagi, ei ole kõrvarõngaid kandnud, ei ole, noh, teinekord keti või midagi panen kaela. Aga ma ei oska ennast ehtida, see, see on mul kuidagi jäänud. See kasvatus on jäänud olemata mulle.

Intervjuuerija: Ja sa ütlesid, et sa enese eest ei ole väga hoolitsenud. Kas sa tunned, et see on ka mõjutanud kuidagi sinu... kuidas sa iseennast... issand jumal, mõte kaob ära...

Eve: Sa mõtled, tunned, et kuidas ma tunnen? Ma tunnen ennast halvasti, kui mul värvi on peal. Ma tunnen ennast halvasti, kui mul oleks värvi peal. Ma tunnen ennast hästi, kui ma olen nii nagu ma olen.

Intervjuuerija: Aga kuidas sa üldse oma kehas ennast tunned?

Eve: Hästi.

Intervjuuerija: Kas sa oskad oma keha kuulata?

Eve: Ei oska kindlasti, ma arvan, et võib-olla ta ütleb mulle ammu, et ära söö nii palju. Aga söök on pagana hea ja nii palju häid asju on saada. Ja noh, teed süüa kolm korda päevas.

Härra tahab ju ka süüa saada, siis on nagu põhjust jälle süüa ja ja tikud nagu palju ka seal, see on nii. Aga ma ei põe seda ja ütelgu mulle kes tahes, et ma olen paks. Eks teinekord hakkad mõtlema ja ma käin Viiking Spas vahel ujumas, mitte ujumas, seal ujumine on väike asi, aga

seal on seljamassaaž ja niisugused asjad seal. Noh, ju sa proovid seal, Hedonis ka neid. Nii, ühesõnaga siis mõtled, et eks see trikoo nüüd annab ikka veel selga või ei anna. Peale jõulu siin mul tekkis see teema. Aga kusjuures ega ma ikkagi seal ka ei põe. Seal on veel hullemaid kui mina. (naerab)

Intervjueerija: Kas sa oled kunagi tundnud seda, et sa peaksid kaalust alla võtma või?

Eve: Jaa, jaa. Aga tead, see ei ole mitte minu enesetunde, vaid minu tervise pärast. Sest ega siis see vererõhu... kõrge vererõhk, kolesterool, mille rohtusid ma söön. Ega see ei ole ju mingi selline jumalast saadetud haigus eks, see on ikka sisse söödud haigus.

Intervjueerija: Aga kuidas sa tunned nooruspõlvest ja praeguseni, kui sa vaatad, kuidas su enesetunnetus on muutunud ajaga?

Eve: Tead, ma nii ükskõikselt suhtun sellesse.

Intervjueerija: Sa ei pane tähele?

Eve: Ei pane, ma ütlen, et peeglisse ei vaata ja ja selline oled nagu oled.

Intervjueerija: Kas fotod on tähtsad?

Eve: On... teiste fotod. Ma enda omasid nagu... ma ei tea, vist imelik on neid vaadata. Aga noh, ega need on ka nagu on, aga näiteks need, mis me siin perega teeme ja mis mul niimoodi arvutisse on pandud ja ma olen isegi teinud... ma olen isegi välja lasknud igale perele no need fotod. Näed, see on Mareki perealbum (näitab pilte). Need on need fotograafi tehtud pildid. No ühesõnaga, see on nende pere.

Intervjueerija: Nii et teil on päris palju albumeid kodus?

Eve: Väga ei ole. Mina olen teinud need, aga muidu on küll, noh, vanasti oli ju kõik pildid albumis, nüüd on nad arvutis ja ja ma olen mitu aastat jätnud need pildid tegemata lihtsalt laiskusest. Ja ka selle tõttu, et sealt ei ole midagi valida, kui lapsed näitavad sulle niimoodi keelt. (näitab keelt ja naerab) Nägid ju neid pilte, mis ma noh, et saad aru, et mul ei ole sealt midagi, et ma nüüd panen albumisse sealt mõne.

Intervjueerija: Aga siis sul ikkagist on mingi nägemus, kuidas pildile peab jääma?

Eve: Seda küll, seda küll, et noh, ma tahaks nagu igast ühest midagi sinna, sinna siis välja trükkida, ütleme selle...

Intervjueerija: Aga milline, millisena nad peaksid välja nägema?

Eve: Noh, et nad, neil endal oleks ka hea vaadata, mitte lihtsalt selline lollitamine, aga neid oli, isegi neid keele näitamise pilte on nii armas vaadata kui sa oled nagu üksi. Siin kodus juba lapsi pole kaua aega käinud ja ma olen ikka selline suurest perest pärit inimene, kellel peab seda oma pererahvast tihti juures liikuma. Sest ma tunnen, noh, need on seal kilomeetri kaugusel. See pere. Eile õhtupimedas Marii tuli siit mööda. Me olime koeraga parasjagu

väljas, koer tundis ära, aga noh, mina ei näinud pimedas, et tee pealt bussi pealt tuli ta. Küsin, kas sa oled Marii? - "Ei ole" ütles vastu. Ühesõnaga, läks koju ära, et noh, harva käivad. Et aga noh, siis vaatad neid pilte, vaat fotod on selles mõttes tähtsad, tõesti on. Ja isegi noh, neid samu vanu võib teinekord vaadata, aga mida ma kindlasti ei taha vaadata - selle vanema õe... mul on, olid vanema õe, selle pulmapilte veel oli siin jagamata, kui ta juba surma sai. Need on mul kuskile kasti põhja ära peidetud ja matusepildid ka.

Intervjueerija: Miks sulle ei meeldi neid vaadata?

Eve: Pildid on ju mälestused. Ja siis kuidagi kerkib see asi kõik üles. Ja...

Intervjueerija: Kui sa tema peale mõtled, kas sa mõtled kohe selle kaotuse peale?

Eve: Üsna tihti jah. Ja tegelikult tead, sellest jääb mingi selline... vaat see juhtus jõululaupäeval. Ja nüüd on niimoodi, et vot meie pere käib siin jõululaupäeval koos. Nii palju kui nüüd sai, koroonaja ajal oli siin isegi vähe. Ja tead, tulevad see Mari pere tuleb sealt Räpinast. Ja ma alati mõtlen, et see tee on nii libe, see, sellega võib juhtuda. Ma olen ärevil natukene. Et kuidas nad nüüd jõuavad, noh, kuigi praegu on maanteed ju, kõike hoitakse lahti ja niimoodi, aga mul on ikkagi selline värin sees, kui nad lähevad, ütlen, et helistage, kui kohale jõuate. Mida ütles meie ema, alati? Et noh, kui juba telefon oli ja niimoodi: "Helistage ikka kui koju jõuate.", noh, et siis ta ei mõtle selle peale, et seal tee peal võib midagi juhtuda. Ja see on selle samaga seotud minu arvates, minul küll.

Intervjueerija: Kui palju sinus üldse muutus, peale Ene surma?

Eve: Ma ei tea, sest Ene oli nagu vanem. Mina ütles, et me ei olnud niimoodi, noh teatud austusega vanema õe suhtes kogu aeg ju nagu suhtusid. Koolis ja, ja igal pool. Ja mis nad tegid seal, neil oli väga vahva klass ja nii. Et see meeldis mulle väga, aga et me oleks isiklikult niimoodi hästi heal pinnal kuidagi väga suured südamesõbrad olnud. Ma ei saa seda ütelda. Või üldsegi ma käisin, ütleme, et mõni klassiõde oli mul nagu lähemal, kui need õed, mul päris õed. Aga kui niimoodi oli vaja punkti hoida, siis olid kõik kõvad tegijad. Noh, siis hoidsime kokku, saad aru. Meie kohta öeldi - Meeka plikad. Külas - Meeka plikad. Kuski niimoodi pundis. Et no nii oli, aga et ma oleks nüüd selle peale kogu aeg mõtelnud, aga ikkagi koguaeg on puudu... nagu miski asi on ikkagi sealt puudu, kui selle pere peale mõtled. Noh, olgugi et kui need kokkutulekud on, Eine on nagu olemas, eks ole, hakkadki võtma teda nagu Ene aseainet. Ja noh, eks ta ongi, mõnes mõttes isegi ema Lola... pani Eine sinna testamendi punkti Eine, tähendab Ene asemel. Ta tegi meile mingisuguse maa. Müüsimise ära ja siis Eine oli ka selles pundis nagu. Seal oli mingi väike selline, nii et jagasime raha seal ja Eine oli siis nagu haaratud sellesse. Aga noh, et üks oli puudu, saad aru?

Intervjueerija: Kui palju sa tunned, et on Enest üle läinud mingeid asju Einele? Kas sa näed

Eines Enet?

Eve: Ma ei tea, ma ei, ei näe. Ma ei tea seda, sest mina, Eva suhtleb temaga palju, aga mina väga vähe, väga vähe. Ja teine asi - ma väga ei näe, aga mul on hea meel, et Eine peab seda ema peret nagu ka tähtsaks. Selle üle on mul tõesti hea meel, sest nagu ma saan aru, et ta noh, ikka kui käib siin mandril, käivad isegi Loksal surnuaial ja Evaga käivad läbi, noh. Eva on nagu seal lähedal, eksole. Et selles suhtes on ta nagu alles, ütleme. Aga eks ikka jah, teatud puudus on.

Intervjueerija: Mis teeb pildist hea pildi? Sa võid tuua näiteks portreepildi näitel. Mis teeb portreepildist hea pildi?

Eve: Selgus. Ja selline... ma arvan, et pigem selline, mis ei ole nagu mängitud või liiga seatud, selline loomulik.

Intervjueerija: Mhm. Kas on veel midagi?

Eve: No ma ei tea, fotograaf teeb nagunii terava pildi, ega ta ei tee mingit ähmast sinna. Ja teine asi kui see portree on, et siis ei peaks seal olemagi nagu muud väga taustaks. Midagi erilist.

Intervjueerija: Sa ütlesid, peab olema terav.

Eve: Ei, mis terav. Terav no. Terav on nagunii ta eks. Muidu portreed ei tehta ju.

Intervjueerija: Kas sul on tunne, et midagi ei peaks pildistama?

Eve: Jah...

Intervjueerija: Või mingid asjad, mida kindlasti peaks pildistama? Ütle mõlemad.

Eve: Mina ei tea, minu arvates... see on nii, noh, labane mõte tegelikult, et mul on see vanaaegsete inimeste taak, et neid alasti kohti, tutte-tisse, värke. Tead ausalt öelda, ma, ma, ma ei vaata neid ja minu arvates ei pea neid näitama igal pool, noh, mõnel pool võib-olla peab. Aga siis mida peaks? Mida peaks? Inimesi. Aga võib-olla peaks ka rohkem loodust?

Intervjueerija: Miks?

Eve: Ma ei tea. Minule ütles üks inimene, või tähendab lugesin kellegi blogi, kes pildistab metsa.

Intervjueerija: Kui palju eeltööd sa tegid enne? (naeran)

Eve: Ei, ei, selles suhtes üldse. Pildistab metsa, see oli ammugi ja tead, siis ma läksin oma metsa. Meil on päris palju, suur tükk siin, ja ma tegin sinna niisugused matkarajad, kus ma siis käin jalutamas koeraga ja siis pildistasin oma piiripunkte. Noh, et seal on see kivi ja seal teivas püsti ja see piiripunkt ja missugune mets siis sealjuures on. Ja siis tema, see inimene, kelle seda metsa pildistamise jutt uma lugesin, ütles, et pead midagi niisugust sinna pildi peale saama, mis on kindla suurusega. Et siis sa tead võrrelda järgmine aasta, kui palju see

mets kasvanud on, või noh, 10 aasta pärast näiteks sama kohta pildistad. Saad aru? Ma olen seda proovinud, aga ma olen ära unustanud, ma ei ole järjekindel, et ma oleks uuesti üldse pildistanud. Aga mul on koer seal, see kes läheb sinna metsa sisse ja siis võrdled sellega, et kui suur on koer ja kui suur on mets. Sest noh, noort metsa näiteks pildistad. Noh, see, see on tegelikult jabur. Ega sa ei pea teda pildistama ja nüüd võetakse ju kõik metsad maha, et mis sa üldse.

Intervjueerija: Mis sa arvad üldse sellest?

Eve: Mina ei, mina ei teeks nii lagedaks, aga samas, vaata ma ütlesin, ma tahtsin metsandust minna õppima. Mul on Mari metsanduse lõpetanud, tema mees Jaanus on metsanduse lõpetanud. Margus on Luua Metsatehnikumi lõpetanud ja Marek on EPA-s lõpetanud metsatöötlemise eriala.

Intervjueerija: No hea, et sa ei läinud.

Eve: Ja tead, mul on niisugune tunne, et ma olen rääkinud seda juttu siin laste kuulates liiga palju. Et ma tahtsin metsameheks minna õppima. No kus need sinna metsandusse läksid siis kõik nüüd? No on, et see, see on mingi mõju ja seda ma ütlen, et see abiellumise jutt. See, see on läinud meile kuidagi. See on mõjunud. Et miks nad kõik ära abiellusid? No kas sina pead seda oluliseks? Sa enam ei pea. Sa oled juba nii kaasaja inimene, et ei pea.

Intervjueerija: Jah, ma ei näe, et see muudaks nii hullult midagi.

Eve: No ma ütlen, et kui see seadusemuudatus...

Intervjueerija: Vanasti oli see olulisem.

Eve: Ja see oligi oluline, sellepärast et mina jäin ju enne rasedaks kui ma abiellusin. Aga ma abiellusin tegelikult Madisega sellepärast, et Margus oli tulemas. Ja järelikult Madis oli sellega ka nõus. Ega ma siis ei oleks vägisi saanud teda endale meheks võtta. Ja 50 aastat on kestnud, kas see siis oli vale otsus?

Intervjueerija: No ma küsin sinult.

Eve: No mina arvan, et ei olnud. Ja noh, ja siis ütled, et pealesunnitud abielu - lapse sünniga, aga siis, siis oli, see oli tähtis, tegelikult see meie ajal oli see veel tähtis.

Intervjueerija: Kas mõned pildid sinust endast on sulle eriti kallid?

Eve: Mul vist ei ole selliseid pilte, mida ma nüüd hirmsasti hindaksin või et ma olen mõne pildi peale jäänud... normaalselt, ütleme. Ma ühte pilti, teinekord vaatasin, aga ma ei tea, see ei ole see. Või on see pilt? See peab olema suurem pilt, kus ma olen nagu niisugune loomulik. Aga see onniisuguse grupipildi sees. Ma olen ühte vaadanud, et mõtlesin, et huvitav, seal ma näen päris hea välja. Aga see on noorest peast tehtud, mitte nüüd. Ja mul ei ole sellist pilti, mis oleks armas pilt, ei ole.

Intervjueerija: Aga need praeguse aja pildid, kas sa tunnedki, et need ei olegi ilusad sellepärast, et sa olen vana?

Eve: Ma ei tea, mul on ükskõik, tegelikult. On ükskõik. Noh, nalja võib ju visata, et ilus inimene ja koledasti pildi peale jäänud, aga, aga tegelikult eks ma teistele ju näen iga päev selline välja nagu seal pildi peal, nii et... mina arvan, et mind ei koti üldse.

Intervjueerija: Mida sa mõtled selle all, et mida sa pead ilusaks?

Eve: Noh, vaata seda ma ei oska sulle ütelda. Sest eks neid ilusaid pilte näeb... mu mees tellis Kroonika, mingi odav pakkumine oli ja ma ei tea, kui kaua see meil käib, käib juba mitmes, see tuleb välja, et iga nädal ja küll seal on selliseid ilusaid inimesi, ma ei pea neid pilte nii ilusaks nüüd sellepärast, et nad nii ilusad on. Sest noh, see mingi ilustandard on kuidagi... inimene peab olema loomulik, nagu ta on. Siis on ilus pilt, aga et noh, lihtsalt on seal sellest kandist ja no ma vaatasin seda Kroonikat. Kes see oli see, Triin Tuula või? Käib seal mehega kohut või surnud mehega kohut, ausalt ütelda. Ja siis oli noh, väga ilusaid pilte oli tast seal. Küll selle kleidi ja teise kleidi ja kolmandaga. Ei tea, kui see jutt sealjuures on selline noh, kohtukäimise jutt. Kas siis see inimene on seal ilus? Või ma ei tea.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et see mõjutab seda pilti, kuidas sa teda näed?

Eve: Jah. Mina, ma olen üldse väga mõjutatav inimene, ausalt ütelda.

Intervjueerija: Mis on sinu jaoks fotogeeniline ja mitfefotogeeniline ja kas see on seotud iluga?

Eve: Mina seda ise ei tea. Seda ma, tähendab seda sõna ma kasutaks pigem nii, et keegi teine hindaks seda. Mina ei tea seda, ma ei oska ütelda, ma ütlesin sulle, vaata ka, et me ei ole fotogeenilised. Aga ma ei tea seda.

Intervjueerija: Mida sa mõtlesid selle all, kui sa seda ütlesid?

Eve: No ma mõtlesin, et me ei ole väga niisugused, keda, keda nüüd igaüks tuleks pildistama. Saad aru. Aga sina võid pildistada, sest sinul on ju seda vaja. Mina olen nagu olen. Ei pannud isegi puhast riiet selga korralikult. Et nojah, vot ma ei tea, ma ei tea seda.

Intervjueerija: Kas sul on mingid ootused või ettekujutus naistele või meestele?

Eve: Pildi peal sa mõtled või üldse elus?

Intervjueerija: Võid ju mõlemat öelda, ma mõtlesin muidu elus, aga... pildi peal oleks ka päris huvitav kuulata.

Eve: Ma ei tea, kas ma oskan sulle seda üldse ütelda, sellepärast et vaata, elu on nagu on. Ta juhtub kogemata. Kõik juhtub kogemata, sest kui üks mees on selline, noh, nagu ma Madisega kokku juhtusin. Noh, ma ei ütleks, et ma arvasin, et ta on ilus mees. Ma pidasin teda pigem sportlikuks ja mulle meeldis, et ta ei olnud selline latatara. Jumala vaikne

inimene. Et vot siis tähendab, et ta minu ootusi nagu kuidagi täitis.

Intervjuuerija: Mis ta siis atraktiivseks tegi. Tegigi see, et ta oli vaikne?

Eve: Ei, ka mitte see, aga samas käis ta saunakorstna otsas mulle tiritamme tegemas. Ja kutsus mind paadiga, jumala lekkiva paadiga, järve peale sõitma. (naerab) Ja ära me ei uppunud muidugi, jõudsime korralikult tagasi. Aga... Ühesõnaga, siuksed teistmoodi asjad, kusjuures ta oli paras selline, noh nagu need joodikud, mehhanisaatorid seal EPA-s olid. Üsna tihti oli auru all. Aga siis ta on ise vist kellelegi öelnud niimoodi, et ega must oleks ikka üks joodik saanud, kui Eve oleks käppa peale pannud. No ma ei tea, kas see on õige jutt, aga et ta päris palju võttis napsi. Aga samas ta ei ole üldse napsivend. Et niimoodi kuidagi meil see asi klappis. Noh, see ootus, et ta ei tohtinud joodik olla, seda ta ei tohtinud olla, ma oleks ta kohe maha jätnud, kui ma oleks näinud, et see asi on tõsine. Ja tead, see on kodust, mul. Sest meil isa... Madis ütles mulle ükskord, kuule, sa pole õiget joodikut näinudki, kui sa ütled, et su isa on joodik. Noh, aga kui ta siis võttis, nagu ma rääkisin seal töökojas auto oli remondis ja siis ta tuli ikka nii, et ei julgenud silla peale alla sõita sealt mäest, jättis auto üles märke ja magas seal autokabiinis. Ema saatis meid uksi lahti tegema või aknaid lahti tegema, et ta bensiinivingu ära ei sureks. Saad aru? Et see joodikuhirm oli mul kodunt kaasas. Nii, noh, tähendab, mees peab olema enamvähem kontrolli all. Madis võtab napsi, ta võtab praegugi teinekord ühe pitsi. Aga pole probleemi. Naised samamoodi. No kes ennast lambist täis joo, ütleme, ma ei arva, et see on hea naine. Ja teine asi muidugi on naistel see emaks saamise asi, tänapäeval ei ole see tõesti enam nii oluline. Aga minu ealistel inimestel ikka näed, sa küsisid ka, et kas sa loodad? Väga enam ei looda. Olen ennast nagu kuidagi sinna liinile saanud, et võib-olla Maarja ja need ei tahagi lapsi. Aga noh, samas oleks kahju ka, kui nad sedasi ilma oleks. Et noh, ootused naistele, kas see ütles sulle midagi?

Intervjuuerija: Jah, aga kui see nüüd pildi peal on?

Eve: Aa, pildi peal.

Intervjuuerija: Kas välimuse poolest on äkki mingeid ootuseid?

Eve: Ei ole.

Intervjuuerija: Et piltidel ei tohiks näiteks pikki juukseid olla või?

Eve: Ei tea, inimene on nagu on. Ikka loomulikult võib-olla seal pildi peal kuidas tahes ja teine asi nagu sa ütled, et see portreefoto ja nii, et see on, kui sa tahad inimese... noh, ametliku portree teha, see on teine asi, aga kui sa tahad sellise kunstportree teha, need on ka ilusad ju. Ja need olid ilusad, mis sa mulle näitasid. Jah. Aga muidugi, minusugune inimene mõtleb portree peale: "Oh, see on see passipilt umbes."

Intervjueerija: Aga mis te kvaliteetsest fotost kvaliteetse foto?

Eve: Ma ei tea. Kus on mingi kindel objekt. Noh, see peab olema, siis ütleme, et terav või, kuidas seda üteldakse. Aga siis, ega ma ei oska seda ütelda, ma ei ole selle peale kunagi mõelnud.

Intervjueerija: Kas valgusel on oluline osa?

Eve: On, on. On, valguse ja varju asi on kindel. Aga ma olen ise väga valesi, mul on arvutis väga selliseid pilte, mis on valesi, valepidi pildistatud või. Ja need on niimoodi juhuslikult, eks lihtsalt seisad kuskil, paned plöksi ära ja pärast on paljas inimese vari seal näha ja taga on mingi valgus. Miks mulle see meelde tuleb? See on siis, kui ma ütlesin, et Madis tegi selle pulma 50.aastapäeva üllatuse ja siis lambist keegi tegi sinna telefoni neid pilte, mis olid jumala vales suunas. Inimesed, kes sinna peale jäid, olid nagu tumedad kogud. Ja need ei ole üldse vaadatavad niimoodi. Aga võib-olla mõnes mõttes, ega ma neid ära ka ei kustuta, sellepärast et see on mälestus. Foto on ikkagi ju mälestus.

Intervjueerija: Kas sa oled tundnud, et sa oled vanaks jäänud?

Eve: Mhm. Mõnes mõttes küll jah. Ja ma tihti mõtlen selle peale, et see on tervisega seotud, mitte et, mitte et ma nüüd oleks õudsalt haige või midagi niisugust, aga neid asju tuleb. Ja kuskilt alles, vot see oli esimesel aprillil ilmselt, kui kuulsin kui tehti selline nali, et kui inimesel on niimoodi, et siit-sealt ja veel kolmandast kohast valutab, et siis ta on ikka terve inimene. Meie ealistel on see nii. Ja teine asi on veel sedasi, et kui hommikul ärkad ja kuskilt ei valuta, siis sa oled surnud. (naeravad) Et neid tervisega seotud hädad, mitte et see ei oleks nüüd enesetunne. Oigad siit ja sealt, aga tegelikult on elu ju lill. Mis on väga loll ütlemine kusjuures. Mul on lihtsalt ilus ja normaalne, elatav. Jah. Et see, et noh vana, muidugi oled vana, miks ei ole, aga siis on veel palju vanemaid inimesi ja ma tegelikult mõtlen sellele natukene hirmuga, kui öeldakse, et 101 aastat vana inimene. Õnnitletakse kella kümne ajal kuskil Vikerraadios. 101-aastane inimene - mõtled: "Annaks jumal, et mul nii kaua ei anta".

Intervjueerija: Kas on midagi, mida sa kardad?

Eve: Ei karda. Tegelikult ma ei karda, aga see on selline, et, et see on kuidagi nagu mõttetu.

Intervjueerija: Miks?

Eve: Saad aru, et noh, mina kujutan ette, et ma jään ju iga aastaga nõrgemaks, haigemaks võibolla. Ja noh, ei suuda enam teha asju. Eks meid on lapsepõlvest peale ikkagi tööle õpetatud. Aga kui ma lõikan õunapuid, saad aru, ma teen seda võra värki. Ma tegin ära 33 ja lugesin, et 10 tükki on veel teha. Noh, igasuguseid puid siin üle käia. Ma jõuan ainult poolteist õunapuud päevas, saad aru, see töö võib kesta jaanipäevani niimoodi. Mitte veel sellel aastal, ma jõuan aprillikuus valmis, aga järgmine aasta on ta võib-olla maikuuni ja siis

ükskord ongi jaanipäev käes kui ma ikka pean sedasama tööd tegema. Et sa lihtsalt muutud aastatega aeglasemaks, nõrgemaks. Aga ma ei põe seda.

Intervjuuerija: Aga sul on ka aega rohkem, sa võidki teha rahulikumalt.

Eve: Aga ma väsin lihtsalt ära, saad aru. Ja siis ma lihtsalt ei tee. Ma loobun teatud asjadest. Juurvilja kasvasin nii, et terve suguvõsa sai. Noh suguvõsa, ma mõtlen enda lapsi ja kõigile andsin alati kaasa, tegin keldri purke täis ja saatsin. Kõik kasvatavad ise, no mida, pool aiamaad olen juba lühendanud. Kartulikasvatus on poole peale viidud. (naerab) Kõik tuleb enda selle eaga õigeaks reguleerida.

Intervjuuerija: Kas on midagi, mida sa igatsed?

Eve: Tegelikult ma igatsen seda, et me saaksime Madisega koos veel käia kohtades, noh kasvõi Loksale sõita või siis, noh külla minna kellelegi või nii, aga Madise tervis seda ei võimalda. Ja mina pean enda väljaskäimise vajaduse kuidagi rahuldama. Me käime poes linnas, näiteks. Madis sõidab autoga, mina linna ei julge enam autoga sõita, see on välistatud juba mul. Sest ma olen märganud asju enda juures, noh ma elan ju kaasa sellele sõidule seal kõrval. et ma oleks vale otsuse teinud. Ja ma tean, et üks soomlane sõitis niimoodi kuidagi ette vales reast tuli nagu meile ette ja Madis sai pidama niimoodi. Ma ütlesin, et kuule, et mina oleks talle küll tagant sisse sõitnud juba. Et noh, ta märkas liiga hilja enne valgusfoori, et ta on vales reas ja tuli nagu meie sinna ette ja ja noh, me pidime nagu pidurdama, aga Madis sai pidama. Ja siis ma märkasin, et mina ei oleks enam reageerinud, kuigi ma olen natuke noorem kui Madis. Poolteist aastat. Noh, ühesõnaga niisugused asjad tulevad vanadusega seoses. Ja ma igatsen, et noh, võiks kuskil veel käia.

Intervjuuerija: Sa pead minuga Tartusse tulema nüüd.

Eve: Sellest ei ole kasu, Madis jääb koju. Ta ei sõida, ta ei kannata nii pikalt autos istumist, tal on terviseiga teemad. Aga need ei ole niisugused teemad, mis ei lase elada ja et ta ei saa nüüd, noh teatud asju ei saa teha. Metsas enam puid tegemas ta ise ei käi. Kuigi vahel püüab sedagi. Aga siis ahjud kütab ja kodus teeb kõik asjad, nii et... ta praegu toimetab kuskil vaata. Tööd on kõik tehtud. (naerab) No ühesõnaga jah, et, et sellised asjad, mis tulevad sellega, küsi järgmine vanaduse küsimus.

Intervjuuerija: Millised positiivsed ja negatiivsed omadused sa välja tuua oskad?

Eve: Vanaduse juures on see hea, et raha tuleb ilma igasuguse näpuliigutuseta arvele. See on tõesti hea asi, Madis ikka ütleb, et peab ikka rikas riik olema, kes niimoodi... see on, selle kohta, et pension tõusis. Mina ei ole vaadanud, kui palju mulle pensioni juurde tuli, aga tema ütles siin üks päev, eile või millal ta vaatas siis, viiendal on vist pensipäev. Ühesõnaga, et päris korralik summa pandi juurde. "Kust nad selle võtavad kui eelarve on miinuses?" Saad

aru, ega me mõtleme natukese riigi peale ka. Ja me tegelikult ütleme... meil oleks vaja uut autot, seda ialgi ei suuda pensionist osta ju. Sest me ei ole tagavarasid soetanud töö ajal. Kõik, mis on niisugused suuremad summad või kui on metsa, siin Madis tegi ja oleme lastele nagu andnud kodude soetamiseks, abiks. Margusele sai lausa maja välja osta, aga muidugi ta...

Intervjuuerija: Kas sulle meeldib pildistamine ja pildi peal olemine?

Eve: Iseenesest ei meeldi, tegelikult. Tegelikult ei meeldi. Sest millegipärast ma arvan, et ma nii väga hea seal välja ei näe, aga, aga kui see on seotud mingi asjaga ja noh, ma olen seal kuidagi oluline, et ma seal pildi peal olen - vastu ka ei ole, on nagu on, see on elu.

Intervjuuerija: Jah, sa ütlesid, et pigem ei meeldi, kas see on siis hirm jääda pildile koledana?

Eve: No võibolla, kas see, aga lihtsalt, et kas ma olen üldse nii tähtis persoon, et mind peaks pildistama? Teatud situatsioonides on see ju oluline, noh, sa ka oled seal ja nii, et siis jääd pildile. Aga et mina nüüd ütleks, et tee minust nüüd pilt. No ma ei tea, kellel seda vaja on?

Intervjuuerija: See võibolla käib kokku sellega, et sa tunned, nagu sa enne ütlesid, sa seda enese hoolitsemise poolt ei pea oluliseks.

Eve: Ei.

Intervjuuerija: Võib-olla on see pildistamispool ka, tuleb lapsepõlvest, kuna see oli vanasti nii oluline asi...

Eve: Võibolla.

Intervjuuerija: ... et nii suur sündmus.

Eve: Võibolla.

Intervjuuerija: Võibolla sa ei tunne enda puhul, et sa oled nii oluline.

Eve: Ma ei tea. See võib olla, vaata, tegelikult on asi ikkagi nii, et kuskil on... ma ei tea, kes on öelnud, et kõik tuleme lapsepõlvest. Ja see ongi nii tegelikult. Paljude asjade juures. Ma oma laste puhul olen seda tähele pannud ja ka enda puhul, et see sealt kuskilt mingi asi ikkagi kajastub kuidagi. Aga see, ma ei tea, seda pildistamisasja nüüd, sest siis noh, tehti kõike ilusaks ja nii. Aga jah, ma ei tea, mulle see nüüd, et mina isiklikult ennast olen ainult hädavajadusel lasknud pildistada. Keskkooli lõpus tegime pildid, kus ma tegin klassikaaslaste jaoks, ma tean, et me tegime ja passipildid ja rohkem mul ei ole.

Intervjuuerija: Ja nüüd teed seda lõputööna. (naeran)

Eve: No, ma ei tea, kas sa teed minust pildid. Et kui sa teed, siis teed, et noh, et äkki peaks siis enda eest hoolitsemagi natukene. Aga ei, ma olen nii, nagu me oleme ka, ma ei kavatse... kavatse midagi ette võtta. Aga sa tee selline kunstiline pilt, et on need varjud peas, siis näeb hea välja.

Intervjueerija: Kas sa tunnend ennast kaamera ees mugavalt?

Eve: Ei tunne. Ei tunne, ma arvan, et kui päris niimoodi öeldakse, et nii, nüüd teeme midagi sellised, nii et, siis ma kindlasti hakkas mingit jama tegema. Noh, ajan silmad punni või, või kuidagi, ma ei tea.

Intervjueerija: Kas sa tunnend, et sa ei oska kuidagi olla?

Eve: Ei oska jah. Kindlasti ei oska. Aga kui keegi teeb kuskil niimoodi mööda minnes, siis ma ega ma ära ka ei jookse ju.

Intervjueerija: Mis sa arvad, mis või kes ja kas mõjutab meie enesetunnetust?

Eve: Ümbrus. Ümbrus, teised inimesed.

Intervjueerija: Mis sa arvad, kes sind kõige rohkem mõjutanud on?

Eve: Tean ma seda nüüd jah, ega ma ei oska ütelda. Tähendab mitte, et mind mõjutanud, et ma sellest oleksin nüüd midagi teistmoodi teinud. Noh, võibolla peres siin mingid niisugused asjad, sest ma olen märganud, et noh, Maarja, üsna palju sihukesi kaasaegseid asju püüab meile, nagu noh, kas jutustada või, või meie arvamust muuta ja mina olen mõjutatav. Madis ka muidugi, sest ega minu elu on päris palju Madise järgi seatud juba algusest peale. Noh, eks mul olid enda omad nõudmised, aga näiteks see, et mina olin igavene tantsulõvi ja seltskonnas käia. Aga ma olen praktiliselt Madisega kodus istunud kogu aeg. Ta hakkas käima küll minuga teatris. Me käisime päris palju kui nooremad olime. Nüüd ei ole peaaegu üldse käinud ja noh, niisuguste kohtade peal siis. Aga et me oleks kuskile tantsupeole, see on minul täiesti välistatud olnud. See tähendab, et ta on mind mõjutanud, eksju. Ja noh, ega ma siis ei ole ju põdenud seda, et ma...

Intervjueerija: Kas see on mõjutanud ka sinu pilti iseendast, kuidas sa iseennast...

Eve: Ma ei tea. Ma olen jumala ükskõikne inimene iseenda suhtes, vist. Et ma isegi ei kaalutle seda, et kas ma nüüd pean tema pärast nii ja naa. Pole kunagi seda niimoodi mõelnud. Noh, ühesõnaga see on nagu selline kokkukasvamine või ma ei oska ütelda. Et nii, aga ma tahtsin seda Maarja asja ütelda, et seesama koeravärk, minu stereotüüp või kuidas seda ütelda? Koerast oli selline, et ma võtan endale õuekoera, tema haugub seal kui külalised tulevad, panen ta ketti sinna, meil on putka seal. Meie ükski koer ei ole sinna putkasse läinud, muide. Madis tegi selle hoole ja armastusega mõõtude järgi ja puha ja mul on, arvan, et kolmas koer juba, kes väldib seda putkat.

Intervjueerija: Huvitav miks?

Eve: Käivad teinekord niisama nuusivad seal sees. Aga Maarja tegi selgeks, et koera ei peeta nii ja meil on aed ümber, saad aru. Me koerad on kõik siin, teevad lillepeenrast otsetee endale sinna kuskile aia äärde, jooksevad siin ringi ja nad ei ole seal ketis ja meil oli üks kuri koer

vahepeal, kelle me panime sinna keti ka. Tõmbas selle putka ka paigast ära, kui... ma ei mäleta, Marek vist tuli ja noh, praktiliselt oma inimene... oli nii kuri seal keti otsas. Et me lõpuks pidasime teda seal taga, vaata, kus sa auto jätsid. Seal oli üks niisugune aed, seal oli meil kanaaed. Me pidasime teda seal ja siis ta ei, ta ei noh, ei pidanud seda enam oma kaitsvaks territooriumiks, kaitstavaks territooriumiks. Siis ta haukunud kedagi, kes tuli väravast sisse, aga siin hoovis oli nii kuri ja Maarja on meid õpetanud, et koerad, noh, kuidas koera kasvatada. Tõesti on õpetanud. Ja noh, on veel muid asju, ka, selliseid, mis on nagu see, ütleme nooremate inimeste mõttemaailm tuleb siis nagu meie ellu sisse.

Intervjueerija: Nii et te olete päris avatud. Ka uueaegsematele mõjutustele.

Eve: Ma arvan küll, ma arvan küll, aga ega kõike küll ei võta omaks. Mõni asi tundub nii... ma ei oska otse näidet praegu sulle tuua, aga mõni asi on küll selline, mida ma mõtlen, et ma ei tee kunagi nii. Võite ju rääkida, aga ma ei tee kunagi nii. Mida ma olen vältinud - telefoniga näiteks arvete maksmist ja selliseid asju, mida ma võiks teha. Ja nad on valmis mind selleks ka õpetama. Aga ma ütlen, et ma olen nii koba selles telefonis, et ma teinekord isegi helistan valele inimesele, keda ma üldse ei ole valinud, haaran kuskilt vale koha pealt kinni ja juba läheb. Nii et selliseid asju ma katsun vältida, igasuguseid äppe endale telefoni võtta. Ei, ma ei tee seda. Aga kui see mõni asi on, oleks vajalik, siis ma teeks, kui on hädavajalik.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et see, kes pilti teeb, kas see on sinu jaoks oluline, kas see paneb sind kuidagi mugavamalt tundma? Kui näiteks mina pilti teen või oleks sul hoopis mugavam kui keegi võõras teeb pilti?

Eve: Ma arvan, et kui teevad omad siin, siis see käib ju nagu möödaminnes. Mitte, et nüüd ma sean ennast nii ja teen nüüd selle portree ja nii - siis on suva. Aga see võõra pildistamine, see, ma ei tea, kas sa oled nii oma või võõras seda ma veel ei tea.

Intervjueerija: Jah, saame teada.

Eve: Saame teada.

Intervjueerija: Jajah. Kuidas.. kui ma sind sättima hakkas, kuidas sa siis ennast...

Eve: Sa mõtled mind sättida või? Kas mind annab sättida kuidagi?

Intervjueerija: Ma ikkagist tõstan su oma kaamera ette jah.

Eve: Jaa. No okei, vaatame.

Intervjueerija: See on lõbus, see on lõbus pool.

Eve: On või? (naeravad)

Intervjueerija: Kas sinu suhe pildistamisse on ajas muutunud?

Eve: Nojah, eks ta ole sellest vanast ajast võibolla. Noh, mis oli enne selline eksklusiivne,

mindi pildistaja juurde ja nii. Aga nüüd on ju nii imelihtne, et teinekord mõtled, et liiga palju on seda klõpsimist, eks neid kustutada saab muidugi ka küll ära, aga muudkui sai teha, kui oli mingi sündmus, võtad siit ja sealt. See on nagu liiga lihtsaks läinud, ütleme. Et kui sina õpid seda niisugust kunstilist poolt selle asja juures. Ma arvan, et sellest tuleb midagi ilusat. Aga ma ei taotle kunagi, et nüüd tuleks midagi ilusat. Pigem noh, teen nagu seda ajaloo pärast, ütleme. Või mälestuste pärast. Et teeb mingil sündmusel mõned pildid ja siis pärast vaatad: "Aa, seal oli see, seal oli see", siis tuleb meelde, kuidas oli. Sest eks noh, vanainimese mälu hakkab ka ära kaduma ja eks otsidki neid aastaid seal, et kus mul see pilt on? Mis aasta kaustas see küll võis olla? Tuleb välja, et sellest on juba 10 aastat möödas. Mõtled, et aga oli alles üle-eelmisel aastal. Nii et see aeg hakkab üsna kiiresti käima.

Intervjueerija: Aga suhe pildistamisse, kas sulle meeldis kuidagi, sul nooruspõlves, kas sulle nooruspõlves meeldis rohkem pildistamine kui praegu näiteks?

Eve: Praegu meeldib rohkem. On loomulikum ja tehakse, noh, me teeme ju niisuguseid lihtsaid asju. Aga siis oli ikka nii, et noh, eks sa vaata siis. Käidi pildistamas, passipilti tegemas. Ja see, see nagu ma ei tea, see...

Intervjueerija: Aga nooruspõlves, kas see ei olnud midagi, mida sa ootasid? Et oo, nüüd tuleb fotograaf?

Eve: Mkm.

Intervjueerija: Huvitav.

Eve: Ei, see oli suur ettevõtmine, et sinna pildistajale minna ja siis see kamp sinna kokku saada ja, ja noh, et... Ja ise ka, noh ma tean, et mõned korrad on pilti tehtud, et see on selline asi...

Intervjueerija: Mis sind aitab end mugavamalt kaamera ees tundma panna?

Eve: Ma ei tea, kui keegi ütleb, et et hoia oma pea nii, et su lott lõual välja ei paista või, et pööra nii, et sa seda külgepidi ilusam.

Intervjueerija: Et sind juhendatakse?

Eve: Jah, jah, kui see, kui see peab juba nii olema, et siis võiks ju öelda, et näed, sul on siin punn, et pane midagi peale. Aga samas ju lihtsam oleks nii, et ei pea midagi tegema ja tehtaks pilt ära ja kõik valmis.

Intervjueerija: Millist kuvandit sa tahaksid endast portreena näidata järgnevatele põlvkondadele?

Eve: No ma olen ikka selline väga sõnakas inimene muidu ja panen ikka asjad paika, ma ei tea, kuidas seda pildi peal välja näidata, et nad mind edaspidi kuulaks.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et pensioniikka jõudes sinus muutus midagi? Kas sa ootasid

seda?

Eve: Tegelikult me ei oodanud veel siis, kui meil seda, kui me jääme, aga siis oli nii palju asju, mis kodus oli tegemata. Tänu sellele, et me iga päev käisime ja sõelusime töö vahet. Et Madis võttis ette igasuguseid ehituse ja neid remondiasju, mis nüüd tuleks uuesti teha, aga nüüd ei ole enam jõudu seda teha. Pole tervist, pole jõudu ja pole raha ka õieti. Saaks midagi, aga, aga me ei ole pingutanud, aga siis oli väga palju selliseid asju teha.

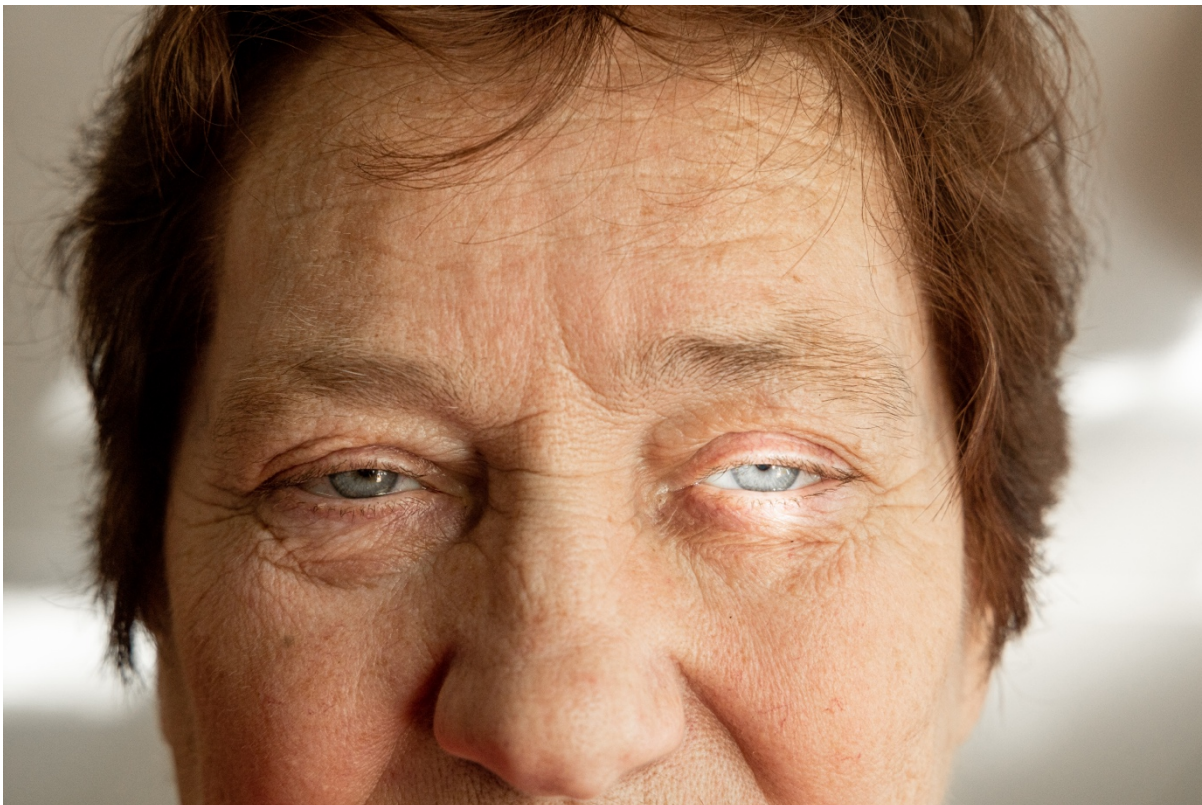
Intervjueerija: Nii, et see ei kõigutanud sind?

Eve: Ei, ei...

Intervjueerija: Osad on sellest masenduses.

Eve: Ei, ei, üldsegi mitte, noh seda rohkem andsid kodus töödele pihta. Tõesti tegid palju, liiga palju tegime.

Lisa 7.2 Fotod

Lisa 7.3 Jätkuküsimused

Intervjueerija: Kuidas sa tunned ennast peale pildistamist?

Eve: Lõbus, kuidagi nagu.. Ma ei tea kas sa oskaid selle asja nii kuidagi loomulikuks teha. Ma ei tundnud üldse ennast ahistatuna sellest.

Intervjueerija: Kas see erines sellest pildistamisest, mida sa arvasid, et sind on ees ootamas?

Eve: No ma ei oskanud seda arvata, aga tähendab eelmiste pildistamistega, kui ma olen pidanud nagu „Vot, seiske nüüd seina äärde ja teeme nüüd pildi”, sellises situatsioonis siis ma ei tundnud kunagi ennast vabalt. Ikka kuidagi mõtled missugune sa välja näed seal või kas mul on nüüd silmad küllalt lahti? Aga täna ma isegi ei pööranud üldse tähelepanu, et mu silmad on kassis iga kord, sest võib-olla pigem see oli niisugune... naljakas ja lõbus samas.

Intervjueerija: Mis sa arvad, mis sind seal täpselt pani mugavalt tundma?

Eve: Sina. Ma ei tea, kas sa oled selline inimene või siis oli see situatsioon lihtsalt selline

kodune ja mõnus. Niimoodi on.

Intervjueerija: Kuidas sa tundsid ennast enne pildistamist?

Eve: No ma natukene nagu pelgasin, aga ega ma seda nii väga tähtsaks ka ei pidanud, et missugune ma seal välja näen. Sa ütlesid, et oled nagu oled ja ma olingi nagu ma olin.

Intervjueerija: Kas see võttis pinget maha ka?

Eve: Mhm

Intervjueerija: Kas sa arvad, et see vestlus, mis enne pildistamist oli, kas see aitas kuidagi kaasa sellele?

Eve: Võib-olla isegi jah. Küllap vist. Aga ma ütlen, et ega ma midagi tarka ei osanud sulle nende küsimuste peale nagu ütelda. Selle peale inimene kunagi ei mõtle ju, et mis selle pildistamisega just siis on. Kui see lihtsalt tuleb ette siis kardad või.. noh mitte ei karda, aga noh ikka selline ebamugav.

Intervjueerija: Kas sa oleksid nõus ka uuesti seda tegema?

Eve: Oleneb kellega.

Intervjueerija: Kui ma peaksin kunagi jätkama seda, et mingi aja pärast tulen uuesti?

Eve: Nojah, ega ma arvan, et ära küll ei ütle siis. Elab üle.

Intervjueerija: Anna kommentaar minu töö kohta, kas ma oleksin saanud pildistamise kuidagi mugavamaks teha?

Eve: Minu meelest sa tegid isegi, sellised situatsioonid otsisid mille peale ma ei oleks tulnud ja see oli väga lihtne ju. Teha nii nagu sa.. Ega ma ei pidanud tiritamme ka ju tegema, et kõik oli nagu niisugune kodune.

Lisa 8. “Madis”

Lisa 8.1 Intervjuu

Intervjueerija: Millisest perest sa tuled? Mitu last peres oli?

Madis: No vend ja õde. Vend on seitse aastat vanem ja õde on viis aastat noorem.

Intervjueerija: Nii et sa oled ka keskmine nagu Eve. Ja millised su vanemad olid? Kas nad olid väga kindlate piiridega või sellised vabamad inimesed?

Madis: Nojah, eks sel ajal oli ikka nagu nagu natuke karmim see laste kohtlemine ka. Pidi

nagu tööd tegema, omad asjad ära tegema ja kui ei teinud, siis oli pahandust.

Aga noh... Ma ei tea, ma nagu jah, kaunist noorest peale nagu, võtsin sellise suuna koolis. Koolitükid olid tehtud ja ülejäänud oli nagu minu aeg, et nagu siin on, nende noorematega olnud. Et õppida ja seda ei, ma olen ikka öelnud, et tehke koolitükid ära ja rohkem pole sellega mõtet üldse tegeleda. Et ma õppimise asja tegin enam vähem nagu vahetunni ajal ära, et pärast oleks vaba aega.

Intervjueerija: Kas sa olid viieline?

Madis: Algul olin, aga pärast nagu.. Ei noh, hinne hindeks, aga ma nagu ei arva, et ma nagu eriti tark oleks olnud, et noh, ma tegin omad asjad ära ja kõik.

Intervjueerija: Aga kust tulid need teadmised, kuidas üldse oma talupidamist ülal hoida, kuidas teha põllutööd ja kuidas? Kas teil on maja ise ehitatud?

Madis: See on vana maja, ei ole tegelikult meie oma, aga remont sai siin tehtud ja noh, kõrvalhooned siin seesama kivilaut oli ilma katusega, puud kasvasid sees ja sauna osa - seal, kus sa ööbisid, seal see oli kõik kokku kukkunud. Ja noh, ega seal maja ka nagu väga heas seisukorras ei olnud, aga... Lõpuks ta sai valmis, vaata sel ajal oli veel nii, et ei tohtinud elamispiinda üle 100 ruudu olla. Ja siis oli Pärnu kas ta oli täitevkomitee siis sai eraldi luba sealt taotlema, et siin tuli üle. Noh, sinna taha välja on ju see elamise värk. Oli vist 112 ruutu ja see viimane veranda, see jäi veel nagu külmaks, et seda ei arvestanud. Et siis on nagu eraldi luba, et võis ehitada.

Intervjueerija: Aga kus need teadmised tulid, kuidas üldse ehitada või kas need on kõik ise õpitud või on see tulnud kodust, emalt, vanematelt?

Madis: Noh, ma arvan, et sel ajal jah, kodust tehti ikka kõik ära. Nii et noh, puutööpingid ja asjad olid nagu kõik olemas ja isa veel vanast peast tegi selliseid puidust nagu kaste, nii kinkis. Noh spooniga kattis ära ja lakkis ära ja siis tegi kingituse. Ei ole praegu nagu kuskil näidata.

Intervjueerija: Sul on alles?

Madis: Ei, neid on siin mitu tükki. Puutööd ta nagu tegi ja no ega sel ajal ju pidi kõik asjad ära tegema ja söötma. Teine abi oli nagu see mehhaanikapoolne. EPAsse läksin mehaanikat õppima põllumajandusinseneri.

Et see oli nagu sellepärast, et kodus nagu noh, sääreväristaja oli ja tegelikult meil oli traktor ka. Sel ajal oli nagu suur asi, aga isa oli haridusosakonnas raamatupidaja, pearaamatupidaja. Ja siis koolidirektorid olid tuttavad ja siis üks koolidirektor sai koolile nagu uue traktori. Noh, majandis kanti maha. Ja siis andis vana meile.

Ja noh, sellega oli ikka nii et, koolist tuled, et „Kas ma võin metsast koorma puid ära tuua?”

Et noh, selline huvi oma lastele siin pakud traktor olemas ja.. Ei ole nagu huvi.

Intervjueerija: Mis sa arvad sellest, et noorem põlvkond ei võta neid asju üle? Mingeid asju, mida sa võib-olla tahaksid, et nad võtaksid?

Madis: Eks noh, meie põlvkond oligi, et pidi kõik nagu ise tegema ja polnud nagu poest midagi saada. Ma siin vahel näitan noortele siin selja töökojas viilisime ise neid silmusvõtmed - tegid tooriku valmis, viilisid siis selle kuuskantauguga sinna. Nüüd lähed poodi ja ostad kõik. Ajad on muutunud. Ütleme seesama arvutivärk ja mina olen näinud seda kui petrooleumilamp oli laes. Siis aeti elekteriposte püsti. Siis tuli raadio, siis tuli televiisor, siis tuli värviteleviisor. Siis olid need arvutid hakkasid tulema. No telefon oli ka vahepeal. See on päris huvitav osaga vananemise juures. Et sa näed, kui palju maailm muutub, on ju?

Intervjueerija: See on päris huvitav osa ka vananemise juures. Et sa näed, kui palju maailm muutub, on ju?

Madis: Ma enne söögilauas just mõtlesingi, et teie põlvkond on näinud nüüd lauaarvutist telefonini. Noh, ma ei tea, mis edasi tuleb, seda, ma ei saagi teada. Aga sina saad seda teada. Aga noh, nagu mina ütlesin, et mina hakkasin petrooleumilambist mäletama ja nüüd on nagu telefonis. Et see on ikka tohutu areng ja noh autod ja värgid, et.. aga noh nüüd on see areng selline, et noh ei saa enam asjadest aru, mis seal telefoni sees on, et seal nii palju

Intervjueerija: Kogu aeg areneb nii palju, et sa jõua järgi, onju.

Madis: Noh, ja ma ei saa aru ka, et nii pisikeses telefonis nii palju asju saab olla.

Intervjueerija: Jah, ega ma isegi ei saa aru.

Kas sa tunnend, et see on midagi, mis on ka ajas muutunud et vanadusega jõudnudki see teadmine, et oled õnnelik selle üle, mis on või sa tundsid seda juba nooruses?

Madis: Ei vot, noorest peast oled rumal. Ja näiteks sellised asjad nagu, ütleme sina tuled ja küsid nüüd midagi nagu vanast ajast. Sul on hästi läinud, et sa nii noorelt juba tunnend huvi. Aga tihti juhtub nii, et siis kui isu tuleb küsida, siis ei ole enam kellegi käest küsida.

Intervjueerija: Kas kas sa oled ise muidu nooruspõlvest palju kokku puutunud filmi või pildi tegemisega?

Madis: Kuigivõrd. Filmiga ei ole nagu üldse tegelenud, aga fotoaparaat. Ma arvan, et oli meil kuskil, nii palju kui ma mäletan, 1957.aastal, siis ma olin üheksa aastane. Meil selle majale pandi katust. Seal ülemine pilt (näitab fotole seinal), kahekordne laastukatus oli. Et siis oli meil fotoaparaat olemas. Aga muidugi, ma olen nagu väike pildistaja, aga vend.

Vend on, tema on nagu siinamaani. Ta on nüüd üle 80 vana. Tema on kõva pildistaja ja tal on need albumeid ja värke. Tegelikult see vend on nagu poolvend. Isa on üks. Aga tema emal oli

1942. aastal kopsutuberkuloos ja siis ta suri.

Intervjueerija: Kui vanalt?

Madis: See oli kuskil 1942. aastal nii, et vend sündis 1941 ja siis peale seda nagu.

Intervjueerija: Nii noorelt siis jah.

Madis: Ja siis noh, minu ema oli sellega nagu sugulane, siis toodi nagu last hoidma - venda ja lõpus siis läks nii, et pandi nad siis isaga paari, et kuskil paari panek käis nii, et külanõukogus pandi kirja ja nii oli. Nii siis oli. Ma ei teagi, millal paaripanek oli, aga noh, ju siis varsti ma sündisin.

Intervjueerija: Kas sa tundsid, et nad armastasid ka üksteist?

Madis: Seal ikka saadi läbi küll. Aga noh, vaata noor oled, ei pane selliseid asju tähele.

Meil on ka 50 aastat koos.

Intervjueerija: Aga kas sulle on meeldinud pildistada ja kas sulle on meeldinud ka ise pildi peale jääda?

Madis: Eiei pildistada mulle nagu meeldib, aga sellest ma nagu ei hooli, et ise pildi peale jääda.

Intervjueerija: Aga kas see oli nooruses teistmoodi?

Madis: Jah, ei tähendab, ma olen kogu aeg nagu selline olnud, et noh. Ma ei ole nagu eriti seltskondlik ja vot ongi huvitav värk, et noh selline noh, muusika on minust mööda läinud täielikult, kohe. Aga noh, samas ma jälle olen mõelnud, et noh.. Mingi aeg, ma olin, kaks aastat vene kroonus. Seal 120 meest on ühes toas.

Intervjueerija: Kuidas see mõjutas sinu enesetunnetust? Kas sa tundsid, et sinus muutus midagi peale sõjaväge?

Madis: Ei tea. Ma olin nagu ikka. Huvitav on see, et mõni mees räägib, et seal nagu üks ütleb, et ta hakkas mõtlema vene keeles. Mul vene kroonus ei tulnud sellist mõttet ka pähe, et nüüd ma hakkas nüüd vene keeles, mõtlema. Ma olen kurat, Eesti mees. Ja meil oli, no ma olin Jakutskis. See on seal Lena ääres. Ja siis oli noh, Krimmis oli seersantide kool, et ma olin kaheksa kuud, olin seal. Siis seal väike ülemus paelad peal. Aga noh, samas jälle ütleme meid oli mingi 15 eestlast. Et mingit vahet, et keegi on nagu ülemus või alluv ei olnud.

Intervjueerija: Ma just selle kohta tahtsingi küsida, et kuidas sulle meeldis olla ülemus või

kuidas enda arust hakkama said?

Madis: Tähendab ülemus ma olen olnud terve elu ainult häda sunnil.

Intervjueerija: Kas sinu jaoks on fotod tähtsad?

Madis: On ikka jah.

Intervjueerija: Miks?

Madis: Kuidagi see hetk on jäädvustatud ja paberi pealt vaata... vaata ütleme selline, mis mulle väga meeldib, et vanasti tehti fotod. Mees istus ja naine oli kõrval, käsi õla peal (hiljem rekonstrueerime selle pildi). Minu arust väga kihvt.

Intervjueerija: Nii lahe, et sa mäletad seda. Kas sul on mingi ettekujutus sellest, kuidas pildile peab jääma?

Madis: Kõige parem on nii, et mingit poseerimist ja värki nagu ei ole. Tabad mingi hetke, aga noh...Ma ei tea, ma ei ole suur pildi tegija. Ja ma selle peale nagu ei pretendeeri ka, et mõni ilus pilt oleks. Ma olen rahul sellega, mis välja kukub. Selleks peab olema teine eriala.

Intervjueerija: Sa jõuad veel vahetada.

Madis: Ei enam.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et mingi väga hea foto võib mõjutada seda, kuidas me seda sündmust mäletame? Kui see sündmus oli näiteks täielik läbikukkumine aga foto sellest sündmusest on väga hea ja see sulle hiljem albumist vastu vaatab, kas see mõjutab sinu mälestust?

Madis: Lepime nii kokku, et mäletame ainult head.

Intervjueerija: Kas sa võtadki elu nii?

Madis: Ma arvan, et mis sellest halvast ikka meelde tuletada.

Intervjueerija: Kas sulle meeldib fotoalbumeid vaadata?

Madis: Mõnikord ikka jääb silm peale.

Intervjueerija: Kas teil on kodus palju albumeid?

Madis: Eriti ei ole, aga midagi ikka on.

Intervjueerija: Millest need suuremas osas on?

Madis: No eks ta on nii nagu need pildid on juhtunud ja siis Eve nagu sorteerib ära ja.

Intervjueerija: Aga need pildid, mida sa nooruspõlves tegid? Kas sa ei teinudki neid valmis või on need kuskil?

Madis: On neid vanu asju ka ikka jah.

Intervjueerija: Kas pildistasid rohkem inimesi või sa pildistasid loodust?

Madis: Ei, sel ajal oli ikka nii, et oli rohkem nagu inimene tähtis, et looduse jaoks ei nagu

väga ei raiskand seda filmi.

Intervjueerija: Kas on oluline see, kellest või millest see pilt on, et kas sulle meeldib vaadata ka näiteks võõraid fotosi?

Madis: Noh, ma olen ise nagu pildistanud, siis ma olen mõelnud niimoodi, et püüan rohkem inimesi peale saada. Et inimene nagu vaatab fotot, nagu otsib ennast sealt. Ma ise võib-olla otsin ka kui pilt ikka on.

Intervjueerija: Tuttavaid inimesi või siis ennast jah?

Madis: Jah, no praegu on jah, see fotokunst on laiemaks läinud. Sel ajal, eks need materjalid olid kallid ja, siis püüti ikka nagu inimestest pilti teha.

Intervjueerija: Kas sa pead mingeid fotosid enda jaoks eriti kalliks?

Madis: Ei tea, ma ei.. no võib-olla, et on välja pandud mõned.

Intervjueerija: Nooruspõlvest pigem?

Madis: Eks need uuemad asjad on nagu albumites jaa. Neid asju on nagu hea mäletada. Jälle hakkasin pilte otsima, ei ole sellist pilti, mida seina peale panna.

Intervjueerija: Minu arust see on nii äge, kogu kamp peal (vaatab seinal olevaid pilte). Kas foto ilu on ka tähtis või on tähtsam see, mis seal pildi peal on?

Madis: Eks nad mõlemad on tähtsad. Vanasti nagu selle foto ilu peale või noh, miks mitte - näiteks pildidel lõigati sakilised ääred. Olid kohe need paberi lõikajad sellised.

Intervjueerija: Jah, ja foto oli ju selline kingitus, mida sa oma tüdrukule saatsid või siis tüdruk saatis endast sulle.

Madis: Ei. Ma ei arvaud endast üldse, et mul mingi tüdruk või asi oleks, et see, see värk tuli nagu hiljem, et... Aga noh, nii läks näed, et EPA-s oli see agronoomide kursus, et seal nagu neid on seal mingi 50, aga minu jaoks oli seal...

Intervjueerija: Mis hetkest see tuli, et te siis nagu...

Madis: ...oli seal ainult kaks, kes nagu mulle meeldisid. (naerab)

Intervjueerija: Aa, sul oli valikut ka siis jah? (naeran)

Madis: Jah, üks on siis siin nagu. Aga ma ei tea, miks ta minuga üldse hakkas käima, see on miski müstika, aga las ta olla.

Intervjueerija: Miks sa arvad, et see müstika on?

Madis: Me oleme suht erinevad ikka.

Intervjueerija: Lihtsalt selle erinevuse pärast, mitte sellepärast, et sa arvaks, et sina oled kuidagi halvem?

Madis: No ma parem küll ei ole. (naerab) Ei, ta on, noh... ütleme, et see elu ongi nii läinud, et Eve on nagu selline esindus ja noh, on sellised asjad ära ajanud, suhtekorraldaja ja sellised

värgid kõik, et mis mul hästi välja ei tule, need on tema korda ajanud. Siin majandi juhtimise ajal samamoodi. Ma olin rohkem nagu, nagu noh, sellised ratsionaalsed asjad, noh ehitusmasinad ja tema on rohkem nagu inimestega suhtleja. Mulle nagu see inimestega suhtlemine ei istu.

Intervjueerija: Kas sa tead ka, miks sulle istu või?

Madis: Ei tea. Lihtsalt olen selline erak.

Intervjueerija: Kas see praegune vestlus, kas sul on mingi pinge ka peal?

Madis: Pinget just ei ole, aga noh, eks vanadusega lihvib selle pinge maha. (naerab) Aga ma ei tea, palju mu jutust üldse kasu on.

Intervjueerija: Seda arvavad kõik. (naeran) Aga on tegelikult.

Madis: Vaata selline, ma ühe momendi räägin veel, ma käisin kuskil, mingi kursus oli, see oli vist siis, kui ma taotlesin seda noh, nüüd laudaehituse projekti kirjutada ja olin, kus kuradi kohas, see ei ole tähtis. Seal oli mingi psühholoog. Pidas nagu loengut ja pärast siis nagu küsitles umbes nagu sina. Ja küsimus oli selline, et kuidas te arvate, et ütleme suhe alluvatega, et kas on noh, sõprussuhted, et siis on nagu parem töötada või noh, kui läbisaamist ei ole. Kõigil olid noh, et kui ikka nii sõbrad ja umbes nagu koos viina võtad ja nii, siis on mõnus töötada. Aga noh, minu arvamus oli selline, ma ütlesin, et minul see ei loe. Et pigem need suured sõprussuhted nagu segavad, mina hindan seda kui inimene on kõva töömees. Et sõprussuhted on nagu teisel kohal. Pärast kutsus mu sinna, et räägime veel sel teemal. Aga noh, hakkamõtlema, tegelikult teinekord see suur sõprus, kui sa pead midagi, noh tegema ja arendama, et see natuke segab. Mul oli siin üks traktorist, ta on küll nüüd juba kadunud, aga ükskord tuli mulle nagu ligi ja ütles, et miks sa mind ei salli? Tegelikult ta oli, noh, inimesena oli sitt mees. Ja ma ütlesin, et tead, et inimesena ma ei arva sinust mitte midagi. Aga et kas, kas ma olen kellelegi sind kui töömeest laitnud? Sügas kukalt ja läks minema.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et... näiteks sa vedasid sinna psühholoogi juurde jutu. Küsin kohe, kas sa tunned, et tunnetest rääkimine on raske sinu jaoks?

Madis: Jah.

Intervjueerija: Kas sa oled üldse rääkinud kunagi oma tunnetest?

Madis: Eriti vist ei ole.

Intervjueerija: Ja Evega ka mitte? Kui on mingid tülid näiteks olnud, kasvõi nooruspõlves?

Madis: Ei, eks me kuigivõrd ikka rääkisime, aga noh, et väga suur teema see meil ei ole. Aga me saime muidu hakkama. Vaata võibolla ongi nii, et mõne inimesega ei olegi vaja nagu rääkida, et on kuidagi teistmoodi.

Intervjueerija: Aga kuidas te lahendate? Oma mured või mõtted, tülid nagu, kui sa ei räägi?

Madis: Ei ikka me kuigi aegajalt räägime. Vaata, oled tähele pannud, et noh, ütleme, praegu on moes see kallistamise värk. Et mõne inimesega sa kallistad hea meelega, tunned nagu lähedust. Ja mõne inimesega, tead, selle asja ära teed. On nii?

Intervjueerija: Jaa. See on iga asjaga, kasvõi rääkimisega, ma arvan.

Madis: Mul on neid, kellega ma nagu tunnen seda lähedust, neid on suht vähe.

Intervjueerija: Aga kuidas sa tunned, kas neid inimesi, kes päriselt sind mõistavad, päriselt sind näevad sellisena nagu sa oled, kas neid on vähe, palju, võibolla üldse?

Madis: No, ikka mõned on.

Intervjueerija: Mhm. Mis teeb portreepildist hea pildi?

Madis: Ma ei oska nagu vastatagi.

Intervjueerija: Või üldse pildist hea pildi? Mida peaks jälgima? Mida peaks otsima?

Madis: Ma ei tea, ma arvan, et kõige parem pilt on, et kuidagi, et see... Fotograaf ei tule meelde, et jääb pilt nagu silma, et ei ole kuidagi sätitud, et on nii juhuslikult.

Intervjueerija: Nii nagu oled, ehe.

Madis: Aga vaata noh, ütleme loodusest ja loomadest ja niimoodi inimestelt ka saad, aga sellega vist kaugemale ei jõua. Pigem pead ikka sättima.

Intervjueerija: Ei tea. Tänapäeval isegi jõuab, ma arvan.

Madis: Vaat, ma ei leidnud neid kokkutuleku pilte. Vot see oli, ma tegin kõigile, tegin selle CD ketta. Nüüd tuleb välja, et endale ei jäänud mitte midagi, vot see vanaema pilt oli (näitab fotot).

Intervjueerija: Jagajale jäävad ikka näpud, ei jää midagi kätte.

Madis: Et otsisin, aga endal ei ole, aga nüüd ma ei leidnud seda internetist ka ülesse. Et seal ma püüdsin ikka nagu võtta (pildistada), et noh, inimesed teevad oma asju ja siis kuskilt kõrvalt jälle...

Intervjueerija: Ja mis sa arvad, kuidas jõuda inimesele lähemale, mis sind ennast paneks mugavamalt tundma?

Madis: Noh, võibolla need ongi, et poed mulle naha vahele ja... (naerab)

Intervjueerija: Et sa mõtled just vestluspool on oluline sinu jaoks.

Madis: Nojah, enamvähem vist.

Intervjueerija: Jah, ma pean ka seda oluliseks. Kuigi väga paljud ütlesid, et nad arvavad, et see ei mõjuta... Samas ikkagi nagu ma tunnen, et see mõjutab.

Madis: Ei, ma arvan, et noh, siin käis korra üks fotograaf, ka tegija. Parema on ikka, kui

fotograaf liigub nagu sama seltskonna sees, et mitte nagu eraldi seal mingi.

Intervjueerija: Ja kas sa arvad, et on oluline, kes pildistab? Kas see on tuttav inimene või täiesti võõras, kas see paneb sind kuidagi mugavamalt tundma?

Madis: No eks seal tuttavaga on nagu mõnusam vist ikka. Ja noh, see on, see on ka jälle, et kui see tuttav lõpuks jõuab kuskile kõrgele-kaugele ja siis on mõnus vaadata neid pilte. Ega inimene tahab ikka, et tal ikka kuulsad sugulased on. (naeravad) On ju.

Intervjueerija: Ja et ise veel oleks kõige kuulsam. (naeravad)

Madis: Eiei, nojah. Seda ka.

Intervjueerija: Kuidas sa ilu tunnetad? Mis või kes on sinu arust ilus?

Madis: Et see on nii individuaalne asi, et sellest ei saa keegi sotti. Oleneb läbi kelle silmade vaadata.

Intervjueerija: See on väga huvitav teema, minu arust ka. Et kust tuleb üldse see, et mis on ilus ja ühiskondlikult mingid pealesurutud ideaalid, näiteks, et kõhnemad inimesed on ilusamad.

Madis: Noh need on ka vist natukene nagu ajas muutuvad, aga üldiselt jah.

Intervjueerija: Jah.

Madis: Aga see on jälle see noh, puudutasid seda kõhna-paksu värki ja... Ma käisin Ameerikas ja seal on kolmandik on sellised, kes nagu õõtsuvad. Sa oled ise ka tähele pannud?

Intervjueerija: Kes on nii suured, et... jah.

Madis: Noh, oli ju.

Intervjueerija: Mida sa ise arvad sellistest inimestest?

Madis: Ma arvan seda, et see on vist heaolu värk ja kõige lihtsam, mis nagu rõõmu teeb, et sööd kõvasti. Ja edasi tulevad siis juba muud abid, et saad endale auto ja maja. Aga esimene asi on, kui vähegi võimalus on, et sööd kõhu täis. Mul oli üks tuttav kolhoosi esimees, sai oli ka niisugune paks, et... põsed paistsid selja taha. Ja Ameerikas toksab mulle külge: "Kuule, vaatan, et sa oled paksem kui mina." (naeravad)

Intervjueerija: Aga kas sa tunned, et paksemad inimesed on kuidagi koledamad selle tõttu, et nad on tüsedamad?

Madis: Ei, mis kole või värk, see on nagu... mõni kaunis priske inimene võib nii rõõmus ja seltskondlik ja kõik olla. Pole nagu probleemi, aga lihtsalt, et noh, nagu Ameerikas vaatasin, et kui see keha juba nagu hõljub, et see on natuke üle piiri.

Intervjueerija: Mis on fotogeeniline ja mittefotogeeniline? Kas sa arvad, et see on seotud iluga?

Madis: Ei.

Intervjueerija: Miks?

Madis: Vaata, mõni kurat jääb pildi peale nii ilus välja, ja noh, lihtsalt on nii. Ja see iluvärk on, ma ütlen, et see on nagu suhteline mõiste. Et noorest peast on see võibolla nagu tähtis, aga pärastpoole nagu vaatad muid asju rohkem.

Intervjueerija: Et sisemist ilu, mõtled?

Madis: Nojah, jah.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et sisemine ilu paistab ka väljapoole?

Madis: No eks ta pikapeale tuleb välja ikka. Aga no muidugi, ega see iluvärk... ega ma siis omale naist ka niisama ei võtnud, ma võtsin ikka ilusa. (naerab)

Intervjueerija: Jah, see on esimene asi, mida inimene näeb, onju?

Madis: Eks ta, jah, selline tähtis on, üldse selline suhtlemise juures on see iluvärk, et...

Intervjueerija: Kas sa pead ennast ilusaks?

Madis: Nalja teed.

Intervjueerija: Ei tee. Ütle otse ja ausalt ära, mida sa...

Madis: No otse öeldud on, et ei.

Intervjueerija: Miks?

Madis: No lihtsalt loodus on niimoodi andnud, et ei ole midagi ja kõik.

Intervjueerija: No aga ei, ilu on vaataja silmades.

Madis: Alati ei ole. Ei noh, on nagu on, vanemast peast - nooremast peast nagu põed rohkem ja...

Intervjueerija: Nooremata tundsid ka, et sa ei ole ilus?

Madis: Nojah, aga noh, vanemast peast pole enam lugu sellel.

Intervjueerija: Kui sa saaksid midagi enda juures muuta, siis mida sa muudaksid?

Madis: No ma ei tea, kõige rohkem vist on see musikaalsuse pool on nagu, et seal on palju asju nagu... jätnud saamata või...

Intervjueerija: Nagu näiteks?

Madis: Ma ei tea, see on seltskonnaelu ja see on jäänud nagu kõrvale.

Intervjueerija: Kas ei ole kunagi pilli mänginud või midagi muusikaga tegelenud?

Madis: Ei ole ja tantsu asi on minust ka kõrvale jäänud, sest ma ei ole nii kaugele jõudnud.

Intervjueerija: Kas on midagi, mida sa kahetsed?

Madis: Noh, see nagu oleks, aga ma ei tea. Aga noh, seda ei muuda, sellega ma olen ka leppinud.

Intervjueerija: Kas sa oled tundnud ja millal sa oled tundnud, et sa oled vanaks jäänud?

Madis: Vanaks jäämisega oli nii - ma olin 50-ne kui hakkasin Pistal juhatajaks. 15 aastat, nii

et 65-selt jäin pensionile. Noh, seal olid oma nüansid, kuidas see asi oli. Siis leidsin uue hobi, on see... mets oli käest ära, seal sarapuud kasvasid, toomingad kasvasid, kõik võtsin kätte ja siis, siis viis aastat käisin metsas, no mingi viis tundi tihedat tööd. Tuled koju, võtad lonksu viskit ja on hea olla. Aga siis oli, ma sain 70. Ja oli üks selline mees, vennapoeg, kes sai surma. Autoavarii oli. Tema oli üks selline, kellega me nagu klappisime hästi kokku. Ta käis siin ehituse juures ka abis, kui Kehtna Tehnikumis õppisin.

Intervjueerija: Kui noorelt ta suri siis?

Madis: 48. Nii, see oli nagu, siis tundsid, et nagu vanadus hakkab tulema.

Intervjueerija: Mille....

Madis: No 70 olin siis, see oli just nii, et mul oli sünnipäev ja järgmine päev oli tema...

Intervjueerija: Just see, et tema suri jah?

Madis: Jah, autoavarii oli.

Intervjueerija: Aga kas siis see, et sul ei ole enam kellegagi rääkida, see pani sind tundma nii või?

Madis: Ei, mitte sellest, lihtsalt, et selline inimene kõrvalt ära kaob, et see nagu mõjub ja siis läks natuke aega edasi ja siis oli neerukoll ja...

Intervjueerija: Mina tean väga vähe sinu tervisest.

Madis: Ja nii, et üks neer lõigati välja ja see võttis siis, on nagu tükk aega taastamist ja noh, muid asju veel. Ja siis oledki vana.

Intervjueerija: Et just see tervise pool paneb sind tundma vanana?

Madis: Jah, jah.

Intervjueerija: Mitte nii palju see välimus. Või välimus ka?

Madis: Mis, välimusest ei ole enam kellelgi midagi. (naerab) Aga pigem on see tervise pool, et nüüd lähed teed selle metsaringi seal. Algul vaatad, et küll oleks hea siin metsas saega, võsasaega tõmmata. Ja teed ringi ära ja siis vaatad, ei kurat, et hea oleks koju jõuda.

(naeravad)

Intervjueerija: Millised, kas vananemine on sinu jaoks positiivse või negatiivse tähendusega?

Madis: No mis seal positiivset ikka on? Tähendab see on nii, et see tuleb nagunii.

Intervjueerija: Paratamatus.

Madis: Jah.

Intervjueerija: Kas oskad tuua mingeid positiivseid asju välja?

Madis: Positiivne, kui on hea tervis, siis ei ole häda midagi. Tervis kehva, siis ei ole suurem

asi.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et vananemine teeb koledamaks?

Madis: Ei arva, lihtsalt peab võtma asju nii nagu nad on.

Intervjueerija: Kas sinu jaoks on oluline vananemist pidurdada?

Madis: Nojah, eks algul, midagi teed ja liigutad, aga samas ei, ma ei ole selle vastu midagi, tuleb, noh käia ja ütleme, seal natuke sporti teha ja mitte üle pingutada.

Intervjueerija: Mida sa arvad ilusüstidest?

Madis: Ei neist ma ei arva midagi, et see asi on nagu kaugel, aga noh, selle eelmise küsimusega, et tegelikult elu näitab, et see, mis tuleb või mis on, et see nagu väga palju sellest ei sõltu, võibolla natuke sõltub, aga noh, niipalju on, et noh, ütleme, noor inimene või ükskõik, et natuke võiks ennast liigutada küll. Noh, mina olen näiteks jõusaali vastane. Et pane ketsid jalga, tee metsas üks tiir, et on palju-palju rohkem kasu. Mis sa seal higises jõusaalis ikka punnid.

Intervjueerija: Mis sa arvad, mis või kes ja kas mõjutab meie enesetunnetust?

Madis: Ma ei oskagi vastata sellele. See on nii raske küsimus, et ma ei...

Intervjueerija: No kas sa oled tundnud kunagi mingeid väljastpoolt tulnud mõjutusi sinu elule?

Madis: Eks neid ikka on, aga...

Intervjueerija: Kust see lugemishuvi üldse tuli?

Madis: Ma ei tea, noorest peast nagu lugenud. Mul oli, Põlvas oli raamatukogu ja sel ajal tuli välja, on seal "Seiklusjutte maalt ja merelt". Ja tuli välja, nii et mina olin siis lugemises, et ma olin kolmas mees, kes sai selle raamatu, siis kätte, et... ma olin nii kõva lugeja.

Intervjueerija: Kas sul vanemad olid ka?

Madis: No ikka oli raamatuid, oli jah. (kõnnib raamaturiuli juurde ja võtab ühe raamatu) Vaata, meil oli isegi nagu tempel, mis löödi raamatusse. Maarja-Liis omal muuseumi...

Intervjueerija: Ma vaatan korra siin. Kas on mingi raamat, mida sa pead eriti oluliseks?

Madis: Näed, siin on venna kingitud raamat. (sirvib raamatut) Siin on Majakovski, number 13 on peal.

Intervjueerija: Erineb märgatavalt tänapäeva raamatust.

Madis: Jah. Noh, sai paigatud, näed kõik on paberiga kleebitud ja. Aga mul ongi nagu nägemismälu on rohkem, et... võibolla sellepärast ka.

Intervjueerija: Misasi?

Madis: Et nägemismälu on, et kuulmise asi on nagu... kui ma näen, siis mul jääb meelde.

Intervjueerija: Kui palju erineb tänapäeva pildistamine sellest, mis oli sinu lapsepõlves?

Madis: Noh, eks seal ajalugu on laua peal. Et selle, vanasti oli ikka hulka tööd, oli see filmi ilmutamine, kinnitamine ja siis oli see suurendusaparaadiga jantimine, jälle paberi ilmutamine ja kinnitamine. Meil oli kodus, oli niisugune väike tuba oli kohe, see oli mingi suvetuba, et oli noh, pime ja seal oli siis fotovärk oli, olid kõik nagu need suurendusaparaadid, värgid, kõik vannid ja need olid seal siis nagu kohapeal olemas. Noh, need punased lambi ja värgid. Me Evega seal teinud omal ajal pilte küll.

Intervjueerija: Ja mis hetkest see vaibus?

Madis: Eks see, ma arvan, et noh, sõjaväes ei tohtinud üldse pilti teha. EPA-s ei olnud suurt nagu midagi teha, oli seal see õppimise värk ja muidu jooksmine, viina võtmine. Ja noh, tööle tulid, ega sel ajal oli ikka nii, et noh, suvel käis pimedani välja, noh mõned pildid said teha ka ikka. Aga see ei olnud, ma ütlen, et mul see tehnikahuvi oli rohkem ja nüüd tuleb välja, et see ehitushuvi oli veel, vaata, et natuke suuremgi.

Intervjueerija: Kes sulle tutvustas üldse fotot?

Madis: No isa oli see ja noh, vend oli ka. Nemad hakkasid nagu... nii, et Põlva keskkoolis oli, et vend oli nagu fotoringi juhendaja.

Intervjueerija: Kus ta õppis siis seda või ta enda kogemuse pealt õpetas?

Madis: No ma ei tea, kuidagi isaga, ega, mis seal kogemust oli, kui raha oli, et said fotoaparaadi, siis oli juba suur asi. Ega neid aparate ei olnud saada ja mäletan... kas oli Zorki või Zarya (fotoaparaadi margid), mis see esimene oli tal veel. See objektiiv käis nagu kuskil niimoodi välja, pildistama hakkasid, tuli nagu välja tõmmata.

Nii et see oli natuke peenem aparaat, kui see Smena (fotoaparaadi mark) oli.

Intervjueerija: No aga see, kuidas inimeste paigutuse poole pealt, kui palju sa mäletad, et see aeg erineb tänapäevast?

Madis: Eks siis ikka sätiti rohkem, sest see pildistamine võttis nagu rohkem aega. Noh, praegu sa võid teha siin noh, 100 klõpsu tööd ja, aga siis oli ju, film maksis ja kõik, kõik need protseduurid, et kui sa ikka pildi tegid, siis pidi see korralik olema. Filme ei tohtinud siis raisata.

Intervjueerija: Kas pildi peal võis naeratada?

Madis: Ei teagi. Pigem ikka oldi nagu tõsised. (naerab)

Intervjueerija: Ma ei mäleta, mis pilt see oli. Jaanuse vanemate pulmapilt oli ja kõik olid

jumalast surmtõsised, see oleks nagu kõige kurvem sündmus.

Madis: Ei jah, see pildi tegemine oli tõsine asi.

Intervjueerija: Sul on päris palju säilinud ka tehnikat. Miks sa seda alles hoiad? Kas sellel on mingi põhjus või ta on lihtsalt jäänud?

Madis: Vaata kui palju hooneid siin on. Kõik tuleb täis korjata. (naerab) Lihtsalt mingi aeg tuleb selline... selline aeg, et viskate ainult minema mingi plastmasskärakad ja... Näed siin on, see on nüüd selline funk-stiilis mööbel (osutab mööblile).

Intervjueerija: Vaatan jah.

Madis: See on kah. Et need me saime kuskilt, noh vanakraamist tõime siia.

Intervjueerija: Aa ei olegi ammu aega tagasi, ma mõtlesin, et need on... Sobivad.

Madis: Et mingil ajal hakkad nagu lugu pidama, noh, see on nagu puitmööbel ikka.

Intervjueerija: Kas sa ei ole mõelnud uuesti filmile pildistama hakata?

Madis: Ei, aeg on möödas. Ei näe ka õieti enam.

Intervjueerija: Millist kuvandit sa tahaks oma portreega näidata järgnevatele põlvkondadele?

Madis: No, kui häda käes on. Olgu mis ta on, et.. Vot ongi huvitav see, et mingil ajal oled sa midagi nagu teinud ja keegi olnud. Aga nüüd oled juba 10 aastat pensionär ja siis hakkad mõtlema, et mis asja minust siin ilmas üldse tolku on? Et võtan viiendal kuupäeval oma pensioni välja, lähen ostan süüa ja mõned tööriistad. Vaata huvitav värk veel, sul vanaisa ka. Ma olen täiesti kindel, et noh tema oli vana autojuht, et tööriistu oli tal terve garaaž täis. Kas neid vaja oli või mitte, aga kui sa ilusat asja nägid pidid ära ostma. See asi on mul siia maani küljes. Aga seda ma pean ütlema, et see Antu oli hirmus töömees kurat. Me ei olnud tükk aega käinud ja kui need tiigid ja aiad ja majad - kõik, mis ta tegi. Õudne mees.

Ta oli..noh kui sa läksid ära (eelmisel päeval). Siis ma vaatasin neid pilte ja seal oli see kokkutuleku värk ja siis ta seal esineb ja siis mul tuli meelde, et just kurat, küll on ilus vaadata. Küll on hea mälestus. On tõesti ja ma teistmoodi teda ei mäletagi.

Lisa 8.2 Jätkuküsimused

Intervjueerija: Kuidas sa tunned ennast peale pildistamist?

Madis: Natukene piinlik on. Ma nagu ütlesin ka, et vananimene läheb edevaks, aga ma ei tahtnud sulle nagu vastu ka hakata.

Intervjueerija: Mina tundsin küll, et sa hästi mõnusalt võtsid.

Madis: No jah, kui sa rahule jääd siis ma olen rahul, sellega, et sa oled rahul.

Intervjueerija: Mine tea, pärast vaatad seda pilti ja meeldib. Kuidas sa ennast pildistamise ajal

tundsidad?

Madis: Ma ei ole kunagi nagu eriti hästi tundnud. Mõned asjad tuleb lihtsalt läbi teha. Ma võtan nii asju. Mind nagu see pildi peale jäämine ei tõmba.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et see vestlus kuidagi muutis asja paremaks?

Madis: Ei.. noh. Tähendab mõnus on noore inimesega rääkida, kes nagu püüab vanadega natukene kaasa minna ja tunneb huvi selle möödunu vastu. See on nagu palju tähtsam kui muu. Ma nagu ütlesin ka seda enne, et see vanadega rääkimine, et ükskord kui tuleb see huvi siis ei ole enam kellegiga rääkida. Sinul on nagu see asi õiget rada läinud, et võib-olla kui sa selle asjaga edasi tegeled. Vähemalt oma perekonda nagu rohkem, uurida ja jäädvustada, et see on selline tänuväärne asi. Võib-olla lapsed kunagi hakkavad vaatama ja kuulama ja on tänulikud.

Intervjueerija: Mida sa ise tunned, et sa ei jõudnud küsida või tahaksid teada oma esivanematelt?

Madis: No vot sellel ajal oli neid võimalusi vähe. Muidu seal on see punane kaust paistab. Mu vend tegi suguvõsa uuringu, et midagi on meil veel olemas. Aga noh kui arhiividest otsida siis see on kaunis keeruline, aga nüüd on seda mälumahtu igal pool, et palju asju saab nagu salvestada.

Intervjueerija: Kui sa saaksid praegult oma ema ja isa käest midagi küsida, siis mis see oleks?

Madis: No vot sel ajal sellest sõja ajast nagu suurt ei räägitud ja noh võib-olla ema-isaga, seal oli ka selliseid tumedaid kohti millest ei räägitud ja noh ei oskanud nii väga peale ka pressida, et noh mingi põgenemine, isa oli seal kaitseliidus ja oli laskmise eest saanud mingi hõbekarika. Siis ta on kotkaristi hõberist, nagu riigi autasu saanud, aga sellest ei räägitud. Ei ole seda risti mina näinud ja ei ole sellest juttu olnud. See on nagu minu pere värk, aga no ma ütlen, et see sõja periood, see on väga tume. Aga teine pool on Pauliga, sinu vanavanaisa Paul. Ma üritasin seda sõjavärki nagu uurida ta käest. Vaata need, kes on sõjaväes olnud voorimehed ja abitöölised. Need on kõvad veteranid, aga need, kes päris sõja on läbi teinud, rindel olnud. Need räägivad sulle kuidas lõbumajas käisid või midagi muud sellist, aga see, mis seal noh, ütleme, et inimesi tuli tappa. Sellest ei räägitud. Ükskord mul oli peaaegu selline juhus, et Eve ja Lola olid kuskil ära. Siis me võtsime viina ja võtsime päris kõvasti kohe. Paul juba andis seal saksakeelseid käsklusi, laulis seal ja tulid pisarad silma ja peaaegu hakkas see jutt sinna minema, aga siis tulid naised koju ja siis oli lõpp. Ei tea see Lola, ega ei tea see Eve sellest, noh Paulil oli mingi mürsu kild tuli selja seest veel välja.

Intervjueerija: Kuidas see ta vaimsele tervisele mõjus, kas see, et ta jõi oli ka üks nendest

tagajärgedest?

Madis: Ma arvan küll. Aga ma ei ütleks, et noh Eve räägib siin, et jõi kõvasti. Tegelikult ikkagi nii palju kui mina teda tean, et ta pidas ikkagi piiri. Aga no lõpus oli tal see tervise asi, et sellepärast võeti. Noh suhkruhaigus oli.

Intervjueerija: Kas sa saatusesse usud?

Madis: Mis mul muud teha on. Et oled terve, terve ja äkki on sul kuskil sees mingi kolakas (räägib enda tervisest), aga jälle teisipidi. Nüüd on kolm aastat nagu elatud nii. Eks algul olin nagu visa, aga..

Intervjueerija: Kui palju see muutis sind, see teada saamine, et su tervisega ei ole kõik korras?

Madis: Noh teada saamisega oli nii, et 50/50, noh sellega harjud ära ja siis on nagu hea meel kui see parem 50 välja viskab. Või noh oleks teisipidi läinud, siis ei oleks ise enam midagi arvanud.

Intervjueerija: Mõtlen, et see tegelikult raputab ikka ju. Kas see paneb elu peale kuidagi teisiti vaatama.

Madis: Ikka kuigivõrd, jah.

Intervjueerija: Kuidas?

Madis: Siis hakkad juba nagu mõtlema, et tegelikult äraminek tuleb ikka. Vot ongi need samad asjad, et parem oleks nii minna, et kellegile koormaks ei ole, aga samas see ei ole nagu enda teha.

Intervjueerija: Kas sa surma kardad?

Madis: võiks karta, aga ega midagi teha ei ole.

Intervjueerija: Nüüd foto juurde tagasi tulles. Küsin oma töö kohta, kas mina oleksin saanud kuidagi pildistamise mugavamaks teha ja kuidas?

Madis: Ei.. minu arust sa olid päris viisakas ja sõbralik. Ma ütlen, et ma nagu pildistamist ise väga ei taha, aga noh pidin nagu kaasa minema. Põhiline on see, et kui sa ise nagu selle vastu huvi tunned, et siis ma saan ju aru, et inimene tahab teha. See on põhiline. Vaata praegult on nii, et neid suuga tegijaid on väga palju, aga kui sa hakkad seda pildiasja ajama, see on ikka nagu, noh sa teed midagi. Sul on tulemus ka. Ei ole nii, et õhtul paned suu kinni ja lähed koju.

Lisa 9. "Eine"

Lisa 9.1 Intervjuu

Intervjueerija: Tere, Eine!

Eine: Tere, Greete!

Intervjueerija: Räägi natukene oma lapsepõlvest. Mitmes laps sa peres olid?

Eine: Üks ja ainuke.

Intervjueerija: Kuidas sa kasvasid ja kus sa kasvasid?

Eine: Ma kasvasin oma isa kodus. Mind kasvatas algul ju isa, kuni ta elas ja siis hakkas mind kasvatama vanaema.

Intervjueerija: Kui vana sa olid kui ta suri?

Eine: 7, jah esimeses klassis käisin.

Intervjueerija: Sa mäletad isa?

Eine: Jah, on pilte mis on mul mälus. Sihukesi hetki.

Intervjueerija: Ja kas sa tunned ka, kuidas see sind mõjutas? Sa olid ju nii väike sellel ajal.

Kas sa said sellest aru? Kuidas sa aru said sellest üldse?

Eine: Et ei ole enam kedagi?

Intervjueerija: Jah.

Eine: Tead, ega ei saanud. Miks? – nüüd sa küsid kindlasti. Aga vaata just sellepärast, et ma ei tundnud nagu hellusest ja armastusest puudust. Eksju. Need inimesed, kes mu ümber olid. Kõik ülejäänud sugulased – vanaema ja nii vanaonu, kui ka kõik ülejäänud. Noh, mandri vanaema ja vanaisa ja tädid. Vaata, ma olin nii hoitud, et võib-olla ma mõtlesin siis sellepeale, kui keegi teine tuli oma ema-isaga kuskilt. Niimoodi koos olid, aga jah.. Ma räägin, et see on võib-olla nagu kõlab julmalt, aga võib-olla oli see ka jumala õnnistus, et see niimoodi läks. Nojah, väiksest peale ma tõesti ei mäleta, et mul oleks nagu.. mõelnud selle peale, aga võib-olla siis, kui ma teismeline olin. Siis hakkab inimese mõte nagu teistmoodi tööle, et miks nüüd nii? Et võib-olla siis mõtlesin. Siis kui ma sellest jälle välja kasvasin ja nüüd juba suur olen - siis tuleb lihtsalt võtta nii nagu asi on.

Intervjueerija: Kuidas sa oma isa mäletad üldse?

Eine: Suur. Ja, isa on sihuke suure kondiga, nihuke MEHINE mees. Mul on see nii meeles, sest, et.. Jah, vot on mingid mälopildid, sest, et kui ma käisin, mul ju näpuga juhtus õnnetus siis kui ma olin 5 ja isa oli ju see, kes mind siis Kuressaare haigla vahet ju tassis. Tal oli ju tšikkel. Ma isa tagant, hoidsin talt niimoodi ümbert kinni. Jumal, ta oli nii suur! Ma ei

ulatanud! Aga no muidugi, ma olin ju pisike! Et võib-olla see ka. No piltide peal tegelt ma tean, et ta oli ju suure kondiga. Aga ma tean.. jah, ainult head mälestused.

Intervjuerija: Kes sind hoidis kui isa tööd pidi tegema näiteks?

Eine: Vanaema. Ja no vaata see, ta on ikka rääkinud seda, et... Ma pole ju lasteaias käinud kordagi. Ühtegi päeva, sest ma elasin ju maal. Kes mind sinna Mustjalga lasteaeda siis tassis. Kunagi olid ju need kolhoosi ajal mingid normi päevad, kus sa pidid lihtsalt kolhoosi töö ära tegema. Su enda põllul võisid kartulid võtmata olla. Lumi võis juba põllu peal olla, aga sa PIDID kolhoositöö ära tegema. Aga vanaema ütles, et ta oli saanudki vabastuse sellepärast, et ta pidi oma lapselast ehk siis mind kasvatama. Selles suhtes tal nagu.. Ma ei tea nüüd kas see oli vedu, sest kui sul ikka mingi titt kasvatada jääb niimoodi.. Ega see kerge pole. Ajal, kus mitte midagi ei ole.

Intervjuerija: Kas ta ise on sellest rääkinud?

Eine: Vot siis kui ta olemas oli siis oleks võib-olla lihtsalt jutu sees välja tulnud midagi. Ise ma ei ole küsinud. Pole osanud küsida ja praegult mõtlen, et oleks võinud palju asju küsida. Aga lihtsalt, siis sa olid selles eas kus sa ei tulnudki selle peale, et sellised asjad võiks nagu järgi uurida eksju.

Intervjuerija: Aga muidu ta oli aldis rääkima või ta pigem oli kinnine?

Eine: Ei ta ikka rääkis jah, aga võib-olla mitte sellistel teemadel. Tõsine tööinimene, mis sa tunnetest räägid? Hakkad järsku mingist tilu-lilust rääkima. Räägi – hein on vaja ära teha, kartul on vaja üles võtta, sealt on vaja ära rohida, see aed on vaja ära parandada, voh midagi sellist eksju. Maa inimene. Hakata nüüd siin oma tunnetest rääkima. Ole nüüd. Jummalukene.

Intervjuerija: Kuidas ta sinu tunnetega toime tuli? Näiteks peale sinu isa surma. Kas ta rääkis sinuga sellel teemal või sellest ei räägitud?

Eine: Ma ei mäleta, et oleks räägitud. Jah, ma mäletan seda kurbust, mis oli. Neid pisaraid, mis valati. Ma tean, et... kas ta juba tegelikult rääkis, et siis kui ema surma sai mul, et siis hakkasid tal peavalud ja siis kui isa veel ära läks siis, ma ei ole muud kuulnud sellest päevast alates kui peavalust. Tal olid meeletud peavalud. Muudkui aga võttis rohtu ja siis oli muidugi järgmine jutt oli see, et millal see surm ükskord tuleb. Aga, muidu ma ei mäleta selliseid asju.

Intervjuerija: Kas sa mäletad kas isa sul emast rääkis?

Eine: Ei mäleta.

Intervjuerija: Kas sa mäletad, et sa ise küsisid?

Eine: Ei oskanud vist küsida. Ma olin siis 7. Vanaema oli mul koguaeg seal ju, kes oli mul

nagu ema eest eksju. Jah, ei oskanud küsida siis.

Intervjueerija: Aga kuidas sa oma suved veetsid? Räägi natuke sellest ka.

Eine: Suved noh muidugi Tuius, aga siis.. Ma ei oska öelda kui vana ma siis võisin olla, kui Eva käis mul ju järgi. Tuli...oh jumal, sellest võib Eva rääkida seiklusjutte maalt ja merelt. Kuidas ta Saaremaale tuli ja kuidas ta sinna Tuiu ükskord jõudis. Need on nii lustakad lood, et need on omaette järjejutt. Aga Eva tuli mulle järgi ja siis viis mind mandrile vanaema-vanaisa juurde ja siis kui mul tuli tahtmine koju minna, siis Eva viis mind jälle koju. Lõpuks ma tean, et ma ikka tulin ise ka, aga just siis, et kui olin väiksem selline siis käis Eva mul järgi – tõi ja viis.

Intervjueerija: Kuidas sa tundsid ennast seal?

Eine: Mandril?

Intervjueerija: Jah

Eine: Ohhohohohho elu oli lill. Issand jumal, no kuule. Jõgi tuli sul. Ma praegult mõtlen ikka sellele. Me oleme Kristi ja Kerstiga ka rääkinud sellest, et seal oli see suur traktori õhukumm. Me olime seal peal kaheksakesi. Nii palju kui just juhtus olema vanaema-vanaisa juures neid lapselapsi. Läksime sealt ülevalt panime selle õhukummi jökke. Kõik need sopid vaata silla alt ja kus me kõik käärakud ju läbi käisime ja sauna juurest tulime välja. Et me ellu jääme! Keegi ära ei uppunud! Saad sa aru, praegult tundub, et jumala müstika ja vaata vanaema ütles sellepeale hiljem kui juba Ene-Liis, Johhanna oli võib-olla ka sina olid, et ei kartnud ta ei oma lastega, ega ka siis meiega, et mida võib juhtuda. Aga vot just nüüd kui olid juba lapse-lapse-lapsed ehk siis teie ja kui nad hakkasid juba minema sinna värava poole. Noh, jõe suunas „vaadake kus need lapsed nüüd lähvad, tooge nad ära sealt!“. Vot siis tuli hirm. Aga muidu lihtsalt polnud aega, nii palju tööd oli vanaemal-vanaisal. Hommikul söötsid kõhud täis. Päeval me vaatasime kuidas me hakkama saime. Õhtul kutsuti tuppa, anti jälle süüa ja läksime magama. Noh mis sa tahad!

Intervjueerija: Nad ei teadnudki, et te olete seal?

Eine: Nad teadsid aga neil polnud aega! Me mängisime koguaeg! Issand, see üksik küün, mis seal vaata... maja juures aasa peal on. Ohh (ohkab), kui need seinad rääkida suudaks! Oi, lõbus oli! Jube lõbus oli! Mu elu ilusaimad suved on seal veedetud! Ma olin seal ka tihti üks, sest koguaeg ei olnud ju kaksikuid, ega Padareid, ega... neid seal, aga ma ei ütleks, et mul oleks igav olnud. Üldse polnud igav. Vanaisaga kolistasin kaasas ja tal oli ju selle Praga auto peal ve? Mis ta vedas kunagi, kui ta tööl käis? Sõitsin temaga siis kaasa ja siis mis iganes

maja ümber teha vaja oli.

Intervjueerija: Sa pidid ikka tööd ka tegema?

Eine: JAA, ei olnud seal lust ja lillepidu midagi, aga ma ütleks, et vaata kuna ma niikuinii siin Tuius ju aitasin. Mulle see väga nagu mingit piina ei valmistanud. Muidugi oli vaja heina teha, kus muidu saad siis. Issakene küll.

Intervjueerija: Kas kodus sinust puudust ei tundud?

Eine: Ega ma ei tea, aga mis nad siis teha said. Ma tahtsin ju teise vanaema-vanaisa juures ka olla (hakkab naerma). Et, noh enamuse aastast ma olin siin. See oli ainult ju.. noh ma ei oska öelda, aga praegult ma hakkamõtlema, kui palju ma seal järjest võisin olla. Kuu ve? Sest see pole ka niimoodi mõeldav, et üks tuleb ja viib nädalaks ja siis muudkui jookseb edasi-tagasi. Vahemaa ei ole mitte väike. Ma ikka seal olin jah. Ma tean, et ma olen mitu sünnipäeva näiteks mandril olnud. Niiet ma siis võisin näiteks augusti keskpaigas ära tulla. Kuskil niimoodi. Jah ilus aeg oli, väga ilus aeg oli! Super!

Intervjueerija: Räägi natukene oma eluetappidest. Näiteks, kui sa täisikka jõudsid, või siis kui sul... Ma ei tea naistel on menopaus. Mingid etapid elus, mida sa tunnend, et need on sind muutnud.

Eine: Ma ei tea ma mäletan näiteks seda kui ma passi sain. See oli 16. nes eluaasta ja tead siis ma nutsin, sest ma tundsin, et ma olen nii vana! Sure ära ekssole! Et seda ma mäletan jah, aga ma ei mäleta, et teised etapid oleks nii väga silma jäänud või meelde jäänud. No muidugi siis kui Ene-Liis sündis. See oli ikka suur asi, esimene laps ikkagi ja.. ja noh muidugi see härra, siis kui mu ellu tuli ja (näitab Jaanusele)... Aga need on sihukesed, noh ei oska öelda.

Intervjueerija: Kas sa tunnend, et see muutis sind naisena ka?

Eine: No ikka. Sa pead ju arvestama kellegi teisega, mitte ainult endaga enam.

Intervjueerija: Kas sa pead ennast ekstraverdiks või introverdiks?

Eine: Üks on see, kes on isekas ja teine on see kes ei ole jah?

Intervjueerija: Ei ole. Üks on see, kellele meeldib seltskonnas olla ja teine on see, kellele meeldib omaette olla. Ekstrovert on ka see, kellele meeldib väga suhelda, kes on avatud.

Eine: Vaata see on küll niimoodi, et kuidas kunagi. Teinekord kohe tahaks, aga samas ma võin olla seal seltskonnas niimoodi, et ma istun täitsa omaette ja vaatan, mis teised teevad. Jälgin mängu nagu öeldakse ja kui keegi tuleb rääkima siis vastu pole. Aga niimoodi, et ma kohe tunnen, et ma pean kuskile minema, ei nõnda ma ei ütleks, et võib-olla on see ainult...

Ma ei tea kumb ma olen, seltskonna vastu pole, aga samas omaette on ka kena teinekord olla.

Intervjueerija: Sa võid ka mõlemat olla.

Eine: Mhm

Intervjueerija: Kuskil seal vahepeal.

Eine: Just, mulle täitsa tundubki, et ma kuskil seal vahepeal olen.

Intervjueerija: Kas sa tunnend, et inimesed mõistavad sind või päriselt näevad sind?

Eine: (ohkab) Vot ega ma ei tea kui avatud ma.. kui palju ma lasen endast välja paista, et ega ma väga ei ava. Ütleme nii, et isiklikust elust mulle... noh kuskil seltskonnas, et järsku ma hakkam enda perest või midagi rääkima, midagi mida ma ise tunnen või.. Ega ma väga ei räägi. Et see peab ikka väga-väga lähedane inimene, kellele ma niimoodi ennast avan. Ma näiteks ütlen, et need sõbrannad vähesed mis mul on seal. Ega nad ka kõike ei tea minust. Midagi on kindlasti, mida ma hoian ainult enda teada. Näiteks, no ma ei tea kui palju see siia läheb, aga kooli ajal väga palju saladusi usaldati mulle, sest nad teadsid, et ma ei räägi edasi. Noh, kui on ikka öeldud, et on... no ma ise tundsin ka, et seda ei tasu nagu rääkida kuskil mujal, et see on nagu niivõrd isiklik. Jah, selles suhtes ma nii väga ei ava.

Intervjueerija: Kas sa tead ka miks?

Eine: Kartus haiget saada võib-olla alateadlikult. Või äkki olen ka saanud, et see juba hoiab nagu tagasi. Ma olen tihtilugu mõelnud, et mul on sihuke huvitav võime nagu halvad asjad ära unustada või nendest halvadest asjadest nagu kuidagi üle olla, et nad ei ole mul koguaeg siin kuskil taga kuklas, ega nad ära ei unu. Nad jäävad meelde. Aga lihtsalt, kuidas ma ütlen siis, ei tee välja?

Intervjueerija: Kas nad sind rusuma ei hakka? Kui sa kõike nii palju enda sees hoiad.

Eine: Jah selle peale ma olen ka mõelnud ja vaata see on tihti.. Noh elu ümberringi, kui sul on kuskil teha, sul on tähelepanu kuskil fookuses siis nad ei tule sul meelde. Aga vaata, kui on sihuke hetk, et äkki tuleb masendus peale, siis ma mõtlen küll, et ohohoh (ohkaab) „elu on nii kole!“, aga see läheb üle õnneks. Mul on mingi sihuke haruldane võime see kõik üle elada ja siis mõtled, et võib-olla see nii peabki olema. Sa peadki niimoodi elama. Mis sul üle jääb

Eine. Aga jah, ma ei ütleks, et ma nii väga.. aii nüüd vaata sa ütlesid, et kas vanaema midagi rääkis – võib-olla sealt ongi see, et ei ole selliseid avatuid inimesi nagu kõrval olnud, et hoitaksegi enda sees. Võib-olla sealt on see tulnud.

Intervjueerija: Kas see on kandunud edasi sinu praegusesse perre ka?

Eine: Sa mõtled teistele?

Intervjueerija: Jah. Näiteks kuidas sina oma lastega oled suhelnud, kas tunnetest rääkimine on

olnud..

Eine: Ega ei ole jah eriti, ütlen ausalt. Ega ei ole jah. Pigem lasen nagu neil rääkida. Kui nad tahavad siis ma kuulan. Aga see on.. vaata seda peab võib-olla isegi nende käest küsima, kas ma olen seda küsinud. Oma arust ma väga ei torgi neid. Küsin lihtsalt kuidas läheb või kuidas hakkama saavad või kuidas sul on või.. aga väga..

Intervjueerija: Kas sa arvad, et nad on samasugused nagu sina, et nad ei räägi?

Eine: Mkm. Ma vaatan, et.. no väiksemate tüdrukutega ei oska öelda veel. Samas ma pean ütlema, et räägime kõigest. Nad ei ole niimoodi, et hoiavad omaette. Kui ikka mure on siis tullakse rääkima, aga Ene-Liisi või noh vanemate tüdrukute kohta ma võin küll öelda, et nad on nagu altimad rääkima, kui mina omal ajal. Sest, et noh kuna vanaema mind kasvas, ega siis kasvõi naiste asjadest mulle absoluutselt mitte midagi ei rääkinud. No, võib-olla oli tabuteema lihtsalt see aeg.

Intervjueerija: Miks see tabu oli, kas sa oskad öelda ka?

Eine: Et miks ei räägitud?

Intervjueerija: Jah naiste asju, see on ju loomulik asi.

Eine: No vat, aga ju siis sellel ajal ei räägitud sellest. Igaüks pidi nagu ise, loll sõna „avastama”, mis see endaga kaasa toob. Oleks mulle keegi natukenegi midagi rääkinud! Võib-olla sealt on mul tulnudki see kaasa, et hoian sihukesed asjad enda teada.

Intervjueerija: Kas on mingid sellised asjad, mida sa oled mõelnud, et seda asja ma enda peres küll kunagi ei tee?

Eine: Kindlasti selliseid asju on. Ära nüüd kohe näiteid küsi, aga olen kindlasti mõelnud. Kas ma olen kuskilt näinud ja mõelnud, et mina nii ei tee, aga pigem kas võib-olla televisioonis mingi film, kus vaatan, et no täiesti valesti, et mina küll nii ei tee või kuskilt lugenud mingit artiklit, kus on jälle minule hoopis vastunäidustatud situatsioon, et mina nii ei tee. Kindlasti on.

Intervjueerija: Aga kas sa tunned, et Loola juurest, kui sa suved seal veetsid, et kas sealt midagi on jäänud külge?

Eine: (ohkab) No eks sai vanaemaga räägitud ja vanaisaga räägitud kui ma olin üksi nende juures. Kõik jutud sai ju aetud ära.

Intervjueerija: Kas nemad olid avatumad kui su vanaema?

Eine: Ma võiks öelda küll, et jah. Sellepärast, et ohh vanaisa oli ju see, kes mind autot õpetas sõitma. Jumalukene vähe ma ei kibelenud sinna eksju! Siis ma olin ikka ju teismeline. No vaata vanaema oli meil ju selline kärts-mürts ju eksju, eg ta oma arvamust endale ei jätnud, ta ikka ütles. Aga see moment, kui vanaisa õpetas mulle autosõitu. Mina olin roolis, vanaisa oli

kõrval ja vanaema istus taga. Oleks ta õpetanud! Piuksugi. Ta oli nii kuss. Vanaisa oli see, kes õpetas ja jumala rahulikult - „Oota nüüd sai natukene palju seda gaasi”. Tead sa.. ohh (ohkab ja muigab). Aii need olid head! Siis nagu vanaema jah suutis olla nagu vait, et ju ta nägi, et tüdruk kohe ikka põõsa ei sõida.

Intervjueerija: Et ta kaasa julges tulla!

Eine: JAH. Jumal hoia! Ja tead, seoses sellega, kuna vanaisa õpetas, mind nagu siksiga sõitma ja kui ma kutsekoolis käisin juba siis sõbrannal oli peika, kellel oli ka siks ja see kodu on mul ju paksu metsa sees. Kruusateed. Ma ei kujuta, et mis ta mõtles, võib-olla oh, et kas keegi oskab autot juhtida? Ma ütlesin: „MINA OSKAN (uhkel toonil)!”. Ja tead, kui ma panin kurat ma olin niikui Ott Tänak tead. „Piiuuu viuuu” (teeb ralliauto hääli). Autoomanik kõrval istus „eeee ohhoiohh” (teeb järgi autoomaniku hirmunud hääli). Mul oli iga kurv ja kruusaaug ju tee peal teada onju „piuuuu”(teeb jälle ralliauto hääli). Kurat, ma olin nii tegija eit, et täitsa lõpp. Ah olid ajad, olid ajad – nii tore. Vanaisa oli hea, õpetas mind autoga sõitma. See oli nii tore. Nii tore. See oli veel see pruun Žiguli ma mäletan.

Intervjueerija: Kuidas kooli ajal teised klassikaaslased sinusse suhtusid? Kas oli kiusamist ka?

Eine: No vaata tihtilugu on küsitud juba selle minu nime pärast, et kas narriti. Ütlen ausalt, et ma ei mäleta, et oleks narritud. Absoluutselt mitte. Noh ma mingi sihuke.. no priimus ma ei olnud ja ma ei olnud ka mingi sihuke kaheline. Ma olin jumala keskmine õpilane. Kõigiga sain läbi. Ma ei mäleta selliseid halbu asju ja just ma mõtlen seda Mustjala kooli, kuni see 8 klassi. Pärast ametikoolis seal oli juba... siis me olime ise suuremad juba ja seal samamoodi. Ma.. ei ei tule üldse sihukest asja ette nagu koolikius.

Intervjueerija: Mis sa arvad, kui palju on sul ema perest edasi kandunud mingeid iseloomuomadusi või mingeid asju, sest sind on kasvatatud ju rohkem isepoolse ema poolt?

Eine: Ma ei saa praegult muudmoodi seda aru, aga kuna mul hirmsasti meeldib teater ja kuna..see oli jälle mingi suvi. Vanaisaga koos, kas me tegime heina siis või. Siis ta küsis, et kas sulle meeldib esineda? Ma ütlesin: „Ja”. Häält mul oli, laulma mind alati pandi, jlg oli mul ka suht kerge, niiet tantsisin ka rahvatantsu kui oli vaja või üldse mingit liikumist. Siis ta küsis, et kas teatrit ka teen? Ma ütlesin, et teatrit meil pole olnud. Võib-olla mingi klassi näidend või niimoodi või jõulunäidend või, mis iganes. Ei meenu selliseid eredaid hetki põhikooli ajal. Selle peale, vanaema oli ka juures, jah vanaema oli juures, sest muidu poleks seda lõppu välja tulnud. Vanaisa ütles, et „mina omal ajal ikka käisin näiteringis ja tegin teatrit” ja ma küsisin siis, et „keda sa siis mängisid?”. Vanaisa lööb selja sirgu (Eine köhib hääle puhtaks) „Noh eks ikka esimesi armastajaid”. No tead see vanaema, see oleks nagu

kevadel ärkand siil olnud „psstsspsstssps” (toriseb valjult). Mul on silme ees kohe see vanaisa muie (Eine paiskab naerma), noh, et vanaema sihukesti hääli teeb. Tead sa, kus me naersime kahekesi ja vaata nüüd ma tunnen, et sealt on võib-olla tänu vanaisale see tulnud, sest nüüd ma saan aru, et Kaidi teeb ka teatrit, Mari-Liis on teinud (näitleja Paul Laasik on vanaisa Pauli abielu väline poeg), et see ei ole niisama järsku kuskilt tekkinud. Siin ma ei tea, et mul keegi niimoodi teeb, et kellegile meeldib. Järelikult see on siis ema poolt tulnud sealt. Sealt liini pidi. Sealt mere tagant. See huumor. Vot see on ka see naljasoon, mis ma tunnen, et kui ma tulen mandrile, kas Epu juures või Eva juures või kaksikutega koos, et see on kuidagi nii kuradi üks. Saad sa aru. Kuigi ma ei saaks öelda, et siin Saaremaal kõik nagu kivinägudega on, et üldse nagu nalja ei tee, aga vot seal on selles suhtes see veregrupp täiesti sama. Järelikult, ma pole enne selle peale mõelnud, aga mingi aeg ma nagu hakkasin mõtlema, et järelikult on see ikkagi mandrilt, sest noh kui sa mõtled, et on Paul on meil ju kuulus näitleja, et...jah järelikult on see mandrilt.

Intervjueerija: Kas sa nüüd hilisemas elus oled oma ema kohta uurinud?

Eine: Mmm Evaga koos olen siis ma olen ikka küsinud ja Eva on tihtilugu rääkinud ka seda kuidas nagu isa pärast seda nagu oli. Noh haigeks jäi ja kui ta teda siis seal Hiiul vaatamas käis ja..jah Eva on see infoallikas mulle nagu olnud, kes on nagu rääkinud. Ma näiteks seda tean, et Edale absoluutselt Saaremaa ei meeldi. Ta on siin paar korda käinud ja siis tal on väga halb. Võib-olla tänu minu emale, et niimoodi juhtus, et sellepärast ei meeldi Saaremaa. Ma ei tea, aga Evega ma olen..on olnud suvesi, kui ma olen ka Eve juures olnud, aga siis nad elasid kuskil Seljal ja siis ma olen selle Margusega seal mänginud ja Epu juures ma olen olnud, aga peamiselt on ikkagi Eva, kes on mind kantseldanud, et temaga on ikka rohkem, tädidest mõtlen, et suhtlen kõige rohkem, et tema on jah mulle rääkinud.

Intervjueerija: Kuidas sa piltidesse suhtud? Kas need on sinu jaoks tähtsad?

Eine: Ma ei ütleks, et tähtsad. Tähendab, et tähtis selles suhtes, et see on meenutus mingist teatud hetkest. Teatud ajal. Ta on nagu mingi tõestus, kui seda võib nii öelda, aga... ei ma ei suhtu nendesse negatiivselt. Piltidesse. Pärast ju hea vaadata, miuke sa kunagi välja nägid.

Intervjueerija: Kas sa hakkasid alguses ütlema, et ei ole tähtsad?

Eine: Ei no, selles mõttes, et ma ei pea ju alati kuskil pildi peal olema, et kui keegi kuskil teeb siis „Mina ka, mina ka!”. Ei pea. Aga samas, kui tehakse siis on pärast ju hea vaadata, et „ah ah, käisin seal, nemad olid ka, oh issand, kui vanaks nad on nüüd jäänud!”. Vaata selles

suhtes, et võtame naljaga.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et neid on meile vaja?

Eine: Fotosid?

Intervjueerija: Jah

Eine: Muidugi on. Nad on ajalugu. Nad on jäädvustus.

Intervjueerija: Kas sul on pilte emast ka?

Eine: On.

Intervjueerija: Kas need on kuidagi sinu jaoks erilisemad?

Eine: Ikka on. Mul on vist kaks ema albumit. Ühes on mingid tantsupeo pildid. Ta kunagi ju EPAs käis ju koolis ja ma arvan, et see oli mingi.. Ma ükspäev alles koristasin oma garderoobi ja leidsin sealt 69 aasta tantsu- laulupeo mingid rätikud ja embleemid. Ma mõtlesin „Issand jumal, AJALUGU!” Panin ilusti tagasi ja kenasti paigale. Samas ma ei tee ju nendega mitte midagi, aga ma tean ju, et need on ema omad. Noh, ma ei mäleta tast ju mitte midagi. Mida sai üks nelja kuune titt mäletada, aga ikkagi ta on ajalugu. Ta on minu ema omad. Vaata kui mind enam ei ole, eks siis minu lapsed ise otsustavad, mis nad nendega teevad, kas nad hoiavad alles või viskavad minema. Niikaua kui mina elan, mina ei viska neid minema. Iseasi, millal ma neid jälle vaatan eksju. Võib-olla kui järgmine kord koristama hakkan – „Ah need ka siin”. Aga vot näed, las nad olla ja albumiga samamoodi. Seal on need tantsupeo pildid sees ja siis ma vaatangi, et ah ah selline ta kunagi oli! Nii kena noor inimene!

Intervjueerija: Just tahtsingi küsida, et kui sa oma ema vaatad siis mida sa mõtled?

Eine: Milline ta praegu võiks olla? Milline vanaema ta võiks olla? Mis me kõik koos teeksime?

Intervjueerija: Kas sul on mingid fotod mida sa pead eriti kalliks?

Eine: Ma ei oska öelda. No eks ema-isa pildid, need on kõik nagu väga tähtsad. Vahet pole, mis situatsioonis nad üldse tehtud on. Minu jaoks on juba tähtis see, et nad mul olemas on, et kui ma tahan siis ma ikka vaatan. Midagigi on, sest ma tean noh, vanaema oli mul ju ema. Ma hüüdsin teda ju koguaeg emaks. Mul polnud kedagi teist. Kui ma läksin mandrile vanaema-vanaisa juurde siis jutu sees ikka ütlesid ju, et ema tegi nii ja naa, aga noh mõeldes siin seda Saaremaad ja siis ma mäletan, kui vanaisa ükskord ütles, kas sa ei tea, kes su ema on. Ma ütlesin selle peale, et „väga hästi tean.” Vanaema oli see, kes ütles, et ju sa ikka aru saad, et Manda ju teda kasvatab ja see on ju täitsa loogiline, et ta teda emaks hüüab, aga siis ma pärast seda, ma nii mäletan, et ma püüdsin seda nagu mitte teha. Noh ma ütlesin siis kas Mann või vanaema või midagi niimoodi. Ma ei öelnud siis tema kohta ema, sest ma sain aru, et ma sel momendil riivasin vanaisa tundeid. Vot ma tõesti ei mäleta, muidugi ma tean, kes ta oli. Ma

lihtsalt olin harjunud nii.

Intervjuerija: Aga sinust endast mingid fotod, mida sa pead eriti kalliks?

Eine: Üks pilt on, kus ma olen isaga pildi peal. Ma ei tea, kes selle siis nüüd teinud on. Seal istume kuidagi niimoodi, et nõjatame. Isa – suur mees on mu kõrval ja siis mina sihuke pisike täpp olen seal kõrval. See on mulle väga meeldinud. On üks pilt kus ma olen emaga koos. See on siis tehtud... Ma olen augustis sündinud, mis see võib siis olla kuskil... enne ema surma on see tehtud, kus ma olen tal süles. Vot just sihukesed pildid. Need mis on nagu pärast tulnud – igasugused klassipildid ja mis iganes noorusaja pildid, need nagu nii väga ei ole, aga just need, kus ma olen ema-isaga koos. See vähene aeg, mis mul on neid olnud, et need on sihukesed olulised minu jaoks.

Intervjuerija: Aga millistel pildidel sa tunned, et oled kõige ilusam?

Eine: Tead see on üks pilt, kus ma olen 5-aastane – valgete lokkide ja roosa kleidiga (hakkab naerma). See on see kõige ilusam pilt minu arust.

Intervjuerija: Miks sa arvad, et just see?

Eine: Ma ei tea. Nihuke süüta inimene seal pildi peal – ingli lokkidega. Ma ei ole niimoodi üldse mõelnud, et see või teine. Aga lihtsalt jah, sihuke lapse pilt. Kes millegile ei mõtle, millegi üle ei muretse, ta lihtsalt on.

Intervjuerija: Mis sinu arust teeb pildist hea pildi?

Eine: See hetk mis seal pildi peal on ja need inimesed, mis seal pildi peal on. See võib olla täiesti tuhm pilt. Mitte kõrge kvaliteediga ma mõtlen. Aga lihtsalt see hetk ja need inimesed, et on olemas. Ta on jäädvustatud. Need, kes teavad need teavad. Kes ei tea ja vaatavad, et see on lihtsalt mingi pilt – see on täitsa savi. See polegi nende jaoks. Ma arvan, et igalühel on sihukesed pildid, mis on neile olulised. No nüüd on vähem, aga vanasti ju oli, et kõik pandi paberile ja kui sa läksid kuskile külla siis vaatasid – lihtsalt lasid silma üle onju. Nende jaoks on need ju nii tähtsad. Saad aru, nende hetked on siin piltide peal ja nende inimesed, aga kui seal just ei olnud midagi sellist märkimisväärset mis su tähelepanu köitis siis sa lihtsalt vaatad, et ah ah mhm, kehitad õlgu, et.. aga see ongi, igal inimesel on ta enda oma hetke inimene.

Intervjuerija: Aga nüüd, kas sulle meeldib vaadata ka vööraid pilte?

Eine: Ja, ma vaatan neid, aga praegult tehakse lihtsalt mingi klõps kuskil ära onju. Näidatakse sulle lihtsalt mingit inimest, et seal võib-olla ei olegi nagu seda mõtet nii palju sees. Lihtsalt on tehtud mingi... möödaminnes mingi klõps. Aga samas kui seal on midagi... ma ei oskagi öelda, mis seal siis teistmoodi peaks olema, mis mind tõesti köidaks. See nõuab juba

süvenemist, kui sa lähed ja võtad, et „Nüüd ma vaatan mis seal on.” Täpsemalt.

Intervjuerija: Kas sinu jaoks on huvitav vaadata mingist erinevast ajastust pilte, et sa vaatad mingeid riideid või..

Eine: No eks need riided jäävad silma, kui on mingid 50.ndate pilt vaata, aga siis võib-olla tõesti vaatad juba soenguid, pilte üldse, mis on ümber taustal, et see võib-olla on huvitavam. Vaata praegult ka palju öeldakse, et ärge pildistage inimesi, vaid pildistage just nagu asju või lihtsalt olu, sest et mida aeg edasi siis on huvitavam neid vaadata. Inimesed ju kaovad eks, aga need asjad ju jäävad. Kasvõi näiteks pildista siis näiteks 60-ndatel, 50-ndatel kodu siis sa näed ju mis seal on sel hetkel olnud. Hoopistükis teine asi. Nagu praegugi pildista siis inimest või pildista siis elu-olu või.. minu arust see elu-olu on palju huvitavam, mis su ümber on olnud.

Intervjuerija: Kuidas sa ilu tunnetad? Mis või kes on sinu jaoks ilus?

Eine: Issand jumalukene. Mis on ilu? Praegult vaatad aknast õue – ilm on ilus (hakkab naerma), päike paistab eksju. Vaata inimese ilu, see juba peale vaadates on ainult see väline ilu, aga tihtilugu on ju inimeses ikkagi see sisemine ilu, aga see ju peale vaadates kohe ju välja ei paista. Selle jaoks on vaja inimest tundma õppida, et seda sisemist ilu näha. Niiet see ilu on ju kõik see, mida sa nagu peale vaadates salvestad. Aga kas see üldse tähtis on? Sisemine ilu on ju palju ilusam või tähtsam.

Intervjuerija: Kuidas sa enda juures tunned - kas sa oled ilus?

Eine: Ei inetu ma pole. Keegi kunagi sandisti pole midagi ütlenud väljanägemise kohta mulle. Ju ma siis kehva pole.

Intervjuerija: Kas sa oled tundnud, et see tunne on koguaeg sama olnud?

Eine: Läbi elu?

Intervjuerija: Jah või on see muutunud mingi hetk?

Eine: No eks ta nüüd hakkab muidugi muutuma. Pole ju enam rõõmus ja roosa, aga ei sellega tuleb lihtsalt leppida. Sinna ei ole mitte midagi parata.

Intervjuerija: Mis hetkest sa või miks sa tunned, et see muutub?

Eine: Esimeste hallide juustekarvadega ja kortside tekkimisega. Ei tasu seda üldse tegelikult nii trastiliselt võtta jumalukene küll. Pole häda midagi. Vaata ma mäletan kui sai veel kuskil niimoodi, no 20. vist veel ei olnud. Vaatasin piltide pealt nii meesterahvaid... eriti just meesterahvaid, kes olid. Mis ma võin nüüd vanuse kohta öelda, ütleme nii, et 40 või? Ütleme, et väga soliidseid näevad välja. Mitte vanad, aga soliidseid ja kuidagi see ka praegu ma vaatan, et näiteks kui on see sama mees on mingi 20-aastane ja siis näiteks 40-aastane ja siis ikkagi see 40-aastane on soliidne, aga see 20-aastane see on sihuke nagamann. Nagu kuidagi see

40ne aastane on kõige parem iga. Naised samamoodi. Vist.

Intervjueerija: Nii et meeste puhul sa arvad, et nad muutuvad ajaga ilusamaks?

Eine: Just, just.

Intervjueerija: Ja naistega on samamoodi?

Eine: Jah, jah. Täpselt.

Intervjueerija: Nii et sa võid öelda, et sa oled tegelikult ilusam?

Eine: No jah võib-olla, et kortsud hakkavad ka vaikselt rohkem meeltemööda olema, ütleme nii, et ikkagi kaunistavad. Mitte ei muuda sind inetumaks.

Intervjueerija: Aga mingi hetk sa tundsid, et need muudavad su inetumaks?

Eine: Jah, jah. Aga see ajaga muutub.

Intervjueerija: Miks see arvamus muutus?

Eine: See tuleb lihtsalt aastate ja ajaga. Kui sa saad aru, et noh – see on ju paratamatus ja sa peadki hakkama neid kordse täpselt samamoodi võtma, et nad on ilusad. Mitte nii, et „Oh issakene, nüüd on jälle päevake surmale lähemale.” Nagu mul vanaema rääkis, et tuleks aga rutem. Tuleb nagunii. Aga lihtsalt tuleb nautida hetke.

Intervjueerija: Mis on sinu jaoks fotogeeniline ja mittefotogeeniline? Kas see on seotud iluga?

Eine: (mõtleb natukene) Tegelikult ei ole ju. Vaata, issand jumal alles hiljuti oli siin ühest vanaprouast. Üks naine tegi ju oma emast pilte. Tegelikult kui sa kohe peale vaatad siis see naine ei ole üldse ilus, aga tegelikult kui sa hakkasid neid pilte vaatama siis need olid ikka niivõrd ilusad pildid! Sellest vanemast daamist. Kõik need kortsud, kõik kurrud – tegelikult oli jumala ilus, aga kui sa niimoodi vilksamisi vaatad siis mõtled, et issand jumalukene! Issand miuke naine! Aga hakka nagu süvenema, JUMALA LAHE! Eksole! See kõik on nii, et kuidas sa just mõtled. Mingi moment. See ei ole ilu tegelikult, mis on fotogeeniline. See võib olla teinekord täiesti... ma ei teagi, mis asi.

Intervjueerija: Kui sa saaksid enda juures midagi muuta siis mis see oleks?

Eine: Võiks nagu julgeda teinekord ütelda rohkem halvasti (rääkisime ennist, et ta ei suuda inimestele midagi halba öelda). Ei tasu nagu sihuke leebeke olla. No teinekord tuleb sihuke tunne tõesti. Lihtsalt, et sa näed ja sa ei mürista, et võiks nagu teha suu lahti ja öelda, aga siis ma mõtlen, et mis sest muutub. Mis ma end vihastan. Vaata Ita Everi kuldsed sõnad, kellel täna sünnipäev on „Ära vihasta, ainult imesta!”. Eks tõesti noh, miks ma pean ennast üles keerama, närvirakke kulutama. Tõesti noh, võib-olla on niimoodi kergem. Ma ei tea. Kui sa hakkad ennast iga asja peale üles kruttima. Kindlasti on ilmas sihukesi inimesi, kes kohe nagu tahavad niimoodi aga no las nad teevad! Ma ei pea see olema. Niiet, ma ei tea kas see on

väga suur soov öelda kellelegi sandisti, aga teinekord nagu võiks, aga siis ma tõesti mõtlen, et aga milleks? Niiet, ma olen leppinud olla selline nagu ma olen. Mis ma nüüd enam hakkann ennast muutma! Issand jumal, pool elu elatud!

Intervjuueerija: Aga pool veel ees, nii et...

Eine: Jah saan veel natukene ennast kasvatada. Tahtejõudu.

Intervjuueerija: Aga kas vananemine on sinu jaoks positiivse või negatiivse tähendusega?

Eine: Ma niimoodi pole mõelnud kas positiivne või negatiivne. Ma olen seda võtnud kui paratamatust. Jumala õnn, et ma saan vanaks! Kui ma mõtlen praegult oma ema-isa peale, kes jäid igavesti nooreks. Ma olen nad mõlemad üle elanud. Tugevalt. Ema elu juba poole rohkem. Isa juba ka varsti, et see on väga suur õnn saada vanaks.

Intervjuueerija: Millised positiivsed ja negatiivsed omadused sa oskad välja tuua?

Eine: Vaata positiivne on juba see, kui nooremad hakkavad juba... Kõik käib ringi nagu öeldakse. Kui ise noorem olid siis vaatasid mõne vanainimese peale kui ta tegi midagi kentsakat siis mõtlesin, et „Tead, vana inimene!” (lööb justkui käega). Vot nüüd see on just positiivne mu enda puhul, kui nooremad vaatavad ja ma teen nende jaoks midagi tavatut või ütleb, et „Vanainimene” – see on jumala positiivne, ma võin varsti teha sihukesi lollusi. Mulle antakse kõik andeks! See on väga positiivne ma leian! Negatiivne on ainult, et luudkondid hakkavad kangeks minema. Ei julge enam, mitte, et ei julge, aga ei saa enam nii kõrgele ja kaugele hüpata kui tahad. Aga ei ole siin muud negatiivset mitte midagi.

Intervjuueerija: Kas siis vananemine teeb ilusamaks, koledamaks või otseselt mitte kumbagi?

Eine: (ohkab) Praegult ma ei tunne, et vananemine mind koledamaks teeb, aga võib-olla 30-aasta pärast kui ma olen veel rohkem krimpsus. Võib-olla siis ma mõtlen küll, et ma olen ikka täitsa kole. Aga praegult... ei ei ma ei usu tegelikult seda. Miks ma pean endal psühhilise trauma tekitama sellega? Kui ma hakkann nüüd mõtlema, et issand jumal. Miuke ma ikka 80-aasta pärast olen? Selline krimpsuhunnik. Olen siis olen noh! Issakene küll.

Intervjuueerija: Aga kelle jaoks sa tunned, et sa pead olema ilus?

Eine: (ohkab) Ma ei tea. Mitte kellegi jaoks tegelikult. Ma ei saa isegi öelda, et laste jaoks, sest Mahe-Liis ükskord tuli koolist koju. Ma ei tea kas neil oli loodusõpetuse tund vanaduse teemal, igal juhul ta ütles seda, et te olete nagu kõige vanemad lapsevanemad meie klassis. Teiste emad-isad on kõik nagu nooremad. Ma ütlesin „Ja, ma täitsa usun seda, et aga kas see on probleem sinu jaoks?” „Ei ole” ütles õpetaja. Ma ütlesin, et „No siis on hästi!” See nagu ka ei ole enam mingi näitaja, et ma nagu laste pärast pean hea välja nägema. Nad teavad seda, sest et kohe tuleb vastupidine näide. Mahe-Liisil oli olnud klassiõhtu ja siis nad olid mänginud mingit mängu ja oli olnud küsimus, et kui te tahaksite ära vahetada oma vanemaid

ühe oma klassikaaslase vanematega siis kelle vanematega sa tahaksid enda omasid ära vahetada? Mahe-Liis ütles, et „Kõik näitasid meie peale!” Siis ma ütlesin Jaanusele „Ah ah” või tuleb just võtta kui väikest hoiatust, punast tuld, et me vist nagu ei ole midagi õieti teinud. Comsi comsa. Noh jah vaata siit tuleb see, et on staaži rohkem kui teistel noorematel vanematel eksju. See, et me oleme nagu vanad. See oli kole sõna praegult. Vanemad. Aga, ei jah see tuleb mis tuleb. Ei tasu mõelda sellise asja peale nagu vanadus iga päev.

Intervjueerija: Kas sa tunnend, et väljaspoolt inimesed on seda välja toonud või on seda...

Eine: Mkm, tead teinekord ma olen seda tundnud siis kui on need lastevanemate koosolekud ja siis kui sa kuulad neid nooremaid emasid. No ütleme ikkagi nii, et maakoht on nagu selles suhtes parem, et meil mingeid pseudoprobleeme... no totaalselt tühjast asjast tehakse nagu mingi suur küsimus, nagu nii väga ei ole, aga teinekord on mingeid sihukesi nüansse, et ma mõtlen, et (ohkab) „Tule taevas appi!”. Vot siis ma tunnen, et need mu elatud aastad nagu loevad. Kui ma kuulen endast paarkümmend aastat nooremaid emasid. Aga, mis sa teed, nad kasvavad ka suureks ükskord, ütleme niimoodi. Siis ma jah olen teinekord tundnud, et ma olen ikka vist natukene vanem kui nemad. Aga see ei häiri. Absoluutselt ei häiri, et ma nüüd tunnen, et ma olen issakene küll, millegist täiesti valesti aru saanud. Ma arvan, et ma ei ole valesti aru saanud. Lihtsalt veidike aastaid mahub minu ja nende teiste emade vahele. Muud mitte midagi.

Intervjueerija: Kas sinu jaoks on oluline vananemist pidurdada?

Eine: Mkm, issakene seda näeb ju siin telekast küll ja veel, kes on seda püüdnud. Issand, kui õudsad nad välja näevad. Mkm. Vananeda peab ka oskama täiesti soliidset ja väarikalt. Teinekord vaatad mingit halli härrasmeest – issand, kui ilus! Täitsa tõsiselt. Vaatad ju neid.. Noh vaata, sa oled nii noor, aga siis kui Eesti piir lahti läks ja siia hakkasid tulema need Soome pensionärid Saaremaa spaasse oma tervist ravima. Issand siis oli ju kohe näha Kuressaare linna tänavatel, millised on Soome pensionärid ja millised on meie omad. Meie memmedel olid rätikud niimoodi peas ja siis olid mingid ühesugused kõik need mantlid olid seljas. Siis tuli see Soome mutt tähtsalt fa fa faa, lokid ja härrasmehed seljad sirgus ja hall ja võib-olla väike habe on ees. Jumal kui lahedad ja ilusad. No tõesti ilusad olid. Nüüd on nagu meie härrasmehed ka selliseks muutunud, et on on. Tegelikult on nii, et mõnda teeb hall pea ja need hallid lokid vanematel prouadel õudsalt ilusaks. Hoopis teise pilguga. Võib-olla jah, et siis kui olid ise noor siis vaatasid, et issand jumal mihukene „täitsa rauk”. Ajaga kõik muutub. Sa jõuad ju ise koguaeg sellele eale lähemale, saad aru, et selline näed sa ise ka ükskord välja ja jumal tänatud, kui sa näeks, onju. Et sa ei oleks selline abitu ja endaga hakkama ei saa – vot see on kõige hullem. Seda ma võib-olla tahan, et ikka ise saaks

hakkama endaga.

Intervjueerija: Mida sa arvad ilusüstidest ja enese tuunimisest kasvõi meigi näol?

Eine: Issand, ma olen väga nigel meikija. See on ka sellest lapsepõlvest. Mulle ei olnud väga... oota ma mõtlen korra, millal ma ostsin endale esimese meigi asja. Ma käisin siis ametikoolis ja olin siis mingi 17-18. Enne seda mul ei olnud mitte ühtegi meikimise asja. Kõik oli loomulik ilu. Selle kohta ütles mu vanaema, kõrvarõngaste kohta ütles, et issand jumal, see on ju rippuv ilu. Kui on ikka naturaalne siis on naturaalne ja ma ei viitsi end meikida. Nii harvad hetked, kui ma teinekord ennast meigin siis ripsmeid värvin. Õhtul, mis sa arvad, et tuleb meelde, et meik maha võtta? Hõõrun silmi ja siis vaatan, et issand panda vaatab vastu „Õigus, mul olid ju täna ripsmed värvitud!” – ma olen väga nigel meikija. Ilusüstide kohta ma ei tea ka. Ma ei ole nende peale mõelnud. Samas kui ma näen kuidas mõni on nendega üle pakkunud siis ma arvan küll, et parem olgu olemata. Ma ei tea – kes tahab, tehku.

Intervjueerija: Kui sa meigid, kas sa tunned, et see annab sulle enesekindlust juurde?

Eine: Kas enesekindlust, aga võib-olla siis mingi... Vot jah võta kinni, miks. Võib-olla sellepärast, et siis ma näen natukene kärtsum välja, muidu ma olen nii hale. Teeme ikka musi punaseks siis on ikka natukene kärtsum. Ma olen väga nigel meikija. Väga, väga nigel. Teinekord kuskile välja lähed siis ikka teed silmad pähe ja suu punaseks. Aga, et koguaeg nüüd.. issand, et ma lähen täna Orissaare poodi „Oota mul läheb natukene aega” pfff (teeb justkui nalja selle üle). Puhtad püksid jalga ja minek! Selle kohta on hea ütlemine, et kes ei tunne mind, see ei tunne ja kes mind tunneb, noh see teab, et mul on ka paremaid riideid! Kõik.

Intervjueerija: Kas sa ise ei tee selleks midagi, et kortsukesi vältida või kuidagi pidurdada?

Eine: No muidugi ikkagi ma siis mõnikord kreemi panen. Ütleme nii, et... Ma olen ju nii elus näide. Ostan ooo reklaam tuleb, mis tõmbab kortsud nii, et niikui paned nii oled kohe kui tite tagumik onju. Nii, noh ütleme nii, et nädala suudan panna. Siis vajub ära – võib-olla vanadus, ei tea. Aga võib-olla näen, et tulemust ei tule (hakkab naerma). Unub. Siis vaatan „Ohhoo jälle uus kreem!”. Noh võib-olla ostan võib-olla ei osta. Tihtilugu on nii, et ma ei tea. Mulle eelmine aasta sünnipäevaks kingiti mingi porgandi õli. Vot seda ma olen suutnud praegult järjepidevalt nagu näole panna igal hommikul. See ei ole veel ära unund. Kas tulemust on, muidugi mitte, aga visadus viib sihile! Ma ei jäta jonna ka enne kui otsas on. Ma tahan vaadata. Aga ei, issakene ma arvan, et kõik need ilu asjad on tegelikult enesepettus. Võib-olla mõni väidab vastupidist. Ma ei tea. Ma ei hakka talle üldse vastu vaidlema. Võib-olla lihtsalt on kahe kõrva vahel kõik kinni, et mõni mõtleb. „Issand jumal mul ei olegi nii palju kortse

enam!” (teeb justkui näeks ennast peeglist) „Ei ole tõesti enam jah.” Kui pole siis pole. Las olla. Mätsi edasi.

Intervjuuerija: Kas sulle pildistamine meeldib ja pildi peal olemine?

Eine: Ära ei jookse, ütleme nii. Mõtlengi, et kui mul oli ametikooli kokkutulek hiljuti ja siis kahe suure sõbrannaga, kellega ma kunagi olin nagu sukk ja saabas kolmekesi. „Oh teeme pilti ka!” (teeb läbi situatsiooni) „Muidugi teeme pilti ka, kes siis pilti ei tee nüüd – 5-aastat pole näinud!” Muidugi. Mitte, et „Oh ma olen vana nüüd, pole vaja, pole vaja!” Sihukest asja ei ole. Ma pildi pealt ära ei jookse, aga samas, et ohh... noh kui keegi kuskil teeb siis ma peale ka kohe ei jookse, kui kutsutakse viisakalt lähen. Aga nii et „Ei ole vaja, ei ole vaja!” mkm. Nii et ma suhtun fotodesse positiivselt.

Intervjuuerija: Aga kas sulle endale meeldib pildistada?

Eine: Ma ei tea. Ei ma teen selle klõpsu ära, kui ma näen mingit kihvti situatsiooni, aga ma ei ole üldse kindel, et see pilt on pärast kena. Või kuidas ma ütlen, et võib-olla mul ei ole silma selle jaoks. Lihtsalt kui ma teen tüdruk näiteks kirjutab - teen klõpsu. Pärast vaatan, et nii kenasti sa kirjutasid siin pildi peal.

Intervjuuerija: Mis teeb pildi ilusaks? Jõuame tagasi selle küsimuse juurde.

Eine: Esiteks, et on näha, et on ikkagi inimene peal. Mitte täiesti udukogu (hakkab naerma). Ja jah, pigem see, et on pilt selge, aga samas vaata ma juba enne ütlesin, et isegi see pilt võib olla udukogu, aga see inimene ja see hetk on seal peal tähtis eksju. Et jah, just selle hetke jäädvustamine. Võib-olla on see see, et kui mina teen siis ma tahan, et see pilt oleks selge. Aga kui keegi teine on teinud. Ma ei hakka ju teda arvustama, et „Issand jumal, vaat mis pildi sa tegid! Selgemat ei saand siis teha ve?” Aga jah ma ei ütleks, et ma oleks väga usin pildi tegija või väga hea pildi tegija. Ma olen sihuke klõpsutaja võib-olla.

Intervjuuerija: Kas sa teed palju pilte?

Eine: Ei tee. Ma teinekord täitsa unustan, et see telefon mul taskus on, et ohh oleks tegelikult ju võinud ikka pildi teha. Selles suhtes näiteks Jaanus on sihukene, et see klõpsutab igat asja. Absoluutselt. Nii kui midagi ette jääb, kohe klõps. Ma mõtlen, et teinekord võiks nagu vähem teha, aga ju siis see on tema jaoks oluline. Minu jaoks on võib-olla tühi-tähi, aga tema jaoks on... Vot see on jälle kuidas kellegile. Siin ei saa nagu ühte patta panna. Sellepärast mulle nagu täitsa meeldib, kui Emily teinekord käib selle kaameraga. Tihtilugu ta ütleb, et „Ma lähen korra põllu peale, et lähen teen pilte.” Mingu. Äkki niimoodi õpib. Onju. Kui mul endal silma ei ole siis äkki tüdrukul on silma selle jaoks. Las teeb ja harjutab. Pole ju vanad ajad, et oh issakene, et vaja paberile pärast panna ja ilmutada. Kui ei meeldi, kustutad ära. Praegu on

see ju nii lihtne.

Intervjueerija: Kas sulle meeldib ka iseennast lasta pildistada, üksinda?

Eine: Ma ei ütleks, et ma väga negatiivselt sellesse suhtun. Ei, ma ei suhtu sellesse negatiivselt.

Intervjueerija: Kas sa tunned ennast kaamera ees mugavalt? Eine: Teinekord kui mul ikka väga nagu määrdunud riided ja... noh ütleme nii, et otse kartulipõllult tulen ja siis Jaanus teeb pilti. Siis ma ütlen, et „Kurat, vaata mis mul seljas on, pole vaja praegult teha!” Võib-olla siis. Samas, see võib-olla on sihuke lihtsalt hetkel selline tunne, et pole vaja. No tegelikult jummalukene – töönimene. Mustade riietega, tee kui tahad onju. Aga noh see on kõik kuidas kunagi... me oleme naisterahvad. Meie meeleolud muutuvad väga tihti.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et sa pead kuidagi kaamera ees olema või midagi muutma enda juures?

Eine: Mkm. Siis kui Greete ütleb „Mine sinna ja vaata sinna” siis ma lähen ja teen. Aga kui mind keegi lihtsalt pildistab siis ma lihtsalt olen. Muidugi peab vaatama sinna, kus see linnuke lendab. Noh niimoodi, et vaatad otse.

Intervjueerija: Kumb sulle rohkem meeldib kas see kui sind juhendatakse või see kui sa saad olla nii nagu sa oled?

Eine: See nagu sina praegult teed – mingid kunstfotod. Siis sa ju juhendad. Kui sa teed tavaliselt mingi... lihtsalt mingi situatsioon on ja tehakse pilti, siis sa ju.. ma ei tea ma võin vaadata ka täiesti külje peale või kui ta just ütleb mulle, et „Kuule vaata siia poole!” siis ma vaatan sennapoole. Muidu ma võin täitsa lilli ja liblikaid ka vaadata ja taevasse.

Intervjueerija: Kummad pildid sulle endale rohkem meeldivad?

Eine: Pigem sellised, mis ei ole sihukesed poosi pildid.

Intervjueerija: Mis ei ole sätitud vaid sellised dokumenteerivad?

Eine: Nagu sinagi enne ütlesid, et sätitud küll aga lihtsalt ma ei ole nagu niimoodi vaid ma võingi kuskile üle õla vaadata maha. Vaata taevasse või vaata seda lille seal või vaata kuskil kus liblikas lendab. Mitte just objektiiv.

Intervjueerija: Mis sa arvad, mis või kes ja kas mõjutab meie enesetunnetust? Kuidas sina ennast oma kehas tunned?

Eine: Ma pole oma keha üle tegelikult kunagi pole probleemi olnud, et „Issake, küll ma olen paks või midagi.” Ma olen suutnud võtta ennast nii nagu ma olen. Ma mingit välis survet pole tundnud. Et ma pean nüüd kellegi või millegi pärast pingutama. Selles suhtes, et ma ei ole nüüd mõelnud küll kunagi selle peale, et ma pean nüüd alla võtma või et nüüd kuidagi nagu

kenam ja parem välja näha. Ma ei tea, ma olen vist suutnud niimoodi võtta, et olen nagu olen.

Intervjueerija: Kui palju erineb tänapäeva pildistamine sellest, mida sa mäletad oma lapsepõlvest?

Eine: No tänapäeval ongi neid „klõpsusi” nagu öeldakse palju rohkem. Lapsepõlves kui pildistati siis ikkagi sätiti. Vaata, et iga pilt oli arvel. See oli film. Film maksis raha. Iga pilt pidi tulema ilus, sest see läks ju paberile onju. Aga praegult lihtsalt „Ahh siit sa oled nii udune” – teed klõps ja kohe on prügikastis onju. Vanasti pilte rohkem sätiti.

Intervjueerija: Ilus tähendaski seda sätitud pilti?

Eine: Jah, ma arvan küll. Isegi seltskonnas kui mingid pulmapildid või midagi kuskilt, noh mingi seltskond laua taga ikkagi sa tegid nagu kindlalt niimoodi, mitte, et möödaminnes teed 10 kaadrit järjest või mis iganes särivõte või mis iganes asjad, ma polegi üldse kursis, et siis oli jah seda sättimist nagu rohkem. Ma mäletaks nagu sihukest asja.

Intervjueerija: Mis aitab sul end kaamera ees mugavamalt tunda?

Eine: Ma pole selle peale mõelnud, et ma pean mugavalt tundma.

Intervjueerija: Kui sa lähed pildistama, kas sa teed midagi selleks..

Eine: Aa no jah kui ma lähen näiteks kuskile pildistama ekstra selle jaoks siis muidugi paned ikka kenad riided selga, musi punaseks ja võib-olla ka silmad värvid ära. Siis küll kui ma lähen selle jaoks. Ma mõtlen just seda kui koolis käisin ja läksin fotoateljeesse pildistama. Siis ikka paremad riided panid selga ja soenks nagu pähe ja muidugi siis.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et need tegevused aitavad sul end mugavamalt tundma panna?

Eine: Kui sa nii ütled.

Intervjueerija: Või on see midagi mis on sinuga vanast ajast lihtsalt kaasa tulnud?

Eine: Elementaarne, kui sa ikka pildi peale lähed siis sa pead ikka nagu kena välja nägema. Ma räägin, et see on mitte iga pilt. Absoluutselt. Kui ma jah lähen välja, kus ma tean mind espetsiaalselt pildistatakse võib-olla siis ma panen – sätin ennast kuidagi. Aga kui ma lähen kuskile seltskonda ja seal võib-olla tehakse see pilt, ei siis ma ei tunne, et ma pean nüüd nagu kuidagi sättima ja olema. On nagu on.

Intervjueerija: Kas on midagi, mida ei tohiks pildistada?

Eine: Ma ei tea. Mulle tuleb sellega kohe see meelde, et matuste pildidel tehti ju mitte ainult nagu noh elavatest, vaid ka nendest kirstus olevatest lahkujatest tehti ju suuri portreepilte. No

ma ei tea. Kas on vaja.

Intervjuerija: Kas sa oled kunagi lasknud akti endast pildistada?

Eine: Eih, mkm.

Intervjuerija: Kas see on midagi, mida sa tunned, et ei ole sünnis?

Eine: Võib-olla see ongi, et see on vat niivõrd isiklik. Niivõrd isiklik asi, et sellepärast ma ei ole nagu lasknud. Jah, just täpselt. Midagi võiks nagu jääda omale. Ma arvan.

Intervjuerija: Aga selle pildi saad ju ka omale.

Eine: Ma ei tea. Kuidagi võõras minu jaoks.

Intervjuerija: Kas see ei ole kuidagi seotud sellega, et sa häbeneksid oma keha?

Eine: Ei tea, ei ütleks. Ei ole sellega seoses. Aga jah lihtsalt võib-olla tunneks ennast veidike ebamugavalt. Ma pole mõelnud selle peale.

Intervjuerija: Kas sa arvad, et on oluline, kes pilti teeb? Kas see mõjutab kuidagi sinu olemist?

Eine: Ma ei usu seda.

Intervjuerija: Kas see, et fotograafiks olen mina paneb sind kuidagi mugavamalt tundma või vastupidi?

Eine: Vaata see, kes oskab pilti teha see oskab nagu.. nagu sa seal enne sättisid – vaata sinna, ole seal, mine sinna, kükita, seisa püsti, rind ette, õlg taha (hakkab naerma). Oskab sättida. Siis kui keegi suvaline teeb siis sa võid kõssis ka selle pildi peal olla ega ta ei ütle sulle seda kuidas sa olema pead. Sa lihtsalt oled. Ma ei ütleks seda, et mugav oleks, et mugavus midagi nagu on määrav. Lihtsalt see kes teab kuidas pilti teha, see oskab nagu sind sättida rohkem, kui mingi suvaline inimene. Siis sa vaatad ise kuidas sul hea on. „Teeme pilti ka” – noh siis lähed lihtsalt ja kuidagi oled. Oma arust oled kenasti. Pärast vaatad küll, et issand jumal küll! Aga noh siis on juba pilt tehtud.

Intervjuerija: Mis siis selle pildi koledaks teeb?

Eine: See võib olla mingi täiesti mõttetu asi ja see võib olla hoopis.. noh sa ei pruugi seda üldsegi tõsiselt võtta. Vaatad, et oh issakene, et näe krae on kortsus või täiesti mõttetu asi.

Intervjuerija: Nüüd kui ma teen sinust homme ühe portree, siis millist kuvandit sa tahaksid endast portreel näidata järgnevatele põlvkondadele?

Eine: Ma ei tea kas seda pildi peale saab üldse panna, aga sa võib-olla oskad panna. Sihukene asi on – kas seda pildist pärast välja loeb? See milline sa oled olnud, seda teavad su lähedased ja seda teavad su lapsed. Ma võin ju seal pildi peal teha kurja nägu, aga pärast lapsed ja kõik kes mind tunnevad ütlevad, et issand jumal „Ta pole ju üldse sihuke, ta on ju hoopistükki teistsugune!” Nii et ma arvan, et seal pildi peal ma pean olema lihtsalt mina ise.

Kõik, kes mind tunnevad, need teavad miuke ma olen ja kes mind ei tunne – täitsa ükstas kõik! Need vaatavadki selle pildi järgi, et täitsa okei eit! Nii et ma ei oska öelda, milline.. ma ei saa seal pildi peal teha head nägu kui ma sisimas olen võib-olla kuri inimene ja kõik seda teavad. Siis ma ju ei ole realistlik seal pildi peal. Ma pean olema lihtsalt mina ise, sest kõik teavad miuke ma tegelikult olen. Ma arvan nii. Jah, kui on mõni... Kui ma vaatan mõnda pilti, ma ei tunne absoluutselt seda inimest. Vot siis ongi nii, et issand kui ilusad sinised ja lahked silmad tal on, aga võib-olla see just on siis see moment mis on seal pildi peal tal, tegelikult on vana nõid. Ma ei tea ju, et see pilt on nagu eksitav sel juhul. Pildi pealt paistab hea inimne tegelikult ei ole üldse nii hea iseloom tal. Nii et sina tee minust lihtsalt realistlik pilt.

Intervjueerija: Sina jää siis iseendaks.

Eine: Mina jään iseendaks.

Lisa 9.2 Fotod

Lisa 9.3 Jätküküsimused

Intervjueerija: Kuidas sa tunned ennast peale pildistamist?

Eine: Normaalselt.

Intervjueerija: Kuidas sulle kogu see protsess tundus või mis mulje ta sulle jättis?

Eine: Ütleme nii et huvitav. Mitte igal juhul ebameeldivat tunnet ei jätnud.

Intervjueerija: Kuidas sa ennast enne pildistamist tundsid?

Eine: Ma ei pabistanud küll, mismoodi ja kuidas. Lihtsalt olin.

Intervjueerija: Pildistamise ajal ei tundnud ka ennast kuidagi teistmoodi?

Eine: Mkm

Intervjueerija: Kas sa arvad, et see eelmisel päeval olnud vestlus muutis midagi?

Eine: Ei, ma ei usu. Kas peaks?

Intervjueerija: Kuidas sa ise tunned?

Eine: Ei, ei.

Intervjueerija: Kas see aitas minuga kuidagi paremini kontakti saada?

Eine: Ebamugavust sa mulle ei tekitanud ja vaevalt, et ta midagi muutnud on, sellepärast, et vaevalt ma nüüd enda mõtteid olen nüüd sellepärast muutnud. Need on minu mõtted ja neid ma väljendasin nagu hetkel siis sinuga. Aga ei, ei. Minu arust on kõik okei

Intervjueerija: Kas sa ei pea vestlust oluliseks osaks pildistamise juures?

Eine: Miks mitte, see on ju kena.

Intervjueeritav: Kas sa arvad, et see muudab inimest enesekindlamaks?

Eine: Eks ta veidikene kaasa kindlasti aitab. Ma arvan. Kui inimesel on enne seda pinged peal ja ta mõtleb, et oh jah. Mis moodi ja kuidas küll. Eks see vestlus kindlasti aitab veidikene seda pinget langetada ja mugavamalt ennast seal kaamera ees tunda. Ma ei usu jah, et see negatiivselt mõjub.

Intervjueerija: Kas ma oleksin saanud pildistamist kuidagi mugavamaks muuta?

Eine: Vaata see on nüüd nii, et kui see oleks mul juba 11. fotograaf, kes mind sätib ja ütleb mis moodi. Siis ma võib-olla oskan öelda. Aga kuna sa oled mul üks ja ainuke, siis sa tegid kõik väga hästi.

Lisa 10. “Jaanus”

Lisa 10.1 Intervjuu

Intervjueerija: Sa oled 4 lapse isa ja 2 on veel kodus. Räägi kuidas sa oled muutunud selle ajaga, kui sul lapsed tulid?

Jaanus: Ma ei oska seda seletada, aga muutunud olen kindlasti. Pead rohkem teistega arvestama. Viimaste lastega on hoopis lihtsam, siis oled hoopis nagu, ma ei tea...kogenum.

Intervjueerija: Kas see... ma väga vähe tean su tervislikust seisundist, aga sa ise ütlesid ka, et sul on tervis korrast ära. Kas see on muutnud sinu ellusuhtumist?

Jaanus: Kindlasti.

Intervjueerija: Kuidas?

Jaanus: Nh ellu, võib-olla surma ka.

Intervjueerija: Kas sa kardad surma?

Jaanus: No mis ma tast ikka kardan?

Intervjueerija: Kas sa oled kunagi kartnud surma rohkem?

Jaanus: Pole kunagi mõelnud selle peale. Pole siukeseid situatsioone varem olnud ka. No näiteks eelviimane kord käisin haiglas (ohkab). Arst tuleb ja küsib kas selg valutab. Ma ütlesin, et „vahest ikka valutab”. Siis ta ütles, et see haigus on progresseerunud, et see ravi enam ei aita ja siis ma ütlesin, et mul põlved on viimasel ajal vähe haiged. Ta vaatab arvutis – ma enne seda käisin eelmine kord kompuutrit tegemas, ta läheb vaatab arvutist üle need asjad. Siis ta tahtis kohe mind tegelikult, kuskile teise haiglasse panna, et kiiresti teised uuringud saaks teha. No siis ta läks niikui neid andmeid üle vaatama. Tuleb tagasi ja „ah valehäire” (paus). Täitsa pekkis. Hirmutas mind nõnda ära onju. Noh, mis. Hakkasin pärast mõtlema, et tegelikult niikui hea, sa pead arvestama sellega, et sa varsti viskad lusika nurka. Niikui treenivad sind sellega.

Intervjueerija: Valehäire. Mis siis oli? Ei olnudki midagi nii hullu?

Jaanus: Ei olnudki midagi nii hullu, jah. Nüüd seekord käisin siis võeti proove. Neid mingisuguseid. Ma pole tegelikult ise nii nagu väga süvenenud sellesse haigusse selle koha pealt, et ma täpselt teaks, mis rakutasandil toimub või ei toimu. Aga see arst ütles ka, et seekord mingisuguseid halbasid valkusid vereproovis niipalju ei olnudki, et oleks saanud üldse mõõta. No see tähendab, et mul on selle koha pealt hästi. Mul on mingi sihuke harvikaigus. 1:1,000,000 (üks miljonist). Ei tea kust tuleb ja ei tea kas keegi oskab seda

korda ka teha.

Intervjueerija: Kas sa ise usud, et sa võid terveks saada?

Jaanus: (ohkab) Kas see nüüd tähtis ongi, et ma terveks saan? Peaasi, et ma püsti püsiksin, omadega hakkama saaks. Ilmselt ikka päris terveks pole võimalik saada.

Intervjueerija: Kas keegi on sulle kunagi öelnud ka palju sul jäänud on?

Jaanus: Jah, öeldi küll. Alguses öeldi kohe. Siis ma rehkendasin, et siis on hästi kui ma niikaua vastu peaks, kui Mahe-Liis põhikooli ära lõpetab.

Intervjueerija: Kui palju öeldi siis?

Jaanus: Maksimum 15.

Intervjueerija: No see mõjub ju ikka väga raskelt inimesele, kui talle sellist asja öeldakse.

Jaanus: Jah

Intervjueerija: Sa varem ei osanud midagi kahtlustada?

Jaanus: Ei. Noh, tegelt varem oli nõnda, et kui Eine neid väikseid lapsi hakkas tahtma, siis ta ei jäänud rasedaks. Pärast ma saan aru miks ta jäi. Aga siis, ta käis arsti juures, ma käisin meestearsti juures. Selle koha pealt olid asjad korras. Meestearst nagu ütles, et üks näitaja oli veres kehva. Ma ei osanud sellele mingit tähelepanu pöörata. Läks siis mingi 6-7-8 aastat mööda onju, enne kui jama tekkis (hingab raskelt sisse välja). Ma jätsin suitsetamise maha. Ma hakkasin...no midagi tahad asemele saada. Sööd onju. Siis tuli kehakaalu juurde ja siis hakkasin nagu trennis käima.

Intervjueerija: See oli peale diagnoosi?

Jaanus: Ei, see oli enne seda. Siis sai trennis käidud ja lihased haiged. Massööri juures käisin - esimene kord käisin massööri juures. Järgmine päev jalad kõik paistes. Allapoole põlve kõik vett täis. Täitsa pekkis. Läksin perearsti juurde. „Ah pane endale mingisugused, ma ei teagi mis ultraheli või midagi sihukest. Pane need ajale omale siis linna arsti juurde. Ma tulin koju. Helistan – 2-3nädala pärast saad aja. „Ah minge pekki”. Läksin EMO-sse – tehti mulle poole tunni jooksul kõik asjad ära. Siis arst sai teada, mis mul viga on, 2-päeva pärast saadeti juba Tallinnasse. Samas arst oli ise samal ajal Prantsusmaal või kuskil...võeti kohe kaugele, et helistati sips-sips – aeti asjad korda. Noh, et ma sinna Tallinna ikka saaks. Seal Tallinnas mingi aja pärast siis see arst, kes mind seal esimesena vastu võttis siis ütles, et „päris kurvas seisus oled, mingi tromboosi oht ja asjad”. Ma ei saanud nagu aru mitte midagi ise. Siis kui nad lõpuks teada said, mis mul viga on (vaikus). Siis järgmine päev töökoda põles ka maha. Täitsa pekkis.

Intervjueerija: Järgmine päev?

Jaanus: No põhimõtteliselt jah. Üks päev said siis selle diagnoosi ja teine päev põles töökoda

ka maha, aga..Arsti juures on minuga igasugu tsirkust tehtud. Igasugust. Keemiaravi ja.. verd on loputatud ja ma ei tea mis...

Intervjueerija: Sul on juuksed ka ära tulnud?

Jaanus: Jah, jah. Tulid, kõik karvad tulid ära. Tõmbasin selle tolmuimejaga. Nüüd on nagu karvad tagasi kasvanud, aga mingi aeg hakati mul dialüüsi tegema. Mul neerud niikui ei tööta õieti vaata. See haigus rikkus neerud ära. Ja, jah hakati dialüüsi tegema. See tähendab, et 3 korda nädalas pead arsti juures käima – loputavad või lasevad selle vere läbi onju. Tallinnas paar korda tehti ja siis niikui hakati mingit muud ravi andma.

Sellega on mul paremaks läinud, sest alguses oli nõnda, et (ohkab) ma ei jaksanud ühe maja juurest teise maja juurdegi minna või kasvuhoone juurde minna. Vahepeal viskad pikali – jõud täitsa otsas. Siin sai nagu kalal käidud mõne sõbraga. Ega välja ka ei näita, et sa nii nõrk oled. Võtad oma kalakasti ja tassid autosse onju, tegelt jõud jumala otsas.

Intervjueerija: Enne diagnoosi saamist sa tundsid ka mingit väsimust?

Jaanus: Mitte väga. Mitte väga. Ma arvan, et sihukesed väsimuse asjad tulid selle raviga, et need keemiad asjad võtsid üsna nõrgaks.

Intervjueerija: Mhm, aga see, et sul juuksed ära tulid, kas see mõjutas kuidagi...

Jaanus: Ei see mind absoluutselt ei häirinud. See pole üldse tähtis, et need..see karvkasv pole üldse tähtis. Oleks lihtsam, kui habe ei kasvaks (hakkab naerma). Aga kui habe ei kasva siis jälle meheks ei peeta, aga mul on selle koha pealt ka täiesti ükspuha, et pole üldse tähtis.

Alguses ma käisin iga nädal või kahe nädala tagant ja nüüd ma käin iga kuu. Ma olen üsna pikalt juba käinud.

Intervjueerija: No see mõjutab küll ju midagi sinu sees

Jaanus: Mis mõttes?

Intervjueerija: Sinu vaadet elule või.. ma ei kujuta ette, mida sa tunda võisid.

Jaanus: No see ei ole tegelikult nagu kõige hullem. Kõige hullem on tegelikult, kui lähedased sulle selja keeravad ja haiget teevad. See on kõige sitem tunne selle asja juures.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et sa oled vanaks jäänud?

Jaanus: Praegu mitte.

Intervjueerija: Kas on midagi, mida sa kardad?

Jaanus: Võib-olla see on kõige tüütum, kui keegi peab hakkama mu eest hoolitsema, sellepärast mulle meeldiks see.. vaata telekast ka näitas, et üks tädi käis kuskil, mingi abistatud enesetapp või mis see oli. See oleks kõige lihtsam variant kui hakkab asi käest ära

minema. Pole vaja, aga ma ei tea kas meil sihukesed võimalused on.

Intervjueerija: Eestis ei ole see lubatud.

Jaanus: Šveitsis või kus nad käivad. Samas 10 tonni suur raha ka kurat. Lastele koolirahaks, hoopis tähtsam onju.

Intervjueerija: Samas mine tea, see mõjutab nii palju ka lähedaste elu. Kas sa oled oma peres rääkinud, kuidas sa tahad, et sind maetaks?

Jaanus: Jah, lastega on asi selgeks tehtud. Ega paljud ei tea mu haigusest. Pere teab ja mõni sõber ja kogu moos. Lastele ma olen rääkinud jah.

Intervjueerija: Kuidas nemad suhtuvad sellesse?

Jaanus: See on niikui paratamatus, mis sa ikka teed. Mitte midagi ei saa teha ju.

Intervjueerija: Neil on hea, et nad vähemalt teavad, et see on tulemas ja tegelikult on see ju iga inimesega tulemas, et see...

Jaanus: Jah, sa oskad sellega arvestada, kellel varem kellel hiljem.

Intervjueerija: Kas vananemine on sinu jaoks positiivse või negatiivse tähendusega?

Jaanus: Pigem positiivse. Ikkagi olen kogenum ja paljudes asjades enesekindlam ka.

Intervjueerija: Eluetappidest rääkides. Kas sa oskad öelda kui palju täisikka jõudmine sind mõjutas?

Jaanus: No eks ta ikka mõjutas. Said suitsu, viina osta ja.

Intervjueerija: Kas see tegi sind julgemaks ka kuidagi?

Jaanus: Ei ma ei usu seda. Ei tea. Nooruspõlves sai kõik suure hurraaga ära tehtud, umbes nõnda. Noh, küllap ikka. Ma tegelikult üsna vara pidanud endaga hakkama saama. Kui ma käisin 8.klassis siis mulle osteti mingisugune jope ja siis öeldi, et see on nüüd viimane jope, mis sulle ostetakse. Edaspidi pidin ise hakkama saama.

Intervjueerija: Sa oled suutnud ise endale suhteliselt palju tööd ette sööta?

Jaanus: Just, noh tegelt ongi nii olnud. Aga nüüd see koroon ja majandusvärk on nagu..

Tundub, et need käsitöölised on kõik nad nulli tagasi puistanud, et nüüd on sihuke tunne, et ma pean otsast pihta hakkama. Absoluutselt kõikide asjadega. Kõik turud ja asjad.

Intervjueerija: Just selles mõttes, et kliendid on kadunud?

Jaanus: Jah, kliendid on kadunud.

Intervjueerija: Sõjaväe aeg, kuidas muutis sind ja sinu maailma vaadet?

Jaanus: Ma arvan, et maailma vaadet ta väga ei muutnud, aga mehemaks tegi. Enesekindlust

andis, et sa pead ikka ise omadega hakkama saama.

Intervjueerija: Nüüd kui sa oled kodusem. Kas sa võtad elu kuidagi teistmoodi?

Jaanus: Ma ei tea. Kodus hea olla. Noh..ega siis.. nojah.

Intervjueerija: Ei ma tunnen küll, et teil on väga... Kui te tõesti sellisena veedate oma nädalavahetusi, et te suudate lõdvaks lasta ja nautida seda mis on. Ma vahest nagu tunnen, et ma ei saagi nagu peast välja neid asju, mis ma pean tegema, kunagi tulevikus. Niiet koorman selle mõtetu mõtlemisega ennast.

Jaanus: No mul on ka paljusi asju, mida justkui lükkad edasi või... Samas teinekord lihtsalt tulebki puhata. Tulebki aega endale võtta ja puhata, et küll neid asju jõuab teha ka. Vahet pole, kus sa hoovis ringi vaatad. Midagi peaks koristama või sättima asju. Teine maja on nagu seapesa. Tegelikult tuleks nagu asju sättida, aga...

Intervjueerija: Majapidamise juures üldse on ju väga palju tööd, aga jääda selle juures rahulikuks. Mulle väga meeldib see.

Jaanus: Kui mul mingi töö või tellimus tuleb, küll ma need asjad seal ritta sätin. Onju

Intervjueerija: Lõpuks saab ikka tehtud.

Jaanus: Jah. Üks asi ajab teist taga, aga noh mulle meeldib kalal käia. See võtab niikui...

Intervjueerija: Mis see kalalkäimise mõnu sinu jaoks on?

Jaanus: See on aeg iseendale. Üldjuhul mulle ei meeldi teisi kaasa võtta, sest see tähendab seda, et ma pean kellegi teisega koguaeg tegelema. Aga nagu näiteks eile Mahe-Liisiga käisime. Ma ei saanud oma õnge lahtigi veel, kui tal oli juba üks kala, teine kala onju. Selles suhtes, tüdrukul ka hea meel, et ta sai natuke kala ja pärast nagu natuke tüdis ära. Tegelt käis ju üsna ruttu see asi (hakkab telefonist pilte näitama).

Intervjueerija: Kas sinu arust vananemine teeb ilusaks või koledaks või otseselt mitte kumbagi?

Jaanus: Võib-olla seestpoolt teeb ilusamaks ja väljaspoolt koledamaks. Aga ei ma ei ütleks, et koledamaks teeb väljast ka. Kui selliseks krimpsu lähed, võib-olla siis on aga mind see väga ei häiri.

Intervjueerija: Kas see on midagi, mida sa märkad inimese juures?

Jaanus: Võib-olla märkan seda aga ma ei pööra sellele tähelepanu. Las ta olla sihukene nagu ta on.

Intervjueerija: Kas sinu arust on oluline vananemist pidurdada?

Jaanus: (hakkab naerma) Võib-olla mõne naise jaoks on see tähtis, aga mulle tundub see õudne (naerab edasi). Osad on ju huuled täis punnitud ja sihukesed asjad, et see niikui pole

väga kena.

Intervjueerija: Kas sa märkad sellist asja kui on vanem inimene aga ta on väga hästi säilinud?

Jaanus: Küllap ma tähele panen seda.

Intervjueerija: Kas sa mõtled, et ta on kuidagi ilusam teistest.

Jaanus: Ei nii ma ei mõtle.

Intervjueerija: Kas sa ise teed midagi selleks, et vananemist pidurdada?

Jaanus: Ei. Ei tee.

Intervjueerija: Kas sulle meeldib pildistamine? Kui sa mõtled, et ise pildistamine.

Jaanus: Meeldib, aga ega nüüd niisama ka ei pildista. Ikkagi pigem asja pärast.

Intervjueerija: Aga ise pildi peal olemine?

Jaanus: Pole üldse tähtis.

Intervjueerija: Kas sa ei mõtle, et see on tähtis sinu laste jaoks?

Jaanus: No tulgu tehku minust siis pilti (hakkab naerma). Ma pean siis endast selfie saatma vä?(naerab). Küllap meil selline pilt on ka. Ma pole küsinud seda nende käest – kas nendel on minu pilti vaja.

Intervjueerija: Aga kui sa ise mõtled, kas sa tahaksid, et neile jääks sinust mingi ilus foto?

Jaanus: Pole tähtis.

Intervjueerija: Mis sa arvad, mis või kes ja kas mõjutab meie enesetunnetust?

Jaanus: Karma (hakkab naerma). Ei tea jah. Mis mõttes enesetunnetus, sa mõtled nagu pildistamise suhtes?

Intervjueerija: Üleüldse, kuidas sa ise end oma keha tunned. Kuidas sa oled piisav. Näiteks mõned inimesed arvavad, et ma pean kaalust alla võtma – siis ma olen ilus.

Jaanus: Ma võiks ka kaalust alla võtta, aga kas ma siis sellepärast ilusam oleks? Mul omal oleks kergem puu otsa ronida või midagi sihukest teha kui vaja.

Intervjueerija: Niiet, sa ei tunne, et sind on keegi kuidagi mõjutanud selle poole pealt?

Jaanus: Ei tunne.

Intervjueerija: Sinu lapsepõlvkodus. Kas vanemad kohtlesid kõiki lapsi ühtemoodi või sa tundsid mingit erinevust?

Jaanus: Küllap seda kõige väiksemat nunnutati rohkem. Loogiline.

Intervjueerija: Mis vanusevahed teil olid üldse?

Jaanus: Mul õega on aasta vahet ja väikse õega on siis kas 7 aastat vahet. Noh samas sel pisikesel õel pidigi hea lapsepõlv olema, sest me juba hoidsime teda.

Intervjueerija: Aga muidu..Kas oldi selline konservatiivne pere rohkem? Et sel ajal oli see töö

nii oluline, et tunnetest väga ei räägitud..

Jaanus: Ei räägitud.

Intervjueerija: Kas olid ka mingid tunded mida ei tohtinud välja näidata?

Jaanus: Ma ei oska öelda nõnda. Pole keeland keegi.

Intervjueerija: Kas sa ise sisemiselt tundsid, et „ma ei tohi näidata oma viha või kurbust välja.

Jaanus: Ja. „Mehed ei nuta”

Intervjueerija: Aga viha?

Jaanus: See on üldiselt niimoodi, et kes see küsib seda? Kas võib või ei või?

Intervjueerija: Seda ei peagi küsima, sa näitad seda lihtsalt välja, et sa oled jube vihane.

Jaanus: Just, kui on tuju paha siis sa näitad välja ja kogu moos.

Intervjueerija: Et seda ikka sai näidatud?

Jaanus: Ja

Intervjueerija: Vanemate peale ka?

Jaanus: Ei, mitte. Ma usun, et ema-isa peale kindlasti mitte.

Intervjueerija: Vanasti koolis. Kuidas pildistamine välja nägi?

Jaanus: Koolis pildistamine. No see on ikka.. no pidid piduliku vormi selga panema ja küllap siis käisid eelmine õhtu dušši all ja pesid pead puhtaks. Mul on alati olnud, et kui juuksed ära pesed, siis on kuskil mingi tutt püsti peas ja mul on üsna paljudel klassipiltidel juuksed sihukeselt, et tutt on koguaeg püsti (hakkab naerma). Teed märjaks või ei tee, see kuivab ära ja on ikka kuskilt püsti onju (naerab). Nii naljakas mu arust. Siis võib-olla tundus nii tüütu onju, aga nüüd ma küll naeran selle peale.

Intervjueerija: Aga kuidas fotograaf oli, kas ta oli tavaliselt selline kuri, tõsine või kuidas sa mäletad, et ta oli?

Jaanus: Ei ma ei usu, et ta kuri või tõsine oli. Mulle tundus, et ta niikui teadis mida ta teeb.

Tundus, et ikkagi professionaal ütleme selle koha pealt. Kui ta ainult seda tööd tegi – no tegigi, käis igalpool pildistamas. Ma hiljem ka tean teda. Ikkagi jah, ta teadis, mida ta teeb.

Intervjueerija: Nalja ei visanud väga?

Jaanus: Mitte väga jah, et pigem niikui.. ah ma ei mäleta ka enam. Sättis näod kõik paika, vahetas kohti kellel vaja oli seal ja..

Intervjueerija: Aga üleüldse kui kodus sai pilti tehtud, kes teil tegi?

Jaanus: Meil polegi enda kodus pilti tehtud.

Intervjueerija: Aga need vähesed pildid, mis sul lapsepõlvest on?

Jaanus: No need on lasteaiast ja koolist ikkagi. Osad lapsepõlve pildid mul on.. ma olen neid

näinud, ma tahaks neid kätte saada aga siamaani pole saanud.

Intervjueerija: Kus kohast?

Jaanus: Mingi aeg tagasi meil oli suguvõsa kokkutulek siis üks täditütar lasi kõigil pilte saata. Siis ta näitas neid kõigile. Ma olen talle aeg-ajalt rääkinud, et „saada mulle ka neid”. Ma pole siamaani neid pilte saanud. No seal on sihukesed lapsepõlve pildid kus ma olen vanaisa juure, õde oli ka veel seal kõrval onju. Ma ei mäleta, mul on mingi ema töö müts peas seal, väike nokamüts. Ema ise õmmeldud jope seljas. Egelikult nagu täitsa kaltsakas. Aga nõukogude ajal oli kõik sihukesed. Vot sihukesed pildid ja siis on mul..seal pole mind peal aga isa suur kajutiga paat on seal kuskil mere ääres on pilti tehtud, et sihukseid pilte nagu tahaks oma kätte saada, et saaks vaadata või et oleks kasvõi kuskil digitaalseltki.

Intervjueerija: Mis need sulle annavad?

Jaanus: Ma ei tea, võib-olla mingi mälestuse.

Intervjueerija: Kas on mingid pildid mis on sulle endast eriti kallid?

Jaanus: Võib-olla need väiksed mis on lasteaia lõpetamise pildid ja sihukesed. Neid on nii vähe.

Intervjueerija: Aga teistest?

Jaanus: Et mul on sihuke pilt kus on keegi teine peal ja see on mulle kallis?

Intervjueerija: Jah

Jaanus: No pigem asjad, nagu ma rääkisin see isa vana paat eks onju. Ma olin siis veel pisike poiss, sellega küll sai tormi käes oldud ja... Tavaliselt see paat oli isal Orissaarest mingi 15 kilti eemal. Sihuke 5-6 meest läks peale, rohkem ka veel onju kajutiga. Tavaline pull oli, et mindi sealt Kantkülast?(ei saa aru mis siin ütles, vaata järgi 1:07:08) peale, pandi landid lohisema. Sõideti Orissaare viina poodi, käidi maal. Sõideti tagasi. Noh ma ei tea, kui palju seal napsu võeti või, aga noh mehed käisid keset merd ujumas. Liivapõhi paistab. Ma tahan ka minna. Ei kus sa poiss lähed, siin on nii sügav. „Lähed kalda ääres”. Sadam hakkas paistma. Poiss (tema) hüppas üle ääre. Onu hüppas järgi päästis ära. Noh seal oli ainult kolm meetrit vett. Vesi on selge põhi paistab onju. No öeldi ju, et poiss läheb kalda ääres. Ma läksingi (hakkab naerma). Vett oli ikka liiga palju. Täitsa pekkis onju. Mõtles poiss hüppab merre.

(esimeses intervjuus ütles, et nooruspõlve pilt Einest, mis oli tema rahakoti vahel)

Intervjueerija: Kas sa oskad välja tuua mingid erinevused mis olid vanasti ja kuidas nüüd pildistatakse?

Jaanus: Nüüd pildistatakse koguaeg. Vanasti oli see ikka sündmus. Siis kui Ene-Liis väike oli siis meil oli mingi fotokas. See käis ikka filmiga onju. Ja mul pandi see fotokas pihta. Koos

autoga Tallinnas. Pakuti veel tagasi ka müüa. Mina ütlesin, et minge pekki. Siis olid sihukesed ajad. Tegelikult mul läks üle poole aasta aega enne kui ma jaksasin uue auto osta omale. Ja siis ei läinud palju aega mööda kui töökoda paljaks varastati. Väiksed tööpingid, saed viidi minema. Samamoodi politsei pole mitte midagi teinud. Igavene jama onju. Siukseid jamasi on koguaeg (hakkab naerma).

Intervjueerija: Kas sinu suhe pildistamisse on ajas muutunud?

Jaanus: Ma arvan küll jah. Kui ta vanasti oli niisugune luksuskaup siis nüüd on ta nii gapäevane. Ikka väga igapäevane.

Intervjueerija: Ei ole midagi erilist enam?

Jaanus: Ei ole midagi erilist.

Intervjueerija: Aga kuidagi välimusega. Kas sa praegult enam ei taha, et sind pildistataks?

Jaanus: Samas on see, et mis mus siis ikka nii erilist on? Täitsa tavaline maamees.

Intervjueerija: Kas see vanasti oli kuidagi teistmoodi?

Jaanus: No ma arvan küll. Vanasti ta oli ikka sündmus.

Intervjueerija: Nagu arvamus iseendast. Teistsugune. Parem äkki?

Jaanus: Praegu? Siis oli parem.

Intervjueerija: Siis kui noorem olid siis oli parem?

Jaanus: Võib-olla küll jah. Samas ei saa öelda, et praegu ka halb oleks.

Intervjueerija: Mille tõttu sa ütleksid, et vanasti oli parem?

Jaanus: Olid noor ja loll – optimist rohkem.

Intervjueerija: See ei ole välimusega seotud? See, et sa paremini end vanasti tundsid?

Jaanus: Võib-olla isegi on mingil määral. Vanasti muidugi vaata, siis olid nagu võib-olla ise sportlikum. Sul olid kindlasti paremad riided kui teistel onju. Väga hästi mäletan.

Intervjueerija: See oli selline aeg ka.

Jaanus: Oligi, just. Ma tean, et mul ema onu elab Saksamaal ja saadeti meile mingeid riideid või asju. Teksapüksid, teksatagi. Suured poisid tulid koolis katsuma. Suu jookseb vett umbes, et mis riided sul poiss on seljas onju.

Intervjueerija: Kas sellepärast ei kiusatud?

Jaanus: Ei ei. Kes see siis kiusas sellepärast? Ma ei tea.

Intervjueerija: Kadeduse pärast ma mõtlen.

Jaanus: Samas oli see, et sa pidid koolis koolivormi kandma. Aga kui sa olid juba julge vend, et sa selliste riietega kooli läksid onju, mis ei tohtinud olla. Ma ei oska öelda. No õpetajad võib-olla vahest vingusid ka, aga koolivormi pükste asemel sai meil lõpupoole üsna teksapükstega käidud. Need maksid vanasti kaks kuupalka. Kui inimesed said 80 rubla palka

siis teksad maksid 180 rubla. Müstika onju ja osteti. Mul on üks 1-2 klassi pilt, kus mul on tegelikult üks hele teksatagi seljas. Ilgelt tuus tegelikult. Teised on kõik koolivormides. Jah on küll kuskil mingi sihuke.

Intervjueerija: Mis on sinu arust ilus?

Jaanus: Naine (hakkab naerma).

Intervjueerija: Miks naine?

Jaanus: No ma ei tea.

Intervjueerija: See on müstika, kes mida peab ilusaks. Mida sa veel pead ilusaks?

Jaanus: Tegelt ma ei pea mitte midagi ilusaks. Võib-olla mõned asjad on lihtsalt kaunimad kui teised.

Intervjueerija: Nagu näiteks?

Jaanus: Mis iganes. Kasvõi laematerjal või tapeet, ükspuha mis asi. Nii ka inimestega mõni kaunim kui teine. Ma ei teagi, mis asi ilus on.

Intervjueerija: Kui sa inimest võtad näiteks, mis teeb ühe teisest ilusamaks?

Jaanus: Proportsioonid.

Intervjueerija: Kas kehalised?

Jaanus: Just, kehalised proportsioonid. Ma ju sisse ei näe.

Intervjueerija: Kas tüsedam inimene on sinu arust kena, või on sinu arust just peenemad inimesed ilusamad?

Jaanus: No pigem nagu kurvilised, aga mitte ümmargune.

Intervjueerija: Kas sa pead ennast ilusaks?

Jaanus: Ei pea. Täitsa tavaline jorss.

Intervjueerija: Miks sa niimoodi arvad?

Jaanus: Mis minus siis ikka erilist on?

Intervjueerija: Sa iseendas neid ilumärke ei näe mida sa teiste puhul näed?

Jaanus: Ma ei otsigi neid. Ma ei saa sinna teha mitte midagi. Ma olen siuke nagu olen ja.

Intervjueerija: Mis on sinu jaoks kõige ilusam osa sinust? Sinu kehast. Kui sa peaksid nüüd ühe asja välja tooma, mis sulle meeldib.

Jaanus: Mul pole midagi sihukest erilist. Ma millegipärast olen täitsa tavaline. Täiesti

tavaline.

Intervjueerija: Sulle ei meeldi rohkem sinu käed või sinu jalad?

Jaanus: Ei niimoodi ma ei saa võtta. (tunneb ebamugavust)

Intervjueerija: Aga kui sa saaksid enda juures midagi muuta siis mis see oleks?

Jaanus: Võib-olla kaalust maha võtta natukene (patsutab kõhtu).

Intervjueerija: Mis eesmärgiga?

Jaanus: Omal kergem olla. Noh ma tegelt tunnen, et ma võib-olla selle stressi pärast olen siuke, et sööd või niikui tahaks midagi.

Intervjueerija: Mis sind aitab ennast mugavamalt tundma panna ennast kaamera ees?

Jaanus: Mul pole kogemusi.

Intervjueerija: Kui sa mõtled nagu üleüldse tühjale ruumile ja sa pead selle sisustama nii, et sul oleks seal hubane. Mis sa paneksid sinna tühja ruumi?

Jaanus: Ma ei paneks sinna midagi. Ma arvan, et asi on enesetundes. Sellest ruumist või taustast on nagu ükspuha.

Intervjueerija: Oled sa kindel?

Jaanus: Ei ole (tunnen tema ebamugavust)

Intervjueerija: Ma arvan, et valgus ja värvid mõjutavad meid tegelikult väga palju. Võib-olla sa ei teadvusta endale seda.

Jaanus: Ma teadvustan seda endale väga täpselt. Üldjuhul näiteks see, kui ma olen tööpinke teinud siis ma tean väga täpselt, et tuleb värvida just seda värvi nagu ma tahan, et oleks rahustavad, et ei ajaks närvi. Siuksete asjade puhul ma töö juures ka. Mingid tööd või asjad on siis ma tean täpselt kuhu poole peab näoga vaatama. Siuksed asjad ma olen töö juures ka paika pannud, et mis asjad mis värvi võivad olla või ei tohi. Noh jah, see on tegelt tähtis.

Intervjueerija: Mis on sinu jaoks need asjad, mis panevad sind hästi tundma?

Jaanus: Roheline samet seinal taustal.

Intervjueerija: Mis veel? Kas roheline on su lemmik värv?

Jaanus: Pigem jah siuke rohekas, sinakas. Midagi sellist. Sinna vahepeale.

Intervjueerija: Kas mingi taustaheli aitab ka sul ennast lõõgastada?

Jaanus: See on kuidas kunagi. Ütleme näiteks see massöör laseb siukest vee vulinat ja siukest asja onju taustaks. Mo ise muidu. Mulle meeldib reivi kuulata või tranci.

Intervjueerija: Massaaži ajal?

Jaanus: Ei mitte massaaži ajal vaid üleüldse. Näiteks kui ma autoga üksi sõidan siis pulga

pealt tuleb mul mingit tranci või mingit siukest asja.

Intervjueerija: Kas sinu jaoks on oluline ka kes pilti teeb?

Jaanus: Ah tegelikult pole, aga parem on kui tuttav teeb

Intervjueerija: Miks?

Jaanus: Võib-olla on mingi usaldus tekkinud. Kuigi kui ma tean ka kus see pilt läheb ja kuhu ta ei lähe. Võib-olla on vahe, võib-olla pole

Intervjueerija: Kas sa tunnend mingit erinevust. Me tegime eile intervjuu, aga unustasime vajutada lindistamise nuppu. Kas sa tunnend mingit vahet tänase ja eilse intervjuuga?

Jaanus: Muidugi.

Intervjueerija: Kas sa tunnend ennast mugavamalt praegult?

Jaanus: Ma ei tundnud ennast eile ka halvasti. Praegult tunnen samamoodi ennast.

Intervjueerija: Aga sa ütlesid muidugi, kui ma küsisin kas on mingi vahe?

Jaanus: No on ikka vahe. Eile me rääkisime hoopis teisi jutte. Vaatasime vanu pilte, osasi asju me rääkisime ikka mida täna ei rääkinud.

Intervjueerija: Niiet enesetunne sul ei ole teistmoodi olnud?

Jaanus: Ei, aga millegi pärast ma olen sulle täna kõik südameilt ära rääkinud. Eile ma ei oleks võib-olla niisuguseid asju rääkinud.

Intervjueerija: Kas sa pead vestlust oluliseks enne kui pildistamine aset võtab?

Jaanus: Võib-olla tõesti, aga kui me homme räägiks siis ma ei tea – räägiksime hoopis kolmandatest asjadest. Ma usun.

Intervjueerija: Sellega tekib võib-olla veel rohkem see, et sa tunnend ennast vabamalt.

Jaanus: Täitsa võimalik.

Intervjueerija: Millist kuvandit sa tahaksid enda portreel näidata järgnevatele põlvkondadele?

Jaanus: Noh, ma ei tea. Ehk sihuke hooliv või hea isa, aga tähendab, et niikui seoses vanusega. Mulle tundub niikui nagu Eine läheb kenamaks, aga ma omas mõttes rohkem nagu kui vanamehe näss.

Intervjueerija: Kas sa päriselt mõtled seda?

Jaanus: Vahest tundub niimoodi jah. Lähed natuke ümaramaks ja vaat oledki niisugune vanamehe näss (naerab).

Intervjueerija: Kas sa oled pigem ekstravert või introvert?

Jaanus: Ah mõlemat võib-olla.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et inimesed päriselt näevad sind?

Jaanus: Ma ei tea.

Intervjueerija: Või on neid inimesi pigem vähe?

Jaanus: Pigem vähem.

Intervjueerija: Või kas üldse on?

Jaanus: Vot ei tea.

Intervjueerija: Kas sul ei ole olnud kunagi sellist tunnet, et keegi ei mõista sind?

Jaanus: On ikka. On. On.

Lisa 10.2 Jätkuküsimused

Intervjueerija: Kuidas sa tunned ennast peale pildistamist?

Jaanus: Väsinud.

Intervjueerija: Kuidas sa tundsid ennast pildistamise ajal?

Jaanus: Mind see ei seganud.

Intervjueerija: Olid omas elemendis?

Jaanus: Ma arvan küll jah.

Intervjueerija: Kas sa tundsid mingit ebamugavust sellega, et ma sind pildistan?

Jaanus: Ei.

Intervjueerija: Aga enne pildistamist?

Jaanus: Mis mul ikka karta oli?

Intervjueerija: Kas sa arvad, et eelmisel päeval olnud vestlus muutis midagi? Või aitas ennast mugavamalt tunda kaamera ees?

Jaanus: Ma isegi ei usu, et see... võib-olla mingil määral, väga vähe. Ma olen ikka see, kes ma olen. Ega ma sellepärast teist nägu ei tee.

Intervjueerija: Aga minu töö kohta. Kas sa arvad, et ma oleks saanud kuidagi midagi paremini teha?

Jaanus: Muidugi (hakkab naerma). Sul on veel kõvasti, kõvasti arenemisruumi (jätkab

naermist).

Intervjueerija: Nii, kuulun.

Jaanus: Tegelikult ma ei oska õpetada sind, ega ma ise pole ju õppinud sihukest asja.

Mul ei olegi ju mingit võrdlusmomenti. Millega ma võrdlen?

Intervjueerija: Sa rääkisid, et mingi ajakirjanik käis.

Jaanus: See oli 20 aastat tagasi. Ta pildistas tooteid.

Intervjueerija: Sulle sobis vestlus pildistamise ajal?

Jaanus: Ma usun, et sellest oli sul ka tolku. Kui see pale muutub vähe teistsuguseks.

Lisa 11. “Kersti”

Lisa 11.1 Intervjuu - Kersti Kirsipuu

Intervjueerija: Tere, emakene.

Kersti: Tere. Oo tere. Tere-tere. (naeravad)

Intervjueerija: Räägi, millises peres sina oled üles kasvanud?

Kersti: Nii, mina olen üles kasvanud siis viieliikmelises peres. Mul on kaks õde ja ema-isa ja mina.

Intervjueerija: Ja vanuse järgi oled sina? Kas kõige noorem, keskmine, kõige vanem?

Kersti: Vanuse järgi ma olen kõige vanem. Aga kuna mul on kaksikõde, siis ma olen ainult 10 minutit temast vanem. Aga see mängib olulist rolli.

Intervjueerija: Kuidas on kaksikuna olnud? Kas kaksik on olnud raske olla?

Kersti: Kaksik on olnud väga kerge olla.

Intervjueerija: Miks?

Kersti: Sellepärast, et sul on alati kindel, kindel kaaslane kõrval.

Intervjueerija: Kindel kaaslane kõrval, kui palju sinu enesetunnetust mõjutab? Kas see on koguaeg jaotatud kuidagi kahe peale ära? Kuidas üks mõtleb, mõtleb teine ka või?

Kersti: No enesetunnetust, jah, ta väga mõjutab sellega, et sa mõtledki, et sa oled nagu, mõtled teise eest ka. Et ikkagi alati, kui ma olin noorem, mõtlesin, et kaks inimest. Et kui kirjutasin kirjandis, kirjutasin "meie" igale poole, aga siis pidin hakkama kirjutama "mina", siis oli see üldse alguses väga raske.

Intervjueerija: Miks?

Kersti: Sellepärast, et, et ei saa ju kirjutada üksi nagu ühest isikust, kui tegelased on kaks

isikut. (naerab)

Intervjueerija: Nii, et see oli sul nii sees?

Kersti: Siis ma kirjutasin alati "meie", ja sellest oli jah probleem. Probleem üleval. Et ma nagu ei kirjutanud üldse mina-tegelast.

Intervjueerija: Ja kuidas kolmas õde on teid mõjutanud ja kui palju? Sest, et teie vanusevahe on kui palju?

Kersti: Vanusevahe on meil siis neli aastat. Alguses meile meeldis teda hoida.

Intervjueerija: Aga siis juhtus mis?

Kersti: Aga siis, kui me kasvasime suuremaks, siis me tüdinesime ja hakkasime teda nagu kiusama rohkem. Mis tegi teda jälle tugevamaks. Ta pidi koguaeg võitlema meiega, meid oli kaks. Siis nüüd kui juba oleme suured, siis on suhe selline, täitsa tore. Et nüüd on kadunud ära see võitlus ja kiusamine.

Intervjueerija: Aga sina, pere kõige vanema lapsena, kas sa tundsid kuidagi endal vastutust? Mingis mõttes, kas sulle vaadati alt üles poole teiste õdede poolt?

Kersti: Mhmm. Me olime kõik võrdsed. Mingit alt ülesse poole vaatamist ei olnud. Ma ise lihtsalt vaatasin endale alt ülesse, ikkagi (hakkab naerma).

Intervjueerija: Ennast pidasid oluliseks?

Kersti: Jah.

Intervjueerija: Kas suhtlemine on andnud midagi, mis on tulnud väga kergelt või midagi, mida sa pead raskeks?

Kersti: Esinemine ikkagi ei ole minu tugevam külge. Aga muidu niisugune tavapärase suhtlemine on ikkagi koguaeg olnud, sest inimesi on nii palju olnud ümber. Nüüd me oleme inimestega väga palju läbi käinud.

Intervjueerija: No räägi nüüd kui seltskondlikud te olete tegelikult.

Kersti: Jaa, väga jah, seltskondlikud inimesed, ega siin ei olegi üldse küsimust. Aga lihtsalt esinemine kui selline. Kui on rahvas võõras, siis on ikkagi küllaltki raske.

Intervjueerija: Kas siis tuleb mingi blokk ette, närvi sisse või...?

Kersti: Jah, närvi sisse ikkagi. Noh, kuigi see on läinud aastatega nüüd paremaks, sest sa oled hakanud seda nagu suvalt võtma.

Intervjueerija: Kas sul praegu on närvi sees?

Kersti: No praegu mul nii väga närvi ei ole, sest ei ole ju sellist publikut praegu, kui sa publiku ees peaks esinema nagu. Aga noh, see on ikka teistmoodi ega ma niimoodi

intervjuusid tavaliselt ei anna.

Intervjueerija: Nii, et kas võid öelda, et sul väike närv on sees?

Kersti: Ma ei tea, kas närv, aga niisugune jah, võibolla ikkagi, et sa pead nagu mõtlema läbi. Et ikka niisugune võibolla idu on nagu, ärevuse idu.

Intervjueerija: Mida sa olulisemaks pead enda jaoks, kas inimeste seas olemist või omaette olemist?

Kersti: No mõlemaid pean oluliseks tegelikult, praeguseks. Vanasti pidasin rohkem kindlasti inimeste seas olemist. Aga nüüd on hea vahel ka omaette olla. Et see asi on läinud nagu tasakaalu.

Intervjueerija: Kas sul oli üldse vanasti sellist võimalust omaette olla? Kas sul oli üldse...

Kersti: Oli kindlasti, sest meil oli ju alati võimalik omaette olla. Aga ega meil oli ikkagi, et palju olime õega koos ja kogu aeg mõtlesime midagi tarka välja jälle. Ja tegevus toimus, et ikkagi, vanasti oli jah seltskondlik olemine ikka väga oluline.

Intervjueerija: Kuidas teie peres vanemad, kuidas olid? Kas nad olid sellised kinnised tööinimesed või....

Kersti: No, ei nad olid väga tugevad tööinimesed. Ja noh, muidugi kasvatasid nad meeskonnatöö vaimu. Sest meie ikka koguaeg vurasime tööd teha. Juba väiksest peast. Nüüd on nagu jäänud see asi nagu rohkem kängu.

Intervjueerija: Kas teil oli kodus võimalik rääkida oma tunnetest? Et mis toimus teie sisemaailmas?

Kersti: No seda, me ei osanud sellele tähelepanu isegi pöörata vanasti, sest see oli... vanasti nagu meie peres seda ei jälgitud.

Intervjueerija: Kui sa olid kurb, sa ei tahtnud kedagi, kes lohutaks?

Kersti: Siis ma nutsin ja karjusin.

Intervjueerija: Karjusid ka?

Kersti: No muidugi, ega siis tundeid sai välja elada küll.

Intervjueerija: Kas sinu jaoks on fotod tähtsad?

Kersti: Fotod on ikka tähtsad minu jaoks. Et vahest ikkagi sirvides fotoalbumit, tulevad meelde põnevad hetked elust. Ja siis ikkagi saad uuesti nagu läbi mõelda.

Intervjueerija: Aga miks see on oluline, kas sulle ei jää meelde need väga olulised hetked elus?

Kersti: Väga olulised jäävad meelde, aga ikkagi toob nagu pildi paremini silma ette. Kui sa vaatad pilti. Et muidu sa ju tavapäeval ei hakka mõtlema, aga siis kui sa sirvid seda albumit,

siis sul just tulevad niisugused, mis on jäädvustatud hetked nagu, veel lisaks.

Intervjueerija: Kas sul on kodus palju fotoalbumeid?

Kersti: No vot, albumeid mul kodus ikka on päris palju, ma arvan, kuskil 15 ringis. No üks aastaid on ka juba küllaga ja pilte tuleb.

Intervjueerija: Millest need albumid on?

Kersti: Albumid on ikka, kas on siis reisidest või mingitest pidupäevadest või tavamatkadest või koos tehtud sihukestest lähedatest tegemistest.

Intervjueerija: Nii et oluline on inimene pildil.

Kersti: Väga oluline on inimene pildil jah.

Intervjueerija: Et lihtsalt tühjus...

Kersti: No viimasel ajal olen hakanud tegema ka mõningaid looduspilte. Et lihtsalt loodus on niivõrd ilus minu jaoks.

Intervjueerija: Kas on mingid pildid, mida sa pead eriti kalliks?

Kersti: Ma nüüd ei oskagi siin eraldi välja tuua nagu midagi. No ikka, kus on lähedased peale on, on ikka hea vaadata.

Intervjueerija: Aga pildid endast, mida sa pead eriti kalliks?

Kersti: Noh, kus ma näen kena välja. Ikka pean kalliks. Nii et on hästi välja kukkunud. (naerab)

Intervjueerija: Kas, kui sa praegu mõtled, mis seal pildi peal on, kas see tuleb sulle ette?

Kersti: Ei tule, ei tule niimoodi, ma lihtsalt vaatan albumit ja siis ma vaatan, et oo täitsa tiptop.

Intervjueerija: Aga kas see on mingi noorema aja pilt või...?

Kersti: Täitsa see, see ei mängi rolli. Lihtsalt kuidas olen jäänud.

Intervjueerija: Okei. Ja mida tähendab, et sa jäid pildi peale ilus. Mida sa mõtled selle all?

Kersti: No ise tunnen selle ära, näen nagu. Paned oma silmaga paika.

Intervjueerija: Kas see on siis kuidagi, et sa oled juhuslikult jäänud pildi peale või et sa oled ikkagist sätitud kuidagi?

Kersti: Võibolla mõlemat varianti. Et mõnikord vaatan, et sätitult, seal olen jäänud. Aga teinekord täitsa juhuslikult olen jäänud ka hästi.

Intervjueerija: Aga mis tähendab, et sa jäid pildi peale koledana?

Kersti. No see tähendab seda, et kuidagi nagu on jäänud pahasti. (naerab)

Intervjueerija: Ja mida sa tunned oma näo juures, et on pahasti, et võiks paremini olla?

Kersti: No näo juures, mis ma võin, tunnen seal, et nagu, no kuidagi loppis. Et puudub see sära nagu, ei ole see õige nagu. (paus) Ja juuksed, vot juuksed mängivad ka olulist rolli küll.

Et kui juuksed on jäänud ikkagi see, ma leian juuksed palju määravad. Kui nad on jäänud kuidagi ilusti, siis on hoopis teine. Ikka pea ümber toimub see ilu minu jaoks.

Intervjueerija: Kas on midagi, mis on aastatega muutunud ka? Kas sa oled koguaeg mõelnud niimoodi?

Kersti: Ma olen koguaeg mõelnud niimoodi. Kuigi ega väga ammustel aegadel neid pildistamisi nii palju ei olnud. On ka muidugi selliseid juhtumeid, kus ma algul noh, vaatan, et see ei ole hea pilt, aga hiljem olen hakanud seda nagu ümber hindama. Et tegelikult ei olegi tal väga viga. See on mõne noorusajapildi kohta. Et sa oskad nagu seda teise nurga alt vaadata.

Intervjueerija: Kas sa oskad öelda, miks see arvamus muutus?

Kersti: No võibolla, et...

Intervjueerija: Mis sinu juures muutus äkki?

Kersti: Noorena jah, sa võibolla oled enda suhtes rohkem kriitilisem. Vanemast peast sa muutud nagu vabamaks ja annad mõnes asjas järgi. Jah jajah, ja siis sa oled enda suhtes juba nagu vähem kriitiline.

Intervjueerija: Kas sa oled enda juures lasknudki midagi teha, et vananemist pidurdada?

Kersti: No mingeid plastilise operatsioone nüüd küll mitte.

Intervjueerija: Aga, miks? Kas see on midagi, mille peale sa oled kunagi mõelnud?

Kersti: Selle peale ma ei ole kunagi mõelnud, ma olen selle vastane. (naerab) Olen loomuliku vananemise poolt ikkagi. Ja noh, pigem niisugune liikumine looduses ja värskes õhus ja niimoodi. Et rohkem sellist liikumist ja sellist tervislikku eluviisi, seda ikka oleme proovinud nagu hoida, et igal võimalusel lähen loodusesse, kui saan ja sellist värsket õhku hingamisel rinnal sisse.

Intervjueerija: Mina mäletan küll, kui sina tahtsid oma silmadega midagi teha. Sa vähemalt mõtlesid selle peale.

Kersti: Ei, vanasti oli jah, et see silma peal olev see kott nagu eemaldada, et seda on paljud nagu teinud, aga ei, ei. Nüüd on see jäänud ammu juba, isegi mõte on kadunud. Sest ma leian, et inimene ikka on nii, nagu ta on loodud ja vahest natuke värvi võib ju peale panna, kui mingi oluline päev on saabumas.

Intervjueerija: Kas sa tead, mis hetkest see ka muutus? Et sa loobusid sellest.

Kersti: Eks ikka aastatega jälle.

Intervjueerija: Oskad sa öelda, mis aastatel?

Kersti: No ma arvan, et see võis olla kuskil neljakümne... 35-40. Läksin ma juba täielikult

selle peale, et ei, ei mina oma kaunist keha muutma hakka lõikuste teel.

Intervjueerija: Mis teeb portreepildist hea pildi? Või üleüldse pildist hea pildi. Võid teha portreepildi näitel näiteks.

Kersti: No mina ei ole nüüd mingi selline... sündinud teadlane selle kohta, aga...

Intervjueerija: Sa ei peagi olema, sa jagad oma tunnetust, oma nägemust asjast.

Kersti: Et ta on huvitav, et oleks huvitav ikkagi, ma mõtlen. Ja rõõm, rõõm sellel pildil.

Ja vahest ka sihukene mõtlik olek ja sügavus nagu, jah võibolla sügavus ka. Isegi ma mõtlen siin, kui juuksed on huvitavalt sätitud. (pikem paus) Ja nii on.

Intervjueerija: Kas midagi veel?

Kersti: Võibolla värvivalik ka.

Intervjueerija: Kas sul on mingi nägemus...

Kersti: Taust, mis sobib nagu sinuga. Jah, võibolla küll.

Intervjueerija: Kas on mingi nägemus, kuidas sa pildile jääma pead?

Kersti: Noh, ikkagi positiivne, nagu. Ei tea, samas võin ka ju negatiivne olla. (naerab)

Ei, mul ei ole nägemust, ma ei ole selle peale mõelnud üldse, kunagi.

Intervjueerija: Sul on nägemus, enne sa just jagasid. Ütlesid, et ära praegu küll pildista, eile õhtul.

Kersti: Nojah, selles mõttes küll, et ma ei hakka mingi sasipeaga jääma ja kui näost olen ära nagu, hakkab juba uniseks jääma. Ma tahan olla värske pildil ikkagi ja, ja seda küll.

Intervjueerija: Kas on veel mingeid asju, mida sa enda juures teha enne kui sa pildile jääd?

Kersti: No võibolla värvin huuled ära.

Intervjueerija: Kas riietevalik on ka oluline sinu jaoks?

Kersti: Jaa, et mis sobib nagu minuga. Riiete valik on terve elu mulle oluline olnud. See on ikka väga oluline osa minu elust. Et ikka jah.

Intervjueerija: Kas need asjad, mida sa teed iseenda juures, kas need annavad sulle kaamera ees mingi enesekindluse?

Kersti: Jaa, jajaa, seda kindlasti. Eriti kui ma saan need ära teha ja siis ma lähen, jah enesekindel on hea sõna, foto tegemise juures ka jah. Et lähen ikkagi täie enesekindlusega selle pildi peale.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et sa ei ole piisavalt enesekindel inimene ilma nende asjadeta?

Kersti: Ei ma vahest olen väga kahtlev. Ma lihtsalt ei jõua üldse selgusele, kas ja kuidas ja

mis. Intervjueerija: Kas sulle meeldib ennast piltidelt vaadata?

Kersti: Jaa, meeldib küll.

Intervjueerija: Miks?

Kersti: No kui ma olen hästi jäänud, siis on ikka hea vaadata.

Intervjueerija: Kas sa selle tõttu ka naudid rohkem pildistamistegevust või kaamera ees olemist?

Kersti: Kui ma jääks hästi, ma naudiks küll.

Intervjueerija: Aga kui sul on peas pidevalt see mõte, et sa jääd koledalt?

Kersti: Jaa, mõnikord. Tihtilugu võib seda juhtuda. (naerab)

Intervjueerija: Kust see ebakindlus on tulnud, oskad sa öelda? Mis mõjutab meie enesetunnetust? Kas need on mingid välised faktorid?

Kersti: Need on nagu...

Intervjueerija: Sest inimene ise on tegelikult ju väga ilus.

Kersti: Ei näe, ilu on ikkagi vaataja silmas.

Intervjueerija: Aga kas sa oskad öelda, mis meie enesetunnetust mõjutab? Mis või kes ja kas?

Kersti: No, (pikem paus) võibolla on need ühtsed sellised mudelid... Ma ei oska isegi seda öelda, kust see on tulnud nagu, jah, mõni asi paneb täitsa imetlema ja teine mitte. (naerab)

Intervjueerija: Jah, aga mis sind ennast on mõjutanud?

Kersti: Välised faktorid jah, sa mõtled? Noh, ma arvan, et pigem on see kuidagi nii keskkonnamõju, inimesed sinu ümber. Üldse, ma mõtlen, massid nagu. Massivärk.

Intervjueerija: Aga mida sa pead selliseks piisavalt lahedaks, et endale üle võtta see asi? Kas sul on niimoodi olnud?

Kersti: No kui jah, ma vaatan modelle. Jajah, võib küll olla, et tahan kohe sealt võtta midagi üle.

Intervjueerija: Miks?

Kersti: Ilu pärast.

Intervjueerija: Ja kui sa oled üle võtnud mingeid asju. Kas sa oled tundnud ennast kuidagi teistmoodi kui sul see asi lõpuks olemas on?

Kersti: Jajah, ma olen küll üle võtnud tegelikult.

Intervjueerija: Nii.

Kersti: Ja siis on ikka väga jah. Et ma kohe mõtlen selle rõivastumise asi ka. Võtan selle sealt üle ja... kohe see mõte kuidagi jääb pähe, et juba rõivastumisel ma saan seda stiili kasutada

nagu.

Intervjueerija: Ja kas...

Kersti: Ja siis ma olen juba palju enesekindlam, ma lähen juba välja täitsa enesekindlana. Ja võin vabalt ka mõned fotod teha. (naerab) Kui ma praegu mõtlen, ma muidu ei ole niimoodi mõelnud selle peale varem, tagantjärgi nüüd mõtlen.

Intervjueerija: Kas pildi kvaliteet on oluline sinu arvates?

Kersti: No mina ei ole nii suur fotograaf, et minu arvates on juba halb kvaliteet hea kvaliteet.

Intervjueerija: Aga sa ikkagist saad aru, et see on halb kvaliteet?

Kersti: Ei saa. Lihtsalt kui mõni ütleb, et see on väga halva kvaliteediga, siis mina sellest aru ei saa. Ma olen ju vene ajast, ma tean, et seal vanasti tehti igasuguseid pilte ja olime ka rahul. Polnud midagi.

Intervjueerija: Kas on mingeid hetki, millest peaks kindlasti fotod olema või mingeid hetki, mida ei tohiks pildistada?

Kersti: Ei, ma ei arva, ma arvan, et elu on niisugune juhuslik, et kui on pilt tehtud, siis on ja kui ei ole, ei ole.

Intervjueerija: Nii et sul ei ole mingit hetke, mida ei peaks pildistama?

Kersti: Ei. Kui sellest on pilt, siis on ja kui ei ole, ei ole.

Intervjueerija: Okei. Ma pean meeles. (naeravad)

Kersti: Ei, no ma ei mõtle, et mina pean peal olema.

Intervjueerija: No, siit hakkame edasi minema.

Kersti: Minu elus või? Et mina pean peal olema või?

Intervjueerija: Jah, näiteks.

Kersti: No muidugi, siis ei ole vaja väga palju üldse pildistada.

Intervjueerija: No aga sulle meeldis ju pildistamine ja pildi peale jäämine?

Kersti: Nojaa, aga see oli ainult nendel puhkudel, kui ma olen selleks valmis. (naerab)

Intervjueerija: Juhuslikku ei tohi olla?

Kersti: Ei, vahest jah, vahest ma ei tea, mis on, aga see pildistamise mulle ei meeldi. Nagu, et kui me hakkame magama jääma, siis keegi pildistab nagu.

Intervjueerija: Võibolla need on tulevikus kõige lähedamad pildid.

Kersti: Nojah, tulevikus, aga sel hetkel ajab see mind nagu närvi (naerab) või endast välja. No sellepärast, et... (vaikus, kell tiksub) ma hakkam juba minema nagu tõmbuma endasse kui ma hakkam magama jääma nagu. Ja siis ikkagi nii tähtis asi nagu foto, mis jääb eluks ajaks. Jääb maailma lendlema. (naerab)

Intervjueerija: Kas see võib olla midagi varasemast lapsepõlvest näiteks? Et pildistamine oli

nii tähtis sündmus?

Kersti: Võibolla. Vot ma nüüd ei oskagi seda öelda, aga see võib küll olla õige. Et alati pandi ikkagi valmis ja mindi pildistama. Et näiteks kui meil isa tegi neid fotosid kodus, siis ikkagi me panime kõik valmis ja läksime õue pildistama minu arust. Et selleks ikkagi pandi valmis.

Intervjueerija: Kes teid rohkem pildistas vanasti? Teil oli ju peres oma fotoaparaat olemas?

Kersti: Tähendab kõigepealt meil olid, kui meil tulid suveti rootslased, siis nemad tegid väga palju pilte, kui me olime väiksed, sest siis siin veel käidi ainult fotograafi juures tegemas pilti, aga hiljem, meil oli juba isal fotoaparaat ja siis me tegime kodus need pildid valmis.

Intervjueerija: Kas ema ka pildistas?

Kersti: Ei, isa oli pildistaja.

Intervjueerija: Ja isal oli tegelikult väga hea silm?

Kersti: Ei, tegelikult ma mõtlen. Jah, isa pildistas jah. Aga ma isegi ei mäleta, kuidas me ikkagi valmis panime seal. Sest tema oli ikkagi teinud neid pilte, aga pärast oli üldse nii, et me ise pildistasime ja tegime lihtsalt papsiga valmis.

Intervjueerija: Mul praegu isegi tuleb meelde. Vanaisa pildistamine. Siin, kuidas ta neid, aias neid õunapuid pildistas ja ma mõtlen, et see oligi vist hetk, kui mina mõtlesin, et "oo, pildistamine on nii lahe". Kuidagi sättis nii hästi need varjud ja valgused.

Kersti: Ma ei tea, kas ta siis pildistas enam või?

Intervjueerija: Jah, ta pildistas selle väikse Sony kaameraga. Kui sa saaksid, kas sa tahaksid enda juures midagi muuta?

Intervjueerija: Kui sa saaksid enda juures midagi muuta, kas sa muudaksid?

Kersti: No venitaks ennast pikemaks.

Intervjueerija: Mhm. Miks?

Kersti: Ma ei tea, kuidagi tundub, et liiga lühikene.

Intervjueerija: Millest see on tulnud?

Kersti: No ma ei tea, millest see on tulnud, aga nii on. Muidu ma ei muudaks midagi. Vahet pole, ega ma nüüd ei hakka tõesti muutma midagi. (naerab)

Intervjueerija: Aga kui sul oleks see võimalus, miks mitte?

Kersti: No siis teen selle pikenduse. Kui midagi pean tegema.

Intervjueerija: Kas sa oled tundnud, et sa oled vanaks jäänud?

Kersti: Jaa. Nüüd olen küll tundnud, pidu ei ole enam õieti ja pillerkaar on kadunud.

Intervjueerija: Selle peo järgi just? Vanasti olid suured peod ja nüüd on...

Kersti: ...väiksed peod. (naerab)

Intervjueerija: Selle järgi...

Kersti: Peo järgi saan hästi aru jah.

Intervjueerija: Miks sa arvad, et see vanadusega seotud on?

Kersti: No ma tean. Sest ikka 50-aastaselt ei lähe sa nii enam lustlikult välja nagu sa lähed välja kahekümneselt.

Intervjueerija: Miks mitte?

Kersti: Sellepärast, et sul ei ole lihtsalt seda füüsilist entusiasmi.

Intervjueerija: Ma olen teid näinud küll entusiastlikult peole minemas...

Kersti: Väsinud juba esimesel tunnil. (naerab) Eiei, see sisemine tunnetus on ikka teine, jajaa. Sa oled ikkagi vanaema, sa ei ole enam ema. Või tüdruk. (lapselaps Ruben jutustab)

Intervjueerija: Kas vanaemaks saamisega muutus midagi sinus?

Kersti: No sa mõtled, et see oli vananemise koha pealt või?

Intervjueerija: Jah.

Kersti: Ei, see on ikka aastate asi. Et aastad tulevad turjale.

Intervjueerija: Aga kui vananemist mitte arvesse võtta, siis mis sinus muutus? Kui muutus?

Kersti: Noh, et, ma olen vanaema, vot see muutus.

Intervjueerija: Jah, aga kas sinu sees ka midagi muutus sellega, et sa said vanaemaks? Või sa ei oska seda välja tuua.

Kersti: Ei no see oli tore sündmus minu jaoks. (väike paus) Pigem tõi sellist vanadusse nagu mingit rõõmu.

Intervjueerija: Mhm. Kas vananemine on sinu jaoks positiivse või negatiivse tähendusega?

Kersti: Ta lihtsalt selles mõttes... nii üht kui teist, et ega ma nüüd tagasi jälle minna ka ei tahaks, et on nii nagu on. Aga lihtsalt see, kui on nagu... Ei no mis, ma ei hakka selles elus nüüd tagasi minema, tulen siis uuesti. Et nüüd on korralikult kõik läbi tehtud etapid.

Kersti: Midagi muuta nagu selles mõttes, et ma ei taha.

Intervjueerija: Kas sa oskad tuua positiivsed ja negatiivsed küljed välja vananemise juures?

Kersti: Negatiivsed küljed on kindlasti haigused. Ja palju väiksem jõudlus. Ja positiivsed on... (pikem paus) vananemise juures jah, positiivsete... mis seal siis positiivset on? No raskem on

leida positiivset. Aga, aga noh, see on see sisemine tarkus nagu võibolla või hinge areng rohkem. Et kui see nagu kasvab, siis on nagu okei veel.

Intervjueerija: Kas vananemine on midagi, mida sa kardad?

Kersti: (pikk paus) Ma ei tea, kas see kartmine on nagu õige asi, lihtsalt, et need, pigem karta neid haiguseid, et ei tuleks just. Või tuleb, mis tuleb.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et see mõjutab kuidagi sinu enesetunnetust?

Kersti: No ta võib mõjutada vaimuga seotud, mingi vaimuhaigus... (naerab)

Intervjueerija: Aga mingi füüsiline?

Kersti: Füüsilist ma nii palju ei karda. Sest proovin ikka liikuda ja.

Intervjueerija: Millal sa tundsid, et sa oled vanaks jäänud? Ja kuidas see väljendus?

Kersti: Ma arvan kuskil 48. Väljendubki selles, et jõudlust on sul vähem.

Intervjueerija: Aga välimuse pool sind ei heiduta üldse? Või heidutab?

Kersti: No eks ikka mõni korts on rohkem ja nii. Juukseid on vähem peas ja...

Intervjueerija: Kas see paneb sind kuidagi teisiti mõtlema endast?

Kersti: (paus) No selles mõttes, et ei ole enam nii... ei no samas, ma olen rahul, et ikkagi on ju... (paus) väljanägemist on ja vahet pole.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et sa oled ilus?

Kersti: Ma olen selline keskmine. Et ma ei ole nüüd mingi supermodell, ei ole.

Intervjueerija: Kõik meie sugulased arvavad, et nad on keskmised. (naeravad)

Kersti: Aa, kõik on keskmised. (naerab)

Intervjueerija: Kõik on keskmised. (naeravad) Miks sa pead ennast keskmiseks?

Kersti: Ei tea.

Intervjueerija: Sa võid ju enda jaoks olla... ikkagist üle keskmise.

Kersti: No tegelikult küll jah, ma peaks ikkagi hakkama seda muutma siis. Ma saan selle ju ära muuta. Intervjueerija: Siis oleks meil vähemalt suguvõsas keegi üle keskmise. (purskavad naerma)

Kersti: Äkki tõesti siis? Mis mamps vastas ka kõikidele nendele küsimustele või?

Intervjueerija: Mhm.

Kersti: Vastas või? (imestunud)

Intervjueerija: Mhm.

Kersti: Mmm, täitsa imestan.

Intervjueerija: No temaga läks poole vähem aega. (naeravad)

Kersti: Ahaa, siis peab kiiremini vastama või?

Intervjueerija: Ei, teistega on kõigiga läinud pikemalt. Vanaema oli erandjuhus. Kas täisikka jõudes, menopausi kätte jõudes või pensioniea saabudes tundsid või võtsid elu kuidagi teisiti? Kuidas on sinu enesetunnetus ajaga muutunud?

Kersti: Pensioniiga ei ole mul veel käes ju. (naerab)

Intervjueerija: Vabandust, ei olegi või? (hakkab naerma) Kas see on midagi, mida sa ootad?

Kersti: Enesetunnetus on mul ajaga muutunud paremaks.

Intervjueerija: Nii.

Kersti: Et algul ma ei pannud ennast täheleegi.

Intervjueerija: Kas see on ka seotud sellega, et sa oled kaksik?

Kersti: Mhm. Sellega ja üldse nooremast peast sa ei ole endast teadlik nii palju.

Intervjueerija: Mis hetkest sa said teadlikumaks?

Kersti: Ma sain teadlikumaks alates... sellest hetkest, kui ma läksin kooli.

Intervjueerija: Mis kooli?

Kersti: Sotsiaali õppima (Mõdrikule). Siis ma hakkasin enesest teadlikumaks saama. See oli kuskil kui ma olin 35-ne?

Intervjueerija: Miks just selle kooliga eneseteadlikkus tuli? Mis te tegite seal?

Kersti: No me õppisime seal tundeid ja asju ja hakkasime nagu seal oli, see eneseareng. Pidi ennast märkama nagu, hakkas avanema see enesemärkamine.

Intervjueerija: Aga mingid muud eluetapid elus?

Kersti: Nagu enda hinge märkamine, pigem. Algas sealt. Mis muud etapid?

Intervjueerija: Mingid eluetapid äkki veel näiteks keskkooli lõpp. Kas sa tundsid ennast...

Kersti: Ei need koolid, koolid on. Koolid on eluetapid jah.

Intervjueerija: Jah, näiteks kuidas need on sind... kas põhikooli ja keskkooli lõpp...

Kersti: Lapse sünd ka.

Intervjueerija: ...mõjutasid sind kuidagi?

Kersti: Ja lapselapse sünd.

Intervjueerija: Lapse sünd mõjutas sind kuidas? Kuidas sa ise isiksusena muutusid?

Kersti: Ma ei pannud seda jälle siis tähele, ma muutusin väga palju. Sa ikkagi hakkad seal

vastutust võtma nagu, juba sellest hetkest peale.

Intervjueerija: Kas midagi veel?

Kersti: No Kindlasti sa muutud ise, juba kehaliselt ja mõtlemiselt.

Intervjueerija: Kuidas erineb enda emaks olemise aeg nüüd vanaemaks olemisega?

Kersti: Vanaemaks olemine on see, et sa ei pea ise vastutama.

Intervjueerija: Kas vanaemaks olemine on muidu raskem, seetõttu?

Kersti: Vanaemaks olemine on kindlasti kergem. sest... siis sul on ikkagi, see on teistmoodi jah.

Intervjueerija: Seleta lahti, mismoodi?

Kersti: Sa ei puutu ju nii palju selle lapsega üldse kokkugi.

Intervjueerija: Kas minu kasvatamine oli raske?

Kersti: See on nagu puhas rõõm... aga seal sa pead ikkagi mõtlema nagu kõikidele elulistele asjadele ka.

Intervjueerija: Mhm, nagu näiteks?

Kersti: No üldiselt rahaline pool ja kõik asjad, et sa tuleksid välja, ots-otsaga ikka kokku.

Intervjueerija: Aga kui keegi tuleb sulle näiteks külla, mida sa märkad tema juures, kas sa märkad tema välimust, tema kortse?

Kersti: Vahest ma võin märgata, et mõni on vanemaks jäänud küll.

Intervjueerija: Mhm. Aga vastupidi, mõni on välimuselt...

Kersti: Nojah, mõnikord, kui ma mõnda inimest vaatan, et vaata aastad on teda veel ilusamaks teinud nagu.

Intervjueerija: Aga mille poolest ilusamaks?

Kersti: No üldse, nagu sügavamaks või targemaks või säravamaks nagu.

Intervjueerija: Sa pead nii välist ilu silmas...

Kersti: Välist ilu jah.

Intervjueerija: ...kui ka sisemist?

Kersti: Ei, ma põhiliselt pean välist ilu silmas. Sisemist ilu ma seda ei kommenteeri. Just

välist ilu.

Intervjueerija: Kas sulle meeldib... mis sind aitab end kaamera ees mugavamalt tunda?

Kersti: Kaamera ees mind ei aita midagi mugavamalt tunda. (naerab)

Intervjueerija: No aga me just rääkisime, kui sa...

Kersti: Aa sa mõtled, et fotografeerimisel või?

Intervjueerija: Jah.

Kersti: Aa, ma mõtlesin, et kui ma lähen telekasse nagu.

Intervjueerija: No kasvõi. (naeravad) Ma nii suuremõõtmelisi asju praegu ei küsi.

Kersti: Aga, aga jah, no see ongi see sisemine enesekindlus ja rahulolek iseendaga enne seda. Et "oh, nüüd ma võin küll pildistama minna, et tõesti hästi tulin välja praegu". Ja olen kohe rahul kõikide asjadega, oma riietuse ja kostüümivalikuga.

Intervjueerija: Kas sinu jaoks on oluline, kus fotosessioon toimub?

Kersti: Jaa, väga oluline. Mulle meeldib küll mõelda, kus mu fotosessioon toimub. Näiteks kaunis loodusrüpes, näiteks täna ma mõtlengi, et võiks teha selle, seal Nõmmeveskil. (naerab) Kus on voolav vesi ja...

Intervjueerija: Sa võtad ikka väga suured mõõtmed, aeg jääb meile jalgu.

Kersti: Aeg jääb meile isegi jalgu jah, muidu tavaliselt meie jääme ajale jalgu. (naerab) Aga täna, täna on vastupidi, et aeg jääb isegi meile jalgu juba. Ja ei, arusaadav küll. Ei tea, kas see päike tuleb välja ikka tänasel minu pildistamise päeval või? Päike on mulle väga oluline pildistamisel. Kui me teeme õuepilte.

Intervjueerija: Kas see teeb ka pildi ilusamaks?

Kersti: Väga palju.

Intervjueerija: Siis sa unustasid ühe asja enne öelda. Et valgus on ka sinu jaoks oluline.

Kersti: Valgus on minu jaoks väga oluline.

Intervjueerija: Sa ei pea nüüd kordama.

Kersti: Mul ei tulnud kohe pähe ju. (naerab) Valgus on väga oluline. Mulle ei meeldi pimedus.

Intervjueerija: Kas on oluline ka, kes pilti teeb? Kas sa tunned ennast kuidagi mugavamalt, et mina sind pildistan? Või tunneksid sa mugavamalt, et keegi võõras pildistab?

Kersti: Ei mind on koguaeg pildistanud oma inimesed. Ma ei teagi, kuidas võõra pildistamine on.

Intervjueerija: Me kunagi käisime ju Kumas.

Kersti: Aa. Mul väga vist ei mängi rolli. Kuigi noh, tulevad ägedamad, hoog tuleb rohkem sisse oma inimestega. Et kes, noh hakkab sihuke möll peale nagu, pildistamismöll. Et siis

lõpuks läheb ikka täitsa üle võlli, lähedad pildid juba hakkavad tulema. Kohe ei saa käima nagu.

Intervjueerija: Saad ennast kiiremini lahti siis oma inimesega.

Kersti: Jajaa, Kristiga ma ei saagi võibolla lahti ennast. (naerab)

Intervjueerija: Aga nüüd, kui me lähme pildistama, millist kuvandit sa tahaksid endast portreel näidata järgnevatele põlvkondadele?

Kersti: Supermodell. Vot, ma lähen panen valmis siis ennast... (lahkub)

11.2 Jätkuküsimused

Intervjueerija: Kuidas sa tunned ennast peale pildistamist?

Kersti: No oleks tahtnud paremini nagu. Ilm vedas alt. Siis oleksin tahtnud valmis panna ennast paremini. No oleksin tahtnud ennast ette valmistada et oleks kodust tulnud (olime parasjagu maal) ja oleks kõik valmis olnud, riided ja normaalne.

Intervjueerija: Kuidas sa tundsid ennast pildistamise ajal?

Kersti: No pildistamise ajal proovisin pingutada, et anda endast parim kõigest hoolimata.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et pildistamisele eelnev vestlus muutis midagi või aitas ennast rohkem avada, mugavamalt tunda?

Kersti: Jah, võib-olla küll see natukene käivitab seda protsessi, et on nagu heaks sissejuhatuseks. Innustab rohkem nagu.

Intervjueerija: Mida sa minu töö kohta ütled. Kas ma oleksin saanud pildistamise kuidagi mugavamaks teha?

Kersti: No sa oleksid võinud ilma tellida parema ja rohkem teatada ette (kuna olime koos maal siis kogu see idee tuli rohkem spontaanselt). No siis oleks parem olnud tulemus. Aga praegult on nii nagu on siis. On nagu on.

Intervjueerija: Olgu, mitu päeva ma sulle ette pean teatama sulle teinekord?

Kersti: No võiks teada ikka juba ette, ütleme 5 päeva.

Intervjueerija: Siis jääme järgmist korda ootama. Kas sa tahad seda korrata?

Kersti: Ja, tahaks kui on päikseline ilm ja suvi ja kleidis.

Lisa 12. "Marek"

Lisa 12.1 Intervjuu

Intervjueerija: Nii, räägi mulle mitmelapselisest perest sa tuled?

Marek: Nelja, aga tegelikult nagu kolme natuke, sest et see noor õde on meil nii palju hiljem tulnud. Et ma olen ikka...

Intervjueerija: Ühes majas kasvanud 3 lapsega?

Marek: Ei, ei tähendab, ma ütlen sulle kohe. Maarja sündis äkki 90, mina sündisin 76, ehk siis, et ma olen nagu see viimane laps olnud mingi umbes 14-15 aastat, siis tuli nagu mingi uus tegelane, siis nagu see pere olukord muutus.

Intervjueerija: Kuidas ta muutus, oskad sa öelda?

Marek: Ei muutunud kuidagi, see oligi nii, et mingi vidin oli juures nagu. Aga noh, see oli nagu nii, et me olime õega siukses, ma ei tea, teisme eas või siuksed, suured. See ei mõjutanud nagu otseselt midagi. Et kuidagi teistmoodi või kui sa oled laps, siis need õed-vennad on aga noh, nagu tähtsamad või kuidagi teist või vastupidi. Või äkki oli Maarja siis hoopis tähtsam, ei tea. Aga noh, sa olid nagu täiskasvanud, siis ei ole nii, et ma mul on vanem vend või midagi. Noh, tema jaoks võib-olla oli, aga meil oli noor õde küll aga...

Intervjueerija: Mitmes laps sa ise olid?

Marek: Kolmas. Et ma olingi nagu see kõige viimane sinnamaani.

Intervjueerija: Mhm.

Marek: Et selles mõttes, sa tahtsid küsida seda, et kas kuidagi teistmoodi koheldi. Et siis see ei old... Et siukse jutu baasil oled nagu sa mingi eriline, aga tegelikult sind ei kohelda teistmoodi, kui noh pesamuna ... öeldi meil. Ma ei tea, kas teil ka?

Intervjueerija: Ja

Marek: Et see viimane laps oli alati nagu pesamuna. Et see justkui hoolitsetakse rohkem ja nähakse vaeva. See. Nojah, meil ei olnud ka sihuke... Aga küsi midagi täpsustavat, et ma ei oska ka niimoodi panna siin lihtsalt. ... No praegu me oleme sealmaal, et me oleme nagu neljalapseline, natuke nagu kolmelapseline.

Intervjueerija: Kas sa tundsid, et kuidagi teisi lapsi koheldi teistmoodi, kui sind?

Marek: Ma mõtlengi, et see... jätame selle Maarja sealt üldse välja onju. See oli nagu täiesti...ta oli, oligi nii, et teda ikka poputatud ja et meid kasvatati nagu ühtemoodi... see maarja kasvatus jah noh, see on juba vanemad ise on targemad. Meie olime juba nagu seal,

me oleme ka hoidnud teda nii palju.

Seal vahepeal olid meil temaga mingit kassetid, muinasjutud – need olid meil peas. Et noh, sealt nagu ei. Me ei lähe sellesse aega, kus ma arvan, millest sa tahad rääkida. Minu lapsepõlv või see pere, noh, ütleme see väike ja siuke suuremaks sirgumine oli ikkagi meil seal veel kolmekesi. Seal ei olnud väga...oota, mis ma tahtsin? Ma ei mäleta, kuidas sa küsisid või ma tahtsin öelda, et seal oli selline asi, et... Mitte ei koheldud, aga ongi, midagi teadsid näiteks, et Margusele läksid kõik asjad perse kogu aeg või puruks selles suhtes noh, et seal oli nii, et ma tean, et ma olen vahepeal mingeid asju ise pidanud ära ütlema, et mingi asi läks katki, noh, et lihtsalt sel vennal tuli kogu aeg. Ei olegi midagi teha, oli siuke iseloom või oli sihuke noh, teistmoodi kasutas asju või, ma ei tea noh.

Intervjuerija: Kuidas vanemad suhtusid kui midagi... näiteks juhtus mingi õnnetus?

Marek: No me oleme ikka rihma saanud. Ma ei mäleta, kas Mari on, aga ma olen saanud. Noh, kui mingi suur pask kokku keerati, siis ikka rihm oli nagu lahendus.

Intervjuerija: Kas ema või isa oli see kes?

Marek: Isa. Ma ei tea, ema vist on ka mingis vihahoos Margusele äkki pannud millegiga äkki? Ma ei tea. Aga noh siin on jälle, kui sa räägiks näiteks täna Margusega, siis tema on meil see...Teda on kuidagi see mõjutanud nii hullusti, aga mind nagu ei ole. Või noh, ma ei pööra sellele nagu väga tähelepanu, et see oleks mu edaspidist elu kuidagi mõjutanud. Noh ikka, sel ajal said kõik noh, et see käis asja juurde, et see oli lapsekasvatuse vorm, keegi ei teadnudki, et kuidagi mingi sõnaga võiks või mis ja vastupidi ka ei olnud minu meelest, et mingit siukest hellitamist või poputamist või pugemist. Pigem oli siuke raamat vajalik värk kuidagi. Läks hästi.

Intervjuerija: Kas sa pead seda suhteliselt karmiks kasvatuseks?

Marek: Ei pea tegelikult, sest no enamasti ongi, et see...Ma ei tea, võib-olla jah, et tekitatigi see süütunne sus endas juba ja siis nagu kuidagi oli see kulminatsioon, oli siuke loomulik, et ausalt öeldes oleks mõnikord piinlik old, et peksa ei saanud. Aga see ei olnud väga tihti. See võis olla seal, ma ei tea, korra või kaks aastas. Mul ei tule isegi meelde nagu, mis need jamad olid. See oli mingisugune suurem asi, et see ei olnud nii, et iga päev. Et ma ei tea, said kahe või. Et see oli mingi tõsine siuke, ma ei tea. ... Seal korraldasin aeg-ajalt. Issand jumal küll mis mul meelde tuli nüüd kõik.

Intervjuerija: No lase välja.

Marek: See lugu on sihuke, et seal Seljal töökoja taga oli vanaraua plats, kus olid siis kõik vanad kombainid ja kui sealt midagi vaja oli, siis seal keerati küljest ära, kõik selline poollagunenud...Ja siis seal noh, mina ei tea, sest minu arvates oli see kõik üks plats seal.

Siis oli üks vend, oli parkinud mingi, ma ei mäleta, mis. Ühesõnaga, mingi vana auto, mis sel ajal oli ka vana auto nagu, saad aru. Noh, et meil olid Žigulid ja Moskvitšid kurat. Vot, aga see oli mingi vana siuke. Peksime sellel kuradima aknad ja tuled sisse, siis tuli välja, et see on mingi venna mingi kuradi vene ajal üles poputatud mingi saksa kuradi uunikum, saad aru? Me olime üsna põhjalikud veel, mingid suunatud jäid seal, kurat, sellega oli igavene jant, kõik ei läinud puruks. Ühesõnaga, ma ei tea, ma arvasin see on vanaraud, sorri, aga teine vend oli nagu, ma ei kujuta ette, aastaid seda timminud, et neid klaase saada. Ma ei tea, isa pärast kuskilt sebis talle neid uusi. Ja sellega oli veel nii, et siis mulle peksta ei antud, vaid viidi selle venna juurde. Ja öeldi, et ta annab ise... Me läksime sinna, see oli küll lõuna-aeg, ema viis äkki. Ja siis ta naine vist oli seal üleval. Ütles, et mees magab, et tema küll ei hakka üles ajama sellepärast, et last peksta. Tulime ära sealt ja jäigi, nii. Vot niimoodi kasvatati.

Intervjueerija: Aga mida sa tundsid? Kas sa tundsid suurt süütunnet ka sellel ajal või?

Marek: Ma sel ajal tegelikult ei saanud nii väga aru, et kuivõrd mina süüdi olen. Kurat vanarauaplatsil on nagu auto, see vana auto, ma näen noh. Et me käisime seal, noh ikka vahest käisid kolamas ja kui midagi lõhkuda sai, ikka lõhkusid. Isa oli sealsamas töökojas nagu ma ei tea, ametlikult oli peainsener. Tema tegelikult ei oleks tohtinud väga teada, et me seal oleme ja tavaliselt ei teadnudki. Aga ma ei tea, kuidas see välja tuli. Lihtsalt siuke lugu.

Intervjueerija: Kas see oli ka võib-olla väljaelamise viisiks, see lõhkumine?

Marek: Ei old, ma ei ole sihuke. Pole sihukest vajadust olnud nagu? Naabrimees on minust aasta noorem. Ma mäletan, me käisime kunagi temaga siin samas metsas, siis me vist ei elanud siin veel. Olid noh, lepik või siuke, vaata lepal on ju osad ladvad kukuvad ära ja mädandatud postid jäävad püsti. Ja sel mehel oli vajadus nagu need kõik pikali lükata, siis ma mõtlesin, et mis kurat, mida sa jandid siin? Nagu mul ei ole mingit viha või nii. Et noh, ma muidugi proovisin ka lükata, aga seal oli ka niimoodi, et mingi sõbraga koos. Ikka hea mõte noh, teeme ära noh, aga see ei olnud nagu sihuke. Just see põhjalikkus oli ka selle sõbra poolt, et see ajas neid taga. Ma ei mäleta, et mul oleks jube tahtmine need kõik ära lõhkuda. Aga võibolla ma tahan lihtsalt praegu parem välja paista... Ega ma ei teagi. Aga ei, ma ei ütleks. Aga ma mõtlen, et kui sa küsisid seda viha välja elamist, siis mul tuli täpselt see Kermo meelde, et tal justkui oli nii, et tal oli vaja välja elada, käia talvises metsas kuradi puid ümber lükkamas.

Intervjueerija: Aga kuidas sa tunned, et kas teil muidu kõik tunded olid kodus lubatud? Kas te rääkisite, kui oli mingi mure?

Marek: Ei, me ei rääkinud mitte midagi. Mingi tunnete teema, see on mingi, ma ei tea, peale 90ndaid võib-olla hakkas tulema kusagilt sisse. Aga minu meelest noh, ma ei tea, ma isegi ei

kujuta neid olukordi ette, mis seal oli. Nagu omavahel niimoodi lastega räägid, aga et ma oleks ema poole pöördunud, et mul on, ma ei tea, mingi midagi on ... tunnetega midagi lahti. Ma ei...

Intervjuerija: Mhm... Aga kas sa tundsid vahest, et sul on vaja kedagi?

Marek: Ei mäleta küll ausalt öeldes, ma ei tea.

Intervjuerija: Kas sa üldse oskasid sellist asja mõelda?

Marek: Ei. Ma kuidagi olin, siimaani vist veits ära, et nagu ei saanud pihta asjale või kuidagi... See täiskasvanuks saamine on kuidagi veninud mul, et ma ei ole... üheksanda klassi lõpuks noh, nii nagu need etapid vanasti olid. Et kuidagi olid hakkama saanud, aga tegelikult hiljem mõtled kurat, et üldse polnud valmis nagu kuidas üldse?

Intervjuerija: Valmis milleks?

Marek: No selliseks asjaks või noh, et sa ei osanud sealt nagu midagi kätte saada, noh, ülikoolist näiteks, et noh... Tegid ära, astusid sisse, tegid ära.

Intervjuerija: Mida sa õppisid?

Marek: Metsatööstust...Et siis nagu...Ma ei oska sulle seletada. Kuidagi see, hiljem oled aru saanud, et kurat oleks võinud, ma ei tea, seda, seda, seda teha...Keskkool, siis gümnaasium või ma ei tea, mis ta nimi on. See oli kuidagi samamoodi, et pärast mõtlesin misasja kurat. ... Oh ja samas oli väga lõbus. Järgi mõtlen, et võib-olla oligi, et ei vaevanud pead sellega... Ma ei tea, laps olin, ma ei tea.

Intervjuerija: Aga sõjavägi? Kas sa käisid?

Marek: Ma ei tea, ma ei ole käinud...See on milline täpselt, see vahepealne aeg kuskilt sealt Vene ajalt üleminek ja siis ma olin ülikoolis. Või siis nad võtsid iga aasta seadust vastu, et nüüd tulete sinna mingitele kursustele, nüüd tulete iga aasta. Siis lõpus oli vist neil endal ka piinlik, a okei teie jääte ära siis, et me ei hakka teiega jamama. Et muidu oli jah nii, et kogu aeg, et kas enne ülikooli algust...ühesõnaga see sõjaväe teema on mul.

Intervjuerija: Aga kas sa tunnend, et sa oleks tahtnud minna sõjaväkke?

Marek: Ma, ma arvan, et ma oleks samamoodi sel hetkel selle ära teinud ja ma ei oleks osanud nagu tahta või nagu... polegi nagu kunagi väga midagi tahtnud. Teisalt sinna ülikooli läksin ka kuidagi nii, et õde oli mul ees seal. Ta õppis põhimõtteliselt sama eriala, noh kuskil metsamajandust, metsatööstust või, sinu jaoks seal nagu vahet ei ole...Üks on kuni selleni, kuni puu maha lõigatakse ja teine algab sealt, kus puu on maha lõigatud noh. Ühesõnaga üks kasvatab, teine... Aga siis kuidagi läksin ja sinna....Räägime üldse lapsepõlvest või

ülikooliajast?

Intervjuueerija: Sa võidki rääkida oma eluetappe, mis sind on muutnud?

Marek: Aga ma ei teagi nagu... Mind ei olegi väga palju midagi muutnud.

Intervjuueerija: Kas sa oled ikka see poisike?

Marek: Aa, no ei, seal ongi, et kui sa selle vananemise teemani jõuad, siis ongi see, et nagu ma olen see, kes alati noh. Tagasi vaadates... Kuidas ma ütlen, kui sa sealt alt tulema hakkad, siis sa vaatad, et need asjad, mis seal taga on, et neid on kaugel, et kurat sinna küll jõuda ei taha. Ja siis kui sa nüüd sinna jõuad, oled seal teisel pool – vaatad tagasi, siis mõtled, kurat nii hea on siin olla. Et nagu see jant seal enne noh, kõik asjad mõtledki... Mingid ma ei tea, need unenäod mingitest kuradi eksamitest, mul muidugi ei ole, aga Kerstil (abikaasa) on. Ja noh, mõtled, et issand jumal oleks, peaks mingeid eksameid tegema. Ma tegin siin, just tegin C-kategooria lube. Hullumaja. Ma ei tea, ma mõtlen siukest, mitu aastat seal, 12 aastat, ma ei oska enam kokku lugeda. Kuradi iga kooligi aasta lõpuks peaks midagi niimoodi keskenduma, issand ei... Käid tööl, ma ei tea, kurdad käed, on raske, võrreldes selle jamaga, mis seal ülikoolis on. Ülikoolis pidi tina ka veel panema rämedalt, samal ajal kõik need eksamid. Mul oli üks eksam, üldained, kõrgem keemia oli esimesel kursusel, oli kuidagi tegemata, kas ma olin ära või ma ei tea, ja see oli mul neljandal kursusel. Ja siis terve see aeg see piinas mind kogu aeg ja siis lõpuks lihtsalt läksin, õppisin midagi ära ja... Õppejõud: „Tule siia, istu maha, hakka tegema... ma lähen ise ära.” Saad aru ma ei võtnud mitte midagi kaasa ka kust maha kirjutada. Ütles noh, et lõpuks pani vist lihtsalt kolme ära, et see on ikka päris loll, et see ei oska maha ka kirjutada. No hea küll... et see piinas. No ongi, mõtledki mingeid asju, lõputööd tegid ka nii, et mingi... Lõputöö ma tegin ka nii, et mul oli konkreetse mingi ettevõtte kohta, Rápina metsamajandis, mingi kuradi majade tootmine. Ja siis käisin korra seal, juhendaja oli mingi täitsa tohlikas. Aga see teadis, ma olin sel ajal ka sihuke punkar. Aga see vanem mees teadis, et ma ei tee kunagi seda ära... Siis käisin korra seal kohapeal. Need ajasid ka mingit kuradi jura ja siis ma tulin siia koju. Ma ei tea, istusin maha arvuti taha, kirjutasin valmis lihtsalt, jumala lamp asja noh. Selles mõttes, et kõik oli selle ettevõtte põhjal justkui tehtud. Kõik kuradi, ma ei tea, need liigutused ja kiirused arvutatud. Kõik asjad olid olemas, nagu kohapeal mõõdetud justkui. Ainult et ma ei olnud nagu mitte midagi... mul oli kõik pinkide loetelu sealt kaasas, et ma ise valisin mingid need... noh, vene ajal väga palju mingeid pinke ei olnud, siis ma valisin ise tehnika sinna. Ühesõnaga, ma tegin lihtsalt nagu... noh, nagu kirjutad raamatu enam-vähem, mõtled välja. Aga mul oli endal see nii peas, et ma kaitsmisel... nagu seal mõni lisa küsimus tuli, siis ma sain rahulikult öelda. Oleks seal mõni see Rápina metsamajandi inimene seal olnud, siis ma ei tea, mis sealt oleks

tulnud...(hakkab naerma) Aga noh ma mõtlengi, et see oli sihuke üli pingeline ma mäletan. Ja siis lähed tööle saad aru – sul ei ole mitte midagi. Lihtsalt käid tööl ja makstakse ka veel selle eest. Kusjuures ma kunagi mõtlesin tõesti...Ah ma ei viitsi rääkida, mis ma ikka räägin...Liiga palju. Küsi parem midagi. Panin jälle minema kuskile.

Intervjueerija: Sa võid rääkida mulle seda, kas sa pead ennast seltskonna inimeseks või meeldib sul pigem üksinda olla?

Marek: Ma ei pea, ma olen hästi, sihuke kinnine. Mul muidugi, üks kaks kolm...neli sõpra, kellega ma nagu saan läbi niimoodi. Ja ühega neist nagu ütleme siis räägime...noh kõigest. Sellega me oleme koos baaris nutmas ka käinud. See noorem tütar oli...No kõik on vist enneaegselt sündinud tegelikult, aga tal oli nii, et viidi Pärnust kuradi Tallinna. Ja Kersti oli seal haiglas ja siis me käisime Rauliga ühesõnaga baaris nutmas, lõpus jäime magama. Üks on nagu selline. Aga võõrastega ma kuidagi...Kuidagi ma ei tea, kes nad on, ja siis ma...ma ei oska nagu seda võtta, ma ei tea.

Intervjueerija: Aga sa oled päris palju pidutsenud ikkagist seltskonnas, ma saan aru?

Marek: Jah, aga need ongi sellised väiksed grupid, et ma ei ole siuke kes noh...kuradi pulmalauas püsti kargaks ja toosti hakkaks ütlema. Et ma ei ole selles mõttes mingi sihuke. Et jah mulle meeldib, kuidas need mingid tuttavad... Näiteks eelmine aasta korraldasime öömatka. Ajasime hunniku sõpru kokku, lasin emal mingit mulgiputru teha. Noh, kell seitse väljas pimedas läksime kuradi taskulambid käes, metsa vahel tuigerdasime ringi ja tulime tagasi, et väga tore. Selles mõttes sihused asjad mulle meeldivad, aga need inimesed peavadki olema need, keda ma tunnen, tean. Et ma väga ei taha kuskil nii, ma ei tea, noh, päris võõra inimesega niimoodi rääkida. Kuigi kui ma täis olen, siis meeste peldikus räägime meestega, ma olen avastanud või ikka räägid, nagu, kaine peaga ei tuleks selle peale. Vahest saab nalja ka. ... No ja see pidutsemine mõjub alati hästi, sest viimane kord kui me Pärnus käisime näiteks. Seal ma leidsin endale mingi klubi ukse eest sõbra, kellel oli üks tänavavahe edasi hanges oli viinapudel, kus ta käis joomas vahepeal. Kutsus kaasa mu, rääkisime juttu ja et ma ikka leian sõpru, aga ma ütlen, kaine peaga ma ei taha väga. Sest ma isegi, ütleme siin, tagant naabrit, ma isegi ei tervitata, sest ma ei tea, kas see on tema või ei ole või milline ta üldse on. Et mul, mul ei ole sellist vajadust välja uurida, näiteks et issand jumal, kes see on. Külas ongi, et ma seda ühte venda ma tean ja... või noh, juba lapsepõlvest ja ega ma rohkem ei tea siit kedagi.

Intervjueerija: Kui palju sa oled oma lapsepõlvekodust võtnud kaasa mingeid asju enda peremudelisse?

Marek: Ilgelt tahaks, et neid asju oleks rohkem. Aga siin mul on abikaasa ka, see ühesõnaga

solgib ära igasugused asjad. Aga tal on mingi oma... näiteks mingi õhtusöök. Meil nagu seal on alati põhimõte siia maani, et kõik tulevad, istuvad, on korraga lauas. Mingit sihukest ei ole, et võtab taldriku, läheb, või juhtub näiteks nii, et üldse ei tehta õhtusööki. Et see on nagu selline asi, mis peab olema, et korra päevas pere istub koos. No meil ei toimi see asi... Et noh vahest ikka on aga... ma ei tea, meil lappab see.

Intervjueerija: Ütle veel asju.

Marek: Eeee...Ma ei tea, mida sa tahad. Meil muidu on nagu näiteks seesama, et sünnipäevadel alati on see...käesurumine. Terve pere on, siis on alati see saba taga. Et see on alati, oli seal, noh on siia maani pildil. Ja noh, ütleme jälle seesama, et mingi kallistamine, see tuleb ikkagi jälle seal kuskil siis kui Maarja juba hakkab suureks saama. Et see on ikkagi konkreetne käepigistus, et ei lähe emale, ei viska kätt ümber öla.

Intervjueerija: Nüüd ka mitte või?

Marek: Ai nüüd käib kuidagi vahepeal ikka, aga noh, see ongi see Maarja mõju on tulnud, et ta katsunud avardada meid natuke, et me ei kasutaks siin seda neegrit ja noh, ta on, vaata uue aja inimene, katsub meid tolerastiaga nakatada.

Intervjueerija: Kas Maarja on sind ka mõjutanud kuidagi?

Marek: Jajaa ikka on, no ma ütlen, et ta ongi selline...Noh, ta ongi sihuke teine äärmus, et tema on sihuke avatum ja selline muidugi.

Intervjueerija: Aga mingid halvad asjad? Mida sa oled mõelnud, et ma iial ei tee enda kodus tulevikus nii?

Marek: Neid asju sa mõtlesid siis võib-olla, aga ma ei tea...Ma vist pole ühelgi lapsel küll rihma ega polegi vist andnud ja kui on vaja olnud, siis äkki Kersti on korra Paulile. Kurat, ma ei mäleta, kas on. Või see oli ta ema. Ma ei tea, mina ei ole nagu niimoodi küll karistanud, aga see ei ole ju sellest, et ma oleks lapsepõlves mõelnud, ma ei taha oma lapsi küll nii kasvatada, et rihma annan. Ma olen selline möku. See lihtsalt, pole nagu minu teema, ei ole kunagi sihuke vägivaldne old või tahtmist kedagi peksta....Noh, seesama, ma ütlesin, et mul ei ole vaja puid ümber lükata, et mul on niisama lahe olla. Aga ma ei oska sulle öelda jah, et mis asju mul nagu endal...Ma ei tea...Noh, ma ei oska nagu seda kildudeks võtta ilmselt, seda kasvatamist või seda, et see oli nagu siuke loomulik osa ja siin on nad samamoodi mul kasvanud niimoodi, nagu nad on tahtnud enamvähem.

Intervjueerija: Mitu last sul endal on.

Marek: Kolm. Kõik kolm ongi nii, et ma ei saa aru, kuidas nad nii erinevad on.

Intervjueerija: See on täiega huvitav minu arust. Nagu selle asja puhul ka, mida ma praegu teen, nii äge on vaadata, kuidas kõik inimesed vastavad erinevalt, aga nad on kõik kunagi

kasvanud ühes peres – et kuidas see tuleb.

Marek: Jah, ja ma mõtlen juba iseloomud, kõik asjad on nii. No ma ei tea. Kusjuures ma ei tea, kuidas nad omavahel läbi saavad. Nii huvitav kui see ka pole. Noh, meil see tavaline pilt ongi selline, et enam-vähem kõik on kodus, aga kõik ukсед on kinni. Igaühel on oma tuba. Kuidagi Paul oli alati arvutis, noh okei, nüüd ta on täiskasvanud. Siis Kaur oli ka vist arvutis enamasti. Siis Marii tambib klaverit, teeb mingeid asjalikke asju, et ta on meil see... lootus, au ja südametunnistus, et kes...

Intervjueerija: Kui vanad nad on?

Marek: Jajaa... (hakkab naerma)

Intervjueerija: Lähme selle küsimuse juurest edasi jah (hakkab naerma).

Marek: 99 on sündinud Paul ehk siis see on siis niipalju, kui palju ta on. 2004 ja 2006, aga äkki sai 17 Marii just, võib olla? Ma ei tea, see on nii, et edaspidi kui sa mingi isaga räägid, ära küsi laste vanuseid. See on naiste teema, nemad teavad. Ma need sünniaastad olen suutnud kuidagi meelde jätta.

Intervjueerija: Kas fotod on tähtsad ja miks?

Marek: Mul ei ole... No ma nagu ei vaata. Kui ma võrdlen ennast Kerstiga, näiteks ta on pöörane ja tal on vaja kõik, issand, kui huvitav on vaadata, jälle trambib mingit ma ei tea. Mingit 2009 tehtud mingi sita kvaliteediga mingi kuradi kaks tundi mingit jauramist, mingit filmi, ta võib seda ka vaadata siin korra aastas. Mul ei ole huvitav, ma ei tea... No mul ei ole nii tähtsat. Mul on seal üks foto, Jüri Järvetist, nii palju ta on tugevam, et ta on mul raamatu lugemisel järjehoidja. Et mul ei ole jah.

Intervjueerija: Miks just tema foto?

Marek: Mul oli... see on tegelikult mingi nõukogude ajal kunagi on tehtud vist näitlejatest mingeid fotosid siin, tegelikult vist isa oma, ma ei tea. Kuskilt jäi kätte ja mul oli vahepeal nii, et ma kunagi lugesin raamatuid, siis mul oli neli, viis, kuus tükki korraga pooleli, siis mul oli neid järjehoidjaid vaja. Siis ma... ma ei tea, mingist ajast võtsin endale. Ühesõnaga, praegu on lihtsalt jäänd see. Mingi raamat on läbi saand ja siis on vaba see. See on järjehoidja.

Intervjueerija: Kas teil on peres kõigil see raamatupisik sees?

Marek: Kuule ma ei tea ausalt öeldes. Ma räägin sellest rohkem kui ma tegelikult võib-olla loen. Viimasel ajal eriti ei loe. Üks raamat on mul peldikus kogu aeg, seda loen üks leht korraga. Siis on siin midagi veel, mingid luuletused on pooleli.

Intervjueerija: Luulet ka meeldib sulle lugeda jah?

Marek: Ma ei teagi, kas nüüd lõpuni aus olla, et kas ta nüüd mulle meeldibki. Mingid asjad

mulle meeldivad, jah.

Intervjueerija: Aga kas sa ise ka luulet kirjutasid või oled kirjutanud?

Marek: Olen küll, aga ma ei tea, kas see päris luule oli. See paras sitt oli mul. Kunagi tegime mingit bändi ja siis me tegime ju laulutekste. Vennaga põristasime trummipulkadega mööda patju, potte ja panne.

Intervjueerija: See on väga huvitav, räägi veel mis sa teinud oled.

Marek: Oh mul tuli meelde. Ükskord tegime... Ma räägin sellest samast bändivärgist, aga me ei osanud. No Margus on teinud hiljem ka, aga mina olin lihtsalt nii kauaks, kuni ta endale bändi leidis, et ma ei tajunud vist rütme ju sel ajal. Algul olime seal vanemate juures ja siis seal on see aida all, on vaata nagu see räästa osa.... Seal panime selle...Margusel oli vist kidraga ja ma pidin jälle mingi kuradi ise mingi selle trummikomplekti sealt aidast komponeerima ja siis üks sõber oli külas, siis see oli lava ees seal nagu seal all, kuulas....Me tegime niisama pulli vahest, oli see nagu...

Intervjueerija: Mitte siis päris trummidega vaid ise leiutatud mingite vahenditega?

Marek: Jaa, mingi kuusejalg ja mingid siuksed, imelikud asjad, mis sa sealt leidsid. Ega meil pold trummikomplekti üldse, pole vist kunagi old....Noh pärast Margusel oli kodus, aga.... Pole olnud. Pold muusikariistu, ma ei jaganud midagi sellest. Tütar läks muusikakooli, siis esimesed pool aastat õppisin temaga koos klavvat, aga see ka niimoodi, et ühest käest väga kaugemale ei jõudnud. Kaks lugu. Siis ta läks mul eest ära.

Intervjueerija: Aga kas sa tunned, et see leiutamine on sulle kaasa tulnud? Või on vähemaks jäänud, tänapäeva ühiskonda arvesse võttes?

Marek: Mis leiutamine?

Intervjueerija: No see, et sa oled...

Marek: Trummikomplekti kokku pannud kuusejalgadest?

Intervjueerija: Loominguline, ma ei tea, kas tänapäeval noored oskavad nii lahtise peaga mõelda?

Marek: Eile näiteks meil oli just. No ma lihtsalt panen mingi suvalise jutu vahele siia. Ruudi oli siin. Mul tuli meelde, et ma üleeile, ma ei tea, kuidas see on, aga see üks päev enne öösel mõtlesime välja, et ma hakkan...ma ei teadnud ka kas ma mõtlesin selle välja või ma nägin seda unes, aga ma natuke sain igal juhul suunata seda unenägu, et ma hakkan Mutiküla ajalehte või ajakirja välja andma ja panen selle nimeks panen. Seda mõtlesin veel kas panen muuterratas, või panen mutiratas, et nagu see on sama asi, et noh, mingeid asju sa mõtled edasi....Ma olen siin öösel mõelnud igasugu kuradi anekdoote ja kõiki asju välja, aga hommikul ei mäleta. Seekord mäletasin, ma juba mõtlesin, et Kennoga teen kindlasti

intervjuud. Siis ma küsin, et miks ta neid puid ümber lükkas metsaks äkki? Et nagu ikka, ma ei tea kas see nüüd otseselt oli seos või, aga ma tahtsin lihtsalt öelda, et ma olen nagu sellised... mingid asjad nagu meeldivad noh, ma ei oska öelda.

Intervjuueerija: Pead sa ennast rohkem loomingulisemaks inimeseks?

Marek: Ei, ma olen tegelikult masin, aga ma nagu, mul vahest mingid asjad meeldivad, mis teistel nagu hästi välja tulevad, mingid raamatud, luuletused ja, ja mingid naljad, ühesõnaga et ma tahaks ka naljakas olla.

Intervjuueerija: Just selle koha pealt ma ütlen, et sa oled loominguline. Loomingulisel inimesel läheb öösiti pea lahti, et siis on nagu see, et kurat, ei saa magada.

Marek: Ei ma saan, jumala, mulle jumala meeldib ka veel niimoodi. Jaa, muidugi meeldib, kirjutasin ükskord siia (lehitseb oma märkmikut), et oli enam-vähem sama asi, ma ei mäleta, miks? Ei, ma ei mäleta ka kahjuks kuidas see kõlas. (naerab) Mul endal oli jube naljakas pärast.

Intervjuueerija: Lase käia.

Marek: Ah ei, mingi suvaline muidugi. Päeva mingit jurri kirjutanud ja siis, ma tavaliselt muidugi väga ei kirjuta, mingil hetkel mõtlesin jälle, et ma väheke kirjutatan. (Loeb märkmikust maha oma mõtte) Et kui varrukas hakkab õla poolt, siis on ta varrukas, aga kui teisest otsast, siis on ta kinnas. No palju õnne, oli vaja kirjutada? (paneab märkmiku kinni)

Intervjuueerija: Loe veel, loe veel.

Marek: (avab märkmiku uuesti) Ei, mul ei ole... ülejäänud on mul mingi muu jura, aga see on lihtsalt selle muu päeva kirjelduste seas.

Intervjuueerija: Sul mingeid luuletusi ei ole või, enda omasid?

Marek: Ahah, siin. (Loeb maha oma märkmikust) Alustasin 03.01.2023, oli esimene suitsuvaba päev üle pika aja. Ma jätsin suitsetamise jälle maha, ma ei tea, mitu aastat ma jälle tegin vahepeal. Ühesõnaga, sellega seoses vist hakkasin kirjutama, ma ei mäleta. Mul luuletused on nii vanad ja nii halvad, et ma isegi ei tea, kus nad on. Aga jah, mul vanasti oli ju üldse see, et me ülikooli ajal ka, me kirjutasime mingite vanade klassiõdedega ja noh, päris kirju siis ja... ikka, lahe oli kirjutada ja lahe oli muidugi kirju saada.

Intervjuueerija: Kas sa ka pilte said, tüdrukutest?

Marek: Ei.

Intervjuueerija: Vanasti oli ju see oluline, või jagati nagu enda pilti, kui saadeti oma poisile või...

Marek: Aa, ei, mul oli, üks kirjavahetus, oli natuke siuke, aga teine on mul mingi.

Enamvähem lapsepõlvest peale teame ja... siiamani muidugi. Tal on mees, on Kersti vend.

Et noh, siitkandist on pärit, sellega koguaeg kuidagi teisel tasandil vähe suhelnud, ei ole kunagi olnud... See kirjade kirjutamine oli ka, nii lihtsalt, et enamvähem kursis hoida, et mis tegid ja kus. Ülikooli ajal oli see selline loominguiline pool oli võibolla jah natuke... Ei osanud eriti, aga teha tahtmist oli palju. Üritasime sõbraga koos raamatut kirjutada, noh mingit juttu, et nii, et üks nädal on sinu käes, teine nädal, ma ei tea, kus see on, paras pask oli. Luuletustega oli ka see, et sa mõnikord teed valmis neid asju ja arvad, et on jube hea. Võid aasta pärast ka arvata, viie aasta pärast arvad, oh jumal hoia küll noh.

Intervjuuerija: Aga sa oled kõik alles hoidnud või, kooliajast näiteks asjad?

Marek: Ma, ma arvan, et mul midagi on jah, aga mul kõike kindlasti ei ole. Vot nii.

Intervjuuerija: Kas sa arvad, et kui foto mingist sündmusest, mis läks "aia taha" on väga hea, siis kas sa arvad, et see mõjutab kuidagi seda, kuidas me seda sündmust mäletame?

Marek: (mõtleb pikalt) Ma ei tea. (naerab) Mul läks juba küsimuse algus..., okei, ma mõtlen nüüd. Sündmus läks nagu kehvasti, aga foto on hea?

Intervjuuerija: Jah. Kas see mõjutab seda, kuidas me seda sündmust mäletame?

Marek: Ma arvan, et ei mõjuta otseselt. Või ma ei tea, vaata ma ei oska seda hea foto selle kohta ka ju väga öelda, ma ei tea, mis on hea, sest ma ei noh, ma ei vaata väga ju, ma ei tee eriti.

Intervjuuerija: Kas teil lapsepõlves muidu pildistati palju või ei?

Marek: Mitte väga vist, aga ikkagi tehti nagu. Ma hakkasin mingil ajal ise tegema ju.

Intervjuuerija: Räägi sellest.

Marek: Margusega, ma ei mäleta isegi, mida me pildistasime. Igal juhul see möll nende kemikaalidega, see mul, seal, kus ema nüüd oma kassi söödab või kassi kinni hoiab, seal oli mingi väike pime ruum. Seal tegime, aga ei mäleta, mis kuradi pilte me seal tegime.

Intervjuuerija: Aga sa pildistasid palju muidu või, kuidas sa mäletad?

Marek: Ei, ma eriti ei, ma mõtlengi, et mida me... ma tean, et Margusega seal jahmerdasime nende kuradi... ja mitu korda, aga et mis kuradi pildid need on, ma ei mäleta. Ma arvan, et pigem Margus tegi meil neid asju.

Intervjuuerija: Aga kes teil kodus pildistas, tavaliselt?

Marek: Jälle ei julge öelda, ma arvan, et isa pildistas alati. Ja mitte kodus, ma mäletan millegipärast, et käisime kuskil Valgerannas. Siis ta võttis kaamera kaasa ja siis tegime, aga oota, ma räägin praegu nagu muidugi täitsa eri ajad, et siis kui juba need seebikarbid tulid. Siis käisime ükskord, ma ei tea, mis seal oli. Käisime Seljal baaris, tõmbasime jumala täis, Margusega. Ja siis tulime koju tagasi, see seebikarp oli seal, baarikapis seal köögis. Siis tegime esimese selfi, sinna keset filmi oli, muidu olid nagu sellised, noh ikka nagu põhilised

pildid tehti ju sünnipäevadel inimestest, kes vaatavad pilte, et noh, siis oli see pildiasi ülikõva. Enamvähem pildid koosnesidki sellest: "Oh, ma pildistan sind ka, sa vaatad siin pilte". Vanasti vaadati jube palju pilte, siis kui neid, kui neid pilte lasti teha siis kuskil, kuskil lasti teha noh. Aga siis oligi, et need olid mingid sünnipäevapildid umbes ja siis kaks venda olid kuradi baaris jumala täis. Ja siis läksid edasi need teised pildid. (naeran) Me oleme ka seal selfie alguse juures olnud, et see on alati inimesel veres olnud vist. (naeran)

Intervjueerija: Sa olidki võibolla see algataja.

Marek: Ei tea jah. Ei, ei, ma arvan, et neid on paljudel, aga et see oli lihtsalt, et "Ah teeme, keerame sitta nagu natuke". Et võibolla naljakas ka.

Intervjueerija: Aga kas sa praegu pildistad?

Marek: Praegu ma ei viitsi eriti üldse pildistada. Mul on nii sitt telefon ka. Kusjuures on, ongi nii, et ma olen mõelnud, et mul oli enne, oli... ma ei mäleta, mis ta nimi on. Mingi Hiina telefon. OnePlus. On selline või?

Intervjueerija: Ma isegi ei tea sellist.

Marek: Ühesõnaga, see oli jumala hea, jumala hea (otsib sahtlitest seda telefoni). Ma võin telefonidest sulle loo teha.

Intervjueerija: Aa, lase käia, ka see on osa... (naeran)

Marek: Ühesõnaga, sellel oli jumala hea kaamera ja kuidagi mulle, sellega ma tegin mingeid asju. Ma ei pildistanud ennast, ma isegi ei mäleta, mis mul seal... Noh, käid reisil ja siis on nagu huvitav mingeid asju... Aga sellega on kuidagi nii, et ma ei tea, see oli suurem ka. Et see mõjutabki. Ma ei viitsi sellega, sellega küll mõtlesin, et oh, ma nüüd ostan väikse, et hea mugav on sellega oma asju ajada, aga tegelikult ongi see, et sa ei viitsi pilte teha, sest neid on ebamugav vaadata, need on nii väikesed ja kvaliteet on ka muidugi kehva. Ja see on, ma arvan, et päris palju mõjutanud.

Intervjueerija: Kas teil muidu kodus on palju fotoalbumeid või pilte?

Marek: Ei ole, paberi peal on üks album, mis on, ema paneb kaasa.

Intervjueerija: Aga ise ei ole teinud?

Marek: Oi kurat... (vaatab pilte telefonist ja naerab) Ma ei tea, kas ma näitan, kui palju ma pilte olen teinud. Hea küll, ma näitan. No algab kõik ilusti, ikka õlu pildistad ja siin on nahkhiired ja, noh, mingid asjad, mis on puruks läinud ja siis juhtus (pilte meestest palja ülaosaga), see on selline asi, et... (naerab) jõulude ajal.

Intervjueerija: Okei, ma saan aru nüüd. (naeran)

Marek: Panime vist Pauliga tina. "Kaur, tule siia kurat!" (naerame) Okei, siin on mingi trace,

ma ei tea, kuskil, kuskil see... See on see sama reis.

Intervjueerija: Kas te muidu reisinud olete palju või?

Marek: Jah, ma ei teagi kui palju on palju. Vist korra aastas ikka käime. Kui võimalik, siis võibolla kaks. Noh, siin on, käisin ühel üritusel, kus oli õlle degusteerimine, seal esinesid sellised vanemad daamid (näitab pilte daamidest).

Intervjueerija: Ja kus sellised toredad üritused aset võtavad?

Marek: Kadrina. Kadrina Hää Ölu.

Intervjueerija: Aa, nüüd see kord kui Eve ka oli?

Marek: Ei. Noh, jälle näed, käisime baaris, kohe on aru saada, et üks mees on... (näitab pilti, kus on purjus mees) Jah, mul ei ole, mul on mingid sellised pildid nagu täiesti suvalised, oma tegemistest või mingi dokument oli vaja ülesse laadida. See on Tori sild, et oli katki, noh, et jälle mingeid juppe vaja...

Intervjueerija: Kui sa peaksid ütlema, millest su pildid suuremas osas on, siis millest?

Marek: Perse läinud asjadest põhiliselt. Mingeid, muidugi ehitus asju on ka siin, mingid täiesti suva jams, mingeid asju, mis ma tahan hetkega fikseerida, et ongi noh. Mingil tuttaval või sõbrannal olen ehitanud midagi, siis seda pildistanud, siis seal kuradi krüpto mingid hinnad kõiguvad nii palju, et mingil hetkel lihtsalt pildistad arvutiekraani, et kuule, et mul on olemas hetkel see, siis saan vaadata, et aasta tagasi ahah, nojah.

Intervjueerija: Info jaoks siis.

Marek: Jah.

Intervjueerija: Kas on fotosid, mida sa pead eriti heaks või kalliks?

Marek: Ma saaks sulle näidata, aga mul on rahakoti vahel ju, on kõige tähtsam pilt, see nüüd peab hoidma seda (rahakott on lindistusaparaadi all), ma ei saa kahjuks näidata sulle.

Intervjueerija: Millest see pilt on (võtavad rahakoti)?

Marek: See on mu abikaasa, mingi koolipõlvepilt. Siis see on ta, nii kuskil tutvumishetkel.

Intervjueerija: Kust sa said need?

Marek: Ma ei tea isegi. Kas see on mingi ankeedi küljest, ma ei mäleta, ausalt öeldes on mul lihtsalt alati nüüd kaasas käinud, ja siis on Paavel (Paul), vanem poeg.

Intervjueerija: Aga teised lapsed?

Marek: Tead, ma tegelikult, seda on ilus öelda, et see mul on siin. Aga ma ei ole seda, ma arvan, mingi aastaid vaadanud. Ma tean, et ta... Vaat see, mul on jah hästi tähtis seesama see pere ise või selline, et nad oleks mu juures ja nagu, aga ma ei ole see, et ma tahaks jubedalt mingit pilti sellest või. Ma ei, see ei ole mulle oluline, ongi see, et ma tean, millised nad on ja siis ma oskan arvestada. Siis ma ikka siin, Marii on näiteks väga, tema tõuseb hommikul üles,

siis ta põhimõtteliselt ei räägi. Ma ei tea, kaua tal läheb, tund aega äkki või? Siis ma ikka aegajalt sõidan siin mingi jube kuradi hoogsalt sisse talle, siis ta on pärast nii pahane, talle mõjub halvasti. No ühesõnaga, ongi see, et sa siis oled, suhtled nendega kuidagi. Pauliga on nii nagu natuke sihuke sõbra moodi või, et ta nii vana. Ükskord laenas suitsu mu käest noh, mis sa ei saa ju, laps, kurat, tuli mul metsa seal. Nüüd alles eelmine nädal, olin kopaga metsas, tuli sinna, kuule juua tahad või? Üks päev oli varem mulle toonud selles termos pudelis, andnud kasemahla ja siis nüüd oli õlu. (naeran) Ei tea praegu, ühesõnaga, me tunneme nagu natuke teistmoodi, vist. Ongi, et hästi lahe on, kui ta on kodus ja nii edasi, nagu kõigiga noh, et ma ei ütleks...

Intervjuuerija: Kas sa tunnend, et sa ise oled või te ise olete vanematena kuidagi suhtunud lastesse erinevalt? Et kõik ei ole saanud sama kohtlemist?

Marek: Ei ole saanud, aga mitte sellepärast, et oleks teadlikult teinud, vaid et me oleme ise targemaks saanud, sest ma isegi ei mäleta, kui vana ma olin, kui me selle esimese lapse saime niimoodi nagu. Noh, siis mõtlesid, et see nagu juhtub, et... Mitte, et me... kuidas ma nüüd ütlen, et sa aru saaksid? Sul endal ei ole lapsi või?

Intervjuuerija: Tegelikult ma sain aru, aga sa räägi lahti, sest seda on vaja.

Marek: Ühesõnaga sa saadki selle kogemuse ja siis sa oskad sealt nagu edasi minna. Sa ei saa kunagi selleks valmis olla, selle esimese lapse jaoks. See ongi see, et sa teed siis mingit...

Kersti tuletab siia maani meelde, ma ei mäleta, kui vana see Paul oli... mingi neljane või viiene. Me elasime Aravetel sel ajal. Seal mingite kuradi koledate majade vahel, tohutu suured majad. Et see vend käis jumala pohhuilt seal jalgrattaga, lihtsalt tõmbas ringi. Hiljem oleme mõelnud, et issand jumal, kui väiksed need on, need lapsed viie või ma ei mäleta, kui vana ta seal oli. Neli või viis, noh, et kui Paul hakkas kooli minema, siis me tulime siia. Ilma järelvalveta umbes, seal sõpradega möllasid, keerasid jumal palju sitta kokku. Lihtsalt, et see laps oli enamvähem selline, et nagu praegu ei lasta enam õuegi, et noh, lähme käest kinni. Siis ta oli lihtsalt kuidagi, ma ei tea. Et kas me lendasime mõnes kohas liiga julgelt peale ja mõnes kohas nagu põdesime üle. Ma ei, ma ei tea, aga et ongi teistega on jälle see kuradi nagu teistmoodi olnud.

Intervjuuerija: Kas kasvatus on vabamaks läinud?

Marek: No, ma arvan, et enam vabam ei saanud Paulil olla seal. (naerab) Tal oli liiga vaba see algus, et... meil ei ole nagu selliseid...

Intervjuuerija: Kas teistega seal siis on rohkem olnud?

Marek: Teadlik lihtsalt rohkem, et pole mingit erilist kasvatust. Et ongi rõhumine see oma südametunnistuse peale rohkem, me ei ole nagu teadlikult kuidagi, kuidagi kasvatanud või et

noh, et see üldpilt on nagu paigas, et inimene saab aru enamvähem, mis on hea, mis on halb, et siis väga palju suunama ei pea nagu. Ei ole mingi nagu premeerimissüsteemi ja mingit sellist karistussüsteemi ka ei ole. Et kuidagi tundub, et lihtsalt ühel hetkel saadki aru, et ah kurat, sel on, enamvähem, on hing olemas, et mis ma siin. Aga on, et inimene on inimene, et mis torgid temast või. Sinust väga palju ei aita. Mõnikord lihtsalt üritad küsida midagi.

Intervjueerija: Aga kas nüüd oma peres te räägite, kas lapsed räägivad ja te ise, nagu räägite tunnetest, emotsioonidest või kui midagi on mureks. Siis kas sellest räägitakse või pigem hoitakse ka enda sisse?

Marek: Ma kuidagi alati, olen mõelnud selle peale isegi, kui päris aus olla. Olen mõelnud, et äkki, äkki ei ole neid muresid. (naerab) Aga ma arvan, et lihtsalt ei räägita ja... oi jälle ei oska ju vaata öelda, et mis, kust maalt see nagu läheb, ma arvan, et Kersti ja Marii näiteks ja...

Kersti vist urgitseb natuke rohkem. Et ma arvan, et ise keegi rääkima ei tule, et pigem tuleb kuidagi kätte saada, kui on midagi.

Intervjueerija: Mis sa arvad, mis teeb pildist hea pildi? Sa võid teha näiteks portreepildi näitel.

Marek: Ma ei oska sulle öelda, ma ei ole see pildi inimene. Ei, ma ei jaga seda sellist visuaalset kunsti, ma võin sulle sõnadest rääkida või luuletustest või tekstist, aga ma seda tegelikult ei jaga üldse või ma ei...

Intervjueerija: Kas sa arvad, et see teksti pool on pildi puhul oluline?

Marek: Ei, need on täiesti erinevad asjad. (naerab) Pilt on pilt ja tekst on tekst noh.

Intervjueerija: Aga pilt ja tekst?

Marek: Kokku panna või? Et pildistan teksti või?

Intervjueerija: Ei.

Marek: Kurat, nüüd läks küll lendama. (naeravad)

Intervjueerija: Et tekst võib anda pildile hoopis uue konteksti.

Marek: Portreepilt, et ma olen täitsa segaduses, ma ei oska sulle öelda. Mida ma, ma ise vaatan, nagu mingit seda, nagu on võõras inimene. Kui on tuttav, mis ma seal vaatan. See on see onju. Aga siis, kui on võõras näiteks, siis ma mõtleks rohkem just selle peale et, mis materjali nagu pildistatud on, kuidas välja näeb või kas on mingit omapära või midagi sellist, aga ma oma inimese puhul ei oska öelda, kus seal võiks heaks teha.

Intervjueerija: Kas sulle muidu meeldib võõraid fotosid vaadata? Või sa pigem vaataksid ainult neid, kus sul on mingi tuttav inimene peal?

Marek: Noh, eriti neid tuttavaid inimesi tegelikult noh, ei vaataks. (naerab) Et ma ei tea, kas

ma nüüd jubedalt tahaks võõraid inimesi, võõraste inimeste fotosid ka vaadata, et nii võib-olla ka mitte isegi.

Intervjuuerija: Kas sul on mingi tunnetus või nägemus sellest, kuidas sa pildi peale peaksid jääma?

Marek: Null. Ma ei, ma ei ole sellest nagu üldse aru saanud, et ma ei tea, et noh, et...

See on mingi naiste asi, nad on vist selle peegliga kuidagi nii harjunud. Ma eriti ei ole tegelenud, ma tean, mida sa mõtled, et kuidas keegi keerab ennast mingi nurga all, aga ma ei, ma ei tea, mitte midagi ma ei ole. Kui sa oled noor, siis sa oled koguaeg ilus onju. Aga kui sa vana oled, siis pead nagu mõtlema hakkama. Ma ei ole viitsinud veel mõtlema hakata ausaltöeldes. Vahet pole, kui kole sa oled...

Intervjuuerija: Mida sa pead mõtlema hakkama?

Marek: Noh, et võiks ju siis juba mõtlema hakata, et kust küljest ma ennast nüüd ette keeran, et kuidas ma olen. Kas selg on sirgus ja ma ei tea, mis asjad seal? Ma ei tea, mis asjad need on, aga...

Intervjuuerija: Kas sa pead vanainimest koledaks?

Marek: Ei, vastupidi. Vastupidi, fotodel on kindlasti vanainimene, nagu ma ei tea, kas kole/ilus, on see õige, aga lahedam. Huvitavam. Et noh, ma ei tea, mis on noorus... noh, see ongi sihuke ühtlane, et seal peab ju... niikuinii oled kena.

Intervjuuerija: Mida sa pead kena all silmas, mis on sinu jaoks ilus?

Marek: Sa räägid nüüd inimesest või millest sa tahad?

Intervjuuerija: Inimese seisukoha pealt praegu rääkida.

Marek: Ma ei tea, ongi ju mingi, inimese kohta oligi see, et need inimesed, kes mulle meeldisid, need olid ilusad. (kihistab naerda) Kas nad alati nüüd välja nägid kõige paremad?

Intervjuuerija: Mille pärast nad sulle meeldisid?

Marek: Ikka oled nagu... ma olen hingelt hea inimene ja ma arvan, et inimesed on head, on ju? Kuidagi mõtled nad ilusamaks, kui nad tegelikult on. Paljud on hiljem osutunud parajateks sitakeerajateks ausalt öeldes, kui ma nüüd järgi mõtlen, et ma olen ikka täiesti valesti maailmaasjadest aru saanud. (naerab)

Intervjuuerija: Jaa, aga kas ka sinu arvamus temast on muutunud? Et ta on muutunud koledamaks sinu jaoks?

Marek: Aa ei, ma ei hinda nii väga, et... Ma mõtlen võibolla mingid päris ekstreemsused, et on ühe kõrvaga või... väga niimoodi... ei tea. Kelle kohta ma võiks öelda, et jube kole

inimene oli. Kurat, ma ei tea.

Intervjuueerija: Nii et sinu jaoks on oluline just see sisemine pool, et sa pead seda oluliseks?

Marek: Ma natuke nagu...

Intervjuueerija: Mis teeb inimese ilusaks?

Marek: Jah, see kõlab kuidagi liiga hästi. Aga võibolla küll.

Intervjuueerija: Aga esmapilgul seda ju ei näe.

Marek: Jah, sellepärast mul ongi nii vähe sõpru, et see selgub hiljem.

Intervjuueerija: Kas sa tunned, et sa oled päriselt nähtud inimeste poolt või kas neid inimesi on pigem vähem? Või pole üldse? Või näevad kõik sind sellisena nagu sa oled? Või on sul vahest sellist mõtet, et keegi ei saa sinust aru?

Marek: Ei, seal on, ma võingi öelda. Nüüd see sõprade asi ongi nii, et sa, need on need. No enamasti ma selline tahangi olla. Samas, et kui ma võtan selle ettevõtte juhtimise, siis on see, milline, siis sa kujutad ette mingi rolli, et sa oled juhataja, siis sa mängid seda. Noh siis seal ei ole mingi nii, et ma teen mingi ropu nalja seal näiteks või midagi sellist. Et siis sa oled see nagu õiglane. Võin jälle kohe ühe hea loo sellega seoses rääkida. Et kuidagi, oh see väga hästi läheb. Mis mulje sa pead jätma, kuidas sa olema pead. See oli niimoodi, et ma olin seal, ma ei teagi. Paar aastat olin. Kas kunagi hiljem, Singer Vingeri kontsert oli Pärnus mingis trahteris vist? Mingi oma pundiga seal möllasime. Siis mingil hetkel saadetakse minu... ma olen filmides näinud, saadetakse su lauda, kuradi pudel šampust noh. See juhtus minuga, saad aru? Kes olid mingid vanad töölised, ema ja tütar. Tulge siia, joome koos ära, sest need rääkisid täpselt seda, et "Oh, kurat, sa olid ikka. Panid ikka asja paika." (naerame) Ma oleks võinud niisama tulla purjus peaga lämiseda, aga ju siis midagi ikkagi oli natuke meelde jäänud, et oli mind, olid mingi... aa jajajah, see ütles, et: "Sa ütlesid mulle seal kontoris, et see Krista hakkas mind mõnitama." Sa ütlesid, et ootoot Krista, et need pole meil orjad, need on ikkagi inimesed. Et oli meelde jäänud, et ma olin nagu teise juhtivtöötaja korrale kutsunud tema ees. Et lihtsalt selline juhus, et noh, et see seal oli see, et nagu siis võibolla saad aru, et juhtimishetkel see väljapoolne enda näitamine läks täkkesse või midagi, et noh, et mingi inimene sai kunagi hiljem aru, et ma... Aga siin kodus see on selline, et... või sõpradega. Enamus on see, sihuke õllebaasil sõprus. Et mis sa ikka nädalavahetusel saad kokku ja muul ajal ei saa ja siis me tavaliselt käibki, kas mingi tegevuse juurde või lihtsalt jood õlut. Et seal ei ole midagi, nii et mis sa tahad välja paista, seal sa oled see kas sa oled ega ma mujal ei püüagi, et ma peaks midagi välja näitama. Et mis ma lähen poodi? Ütlen, et küll ma olen ikka kõva mees.

Intervjuueerija: Aga kas sul praegu on ettevõtet?

Marek: Mul on, aga põhimõtteliselt seisavad mõlemad. Midagi siin arvuti taga vahest teen, aga... mingid asjad. Tegelikult mul see Kersti on ka, nagu minu ettevõttes tööl, aga ta ise annab raha sisse, ise saab raha. (naerame) Aga see ei ole nagu tegelikult selline väga suur tegevus.

Intervjueerija: Mis ettevõtte sul on?

Marek: Ma omast arust hakkasingi küttepuu äri tegelema, aga ma nagu väga ei tegele sellega. Eelmine aasta tegin, nüüd ma läksin juurde tegema, siis mingil hetkel peaks nagu müüma hakkama. Vaatame, mis sellega saab, ei tea. Mingid vanad kliendid vanast ajast. Ma olin puidutööstuses, siis tekkis.

Intervjueerija: Sa nagu oled jutu käigus selle välja rääkinud, aga ma küsin seda ikka, et see salvestaks. Kas sulle meeldib ennast piltidelt vaadata?

Marek: Ei, pigem ikka ei. No ma võibolla vaataks, ma ei tea, ei, ma ei vaata. Aga võibolla meeldiks, ma ei tea, kui mul oleks väga ilusad pildid. (naerab) Seal ongi seesama viga, et vaata, kui sa ei oska seal olla ja nagu hea välja ei näe. Mis sa temast vaatad? Aga noh, samas olema peab seal, muidu... Muidugi, kui sa ei ole seal kui sa ei ole pildi peal. Hea küll, ma ei... Need on minu jaoks päris rasked küsimused, ma selle pildivärgiga väga ei tegele.

Intervjueerija: Sa oled väga hästi vastanud ju. Kas mõned pildid sinust endast on eriti kallid?

Marek: Mul ei tule ühtegi pilti ette, võibolla seesama see selfie, mis me seal baarikapiukse ees tegime. See mul tuleb meelde. Ja siis ükskord tegime Margusega, ma mäletan, oma toas vahetasime tapeeti. Ja nurgast hakkasime tegema. Nurga ära. Siis tegime, sellised pildid mõlemad seal, et oh kurat, no umbes nii, tapeet on pandud, kurat, foto peale jäid need tühjad ääred, kus veel tapeeti pandud ei olnud, et nagu muidu oli täpselt välja timmitud, oh nüüd saab juba pildi ära teha. (naeran) See tuleb meelde ja ma ei tea, lihtsalt mingid pildid, mis ma mõtlen nagu fotode peale, siis mingid asjad tulevad.

Intervjueerija: Aga miks just need?

Marek: Need mingi sellise pulliga või sellise mõnusa sellise hooga tehtud pildid ilmselt, et seal on mingi eellugu ja siis mingid nagu sellised asjad üldse.

Intervjueerija: Eellugu just onju?

Marek: Jajah.

Intervjueerija: Mis on sinu jaoks fotogeeniline ja mittefotogeeniline? Kas see on seotud iluga?

Marek: Ei ole, või ma ei tea ju. Pigem ei ole vist jah. Aga ma ei oska seda sulle ka kuidagi lahti seletada, et mis, mis see on? Et mingid... ei, jah, nii see on, et see ei ole. Nagu ilu sellise standardi siis. Ma ei tea, mis see fotogeeniline täpselt on, aga see, keda kaamera armastab või

kes oskab jääda või? Või mis see fotogeenilisus on?

Intervjueerija: Sina pead ütlema seda.

Marek: Ei no ma ütlen, et vaata, tegelikult on minu jaoks ei ole see fotogeenilisus, vaid ongi see, et kuidas huvitavam on see inimene või nii. Et huvitavam on kindlasti ju see aborigeenidel, kellel on see luutükk ninast läbi lükatud, kui mingi, see, mis ta oli, see, seal tead küll seal rannavalves veel mängis - Pamela Anderson noh. Et selles mõttes, et ta võib ju ilus olla, aga tegelikult pildi pealt on võibolla ikkagi huvitavam midagi muud vaadata.

Intervjueerija: Kas sa pead ennast ilusaks?

Marek: Ei pea, see on küll huvitav. (naerab) Ei pea ja ma ei ole ka, pigem tean, et ma ei ole väga ilus, aga ma ei muretse selle pärast, et...

Intervjueerija: Kas oled terve elu nii arvanud või oli nooruspõlves kuidagi teistmoodi?

Marek: Ma lihtsalt nooruspõlves, mul ei olnud aega mõelda selle peale, teha oli nii palju. Ma vist küll kordagi ei mõelnud, et kas ma olen ilus või midagi. Polnud see nii oluline.

Intervjueerija: No aga kui oli peole minek, tüdrukutega suhtlemine, kas sa tundsid ennast enesekindlalt?

Marek: Ma ei käinud peol üldse, ma hakkasin kohe jooma ja kohe punkariks. Mul see peovärk jäi ära. Seal neid tüdrukuid leidsid läbi halli udu, midagi ikka tuli. Aga ei, ma...

Intervjueerija: Kas sa oled enesekindel muidu olnud naistega suheldes?

Marek: Ei ole. Jumala lamp. Kersti see oli jah. Muidu oli nii, et tüdrukud leidsid rohkem mind, kui mina... Kersti oli esimest korda, kus ma mõtlesin, et mul seda on vaja. Siis ma küll, noh, siis ma tahtsin, aga muidu oli jah, pigem vastupidi, et kes kuskilt tuli.

Intervjueerija: Kuidas sa üldse Kerstiga kohtusid?

Marek: Ma ei tea.

Intervjueerija: Ja kui kaua te koos olete olnud praeguseks?

Marek: Ma ei tea, kaua me koos... päris kaua. Mis ta võib olla 98 äkki või? 97 umbes.

Intervjueerija: 97 on minu sünniaasta.

Marek: Noh, siis sa tead ju mitu aastat see on. Ma ei oska arvutada.

Intervjueerija: 97, 26 aastat siis.

Marek: Ühesõnaga me tegelikult tuttavaks saime, ma ei mäleta, kuidas see täpselt oli. Mingi, meie seltskonnaga liitus mingi teine seltskond, rohkem oligi see tema... Tal oli vend ka punkar, noh. Aga need on Jõgevamaalt ja siis me kuidagi omavahel saime. Mu mingi klassivend käis Luual Metsakoolis, ma ei tea, see on nii pikk ring, et ma ei... Noh, käima või päriselt asjaks läks siis, kui ta tuli, tuli ülikooli bioloogiat õppima. Siis mul oli veel mingi

teine, ah, see ei olnud midagi. Ühesõnaga siis saime tuttavaks ja on kõik hästi läinud.

Intervjueerija: Kui sa saaksid enda juures midagi muuta, siis mis see oleks?

Marek: Sa mõtled välimuses või?

Intervjueerija: Sa võid mõlemat öelda.

Marek: Ma ei... no see on niigi, selline ajuvaba küsimus. (naerab) Et noh, selles mõttes, et sa ei saa ju. Et siis nagu ei ole mõtet mujalt või noh, ma ei ole ka kunagi peegli ees olnud, et "Ai, issand jumal, kurat, nina võiks suurem olla." Mul pole isegi seda pikkuse muret, et ma olen ka eluaeg igavene junn olnud. See ei ole mind häirinud, ma ei tea, mulle tundub, et see ongi mingi pikkade meeste probleem. Need tahavad rõhutada, kui pikad nad on. Mul on jumala pohhui. See ei sega noh. Pole kunagi mõelnud ka selle peale, et midagi muuta. Ma ei tea, noh. Ja siis muidu tahaks nagu ikka andekam olla ja ma ei tea, toredam. Mis veel? Aga siis mõtled, et mille jaoks nüüd seda vaja on? Noh siis peaks nagu terve elu pea peale pöörama. Ühe iseloomujoone endal ära muudad, siis ilmselt ongi see, et siis muudad terve elu, noh, et sa oled selline nagu oled. Mis seal ikka.

Intervjueerija: Kas sa oled tundnud, et sa oled vanaks jäänud?

Marek: Jajaa, ikka noh.

Intervjueerija: Mis hetkest?

Marek: Sa ei tunne seda, et sa oled vanaks jäänud, aga ongi see, et su..., et saad vanemaks, seda nagu tunned, et koguaeg... Ja see on ikka, meestel on vist kuskile peale 35 või.

Sinnamaani on kogu aeg näpud püsti ja kurat, noh...

Intervjueerija: Mis siis juhtub?

Marek: Kõigepealt tekib sihuke ühtlane pinin. Et muidu see algab sellise suure hurraaga ja siis tuleb see pinina aeg ja siis nüüd hakkab vaikselt nagu... nelikümmend. Saan 46, tunned, et hakkad sealt seljast alla vajuma juba, et, aga see vananemine ei ole nii, et mürts, see tuleb vaikselt nagu pingi peal su kõrval järjest lähemale. Lõpuks lükkab su sealt maha, eks. Seal on need keeva veega katlad, kus me sisse kukume ja nii edasi. Aga ma ei tea jah, ma arvan, et see ongi nii, et see on umbes 10 aastat, on koguaeg on seda tunnet, et noh, ikkagi ongi sihuke keskiga vist käes ka, ma ei tea, vanasti oli vist keskiga vähe varem, aga... Jälle see asi, et mille pärast ma nagu väga ei muretse ausaltöeldes, on selline loomulik osa, et ma tegelikult tunnen hästi praegu veel end.

Intervjueerija: Aga miks sa arvad, et see alla just käib?

Marek: Mäluga on nii, et vahepeal vaatad, et nagu ei ole. Kunagi üritasin seal kutsehariduskeskuses õppida, mingeid infotehnoloogia, ma ei mäleta, mingi noorem-, mingi spetsialist, väike. Käisin vist äkki pool aastat. Algul hakkasin käima, aju valutas nagu, polnud

õppimisega harjunud. Sa tunnedki nagu - aju valutab. Masin enam vist ei võta vastu, tegelikult oli harjumise asi, et see läks, aga lihtsalt, nii pidevalt see info tuli peale, et nagu see oli kuidagi... õudne. See koolivärk, ma ütlen see on õudne. Ma rääkisin sulle...

Ma tulin ära, mul see firma hakkas perse minema. Ma mõtlesin, et pühendun sellele, siis sai ta sealt august välja tõmmatud ja siis, kui teist korda veel ära vajus, ma ütlesin, et rohkem ei puutu. No ta ongi niimoodi, et mälu... pole nagu mingile spordivõistlusele ka nagu ei ole viisakas enam minna. Võib minna, aga see... sellega on ka muidugi, ma ei tea, kas sa suusatamisest tead midagi või? Johann Martin Alev on siitsamast vallast pärit. Kunagi, see oligi nüüd kauem aega tagasi, käisin... ma olen noorena väga kõvasti suusatanud nagu, nii, see jäta meelde. (naerab) Siis see Alev on siit pärit ja siin oli muidu valla mingi vastlapäev või? Muidugi ma läksin suusatama, ma olin ikkagi 40. Kurat, äkki ma ei olnud 40. Ja siis oli nii, et need vanemad mehed seal, vanemad härrasmehed, umbes 70-aastased, noh ütleme, ma olin 40. Siis kui näed, kuidas nagu inimene, ma olen omast arust ikka väga kõva suusataja nagu, tuleb must - pool minutit hiljem lastakse lahti ja sõidab minust mööda lihtsalt. Noh, et mis... okei, Eesti tase, aga ma omast arust olengi Eestis kõige parem. Lihtsalt häbistas mind seal raja peal. Ma sain teise koha. (naeran) Muidugi ei ole ma mingi sportlane.

Intervjuuerija: Sa tunned, et need füüsilised asjad just panevad sind tundma vanemana?

Marek: Ei teagi, lihtsalt see mingi, vist mitte. Ma lihtsalt ütlen vahepeal, et võibolla see hulk, kes jäävad sul nüüd selle vanuse, noh, et enne oli terve seltskond, seal on ju, need vanemad inimesed.

Intervjuuerija: Kaugemal?

Marek: No üleval oli kõik suurem hulk, et ütleme siin miljon eestlast, et siis ma olin seal 600000 oli nagu vanemad sinust ja siis mingid omasugused ja mingid noored tatid, nüüd vaatad, et on nagu seal teisel pool kõik. Kuidagi noh, et seda rohkem rahvast on ja sa tunned, et sind peetakse või noh, sa oled juba vanem, ma olen nendest väga paljudest inimestest vanem. Kuidagi see tähendabki seda, et sa oled vanem inimene. Mida rohkem inimesi arvab, et sa oled vana, siis see teebki su vanaks. Aga füüsiliselt ma veel nagu ei tunne või noh, ma arvan, et ma ei ole. Ei ole jube ära kulunud, kuigi jah tunnen, et üks või teine asi, mingid valud ja... Aga noh, ei kurda.

Intervjuuerija: Aga välimuselt? Kas sa vaatad peeglist - issand, ma olen nii vanaks jäänud?

Marek: Ei. See on mingi naiste asi. Mul ei ole seda, et... muidugi olen rahul sellega, mis on. Molu on vist ikka koledamaks ajas läinud, aga see ei ole nagu mure mul. Ei keskendu sellele.

Intervjuuerija: Kas sa oma naise puhul näiteks oled täheldanud seda, et ta vanemaks jäänud?

Marek: Muidugi. Issand jumal, tead, kui kena ta oli! (hakkab naerma) Aga tal on ka ju see

võime ennast üles lüüa, kui vaja on, et ma jälle...ma ei tunne nagu... ma ei tunne teda vaadates kuidagi halvasti või, et "Oi issand, kui vana sa oled", midagi sellist ei ole, nii et ta ikka see oma. Aga jah, ma saan aru, et ikka loomulikult ta on vanem. Järelikult kole nagu jah, ei tea. See ongi mingi teine, see...

Intervjueerija: Kas sa pead vananemist koledaks?

Marek: Siiamaani olen ikka pidanud, et inimesed ikka lähevad koledamaks (naerab) ja ma ei teagi nüüd noh, see ongi, kuidas seda võtta? Aga noh, ta otseselt ei ole, vastupidi, mulle tundub tihtipeale, no ongi see, et inimesed lähevad nagu omapärasemaks või kuidagi. No, et kas, noh mingis mõttes lähevad ilusamaks, ma ei tea. Ma olen ikka seda meelt, et need noored on ikka ilusad ja noored, et noh, vot see käib nagu käsikäes. Et mina olen nõus vana ja kole küll olema.

Intervjueerija: Võibolla see on nii, et noorena sul see väline ilu ja vanemana on sul see sisemist ilu rohkem?

Marek: Ei. Terve see kõik käib koos nagu, ongi see power, mis seal ikkagi on, et... see on kõik nagu, minu meelest on see noorus ikkagi selline. Vanainimene tiksutab seal niisama, mis ei teegi midagi, mõtlengi, et millise poweriga seal või kuidas seda elati, nagu sa jõudsid koolis käia ja ma ei tea, kuradi kontserditel käia. Ma ei tea, veel oligi, kirjutasid luuletusi, rapsisid seal ja siis seal oli nagu veel mõtlesidki mingite asjade peale nagu mingid vestlused pidid ka huvitavad olema. Praegult on jumala pohhui, sulle ajan ka mingit täis udu siin.

Intervjueerija: Mul on väga huvitav! Tõesti. Millised positiivsed ja negatiivsed omadused sa välja tuua oskad vananemise juures?

Marek: Ootoot, positiivsed omadused vananemise juures. Aa. ongi see mõnus tarkus või selline ja ülbelt tagasi vaadata ja see on nagu mõnus tunne. Et noh, siis ma olin jah, jõe tark. Vaatasin just, Ago Andersonil oli mingi saade, ta sai 50. Siis ta kasutas mitu korda sõna, siis kui ma tulin siia, arvasin omast arust, et ma olen tark või midagi sellist, et see täpselt tulebki sul pärast. Ja siis olidki, lendasid kuskil seal noore poweriga peale, arvasid ei tea mida, nüüd lähed vaikselt, kuradi suss sahiseb ja lähed, teed asja ära. Siis oli nagu nii, et tegid seda, seda, seda. Ühesõnaga mingeid tarkusi. Ja negatiivse poole peale kindlasti jääbki see... sest ma ei ole kindel, kas füüsiline nõrkus või see ikkagi on, et kõik need kuradi keskealised vanemad näitlejad on hakanud kuradi Ironmani tegema. (naerab) Kuidagi nad on selle ära teinud, et võibolla see nagu treenitusega suudaks seda hoida, nagu väga ei viitsi ausaltöeldes, hommikuti käin koeraga jalutamas siin paar kilti ja siis mul on nagu sellest ka päris, päris tore

on endal, kui päike paistab ja tee kuiv on.

Intervjuuerija: Kas sa pead vananemise pidurdamist oluliseks?

Marek: Ma ei plaani selle vastu mitte midagi ette võtta. Ma ei tea, kui oleks võimalik kuidagi seda pidurdada, ma ei tea, kas tabletiga, siis ma arvan, et ma ostaks selle tableti. Aga ma arvan, mul kurat, viimased jäävad ikka võtmata, läheb meelest ära see purgivärk. Aga ma, ma nagu ise arvan jah, et ma ei. Kui see nüüd oli mingi vastus.

Intervjuuerija: Mul on täpselt sama. Ükskõik millise purgi ma ostan, lõpuks ta seisab lihtsalt. Kõigi nende tablettidega. Mingi kaks-kolm korda, ma võtan (naerab).

Marek: Sa tead, et see lõpp nagu tuleb. Vaata, ongi osad, need inimesed on rääkinud, et nad on... kõige hullem, kes on oma lapsed matnud, aga, et sul ei ole nagu oma generatsioonist enam mitte kedagi. Et see ongi, see võib ka nagu väga ebameeldiv olla, et sa oled jõe vahva rekordiga hakkama saanud, et oled, ma ei tea, 115-aastane, aga... et no päris asju ei saa enam nagu rääkida või meenutada midagi, võib-olla siis nagu ei olegi enam nagu...

Intervjuuerija: Võibolla sa oled nii nooruslik sisemiselt, et sa tahadki noorematega rääkida?

Marek: Ja ei noh, seda kindlasti, aga ikkagi noh, et ma mõtlengi need samad sõbrad mul, et need on ka minuvanused, meil on mingid oma naljad mingist oma ajast ja oma mingi, see noh, terve see arusaam, et noh, nagu.. vene aeg onju, et me oleme enamvähem viimane põlvkond, kes sealt kuradi Nõukogude Liidust on nagu välja astunud, mäletavad seda janti seal. Et nagu mind ajab jumala närvi, kui hakatakse mingit retropidusi ägedaks tegema, et see oli sihuke sitt, jumal hoia. Noh ongi, et see taust peab nagu sama olema, ma ei saa... Siin Ruut ka siin õrnalt mäletab mingeid asju, aga et noh, et Paul (poeg) nagu ei tea sellest midagi, et sa niisama jutu see ütled. Ongi see suhtumine on juba nii erinev, nii nagu tema näiteks sellesama Ukraina sõjaga. Noh, umbes nii, et mis kurat, et las seal olla ja mis see meisse nii väga puutub, et noh, mul on... väga. Ongi, et ma mäletan seda vene aega, selline kuradi õudne aeg see oli, et need... Ma ei taha ühelegi inimesele, et ta sellises kohas peaks elama nagu see Eesti Vabariik sel ajal oli. Et sellepärast läheb see sõda mulle väga korda. Paulil on täpselt see, et ta tahaks natuke võitjate poolel olla. Läheb, kuidas läheb. Et lihtsalt, sellised asjad, et noh, ja need sõbrad on mul ka, kõik on täpselt nagu seal selles küsimuses kindlasti ühte meelt. Isaga räägin, isa on jälle kõva Venemaa pooldaja, jälle teine põlvkond onju. No natuke on jah, ta eriti ei julge sellega lärmata. Aga natuke on. Ta on Vene sõjaväes käinud, Ruudi isa on sama, et need olid ükskord kokku saanud, siis olid niimoodi luuranud üksteist vaikselt, et kuidas see, et kas võib ja. Et ongi, et nagu see oleneb päris palju tervest sellest asjast üldse. Noh, ühesõnaga sul peabki, kui sul see ring ära kaob, kellega sa ei saa enam mitte midagi rääkida, siis on midagi on puudu sul. Selles mõttes oleks mõistlik nagu õigel ajal ära surra.

Ma tahtsin sulle seda öelda.

Intervjueerija: Mis on õige aeg sinu jaoks, enne sõpru?

Marek: Ma ei tea, jaa, tark oleks küll neile nagu niimoodi teha. (naerame) Aga ma ei tea, pigem ongi sihuke nagu mul on, ma ei tea, kuidas ma nüüd ütlen sulle. Nagu vanaisa Paul läks, et oli, tal oligi seal lõpus, sa ei tea üldse või tead?

Intervjueerija: Pauli?

Marek: Jah.

Intervjueerija: Ma ei ole kohanud Pauli. Aga ma olen temast jutte kuulnud jah.

Marek: Tema läks minu arust niimoodi, et tema oli selline vend, kes pani tina vist päris korralikult, ma ei tea, kui palju, aga ta oli ka sellisele elamisele orienteeritud vend. Aga mina seda lõppu nagu ei näinud, minul ongi tema, kuigi Lolaga on sama lugu. Et nagu see minek, vaata, kes seal lähemal elasid, võibolla need nägid, et oli küll haiglas. Aga minu maailmas ta läkski sellise... magasime seal, telekatuba oli seal, lahtikäiv diivan oli. Diivan ütleme siin, meie magasime siin (viibates kirjeldab), siis oli telekas, teleka kõrval oli baarikapp. Siis hommikuti, kui me nagu magasime, vaatasid, et mis, vanaisa läks baarikapi juurde, viina, hoidis seda suus pikalt. Siis vaatas, et keegi jälgib, siis (tegi suuga plõksu) tegi silma (naeran), neelas alla. Et umbes, no vot, tahaks ka nagu sellise kerge elujõulisusega või sellega veel lahkuda, mitte niimoodi, et päris päris lõpus või kuidagi nagu ei saa üldse hakkama. No seda ei saa valida, vaata sellega on sihuke lugu.

Intervjueerija: Kas sa usud seda, et siis inimese elu on nagu ette kirjutatud?

Marek: Ei. See on nii lihtsasti muudetav, et nagu.. isegi ei ole selle peale tulnud, et see võiks nii olla. See on nagu üks, ma ei tea, liigutus ja see, noh, et kuidas sa tuled selle peale. See on vist see, et on mõeldud, et äkki... no umbes nii, et eluaeg töötan kuskil või olen kuskil, elan kuskil, aga noh, see on nii lihtsalt muudetav - vaheta töökohta, kuule, mine koli ära. Aga siis sa tahad öelda, et siis on see kirjutatud ju ka sinna sisse.

Intervjueerija: Jah.

Marek: Kuule, siis on kirjutatud noh. (naerab)

Intervjueerija: Et millest sul üldse see tahtmine muuta tuleb?

Marek: Nojah, ei no ma mõtlengi, et issand, ma ei tea.

Intervjueerija: Kas sulle meeldib kaamera ees olla? Kas sa tunned ennast mugavalt?

Marek: Ei, üldse mitte.

Intervjueerija: Miks?

Marek: Ma ei tea. Ma just mõtlen, et kui vanasti mingil hetkel tehtigi neid videoasju, siis ma nagu ei osanud või ei tahtnud. Fotoasi käis nagu nii ruttu, et seal sa ei jõua suhestuda kuidagi,

aga ma just mõtlen selle video pealt, et ma siis küll ei tundnud... Et osad saavad rääkida ja midagi teha või siis, nimetame siis näitlemiseks, aga ma ei suuda ja ma ei taha.

Intervjuueerija: Kas sulle ei tundunud huvitav see? Tollel ajal seda väga ei olnud.

Marek: Ei tundunud... Ma isegi ei tea...

Intervjuueerija: Millest see hirm tuli, kas sa oskad öelda?

Marek: Ei oska öelda, igasuguseid kuradi asju mõtlesin peas valmis, aga ei, ma ei tea.

Võibolla ongi seesama kuskil lapsepõlvest, et see edevus ja selline, see ei ole nagu okei värk.

Tänapäeval vist sellele enam ei pöörata tähelepanu, see on okei juba, meie ajal oli ikkagi selline enda eksponeerimine ennast kuidagi... teistest paremaks pidamine või äkki noh, sealt suudaks mingi suuna leida, et see ei olnud okei ja siis ongi, et ma ei taha noh, pildi peale ka jääda, mis, ma olen tagasihoidlik inimene, mis sa nüüd mind siin, ah mis sa raiskad filmi.

Äkki see.

Intervjuueerija: Kuidas erines sinu lapsepõlves pildistamine tänapäeva pildistamisest?

Marek: Sa mõtled tehniliselt või?

Intervjuueerija: Kõik asjad kokku.

Marek: Ma mõtlengi, et nüüd päris see filmirullide ja see teema, seda ma ei viitsi rääkida sulle. Seda sa oled kuulnud juba nii palju. Ma mõtlen, siis oli vist hästi palju, kasutati seda, piltniku teenust, kus sa käisid kohapeal. No passipilte tegid, mingid vannutatud fotograafid ja siis vist oli seal mingid võimalused, mingid sellised, ma ei tea, sessioon või mis selle kohta öeldakse. Et said midagi grupiga teha, mingeid pilte. Kuigi ma ei ole seda teinud. Ja tänapäeval, kui võtame jällegi selle professionaalsuse, siis mingil ema sünnipäeval oli mingi professionaalne fotograaf tegi mingi laari pilte, mis väga palju ei erinenud ausaltöeldes.

Lihtsalt enne tuli Pärnu sõita. Ma tegin oma ID-kaardi pildi, tegin siin pliidi ees, proovisin ise teha, siis pidin ikka Marii kutsuma, et kuule, tule siia, tee minust pilt. Panin triiksärgi vist selga ja siis istusin. Muidu ma tegin seal pliidi suitsu koguaeg. Ja siis ma vaatasin, et see on hea, sobiv koht ikka selle passipildi jaoks ka, et selles mõttes see on ikka ramedalt muutunud või kui äge saab üldse olla. Et nagu sa saad niimoodi dokumendi teha, et ma istun kurat, võib-olla aluspükste väel, seal pliidi ees tehakse pilt ära, saadad ära ja sul tuleb dokument nagu posti, nii et nagu täiesti uskumatu, kus me jõudnud oleme. Aga jah, ma ei oska sulle põhiteemat... fotograafia kohta rohkem. Ma oskan igasugust muud sitta ajada ausaltöeldes.

Intervjuueerija: No kas sul on mingeid mälestusi sellest, kuidas fotograaf või pildistamine nagu välja nägi? Kui tõsiselt sellesse suhtuti? Kuidas sa ise, kas see oli midagi, mida sa ootasid?

Marek: Ma ei mäleta üldse neid lapsena tehtud pilte, et kus isa tegi. Kaamerad, seda võtsid

ikka lahti ja kinni ja vaatasid, aga ise klõpsu ei julgenud teha. Päris lapsena.

Intervjueerija: Miks?

Marek: Nojah, see oli ikka püha asi selline. See oli nagu kõva värk. Seal oli igast asju ja see oli väga huvitav. See oli peaaegu nagu raadio, aga ta ei teinud häält ju. Vaata raadio teeb, kui nagu keerata ja ega lastel ei lubatud puudutada, kuigi raadiod olid palju huvitavamad sel ajal kui tänapäeval, aga ta oli kuidagi nagu selline. Ta oli ikka tähtis asi. No see oli umbes nii nagu, ma ei tea rahakott, sihuke püha värk, et see ei olnud... kuulus ikkagi isale ja isa rahakotist sa ei läinud võtma. Sa võisid küsida ja ta võis anda, seda sai salaja puudutada. Siis käis üldse see mingi valguse mõõtja ve? Igatahes igasugu huvitavaid asju oli.

Ma ei mäleta nagu neid pildi tegemisi, kas see oli siis nii, et kuidagi... Ma mäletan seda kui seal samas vanaema juures, Paul mingi 60 siis sinna maja ette vahtra alla pandi kõik ritta, selliseid pildistamisi ma mäletan. Kui mingi juubel oli, siis tuli terve see rahvamass nagu sinna pildi peale ajada. Aga, et siis oligi, siis kui selle seebikarpide peale üle mindi, siis oli nagunii, et seda pildistamist oli.. oioioioioi... ja seda piltide vaatamist, oi jumal küll.

Ja ikka nende samade piltide vaatamist, kus inimesed pilte vaatavad, et see oli nagu... no see oli puhas klassika sellel ajal. Siis lihtsalt nii rämedalt plöksiti ja keegi ei osanud, täiesti suvalised pildid olid. Aga ma, ma arvan jah, et see, vaata. Lapsepõlves oli see, et siis tehti neid. Mis kuradi asi selle asja nimi on. Diapositiive või kuidas, mingid need, mis lasti seinale peale pärast. Aga ma ei... Neid peaks ka karpide kaupa seal kodus olema, aga ma ei mäleta, mis seal on. Aga jah, ma ei tea kuidas ta täpselt tegi neid, sest tema minu arust ei teinud ise keemiaga. Meie hakkasime tegema nende vannidega. Tal oli see suurendusaparaat. Aga ma ei mäleta, et isa oleks teinud, aga võib-olla tegi ka. Ju ta tegi ikka. Aga jah, ma ei tea, siis... siis oli mul kohe mingil hetkel see digikaamera või? Ma arvan, et ma olin, ma olin Eestis üks esimesi vendi, kes selle muretses. Ma muidugi firma rahade eest selle ostsin, aga see oli sihuke ikka äge asi. Õudne.

Intervjueerija: Mida sa pildistasid, siis?

Marek: Ta oli mul töö, tegelikult ta oli mul vajalik. Pildistasin mingeid neid koormaid või mis tulid, ma ei mäleta mille jaoks. See oli mul põhjendatud, et mul oli lihtsalt vaja. Aga siis me käisime ka kuskil vahest tina panemas, siis ma võtsin kaasa. Neid pilte pole vist ühtegi säilinud.

Intervjueerija: Kas sa foto ilu pead oluliseks?

Marek: Ei, ma ei vaata eriti niimoodi, nagu pilte või. Ma ei keskendu piltidel väga vaatamisele. Aga see on jah. Filmis näiteks ka, tähtis on süžee või selline. Mõnikord vaatan, et

kurat, see on ikka hea näitleja või see näeb küll kuradi äge välja. Aga pigem ei.

Noh, mul ei ole sihukesi hetki olnud, et oleks pilte hakanud vaatama, see pole üldse mina tead.

Intervjueerija: Äkki me teeme täna pildi, kuidas sa vaatad pilte? (Mõlemad hakkavad naerma)
Siis saab ka panna sinna albumisse.

Marek: No just.

Intervjueerija: Mis sa arvad, mis või kes ja kas mõjutab meie enesetunnetust?

Marek: Enesetunnetust või?

Intervjueerija: Jah. Näiteks: „Ma pean kaalust alla võtma, et siis sobituda ühiskonda.”

Marek: Kuule, mul ei ole sihukesi probleeme. Ma ei tea. Sa mõtled, kuidas ma ennast...

Ühesõnaga, et sa tunned kuidagi halvasti... – ma ei tunne, vaata. Mul ongi see, et ma olen nagu rahul selle jamaga, mis mul on, et nii see on, et ma olen niisugune nagu valmis tükk, et keegi midagi ütleb, et siis...

Intervjueerija: Aga sa ei ole midagi muutnud?

Marek: Ma kasvasin ju habeme, et noh, miks ma ei ole. Naine ütles, et issand jumal, ära tee. Siinamaani, räägib. Aga näe, ma.. (katsub habet).

Intervjueerija: Miks? Kas keegi mõjutas sind?

Marek: Ei mõjutanud, ta tegelikult ise kasvas ja siis ma... nii kuidas mul asjad käivad, et peab ikka lõbus ka olema. Siis ma alguses jätsin vuntsid endale, vaatasin, et nagu enam perverssemaks minna ei saa. Aga sai küll. Nüüd panin veel habeme. Juuksed kasvasid pikaks ja üldse noh. See ei ole nagu mingi, et ma tahtsin ilusam või koledam olla, et see lihtsalt juhtus nii. Ma ei raatsi nagu ära lõigata jälle. Ma tean, et üks päev see juhtub, aga ma... See on sama nagu suitsetamise mahajätmine, et kurat teen ikka ühe aasta veel! Või noh, teen ühe paki veel. Et see noh, lihtsalt on, aga ma ei mõtle selliste asjade juures. Mul on juba vist kaks aastat äkki ja ma kogu aeg loodan, et ma ostan mingit vaha, et ma saaks oma vuntse vormida. Ma ei viitsi sedagi teha. Kaks aastat, mõtlen, et tahaks neid kuidagi paremini panna.

Intervjueerija: Oleks ma teadnud. Teinekord jah, nüüd sa andsid vihje. Tulen järgmine kord külla, siis toon. Kahe aasta pärast võib-olla. (hakkab naerma)

Marek: (muigab kaasa) Ei noh, sellega kiiret ei ole, aga võib-olla on ära lõigatud selleks ajaks. (väike paus) Ja lihtsalt ongi mõeldud nagu sellised. Ilu puudutavad asjad ei ole nii olulised nagu mingi hügieen on küll. Nii et kui mingi dušigeel või sihukene asi otsa saab.

Tohutu paanika mul, šampoon raisk nagu kuradi, mul on hirmus, ma ei saa pesta ennast. Aga

see ei ole iluga kuidagi seotud, et ma mingit kreemi või midagi muretseks. Mul pohhui.

Intervjueerija: Kas sinu suhe pildistamisse on ajas muutunud?

Marek: Niikui ma selle telefoniga ütlesin, et näed, muutus kohe seoses selle tehnoloogilise. Vidina või noh, mingite parameetrite muutmisega juba muutus. Aga ma mõtlen just, et kui kunagi oli, mul on üks sihuke pilt ka, kus ma istun vanemate juures kaevu peal. Ja õde käis äkki Soomes tööl? Tõi mulle liitrise viski ja sellest on pilt tehtud. Ja siis ma kuidagi tundsin, et see on jube hea pilt või see on nagu hea hetk, mis on jäädvustatud. See kuidagi tundus, et see on õige asi. Praegu nagu ei mõtle küll välja, et mis veel tähtsam võiks olla, mis täna.. Noh seal on nagu kõik asjad, saad aru? See, et õde Soomes käib, see, et ta on koju tulnud selleks ajaks. Mul on augustis sünnipäev. Nagu seal, nagu see taust oli ägedam kui see pilt ise. Jälle see taust, vist alustasin sellest. Liitrine viski, ma ei joonud viskit sel ajal üldse, ma jõin viina ja õlut.

Intervjueerija: Kas see on siis siamaani alles või sa oled ikka selle...

Marek: Ei ei me jõime selle ikka kohe ära. Mul oli sünnipäev ju. Ei mul lihtsalt kuidagi. See kuidagi tundus tähtis ka selles... Ma ei mäleta isegi, kes see pildistas, aga... ja ma ei tea, kus see pilt on. Ma ei saa sulle näidata ka nüüd, et ma ei tea, kas sa usud või ei usu, aga on olnud, selline lugu, aga ma võiksin ka selle välja mõelda.

Intervjueerija: Aga see, et sa tunned, et sa ei taha, et sind pildistatakse?

Marek: See käibki meie vanuste inimeste juurde.

Intervjueerija: Kas see vanasti ei olnud nii?

Marek: Ei, ta ikka oli aga kuidagi mingit hetked, võib-olla oli see... Vaata, oligi seesama, mingi traditsioon oli, et kui jälle vanaema juures või seal, seal oli ka ju mingil hetkel oli pool suguvõsa koos, tulid need lapsed näiteks kõik seal, ritta, see on kuskil pilt jälle. Et see käis nagu asja juurde, et kuule, teeme nüüd siin ühe pildi, et seal oli ka kuidagi seda. Teeme oh noh, et sünnipäev tähtis sihukene päev ja siis kuidagi nagu noh, et praegu on nagu selline suva klõpsimine käib, et oh, äge või ma ei tea, et see on natuke teistmoodi praegu, et ma ei oska seda kuidagi välja tuua.

Intervjueerija: Sa ütlesid, et vanusega ei taha. Miks?

Marek: Nojah, ma olin siis noor ja ilus, nagu me kokku leppisime, noored on ju ilusad ja vanad, koledad.

Intervjueerija: Nii et sul on hirm jääda pildile koledana?

Marek: On nagu sa nägid mul see, kus me poistega peegli ees ülakehad paljad olime (hakkab naerma). Suurt hirmu seal ei tundnud nagu. Eks oleneb. Ma ei tea. Ma mõtlen, et foto on natukene ka teine, et ma tõin selle kartuse ikkagi selle video pealt, et selle enda hääle

kuulamine on ka vaata hoopis teine tera, ei ole sellega ilmselt harjunud. See endal kumiseb juba hoopis teistmoodi.

Intervjueerija: Sa võtad fotot kuidagi suvamalt?

Marek: Vist jah. Ma ei tea.

Intervjueerija: Mis sind aitaks kaamera ees mugavamalt ennast tundma panna?

Marek: Ma ei teagi, mul on jah. Ma enne ütlesin, et ilmselt on mul päris palju pilte, kus ma purjus olen. On vist enam, see vist on ikka aidanud, siiani vedanud. Aga ma ei.

Mul ei ole jah seda pehmet mänguasja, mida pigistada, midagi sellist ei ole. Ma ei tea, kas see aitaks ka ausalt öeldes.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et näiteks vestlus fotograafiga enne fotosessiooni aitab tunda ennast mugavamalt? Annab sulle enesekindlust?

Marek: Ja, võib-olla see ka kui ma kuidagi... Ah vahet pole!

Intervjueerija: Mida?

Marek: Ei, ma mõtlesin kuidagi. Noh, nii erinevad asjad muidugi suvaline reisipilt ja sihukene fotograafiga nüüd. Ma ei tea ju, kuidas fotograafidega on. Fotograaf peab siis teadma ja ütlema mulle, mis saab nüüd. Nii et, ise ei tohi midagi välja mõelda või noh, ma ei oskagi. Ongi see, et ma ei oska ju pildil olla, siis antud juhul siis sina pead ütlema, et kuidas siis olla või mis teha.

Intervjueerija: See paneb sind enesekindlamalt tundma?

Marek: Ei noh, siis ma tean umbes, mis ma teen. Ja nüüd ma ei ole fotogeeniline ja ma sellepärast ei tee ka ise pilte paremaks. Või noh, ma ei saaks sellega, et ma nüüd jube ebakindlalt tunneks. Et võib-olla tunnengi ainult seda, et võib-olla oleks targemaid pilte teha kui mind pildistada või midagi sellist.

Intervjueerija: Kas on oluline, kes pilti teeb? Kas sind paneb kuidagi mugavamalt tundma see, et fotograaf on võõras või ikkagi, et sa natuke tead teda, või tuttav inimene?

Marek: Jälle nii erinevad, et... Mul tuli veel üks pildi žanri värk, millest on veel väga palju minu pilte. Ma olen siin aastaid jõuluvana teinud seal vanemate juures, nende lastele, väga palju pilte on tehtud – siis ma ei tunne üldse halvasti ennast, kui nüüd tehakse jõuluvana kostüümis pilti, kuna sealt ei tunne keegi mind ära. Tehke raisad või video. Aga nüüd lähme tagasi, kus me olime.

Intervjueerija: Kas see aitab sind ka mugavamalt tunda kui sa mängid mingit teist rolli, et sa ei pea päris sina ise olema?

Marek: Jah, seal ongi...

Intervjueerija: Võib-olla mingi haavatavuse teema ka – et sa kardad jääda pildile sellisena

nagu sa oled.

Marek: Jah, ma mõtlengi, et tegelikult on... Hakkan nihukese hooga rääkima ja siis mõtlen, et oh, ma ei tea, kas ma viitsin. Tegelikult ma tahaksin hoopis teise õlle lahti teha.

Intervjuueerija: Lase käia, tee paus. Aga kohe on lõpp ka.

Marek: Mis ma tahtsin, ma ei mäleta enam.

Intervjuueerija: Et sa tahad mõnikord võib-olla...

Marek: Aa, mõnikord – see on üldse, ma räägin jõuluvana tegemisest praegu. Et mõnikord on nii, et, noh enamasti ma teadsin, et ma pean tegema. Enamasti ma tegin sihukese näo, et issand jumal, jälle mina. Aga mõnikord oli midagi natukene ette mõeldud. Siis sa oled kuidagi nagu, ongi vist, ma ei tea see näitlejate rollivärk, et kuidagi siis oled nagu sihukene suht enesekindel, vaata natuke oled midagi mõelnud, ma tean, et ma olen väga sitta jõuluvana, seal ka teinud paar korda, kus ma lihtsalt olen „Kerstiii” (justkui appihüüd elukaaslase poole). Noh, aga muidugi lugu mingi siuke, seal ei saa väga palju mängida, suht mingi hästi nõksu ja siis sa oled nagu sellest seltskonnast üle, et sa tead midagi natuke rohkem, see annab siis noh... Aga, et lihtsalt ma tean, et seal ema teeb hästi palju pilte, et enam-vähem kõikidele, kellele sa paki annab seal. Noh, et mul ei ole seal võimalust, et ma pean olema seal pildi peal, mind ei sega ka see, siis niikuinii ei tunne ära. Mul habe ees. Mis me rääkisime üldse, et see hirm? Ma ei tea.

Intervjuueerija: Kas see on nagu mingi haavatavuse küsimus, võib-olla, et sa mängid mingit rolli või oled sina ise. Et raskem on olla sina ise, sest siis sa ei oska võib-olla olla kuidagi. Kui sul on see roll, siis sa tead, mis su ülesanded on.

Marek: Ja, ja, ei no siis ongi peas paika pandud, et mis ma... no see ongi. Ma olen ise onju, et kuidas ma nüüd mängin või sätin, see ongi võib-olla, et noh mõtlen, et võib-olla siis tagasi tuleks selle juurde, et issand jumal, mis nüüd mina.

Intervjuueerija: Ma ütlen kohe ära, et minuga, sa ei pea kuidagi olema, et sa võidki olla nii, nagu sa oled ja kui sul mingi ebamugavus tunne, siis ongi, siis oleme koos...

Marek: ...ebamugavalt. Ei noh, ma selles mõttes ei põe, eriti, pildistamist. Ma ei tea muidugi. (avab õllepurgi) Ma ei tegele ju siukse asjaga nagu pildistamine või enesejäädvustamine. Kurat, peab jah, tee jah neid pilte tead, siis on lastelastel hea vaadata ju.

Intervjuueerija: Jah, ma räägin. Hea, et ma tulin. Aga see, kes pilti teeb, kas sa pead seda oluliseks, et see on peretuttav või võõras inimene, kuidas sa mugavamalt ennast tunnend?

Marek: Ma ei tea, kui ma võtangi mingeid eri situatsioone, kus on näiteks Maarja on pildistanud või seesama kes see, professionaalne fotograaf käis meil. Minu arust ei ole midagi. Ei oska nagu välja tuua, et kas seal on vahet? Need ongi nii erinevad asjad, et see

sama, nagu ma võtan lihtsalt, et see oletame nüüd - Maarja mängis fotograafi ja fotograaf mängis fotograafi. Muidugi see muu pildistamine justkui on nagu on. Sa tahad just seda tuua välja, kas fotograaf peaks olema...

Intervjuerija: Kui sa pead valima endale fotograafi, kes teeks sinust hea portreepildi, kas sa valiksid oma inimese või võõra inimese?

Marek: Ma vist ei valiks ise, ma vist küsiksiki Maarja käest, et kuule, mis sa arvad, et kas sa saaks selle tehtud või tead kedagi, kes teeks – ma arvan, et ma ise ei otsustaks seda üldse. Ma küsiks, kes jagab ka natukene asja. Ma arvan, et ma olen ise suht turakas selle koha pealt. (väike paus) Ma mõtlesin just, et kas ma pean selle turakas ka tõlkima, et see on ka ju see nõukogude aegne sõna, et jälle kui ma olen 95 aastane ja teised on kõik 75-sed, need ei teagi ju, mis see on.

Intervjuerija: Seleta lahti siis.

Marek: No rumal. *Turak* on vene keeles rumal. Lihtsalt, et ma, vaata inimene kasutabki mingeid oma sõnu ja siis ongi seesama seltskond saab aru ja sina ei saagi aru pärast. Ikka jõuame selleni, et ta peab ikka see oma kamp olema, kellega surma minna.

Intervjuerija: Portreepildist rääkides. Millist kuvandit sa tahaksid endast näidata järgnevatele põlvkondadele oma portreepildiga?

Marek: Sa mõtlesid, et milline auväärne ja targa silmavaatega vana vanaisa oli, et midagi sellist, et nad näeksid sealt või?

Intervjuerija: Jah

Marek: Ei, ma tahaks, nagu ma ütlesin sulle, et ma tahaks nagu Paul olla, et ma teen veel ühe silmaga silmale lapselastele ja et inimene elas lõbusalt ja ja hästi toimib, ma ei tea, kuidas hästi või pigem rohkem rõõmsameelsust kui noh, mis saab veel pildile panna, noh ihnuse saab panna – mitte midagi sellist või seda tarkust, et see ei ole minu jaoks nagu mingi,... sest noh, nagu ma ei pea ennast kõige ilusamaks, ei pea ma ka kõige targemaks ennast. Et noh, lihtsalt, et ma pigem mõtleks seda, et kurat, elage nagu ja siis nagu mõnuga, nii kaua kui saab ja siis, kui ei saa siis on kõik.

Lisa 12.2 Fotod

Lisa 12.2 Jätkuküsimused

Intervjueerija: Kuidas sa tunned ennast peale pildistamist?

Marek: Ma ei tea. Ma ütlesin, et ega ma ette ei muretsenud ja ega ma pärast ka... Ei ole mingit erilist tunnet - tavaline, nagu ma ütlesin, et selline ühtlane piiks.

Intervjueerija: Aga sul enne pildistamist ka mingit närvi sees ei olnud?

Marek: Ei olnud, ma võtan asju nii nagu nad on.

Intervjueerija: Aga pildistamise ajal, kuidas sa tundsid ennast?

Marek: No ikka ses suhtes selline möku, et võiks teada vähemalt milline välja näed, aga ma ütlen, et mul ei ole aega olnud sellega tegeleda. Võib-olla ma hakkam sellega tegelema.

Intervjueerija: Et järgmisel korral kui ma tulen siis sa oled ette valmistunud jah?

Marek: Materjal töötab kaasa, praegult...

Intervjueerija: Kas sa arvad, et vestlus muutis midagi, või kas sa pead seda oluliseks osaks fotograafi töö juures?

Marek: See vestlus on nagu... jumala suva võõra inimesega, ma ei oleks viitsinud nii palju küll rääkida vist. Võib-olla oleks ka, kui oleks keegi lihtsalt öelnud, et ma teen lõputööd, et kas ma võiks tulla teha sellise... Ma arvan, et siin on natuke sellist suguvõsa jõnksu sees, et siis teisest küljest on see kuidagi... noh ma ei võta seda nagu... Võtan teistmoodi, ütlesin vaata, et selle seniilsusega hakkavad sõnad ära kaduma. Ma ei oska kõike sulle seletada, aga noh midagi sellist. Et mind see vestlus ei aidanud, võib-olla see... noh, ma ei tea. Ma võib-olla ei muretsenud. Ma tegelikult ju ei tea ka, mis see fotosessioon on, et ma ei ole ju eriti... et selle pärast nüüd eriti muretsema peaks. Kas peab?

Intervjueerija: Ei. Kas sa oleksid nõus uuesti tegema midagi sellist?

Marek: Sa mõtled täismängu - kaks tundi vestlust ja siis pildistamine või pildistamine ainult?

Intervjueerija: Ma arvan, et vestluse osa ka, et siis saaks võrrelda kuidas sa oled kunagi vastanud ja mis on sinus muutunud.

Marek: Aaa jah, jah ma arvan küll. Ma olen ise kõva sihukene... Sa mõtled, et selle jätkuprojekt kunagi, et nt: iga 5 aasta tagant?

Intervjueerija: Jah, näiteks.

Marek: Ma arvan küll.

Intervjueerija: Ega ma ei tea, mis sellest tuleb, aga mulle endale tundub see huvitav teema, mida võiks edasi arendada. Minu töö kohta, kas sa arvad, et ma oleksin saanud sind kuidagi mugavamalt tundma panna?

Marek: Kuule, ma olen oma kodus, mul on õlu ees - saad aru, et enam mugavamalt ma ei saa tunda. Ja ma tean, et õhtul läheb jälle rämedaks peoks ilmselt, ma nagu... Sa mõtled, et kuidas sa võiksid täiesti võõra inimesega?

Intervjueerija: Jah, näiteks.

Marek: Ma ei oskagi öelda. Ma noh.. See on nii keeruline, ma mõtlesin, et tuled räägid juttu natukene ja siis tehtud. Ega ma ausaltöeldes ei süvenenud, et mis asi see on. Võib-olla ongi see, et ema teadis nagu rohkem, aga see... Võib-olla, kui oleks rohkem ette teadnud. Võib-olla ma oleks siis jälle muretsenud rohkem. Ma ei oska sulle kahjuks nõu anda. Ma arvan, et on okei.

Intervjueerija: Okei, siis mul ei ole rohkem küsimusi.

Marek: Võib-olla jah, et neid küsimusi natukene suunama rohkem, et mul läks vahepeal ikka...

Intervjueerija: Et liiga keeruliselt küsitud?

Marek: Ei, ma panin vahepeal liiga lendama, võib-olla oleks pidanud tagasi kutsuma, et kuradi, mis sa siin räägid.

Intervjueerija: Ei, ma tahangi lasta rääkida inimestel, sest see aitab ka ennast avada ja mugavamalt tundma panna. Et ei pea olema täpselt küsimuste järgi vastatud.

Marek: Seda hirmu on nii palju läbi käinud, on siis kellegil konkreetne hirm? Ma saan aru, et kerge ebamugavustunne on, aga nagu....

Intervjueerija: Ma olen nii palju vanematelt inimestelt kuulnud seda, et „Ära mind küll pildista, ma ei ole enam pildistamiskõlbulik”. Sellest tuli ka idee selleks lõputööks.

Lisa 13. "Lileen"

Lisa 13.1 Intervjuu

Intervjueerija: Nii... kas sa saaksid veidi siia poole tulla vaata? Sa võid istuda. Kus iganes sa tahad olla.

Lileen: Istun.

Intervjueerija: Kas sulle meeldib pildistada? Jaa või ei?

Lileen: Jaa.

Intervjueerija: Jaa või? Miks sulle pildistada meeldib? Kas sulle meeldib ise ka pilti teha või?

Lileen: Jaa.

Intervjueerija: Milliseid pilte?

Lileen: Mmmm, videosid.

Intervjueerija: Videosid ka veel või? Mulle meeldib ka videosid teha. Kelle aparaadiga sa videosid teed? Emme telefoniga või?

Lileen: Jaa. Emme telefoniga. Issi telefoniga teen ka vahepeal videosid.

Intervjueerija: Ja kellest sa teed?

Lileen: Kõigist.

Intervjueerija: Kas sa teed pilti ka sellega jah?

Lileen: Eii.

Intervjueerija: Ainult videosid? Mhmmm, okei. Kas sulle meeldib pilte vaadata ka?

Lileen: Jaa.

Intervjueerija: Milliseid pilte sulle kõige rohkem vaadata meeldib?

Lileen: Kõiki.

Intervjueerija: Kõiki pilte jah? Kõigist inimestest?

Lileen: Jah.

Intervjueerija: Kas võõrastest ka?

Lileen: Jah.

Intervjueerija: Või ainult tuttavatest?

Lileen: Tuttavatest.

Intervjueerija: Tuttavad jah?

Lileen: Jah. Ja ma olen....

Intervjueerija: Kas sa tead ka miks või? Miks just tuttavatest?

Lileen: Et, nooh, minule võõrad inimesed eriti ei meeldi.

Intervjueerija: Ei meeldi jah? Miks nad ei meeldi sulle?

Lileen: Nad võivad kurjad olla, pahad olla.

Intervjueerija: Mhmmm. Kas sul on palju pilte muidu kodus?

Lileen: Ikka on jah. Emme telefonis on eriti paljud.

Intervjueerija: Emme telefonis on kõige rohkem pilte jah?

Lileen: Ma ei kuule mitte midagi... (osutab maha keeratud heliga teleka poole)

Intervjueerija: Ei kuule või? Ma paningi vaikseks, et sa saaksid mind kuulata. Tahad minuga rääkida juttu või? Lileen: Jaa.

Intervjueerija: Ma nii tahaks teada kas sa tead, mis asi on ilus?

Lileen: Ei.

Intervjueerija: Ei tea mis on ilus jah?

Lileen: Ei.

Intervjueerija: Aga mis on kole?

Lileen: Mmmm, ei tea.

Intervjueerija: Ei tea jah? Ma ka vahest mõtlen, et ma ei tea. Ma mõtlesin, et küsin sinu käest, äkki sina tead, sa oled targem.

Lileen: Ma tean kaa.

Intervjueerija: Tead ikkagist või?

Lileen: Jah.

Intervjueerija: Ütle mulle. Mis sa arvad, mis on ilus?

Lileen: Ilus on ilusad asjad.

Intervjueerija: Mhmmm.

Lileen: Ja koledad asjad on koledad asjad.

Intervjueerija: Mis nad koledaks teeb?

Lileen: Mmmm, ma ei tea.

Intervjueerija: Ei tea jah?

Lileen: Värvitusmasin teeb näiteks.

Intervjueerija: Värvitud masin või?

Lileen: Jah.

Intervjueerija: See on kole jah?

Lileen: Jah.

Intervjueerija: Mis veel kole on?

Lileen: Mustika-viinamarjakook on kole.

Intervjueerija: Mhmmm, mis veel sul meelde tuleb?

Lileen: Mmmm, värvisegu on kole.

Intervjueerija: Mhmmm, selline porine onju? Aga mis ilus on?

Lileen: Ilus on lips, roosa lips, ilus jah. Ja roosad asjad on ilusad.

Intervjueerija: Mhmmm, kas inimesed on ka ilusad?

Lileen: Jaa. ? Tüdrukud, inimesed on ilusad.

Intervjueerija: Jaa. Kas mingid inimesed on koledad ka?

Lileen: Jaa.

Intervjueerija: Millised inimesed koledad on?

Lileen: (hakkab hüppama) Poisid. Mõni jah on nii kole. Johan on poiss, ja tema ei ole üldse kole.

Intervjueerija: Ei ole jah? Tema on siis sinu vend jah? Mhmmm. Ja kas ta on ainuke poiss, kes ei ole kole? Või on teised kõik, poisid on koledad või?

Lileen: Ei, mu venna on ainus poiss, kes ei ole veel kole.

Intervjueerija: Mhmmm. Ja tüdrukud on kõik ilusad jah?

Lileen: Jah. Jah. Jah.

Intervjueerija: Kas mingid tüdrukud on koledad ka?

Lileen: Ei.

Intervjueerija: Ei ole või? Mhmmm.

Lileen: Vähemalt meie kaks oleme ilusad.

Intervjueerija: Meie kaks või? Sinuga? Mina ja sina jah?

Lileen: Jah. Ja minu emme veel. Intervjueerija: Jaa. Kas vanaema ka?

Lileen: Ikka.

Intervjueerija: Mhmmm. Kas sulle meeldib endast pilte vaadata?

Lileen: Jah.

Intervjueerija: Miks sulle enda pilte vaadata meeldib?

Lileen: Meeldib lihtsalt.

Intervjueerija: Sellepärast, et sa oled nii ilus või?

Lileen: Jaa.

Intervjueerija: Mhmmm. Kas sa kardad ka pildistamist vahest?

Lileen: Jah.

Intervjueerija: Ja või?

Lileen: Jah.

Intervjueerija: Miks sa kardad?

Lileen: Et vahel võib minust koledat pilti tulla.

Intervjueerija: Ja mis on kole?

Lileen: Koledad pildid.

Intervjueerija: Kuidas saab nii ilusast tüdrukust kole pilt tulla?

Lileen: Kui kole riietus on, siis ma vahepeal kardangi.

Intervjueerija: Aaa, sa kardad, et sa jääd sellise musta riietusega pildile jah?

Lileen: Jah.

Intervjueerija: Mhmmm.

Lileen: Ja mis sulle meeldib?

Intervjueerija: Mismõttes, mis mulle meeldib?

Lileen: Mis sulle nagu meeldib?

Intervjueerija: Nagu pildi peal või?

Lileen: Jah.

Intervjueerija: Tead, ma arvan, et see ei ole isegi oluline, mis sul seljas on. Inimene on ikka ilus. Sellisena nagu ta on.

Lileen: Pffff.

Intervjueerija: Sa ei arva jah?

Lileen: Ei.

Intervjueerija: Kas minu arvamus on vale?

Lileen: Ei ole.

Intervjueerija: Kas sa tahaksid, et ma pildistaksin sind?

Lileen: Jah.

Intervjueerija: Mis sulle meeldib pildistamise juures?

Lileen: Ilus.

Intervjueerija: Et tuleb ilus pilt jah?

Lileen: Mhm.

Intervjueerija: Milline tüdruk sa üldse oled? Kas sa oled selline krutskeid täis tüdruk või?

Lileen: Ei.

Intervjueerija: Või sa oled sa selline vaikne tüdruk?

Lileen: Vaikne.

Intervjueerija: Vaikne oled. Milline sa veel oled?

Lileen: Mmmm, ringi rännates tüdruk.

Intervjueerija: Misasi?

Lileen: Ringirändamistüdruk.

Intervjueerija: Ringirändamistüdruk või?

Lileen: Jah.

Intervjueerija: Kas midagi veel tuleb sul, milline tüdruk sa oled? Lileen: Mmmm, kelgutüdruk.

Intervjueerija: Kelgutüdruk või? No see on küll kihvt. Kas sa teed ka midagi selleks, et sa oleksid ilus või sa lihtsalt oledki ilus?

Lileen: Olen lihtsalt ilus.

Intervjueerija: Jah, aga kui sa tahad vahest eriti ilus olla, mis sa siis teed?

Lileen: Ma ei tea.

Intervjueerija: Ei tea? Midagi jah? Ei ole vaja teha?

Lileen: Pissihäda....

Intervjueerija: No mine. Saad?

...Intervjueerija: Kuule, tule, ma sosistan sulle. Kas sa tahad vanemaks saada? Jaa või ei?

Lileen: Eii.

Intervjueerija: Ei taha või? Tahaksid igavesti jääda väikseks tüdrukuks või?

Lileen: Tahaks vanemaks jääda.

Intervjueerija: Vanemaks või?

Lileen: Mhm.

Intervjueerija: Miks sa vanemaks tahaksid jääda?

Lileen: Et tore on olla.

Intervjueerija: Tore või? Kas väike olla ei ole tore? Miks väike olla ei ole tore?

Lileen: Et siis ma ei ole ilus.

Intervjueerija: Kui sa väike oled, siis sa ei ole ilus või? Miks väiksed ilusad ei ole?

Lileen: Ei ole lihtsalt.

Intervjueerija: Et tahaksid ilus olla, sellepärast sa tahad suurem olla jah?

Lileen: Jahh.

Intervjueerija: Kas sa tead kedagi, kes on vanemaks jäänud?

Lileen: Ei.

Intervjueerija: Ei tea kedagi? Kõik on noored või?

Lileen: Jaa. Mina olen noor.

Intervjueerija: Mmmm. (kellakägu lööb)

Lileen: Magamisaeg... (hakkab mängima)

Intervjueerija: Magamise aeg või? (norskab) (naeravad)

Lileen: Söögiaeg!

Intervjueerija: Söögiaeg. Nämnmämm (mängib nagu sööks).

Lileen: Magamise aeg on.

Intervjueerija: (norskab)

Lileen: Söögiaeg.

Lileen: Mängimise aeg.

Intervjueerija: Juhuu!

Lileen: Mängimise aeg.

Intervjueerija: Juhuu!

Lileen: Mängimise aeg.

Intervjueerija: Juhuu!

Intervjueerija: Kuule. Mis sa arvad, ütle mulle, kas sa arvad, et emme on vanaks jäänud?

Lileen: Ei.

Intervjueerija: Ei ole või? Aga vanemaks? Või ta on sama noor kui sina?

Lileen: Ta on suur.

Intervjueerija: Ta on suuremaks saanud onju. Ta on suurem sinust. See tähendab, et ta on sinust vanem. Mhm. Kas sa tahad ka olla sama suur kui emme?

Lileen: Jah.

Intervjueerija: Mis sa siis teeksid, kui sa oleksid nii suur? Kui emme.

Lileen: Magama peaks.

Intervjueerija: Magama või?

Lileen: Jaa.

Intervjueerija: Mhm. Sulle meeldib magada jah?

Lileen: Ei meeldi.

Intervjueerija: Aga kui suur oled, siis peab jah?

Lileen: Magamise aeg! (mängib edasi)

Intervjueerija: (norskab)

Lileen: Söögiaeg! Söögiaeg!

Intervjueerija: Nämnmämnmämnmämnmämnmämnm.

Lileen: Magamise aeg.

Intervjueerija: Nämnmämnmämnmämnm...

Lileen: Magamise aeg!

Intervjueerija: Kuule, ütle mulle...

Lileen: Mänguaeg!

Intervjueerija: Kas suurtel inimestel on ka sellised ajad või? Et nad peavad mingeid asju tegema?

Lileen; Mhm.

Intervjueerija: Aga väikestel? Kas väiksed peavad ka mingeid asju tegema?

Lileen: Mhm.

Intervjueerija: Mida?

Lileen: Mängima. Sööma. Ja magama.

Intervjueerija: Ja suured? Mis suured tegema peavad?

Lileen: Samat asja. Toimetama köögis. Magama. Ja sööma.

Intervjueerija: Mhm. Kas see on kuidagi teistmoodi tüdrukutel?

Lileen: Ei.

Intervjueerija: Aga kui tüdrukud lähevad pildistama, kas tüdrukud peavad ennast korda tegema?

Lileen: Mhm.

Intervjueerija: Või ei pea?

Lileen: Peavad. Tead, mis mul veel kodus on?

Intervjueerija: Nooh.

Lileen: Ma sain sünnipäevaks oma küüneviili ja oma küünelakid.

Intervjueerija: Oma küünelakid! Ja siis sa lakid oma küüsi nende värvidega jah?

Lileen: Jaa, ja oma küüneviili ka veel.

Intervjueerija: Ooo. Oma küüneviil ka veel? Kas sa oskad täitsa ise teha või? Saad ise hakkama või keegi aitab?

Lileen: Saan ise viilida.

Intervjueerija: Mhm. Mis värvid sul on siis?

Lileen: Üks küünelakk on must, teine küünelakk on lilla. Küüneviil on mul tumesinine ja

natuke roosat peal.

Intervjueerija: Kas sa vaatad ka, mis riided sa endale hommikul selga paned? Või emme paneb sulle valmis? Kas sa ise valid oma riideid või emme aitab sul valida?

Lileen: Emme aitab mul valida.

Intervjueerija: Siis on ju hästi. Kas koostöö sujub?

Lileen: Jaa.

Intervjueerija: Millised su lemmikriided on?

Lileen: Mmm, ma ei tea. Kleidid.

Intervjueerija: Kleidid? Siis sa oled nagu printsess. Jah?

Lileen: Ma (hakkas juukseid sasima)

Intervjueerija: Sul läks soeng sassi. Nüüd sa oled nagu üks pusa-Mari.

Lisa 13.2 Jätkuküsimused

Intervjueerija: Kas sulle meeldis minuga pildistada?

Lileen: Jaa.

Intervjueerija: Kuidas sa tunned ennast peale pildistamist?

Lileen: Hästi! Ja ilusasti.

Intervjueerija: Mhm, mugavalt jah? Kas sa kartsid ka minuga pildistamist?

Lileen: Ei.

Intervjueerija: Miks sulle meeldis minuga pildistada?

Lileen: Sest sa oled nii ilus.

Intervjueerija: Sellepärast meeldiski jah?

Lileen: Mitte päris selle pärast.

Intervjueerija: Mille pärast siis veel?

Lileen: Mmmm, lambi pärast (kasutasime pildistamisel taskulampi).

Intervjueerija: Kas sa pead oluliseks seda, et fotograaf oleks selline inimene, keda sa tead?

Lileen: Pean.

Intervjueerija: Pead oluliseks jah? Tuttavaga on kergem pildistada jah?

Lileen: Jaa, tuttavaga.

Intervjueerija: Miks see kergem on?

Lileen: Et ma võõraid kardan.

Intervjueerija: Kuule, kas see, et me enne rääkisime sinuga juttu, kas see aitas ka sul ennast kuidagi...

Lileen: Jaa.

Intervjueerija: ...minuga sõbraks saada paremini?

Lileen: Jaa.

Intervjueerija: Mhm. Kas sa alguses natuke kartsid ka mind?

Lileen: Ei.

Intervjueerija: Siis, kui sa mind esimest korda nägid

Lileen: Ei.

Intervjueerija: Hästi natukene võibolla kartsid. Mulle tundus, sa olid nagu selline tagasihoidlik natukene.

Lileen: Jah, ma sõitsin rattaga tagasi.

Intervjueerija: Mhm.

Lileen: Et Epp natuke hirmutas mind.

Intervjueerija: Epp hirmutas sind või? Kas mina ka natukene?

Lileen: Sina ka natukene. Ma alguses kartsin sind.

Intervjueerija: Miks sa kartsid mind?

Lileen: Sest ma arvasin, et sa oled koletis.

Intervjueerija: Et ma olen koletis jah?

Lileen: Jaa.

Intervjueerija: Noh, ja siis kui me rääkisime, tuli välja, et ma ei olegi koletis või? Või tuli välja, et olen koletis?

Lileen: Mmmm, tuli välja, et ei ole ikka.

Intervjueerija: Kas sa tahad teinekord ka, et ma sind pildistaksin?

Lileen: Jaa.

Intervjueerija: Kas sulle meeldis minuga pildistada? Kas oli lõbus?

Lileen: Jah.

Intervjueerija: Sinuga on väga lõbus.

Lileen: Sinuga ka.

Lisa 14. “Emily”

Lisa 14.1 Intervjuu

Intervjueerija: Ja mitmes laps sa peres oled?

Emily: Kolmas.

Intervjueerija: Ja kui vana sa oled?

Emily: Kaksteist. Intervjueerija: Mhm. Kas kolmas laps on olnud raske olla?

Emily: Mitte väga, aga samas tüütu, kuna mu väikse õega on suht palju tegemist.

Intervjueerija: Jahh, ma usun. Kas sinuga on nii ka, et... kuna sina oled kõige vanem... siis noorema õega on nii, et kõik sinu asjad lähevad talle?

Emily: Mismõttes?

Intervjueerija: Näiteks riided.

Emily: Jaa, lähevad küll.

Intervjueerija: Kas sa arvad ka, et see on tüütu?

Emily: Mmm...

Intervjueerija: Tahaks oma riideid?

Emily: Tegelikult jaa, ta tahab nagu ise oma sõpradega linnas käia ja nii, osta endale. Aga samas kui ma saan nüüd mingi laheda riideeseme, siis ta tahab seda suht kohe endale.

Intervjueerija: Kas te tülitsete ka?

Emily: Jaa.

Intervjueerija: Oma asjade pärast?

Emily: Suht jah, tavaliselt on nii, et minu toas on väga palju asju ja Mahe-Liisi toas ei ole praegu mitte midagi.

Intervjueerija: Aa, sa oled võitnud kõik võistlused jah?

Emily: Jaa. Aga samas ma tahaksin, et minu toas oleks vähem asju.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et sa oled ekstravert või introvert? Kas sa tead, mis need tähendavad?

Emily: Ei tea.

Intervjueerija: No ekstravert on selline, kes elab väljapoole ja talle meeldib suhelda. Ja rääkida, ka mis tema enda sees toimub. Introvert on selline, kes hoiab oma tunded enda sisse, ei, võibolla ei meeldi käia nii palju seltskonnas. Meeldib omaette olla rohkem.

Emily: Mingis mõttes ma olen nagu mõlemad, kuna oma seltskonnas ma ikka nagu räägin, mida ma arvan ja nii. Aga samas mingis võõras kohas ma ikka hoian oma teada neid asju.

Intervjueerija: Kuidas sa hindaksid seda, kuidas sinu vanemad teid on kasvatanud? Kas sa tead, kuidas neid kasvatati? Või millisest perest nemad tulevad?

Emily: Jaa. Nagu isa poolt, isapoolset suguvõsa ma tean rohkem, aga emapoolset mitte nii väga. Muidu ma tahaksin teada rohkem emapoolset ka.

Intervjueerija: Aga oled sa küsinud talt?

Emily: Jaa, ma olen suht palju küsinud, aga mulle ei jää need nimed meelde. Kes kes just on.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et teil on vabam kasvatus kui vanematel oli?

Emily: Kindlasti meil on natuke vabam ja jah. No mõnikord ikka kui nad tahavad väga, et

meaitaksime neid, siis ma ikka aitan. Võibolla ise ka lihtsalt niisama tahan teha nende jaoks.

Intervjueerija: Mhm. Kas sinu jaoks on fotod tähtsad?

Emily: Kindlasti. Kuna näiteks mul on ka enda toas praegu albumeid ja ma tavaliselt ikka vaatan neid. Ja siis mul on nii lahe neid vaadata.

Intervjueerija: Millest need pildid on?

Emily: Mmm, suguvõsa kokkutulekutest ja lihtsalt igapäevaelust põhimõtteliselt.

Intervjueerija: Inimestest?

Emily: Jah, inimestest, jah.

Intervjueerija: Miks sulle neid meeldib vaadata?

Emily: Tekitavad rõõmsa meeleolu.

Intervjueerija: Mhm. Aga teil väga palju ei ole või, pilte?

Emily: Mmm, mõned on vanas majas ka, mõned on siin. Jah.

Intervjueerija: Aga sul endale meeldib pildistada?

Emily: Jaa, mulle meeldib. Aga ma lihtsalt ei tea väga millest.

Intervjueerija: Mhm. Ja kas sa igapäevaelus pildistad palju või ei?

Emily: Pigem ei, ma ei pildista.

Intervjueerija: Telefonis on ju nii lihtsaks tehtud, et saab koguaeg klõpsida.

Emily: Telefonis ma ise ka mõtlen, et tahaks selliseid rõõmsamaid hetki rohkem jäädvustada oma telefoni, aga reaalselt ma ei võta sellel hetkel telefoni kätte. Ja kaamerat ma ka hoian väga harva käes.

Intervjueerija: Mhm. Kas on mingid pildid, mida sa pead endast eriti heaks või kalliks?

Emily: Kindlasti. Mõned on.

Intervjueerija: Millest need on? Mis sul tulevad esimesena pähe?

Emily: No, kindlasti kui ma sõpradega koos või perega, kuidagi nii.

Intervjueerija: Et kellegagi koos?

Emily: Jaa.

Intervjueerija: Kas see, et sa oled kellegagi seal koos, oskad sa välja tuua, mis hetk täpselt? Või sündmus.

Emily: Mu sõpradega on tavaliselt see kui me mingit lollust teeme. Või midagi nii noh.

Kuidagi nagu oleme rõõmsad ja kui meil on nagu, oleme koos siis ja meil on mõlemal väga hea olla ja me jäädvustame seda pilti tehes, siis on kuidagi parem pärast seda pilti vaadata.

Intervjueerija: Mhm. Mis sinu arust teeb pildist hea pildi?

Emily: Mmm, ma ei teagi.

Intervjueerija: Sa võid täiesti rahulikult mõelda.

Emily: Kindlasti kes seal või mis seal on ja valgus ja rohkem ma ei oska midagi öelda.

Intervjueerija: Mhm. Okei. Kas sul on mingi nägemus sellest, kuidas sa pildi peal peaksid jääma? Või olema.

Emily: Mitte väga. Tavaliselt kas ma olen lihtsalt niisama või ma poseerin, või jah, suht suva.

Intervjueerija: Ja kui sa poseerid, mis sa teed?

Emily: Nägusid.

Intervjueerija: Kas sul ei ole seda tunnet, et kui kaamera välja võetakse, siis sa pead naeratama?

Emily: Mismõttes?

Intervjueerija: Noh, vahest näiteks öeldakse - naerata.

Emily: Mhm.

Intervjueerija: Sul ei ole sellist tunnet või on sulle öeldud nii?

Emily: On öeldud, nii et ma pean hammastega naeratama, aga minu arust see ei ole väga kena.

Intervjueerija: Mhm.

Emily: Ja siis mõnikord ma ikka naeratan hammastega, mõnikord mitte.

Intervjueerija: Okei. Kas sulle ennast meeldib piltidelt vaadata? (pikem paus) Ütle täiesti ausalt ära.

Emily: Ma ei teagi. No oleneb pildist ja muidu mõnikord ikka. Aga mõnikord mitte.

Intervjueerija: Mhm. Ja millest see oleneb?

Emily: Oleneb milline ma olen seal pildi peal ja nii edasi.

Intervjueerija: Et kas sa oled ilus või kole või?

Emily: Jah.

Intervjueerija: Mis tähendab "ilus"?

Emily: Noh, kui ma olen enda näoga või kuidagi kehakujuga nagu, olen endaga ise rahul.

Intervjueerija: Ja "kole" on mis sinu jaoks?

Emily: Kui ma olen mingi totaka näoga või ma ei tea. Mingi..., jah ma ei teagi.

Intervjueerija: Kuidagi jäänud niimoodi, et ei ole rahul?

Emily: Jah.

Intervjueerija: Kas sina oled ilus?

Emily: Oma arust ikka.

Intervjueerija: Mhm. Ja kas see on koguaeg niimoodi olnud?

Emily: Mkm, kindlasti mitte.

Intervjueerija: Kuidas see varem oli?

Emily: Varem mul oli selline ebameeldiv tukk, mille ma ise kogemata lõikasin. Ma ei tea isegi, miks. Ja see mulle väga ei meeldinud.

Intervjueerija: Ja siis pidasid ennast ka koledaks?

Emily: No natukene ikka, aga kuidagi ma suutsin selle tukaga ära harjuda.

Intervjueerija: Ma mäletan, kui mul oli tukk... Täpselt samamoodi mõtlesin. Mitte kunagi enam!

Emily: Mul... noh, see oli mingi kaks-kolm aastat tagasi kui ma selle äkki tegin, no siis mul oli see veel. Siis ma vaatasin veel neid vanu pilte ja siis ma panin tähele, et mul mingi viienelja aastaselt oli samasugune tukk samale poole. Või kuidagi niimoodi. Okeeei.

Intervjueerija: Kas sa tahaksid saada vanemaks?

Emily: Kindlasti.

Intervjueerija: Miks?

Emily: Kuna siis ma saaks nagu ise vastutada oma asjade eest ja ise tegeleda. Ja kindlasti ma praegu ka teen seda ja nii. Õppimise kohta, ma väga ei taha õppida, aga mul ei ole seda...Mul ei ole nii palju aega, et õppida ja nii.

Intervjueerija: Mis sa teed?

Emily: Kas ma jõuan koju nii hilja ja siis ma pean terve õhtu õppima. Ja ma olen nii väsinud ja ma pean kohe magama minema. Et ma ei jõuagi oma asju teha, tegeleda oma asjadega.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et sul on vanemaks saades rohkem aega?

Emily: Mmmm, oleneb, mis töökoha ma valin endale ja missugused huvid mul on sel hetkel.

Intervjueerija: Mhm. Nüüd ma küsin kas sa oled tundnud, et sa oled jäänud vanemaks.

Emily: Jaa.

Intervjueerija: Miks?

Emily: Ma ei teagi. Nagu... ma ei oskagi öelda.

Intervjueerija: Kas see puudutab välimust?

Emily: Jaa.

Intervjueerija: Et sa vaatad ennast peeglist ja vaatad, et sa oled jäänud vanemaks?

Emily: Pigem nagu mul oli kunagi nii, et ma nägin, et mu juuksed oleks nagu halli värvi, aga nagu tegelt ei olnud. Aga kuidagi nii. Nagu nii hallil taolist oli.

Intervjueerija: Hakkasid ise nägema seda...

Emily: Jaa.

Intervjueerija: Kas sa tunned, et sa oled jäänud vanaks?

Emily: Mkm.

Intervjueerija: Ei - jah? Kas sinu jaoks on vananemine positiivse või negatiivse tähendusega?

Emily: Positiivse.

Intervjueerija: Miks?

Emily: Kuna... ma ei teagi.

Intervjueerija: Mida sa pead heaks vananemise juures?

Emily: (pikk vaikus)... ma ei tea.

Intervjueerija: Kui sa vaatad vanemaid inimesi, siis mida sa näed?

Emily: Et nad on vanemad, või noh.

Intervjueerija: Mida sa veel näed nende juures? Mis selle vanusega tulnud on?

Emily: No et nad on lühemaks jäänud, kunagi nad on ikkagi pikemad olnud.

Intervjueerija: Mhm.

Emily: Aeglasem kõnnitempo. Hallimad juuksed. Kortsud on näos.

Intervjueerija: Kas sa pead neid positiivseteks nähtusteks?

Emily: Jaa.

Intervjueerija: Kas sa oskad öelda ka, miks?

Emily: Mmmm, see on loomulik inimese juures, kui tal on need asjad.

Intervjueerija: Mhm.

Emily: See on nagu nii.

Intervjueerija: Ja sa oled kunagi kedagi vaadanud ja mõelnud, et "ah ta on nii vana ja kole"?

Emily: Mõned inimesed ikka on sellised, mida ma olen mõelnud nii.

Intervjueerija: Aga sa ise ei karda selle pärast vanemaks jääda?

Emily: Ei ole kartnud, kuna ma ei ole selle peale mõelnud.

Intervjueerija: Mhm. Aga kardad kortse ja halle juukseid?

Emily: Mkm.

Intervjueerija: Ja aeglasemat kõnnitempot?

Emily: Eii.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et vananemist peaks pidurdama?

Emily: Ei.

Intervjueerija: Kas sulle meeldib kaamera ees olla?

Emily: Mmmm, meeldib (kahtlevalt), aga samas ma ei teagi.

Intervjueerija: Kas sa tunnend ka mingit hirmu kaameraga seoses?

Emily: No kui pilti või videot näeb ikka väga palju inimesi, siis oleneb milline pilt või video see on, siis ikka on natuke nagu veider olla või kuidagi nii.

Intervjueerija: Et ei oska kohe mugavalt tunda jah?

Emily: Mhm.

Intervjueerija: Kas sa oskad mulle öelda, kuidas ma saaksin sind panna mugavamalt tundma?

Emily: Mmmm, kui seda väga paljud inimesed ei näe. Ja...

Intervjueerija: Aga kui see on ilus pilt? Emily: Siis mõtlen veel.

Intervjueerija: Okei. Kas on veel midagi, mis sa mulle nõuandeks oskad anda? Kuidas ma sind saaksin mugavamalt panna tundma?

Emily: Kui on nagu palju valikuid, mmmm... ma ei oskagi öelda.

Intervjueerija: Nagu piltide seast jah, palju valikuid?

Emily: Jaa, palju valikuid, mis mulle nagu meeldiksid või kuidagi nii. Aga pildistamise ajal... ma ei oskagi öelda.

Intervjueerija: Muusika?

Emily: Jaa.

Intervjueerija: Kas kodune keskkond näiteks?

Emily: Jaa. Ja lähedased oleksid ka näiteks seal, mingid head sõbrad või perekond oleks lähedal.

Intervjueerija: Mhm. Kas sul on see, et natuke kaamera ees tunnend mingit ebamugavust, kas see võib olla ka hirm, et sa ei saa kontrollida või sa ei saa näha seda, mida mina näen, et kuidas sina pildile jääd?

Emily: Pigem see, et kuidas ma sellele pildile jään.

Intervjueerija: Et võibolla sa ei jää ilus jah?

Emily: Jaa, pigem see.

Intervjueerija: Et hirm jääda koledana pildile?

Emily: Mhm.

Intervjueerija: Sa oled ju nii ilus, nagu tüdruk, miks sa arvad, et sa oled kole?

Emily: No iga inimene mõtleb, et ta on kole, aga no, jah. Aga muidu teised inimesed ütlevad, et sa ei ole ja nii, et ma ei teagi, mis minu puhul, et ma olen kole. Ma ei teagi, praegu.

Intervjueerija: Kas sa oled tundnud, et kuidagi keegi on sulle öelnud, et sa oled kole ja sellest on sulle jäänud midagi sisse?

Emily: Jaa, kindlasti. Mu õde.

Intervjueerija: Aa.

Emily: Väiksem õde. No see ütleb kõiki asju lihtsalt. Aga mõnikord need lähevad südamesse, mõnikord mitte.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et ta teeb seda naljaga või ta päriselt mõtleb seda?

Emily: No ta tavaliselt ütleb, et see on nagu päriselt, aga samas ma tean, et ta ütleb seda naljaga.

Intervjueerija: Jajah. Kiuslikud õed.

Emily: Jah.

Intervjueerija: Kas sa arvad, et on oluline, kes pilti teeb?

Emily: Mmm, kindlasti. Oleneb, kas ta on tuttav või mitte.

Intervjueerija: Aga see, et mina olen praegu kui me lähme pildistama, kas see paneb sind kuidagi mugavamalt tundma?

Emily: Mmm, natukene. Kuna ma tean, et sa oled mu sugulane ja nii.

Intervjueerija: Kas see vestlus kuidagi aitab ka kaasa sellele?

Emily: See aitab ka kaasa praegu.

Intervjueerija: Mhm. Nii, väga hästi. Kas on ka, sul on ka mingi mõte, kuidas sa tahaksid jääda pildile? Et millist kuvandit sa tahaksid endast teistele näidata?

Emily: Mismõttes?

Intervjueerija: Et sa tahad olla kuidagi..., rõõmsana jääda, et teised inimesed näevad, et sa oled väga rõõmus inimene?

Emily: Tahaks, et teised inimesed arvaksid, et ma oleks naljakam. Ja selline rõõmsam ja nii.

Tahaks öelda, et puhanud, aga tegelt ma ei ole. Mmmm, ja jah.

Lisa 15. "Iluideaalid kümnendite kaupa"

1920-ndad

Alustame algusest... ehk minu vanavanemate vanemate sünniajastust. Lola ja Paul sündisid 1920ndate esimeses pooles, seda dekaadi peetakse lausa 20.sajandi tegelikuks algusajaks. Too periood oli pulbitsevas, lausa hullumeelses liikumises. Dzäss, noorus, sport, autod, liikumine...

20ndate riietuses olid moes pottkübarad, leopardimuster, pärlirida, elevandiluust käevõrud, nõõbitavad kingad Mary Jane, Vahemere-jume. Suurim moekoon oli tollal Gabrielle Coco Chanel. Väga populaarne oli Ameerikas Tšarlston (tants).

Peale I maailmasõda sai inimelu haprus ka nooremale põlvkonnale selgeks. Kas hirmu ületamiseks, reaktsioonina olnud räigusele või vastumürgiks tühjustundele ja masendusele otsustati maniakaalselt pidutseda kuni viimsepäeva laupäevani. Naiste vabameelsus väljendus avalikus kohas suitsetamises, lühikestes juustes ja ohjeldamatus meikimises, kanti ennekuulmatult lühikest seelikut. Punane huulepulk oli lausa sotsiaalselt hädavajalik abivahend. Oluline oli must laujoon, ripsmeid rõhutati, kulme vähendati.

Leierdati juttu, et tuleb ennast austada, kulutada mõnusa elu peale, osta järelmaksuga õigeid asju. Massideni jõudis see ilus elu mühinal läbi kinoekraani, sest kinopilet oli odav ja nii sai ka töö(tu)inimene glamuuri kaeda. Eesti naised tegelesid aktiivselt kutsetegevuse, naisküsimumuse ja karskusliikumisega.

Välismaa eeskujul alustati missivalimiste korraldamist, mis pälvis aga suhteliselt leige vastuvõtu. Huvi oli tagasihoidlik, naisühingud pidasid seda lausa jämedaks moraalirikumiseks. 1929.aastal võeti aga asi suuremalt ette, auhinnad olid kopsakamad ning žürii oli nimekas.

Naiste üha suurenev iseseisvumine tõi endaga pikkade juuste asemel kaasa poisipea.

Kulturasjaks muutus juukseklamber. Juukseid endid värviti põhiliselt hennaga. Kui enne oli restoranis nina puunderdamine ja huulte värvimine ennekuulmatu, siis sel dekaadil muutus see normaalsuseks, vähemalt läänemaailmas. Kuigi meik muutus odavamaks ja kättesaadavamaks, soovitasid Eesti seltskonnaelu tegelased ja väljaanded minkimist võimalus vältida, kuna loomulik jume on palju ilusam ja esteetilisem ning need ilutooted rikuvad näonaha lõplikult ära, või ongi mõeldud vaid juba rikunud nägudele.

20ndatel oli Eesti naisteajakirjades igakülgne painduvus oluliselt tähtsam kui välismaa sihvakus. Õigesti kõndimine, pööramine, kuskile tulemine ja lahkumine olid päris olulised. Ei soovitatud jalg üle põlve istuda.

1930-ndad

Suur ülemaailmne depressioonidekaad (“Must neljapäev” börsil), paljud kaotasid kogu oma raha ja tarbiti aina vähem. See mõõn tähendas suurele osale rahvast supikööki ja kangapuudust, eliidile aga veelgi suuremaid pitsballe ning masendavad tulevikuväljavaated (“See lugu ei lope teil heaga!”) panid veel rohkem pidutsema.

Mood oli justkui pääsetee. Kanti liibuvat valget õhtukleiti hõberebasega, koketset (tähelepanu tõmbavat) kübarat, kandilise lihviga kalliskivisid ja pantriprosse. Lisaks oli tähtis päevitus ja tantsiti stepptantsu. Tol kümnendil moekunstnikud sissetulekust puudust ei tundnud ning meeli toitiski külluslik kinoekraan. Õnnelik lõpp lohutas eriti neid, kelle tegelik ninaesine lahjavõitu oli.

Ükski Pariisis naine ei läinud 30ndatel kodust välja kübara ja meigita. Eriti oluline oli huulte rõhutatus. 1939.aastal leiutati esimene veekindel ripsmetušš Helena Rubinsteini poolt.

Seda dekaadi saatis hõrk seksikus, liivakellafiguur oli moodi tagasi tulnud, kurvikus polnud enam põlastusväärne. Eesti naine siiski kergejalgsuse ja sihvakusega kiita ei saanud, oldi lausa moekunstnike peale pahased, kes teevad omale töö kergeks: loovad vaid pikkadele, noortele ja saledatele naistele. Samuti öeldi, et eestlane pole kaugeltki nii jõuaks nagu lääneeurooplane ning selle asemel, et vahtida pidevalt Pariisi poole, tuleks hoida kokku ja olla-elada tagasihoidlikumalt.

Hakati propageerima taimetoitlust, hea toitumine = iluravi. Loomulik ümarus oli okei, üleliigset paksust mõisteti hukka. Pikemad küüned polnud just au sees. Ajakirja “Maret” arvamus oli, et eestlannade jalad on jämedavõitu ja selle lahenduseks pakuti erinevaid meetodeid (massaaž, hüppeharjutused, kummisukad jne). Tuletati ka meelde igapäevase hambapesu tähtsust. Lisaks kuulutati imevahendiks naharavis kõrgustikupäike, mis ravib nahka ja infektsioone. Nahateemaga seoses olid paraja põlu all ka tedretähnid ning ka näokarvu ei soovitatud lõigata ega raseerida, kuna efekt oleks lõpuks vastupidine.

USA börsikriis avaldas tugevat mõju ka Eestiski, kuna töötute arv suurenes ja ostujõud vähenes, paljud ettevõtted läksid pankrotti. Naised hakkasid üha enam “koduperenaise”-mustrist välja murdma ja ise majandusliku heaolu eest vastutama. Ja propageeritigi tublisid naisi, kes olid ühiskonnas kõrgema positsiooni saavutanud.

Räägiti üha enam sõjast. Üha kangekaelsemalt usuti, et armastus võidab kõik ning noormeeste mobilisatsioon sõjaväkke tõi kaasa üleüldise abielupalaviku.

Keemiliste lakkide tegemist soodustasid oluliselt kümnendi alguses leiutatud termorullidega lokimasinad. Tollel ajal polnud võrdset platinablondile soengule. Tegelikult jõudis poisipea Eestisse tõeliselt alles selle kümnendil, kümmeaastad hiljem kui lääne pool. Ja ka juuksevärve poodide kaubanimekirjades polnud. Kodus kasutati rahvatarkuse abi.

1940-ndad

Selle dekaadi lõpus sündis minu vanaema Eda. Ka sel kümnendil käidi palju kinos, mis siiski oli pigem propagandavahendi rollis, kus eneseohverduslikud filmid kasvatasid patriotismi. Isegi karmide toiduratsioonide ajal kirjutas Ameerika Vogue, et naised, kes sõja ajal moest lugu ei pea, on ääretult mittepatriootlikud. Asjade mitte ostmine takistab majanduse masinavärgil töötamist ning seeläbi ka maksude laekumist, läbi mille liigub sõjatööstusesse vähem raha. Olles sõja ja toidupuudusega silmitsi, kujunes taaskord saledam keha moekamaks. Tehti palju tööd, liiguti, aga söögilaud oli ahtake.

Sõja ajal raseeriti jalgu kivikilluga, pesupuudusel kasutati langevarjusiidi kui ka kummist korsetti, sukapuudusel hakati sääri värvima (nt söepulgaga). Avaldati nippe, kuidas nahka tõmmumaks muuta (teekotikesed, kastmepruunistajad jm).

40ndate teisel poolel hakati USA-s tootma uut tüüpi aluspesu (oluline oli humoorikus).

Näiteks söödavad ja meloodilised aluspüksid. 1946.aastal hakati tootma bikiine.

Kuigi ilusalongid ja just näohooldus said alguse juba sajandi alguses, algas vanadusega võitlemine just pigem 40ndatel, kui Pariisi naiste hulgas olid väga populaarsed näomassaažid, piimade, spreide, päikesekreemide ja näomaskide kasutamine. Eestis paraku oli sellise ilusalongi avamine keeruline, kuna väidetavalt on oskamatute isikute poolt iluravi tegemine ravialuste tervisele hädaohtlik ning elu on näidanud, et taoline ravimine on tõsiselt tervisekahju sünnitanud. Niisiis piirduti suuremas plaanis koduste võtetega, milleks anti arvukalt näpunäiteid. Hügieeni peeti väga oluliseks, nagu olevat kõhu ja suguelundite peegel.

Sõja lõpupoole valmistasid kuulsad moekunstnikud nagu Lanvin, Balenciaga ja Schiaparelli 30-tollistele traatmanekeenidele selga suursugused ja naiselikud riided, millel ei puudunud luksuslikud prossid, töötavad tõmblukud ja korralikud nõõpaugud. Silmatorkav punane suu oli 40ndate üheks olulisimaks sümboliks. Samuti oli üks tähelepanuväärsemaid saavutusi Christian Diori *new look* ehk uus moesuund 1947.aastal, mis kätkes endas ülimalt suursugust ja naiselikku rõivastust. Materjalipiiranguid temal polnud.

Kuigi progress ilukirurgia valdkonnas toimus juba I maailmasõja ajal, sai see haru tõsise hoo sisse alles 40ndatel, kui leiutati erinevaid meetodeid põletushaavade ravimiseks, iluinstituut Sothys Pariisis paigutas esimesena maailmas bioloogilised seerumid ampullidesse. Tol ajal tegutsenud Eesti ettevõtte Orto pigem kauges ilutoodetest ja toodeti hoopis tualettseepe ja pesupulbrit.

II maailmasõja hakul kutsus ajakiri Eesti Naine üles kokkuhoiule, üritas optimismi säilitada ja muredest üle olla muhede pajatustega laiast maailmast. Siiski tõmbas naerule kriipsu peale süvenev alkoholism, isegi Voldemar Panso on oma päevaraamatus välja toonud selle, et rahvas (ja just naised) jõi sel ajal "jubedalt". Ajakiri "Maret" jagas säästunippe, järgnevalt mõned: parim ja odavaim pesemisvahend on vihmavesi, parim pleegitaja on päike, vana viltkübar lõigata talvel jalanõude sisemisteks taldadeks.

Mida aeg edasi, seda sagedasemaks muutusid sooline võrdsus, vastastikune abi ja absoluutne seltsimehelikkus. Kui veel 1940. aasta esimesel poolel räägiti lääne säravamatest staaridest, maasikalikööri valmistamisest ja kuidas daam peab restoranis käituma, siis augustis läksid põlu alla nii upsakus, peenutsemine kui ka hingeliskus. Kergatslikule kunstile vastukaaluks hakati pakkuma tõsisemaid ja elulähedasemaid alternatiive. Orvust lavatäht, Stalini-nimelises akadeemias õppinud insener-tankist asendasid lääne seltskonnatähti.

Peatselt suleti kõik naisorganisatsioonid, hävitati nende raamatukogud ja likvideeriti häälekandjad (ajalehed-ajakirjad, raadio). Naised pandi lausa tankitõrjekraave ja kuulipildujapesi kaevama.

Võim Eestis vahetus tol dekaadil kaks korda, kuuludes kõigepealt venelastele, siis sakslastele ja lõpuks taas venelastele. Sõjajärgselt polnud poes peaaegu midagi saada, toiduaineid jagati kaardisüsteemi järgi. Nõukogude korra ajal keelustati enam-vähem kõik, millel oli mingitki jumet ja mis oleks võinud kellegi näkku naeratus tuua.

Riidemoes olid tähtsatel kohtadel khakivärvi pluus, sinised teksad, barett ja kuldse korktallaga platvormkingad. Muusika ja tantsu poole pealt olid populaarsed bigbändid ja swing.

1920-1949 üldisem jutt

Kino oli ääretult populaarne. Naised meikisid ja tegid soenguid glamuursete filmikangelannade eestkujul 1920ndast kuni 1950ndateni välja. 20ndatel ja 30ndatel loodi esimesed parfüümid. Kuigi küünte lakkimine läks 20ndatel ja 30ndatel moodi ning küüned vahetasid värvi päris kiiresti, oli Eestis see veel 30ndatelgi tabu. Ei olevat peen ja mõjuvat küüntele halvasti.

Tolle perioodi moeikoonid olid Greta Garbo ja Marleen Dietrich. Kõrge kulmukaar, lohkus põsed, kitsas nina ja tume suu – see tõi mõlemas naises välja teatava mehelikkuse, mis meeldis naistele, aga säilis ka naiselik külgetõmme, mis meeldis meestele. Eestis kajastati tihti Greta Garboga seotud uudiseid, Mareti moelehe mannekeenid olid temaga äravahetamiseni sarnaseks muudetud.

Soeng muutus sõja ajal mingis mõttes sümboliks. Kord pidi majas olema. Samas varjati kehva soengut ka peakatete abil. Korrapärane soeng oli justkui esteetiline vajadus. Kuigi ka sõjajärgselt jäid aukohale ülespandud soengud (valetukad ja -palmikud, keemilised püsilokid), siis populaarsemaks muutusid ka maad ligi juuksed ning väiksemad peakatted. Kuna sõjaaegse ja -järgse kasina toidulaua tõttu saadi lahti rasvapolstrist ja korsetti polnud enam tarvis, siis muutus naissiluett tütarlapselikuks ja nooruslikuks. Paljud moemaailma mõjuisikud olid sihvakama joone poolt. Prooviti end võimalikult “pesulauaks” piitsutada. Leiutati rinnalamendajad. Au sisse kerkis päevitus, müügile tulid päikesepuudrid ja -kreemid. Arvamused sõjaajal meikimisest olid seinast-seina – kes arvas, et see tõstab sõdurite (ja ka rahva) moraali, kes arvas, et tegemist on asjatu (ja ka mõttetu) eputamisega. Prantsuse kindral Giraud oli veendunud, et nende lüüasaamises on süüdi huulepulgad.

Samas Eestis lähtuti pikalt volüümikamatest vormidest ja kõhna inimest peeti pigem kehvikuks. Oli levinud lausa tõhus magustoit, mis aitas keret juurde kasvatada.

Kosmeetikatööstus kogus hoogu ja üha nooremad tüdrukud sirutasid käe kosmeetika järele ning andsid endast parima, et vastata hetke ideaalile. Väga suurt mõju avaldasid filmitööstus ja ajakirjades poseerivad modellid. Mood muutus iga kümnendi järel ning naised püüdsid sellega kaasas käia. Rohkem hakkasid häält tõstma feministid ning naised hakkasid üha enam iseseisvuma. Kuid ühiskond pööras senisest enam rõhku füüsilisele ilule, ka naisterahva välimusele pöörati rohkem tähelepanu, kui võimalikule sisemisele särale. See sajand tõi moodi energilise ja sportliku neiu. Juuste blondeerimine vesinikuga oli rutiinne nähtus ja garderoob vahetati ümber pärast iga uut moeröögatust. Noored naised nägid rohkem vaeva kui iial varem. Hoogu lisas sellele sõjajärgne aeg, kui Euroopasse hakkas üle ookeani voolama suuremas koguses kosmeetikat.

Üks asi, mille müük suurema depressiooniperioodi, sõja või muude negatiivsete sündmuste puhul ei langenud, oli huulepulk. Vastupidi, see just suurenes.

1950ndad

Kuum sõda asendus külmaga. Vaadati igatseva pilguga rikka Ameerika ja tema sümbolite poole (rock`n`roll, sinised teksad, näts jpm), eriti populaarne oli nende muusika eesotsas Elvis Presleyga. USA aitas lääneriikide majandusel jalad alla saada, pead võttis tarbimisühiskond. Turule tuli palju uusi kodumasinaid nagu televiisor, külmkapp ja pesumasin.

Kuid Nõukogude Eestis valitses endiselt suur puudus – toitu, pesuvahendeid, alkoholi ja kütust sai vaid talongidega. Kiideti Stalinit ja Leninit (esimesena mainitu suri 1953.aastal). Koduse majapidamise nurgakiviks sai raamat „Raamat maitsvast ja tervislikust toidust“, mis Lenini sõnutsi vabastas tõelise naise väikemajapidamisest ning kujundas sellest hoopis sotsialistliku mahapidamise.

Läänes hoolitsesid silmailu eest filmikangelannad Audrey Hepburn, Marilyn Monroe, Brigitte Bardot, Sophia Loren jpt. Bardot oli see, kes kandis esimesena avalikkuse ees bikiine ning seejärel oli tegemist „must have“ kaubaga iga naise garderoobis. 1959.aastal sündis veel üks ikoon – Barbie. Raudse eesriide taga tõstsid pead Tallinna Moemaja mannekeenid ning näitlejateed alustas Eve Kivi.

Lõhnaõlid muutusid masstoodanguks ja olid kättesaadavad pea kõigile. Sel perioodil loodi ka esimene meestele mõeldud tualettvesi. Kosmeetikaasju tuli kohati hullumeelse kiirusega, läänes soovitati alati täismeiki kanda, meil aga kippus olema vastupidi – huuli värviti ja ninaotsa puuderdati ainult tähtsamatel puhkudel.

Põhiteemadeks 50ndatel olid naiselikkus ja rafineeritus ehk tähtis oli elegants. Suure au sees olid Coco Chaneli tviid-kostüümid ja kuldse ketiga käekotid. 1957.aastal sündinud Tallinna Moemaja oli kauaoodatud ning nende loomingu järgi käis riides kogu hiigelkodumaa, nende ajakiri „Siluett“ kujunes tähtsaimaks moeajakirjaks terves NSV Liidus.

50ndate juuksed ja soengud olid kõike muud kui loomulikud – vesiniku abil blondiks muudetud, lühikese tukaga, näritud, lakiga ülesse tõstetud/aetud, erinevad lokid jpm. Laki tõi turule Revlon, meieni see paraku algusaegadel ei jõudnud.

Riietevalikus domineerisid rullkaelusega sviitrid, tikk-kontsad ja laiad seelikud koos raske alusseelikuga. Tantsiti kõvasti džaiivi.

1960ndad

Teisel pool ookeanit algas roki, hipide ja narkootikumide ajastu, tööd jagus ja majandus õitses ning Apollo 11 meeskond käis Kuul. Pead hakkasid tõstma rahuaktsioonid, vaba

armastus ja seks vallutasid rahva meeled. 60ndate naised tahtsid välja saada oma koduperenaiste rollidest, feminism hakkas juurduma.

Kuid sotsialistlikes riikides oli seis teistsugune. Berliini ehitati müür, venelased surusid tankidega maha mässu Tšehhoslovakkia pealinnas Prahas jms. Loodi kuvand, mis käsitles sotsiaalse riigi kodanikku kui väga innukat, julget ja aktiivset inimest. Eesmärgid täidetakse kiiremini ja veelgi suuremas mahus, tugev töötegemine oli au sees. Eriti olid tähtsad naistöölised, kelle puhul oli norm, et ei elatud enam kerget elu vaid nad pidid hakkama saama kõigi töödega ise.

Tolle kümnendi ikoonideks võib pidada Ameerika esileedi Jackie Kennedyt, Elizabeth Taylor, Twiggy ja maailma esimene supermodell Veruschka (Vera Gräfin von Lehndorff-Steinort). Ülemaailmselt sai populaarseks The Beatles. Üleliiduline fenomen oli kohe kindlasti Valentina Tereškova, kes on maailma esimene naiskosmonaut. Meie ainsaks tõeliseks filmitäheks saab pidada Ada Lundveri. Muusikamaailmas löid laineid Els Himma, Heli Lääts ja Helgi Sallo.

Moes oli „tüdruku“-välimus ehk pikad juuksed ja kunstripsmed, minikleidid ja suured silmad. Lõhnamaailmas hakkasid tooni andma värsked lõhnad, mõisted „õiglane kaubandus“ ja „orgaanilised parfüümid“ on pärit 60ndate lõpust. Eesti naist manitseti kasutama tagasihoidlikke lõhnasid. Samas oli oluline lõhna sobitamine välimusega – blondidel õrnemad ja kergemad, brünettidel idamaised ja raskemad.

Meil propageeriti kummiriidega korsette. Samuti oli iseenesest mõistetavad korseti külge kinnitatud sukahoidjad, mida tüdrukud hakkasid kandma niipea kui sokieast välja kasvasid. Alakaalulisusest rohkem pöörati tähelepanu rasvumisele ja kaasnevatele südamehaigustele, mistõttu soovitati piirata rasvade ja muu kolesteroolirikka tarvitamist.

Moodi läks tätoveerimine – seda loomulikult lääne eeskujude tõttu. Päikesevannide võtmine ehk päevitamine oli ka au sees, loodusliku võimaluse puudusel kasutati elavhõbekvartslampi. Üleliigset karvakasvu näos pidurdati ja/või eemaldati pleegitamisega, pimsskiviga hõõrudes. Jalgade puhul oli samamoodi pimsskivi abiks, aga neid karvu leotati enne veel kuumas mähises.

Kübar ja kõik selle juurde kuuluv hakkasid 60ndatel tähtsust minetama, kuid juuste tupeerimine (kohevaks muutmine) jäi alles. Kuklaosa ja pealae kõrgused aina tõusid ja tõusid, tupeerimiskamm oli koduses majapidamises pea sama tähtis kui pott ja pann. Kuid... 60ndate keskel sattus üks grupp inimesi Islandile, kus tunti oma soengute pärast häbi, kuna tunti, et nende soengud on lootusetult moest läinud. Pead hakkasid tõstma lihtsama ja siledama joonega lõikused, isegi meil siin. Igihaljas trend, mis püsib tänapäevani, oli 1963.aastal

kuulsaks saanud sassoonsoeng, juuksur Vidal Sassooni järgi. Sobis kõigile, andis poisipeale uue ilme, astmeliselt lõigatud kuklajoone ja paisutatud pealae.

Sellel kümnendil tõusid kosmeetikud aina enam pildile. Kuigi töövahendeid oli vajaka, leiutati palju ise. Rohkem hakati kasutama plastilist kirurgiat. Inimeste üldine huvi oli väga suur. Silmapaistvaim ilukirjanduslik teos oli dr Enno Hanniotti „Kosmeetika aabits“.

Hambahooldusest võib öelda niipalju, et 60ndatel tuli müügile Pomorin, mis oli päris hirmuäratava maitsega ja klorofüllil täis pakitud. Välismaal ilmusid esimesed värvilised tušid, kasutati massiliselt kunstripsmeid. Kuigi meigiga oli lubatud defekte parandada, tuli vistrike puhul nendega lihtsalt leppida – katta neid ei tohtinud, pigistada ka mitte.

Rõivastuses andsid tooni mustad sätendavad mikrominid või „hot pants“-id ja kõrged säärsaapad, välimust „upitasid“ kunstripsmed ja šinjoonid (soeng) ning populaarseim jook oli Vodka Martini.

1970ndad

Sel kümnendil raputati eelneva kullakoormad maha ning masendav argipäev jõudis kohale – endiselt kestis Vietnami sõda, mis häiris ameeriklasi väga, leidis aset Watergate`i skandaal ning ka kosmosereisiga (Apollo 13) ei läinud kõige paremini. Räägiti vabalt pea kõigest – riietumisest, majandusest, psühholoogiast, okultsusest (müstika).

Kuigi Läänes olid pea igas majapidamises olemas uhked kodumasinad ning kodutrepis seisis ka autod, siis meil oli nende saamine juba suurem tegu. Vaid 13% Eesti inimestest oli 1973.aastal oma isiklik sõiduauto. Suureks mureks ühiskonnas sai süvenev alkoholism naiste hulgas, mille tagajärjel tekkisid kerglased kombid ning pisivargused.

Tegevust alustas Vivienne Westwood, kes tahtis inimesed mugavustsoonist välja tuua – suurt kuulsust kogusid tema rõivad bändile Sex Pistols ning pood Sex. Küllaltki rabavad nimed arvestades eelnenud perioode. Telefilmidest sai populaarseks „Charlie inglid“ ning nende seast eriti näitleja Farrah Fawcett. Sai alguse ABBA tähelend.

Isegi tolle aja Eestis olid telepildis figureerivad naised suuremad iidolid kui mannekeenid. Suures plaanis kuulati siinkandis sama muusikat, mida mujal maailmaski. Heli Lääts ja Tiiu Varik kaverdasid paljude populaarsete välismaa bändide loomingut.

Moodi läks pika saleda ja nõtke kehaga, pisikeses liibuvas soengus peaga naine. Kanti särkpluuskleite ja pikki pükse. Rõivad ringlesid pahatihti ainult sõbrannade vahel. Dekaaadi keskel õmmeldi endale lausa traksidega teksastiilis püksid, mis ülalt olid hästi ümber, aga alt laienesid. Lohmakaid riideid ei kantud, naised oli pikad ja sihvakad. Räägiti palju dieetidest,

toiduspetsialistidele tegi eriti muret see, et tol ajal polnud poodidest võimalik eriti saada lahjat liha (kala, kana jms).

Kanti „sõnumiga“ lõhnaõlisid, mitmepalgelisus oli suur ning lõhnaplahvatus metsik. 70ndatel oli sassoonlõikuse tõeline kõrgaeg, peoõhtu puhul olid rull-lokid kohustuslikud ja loomulikult magati öösel enne pidu, rullid peas. Sellel ajajärgul olid kombeks ka parukad. Kosmeetika piiblik sai Inna Tarmaku raamat „Peeglike, peeglike seina peal...“, mille tarkusi aeti taga kohati veel selle aastatuhande seeski. Julgelt värvitud näo vahetas välja õrnem kosmeetiline hoolitsus. 1974.aastal, kui ABBA võitis lauluga „Waterloo“ Eurovisiooni, hakati oma silmalaugusid värvima (neil olid need helesinised).

Riietuses olid moes Halstoni liibuv kleit, lai veluurkübar, platvormkingad ja kõrge säärega saapad. Ehetest kanti enam kaelavõru. Riietus pidi vastama enda vaimule ja ellusuhtumisele ning alatihti segati lausa erinevaid stiile.

1980ndad

Läänes algas pintsaklipslaste ajastu. Moodi läksid surfamine, kulturism ja suusatamine. Meie tolle perioodi naised ja mehed kihutasid ametialase edu jahil, sotsiaalsed võitlused toimusid tööpostil. Naised olid sõltumatud ja iseteadlikumad. Kümneni teine pool muutis aga päris palju, varises Berliini müür, võimule tuli Gorbatšov. Kuulutati välja kuiv seadus, mis omakorda tõi kaasa musta turu. Tarbimismaania süvenes, aga defitsiit püsis. Asju sai läbi tutvuste, seisti pikalt järjekordades. Mitte kõik ei olnud Gorbatšovi korraldustega rahul, kuna asjade ja tegevuste kvaliteet kannatas, naised sooviti suruda jälle kodustesse raamidesse. Aktifotod ja seks polnud enam mingid tabuteemad, seksuaalhariduse puudujääke püüti korvata lausa ajakirjanduses. Algas laulva revolutsiooni ajastu.

„Power“-naiste ajajärk, kui soengud olid kõrged ja kandilised, õlad laiad ja tugevad. Kaks kuulsaimat näidet on Grace Jones ja kindlasti Madonna. Välimusele andsid tohutu inspiratsiooni seriaalide „Dallas“ ja „Dünastia“ näitlejad, kelle väljanägemine oli igas stseenis laitmatu.

NSV Liidus ei saa aga üle ega ümber Alla Pugatšovast, kes oli küll küllalt vulgaarne, aga samas niivõrd ehe, mis rahvale väga meeldis. Eesti enda talismanid oli Anne Veski ja Marju Länik. 80ndate lõpus ilmusid missiklubid, populaarseim oli Valeri Kirsi juhtitud E.V.A. Miss Estonia Heli Metsa auhinnareis viis ta Mehhikosse, kust oli pärit Eesti perede hulgas väga populaarne seriaal „Metsik roos“, mille peategelase järgi lähtuvad oma stiilist endiselt paljud Eesti naised (jämedad mustad kontuurid, lillakasroosa huulevärv). Üldiselt oli elu nii normeeritud, et mingil hetkel oli riideidki saada ainult kindlates suurustes (lühim seelik võis

olla 74 cm, pikim 96 cm, vahepealsetest oli saada veel 80 cm ja 85 cm). Laupäeviti käis pea iga naine poodides, kuigi saada polnud eriti midagi. Palju tehti-leiutati ja õmmeldi ise. Suures pildis polnud rahul keegi. Vahepeal kadusid sukkpüksid sootuks igaltpoolt müügilt.

Kooperatiivide tulekuga valik mitmekesisust, aga üldiselt oli tegemist väga kallite asjadega.

80ndate teise poole videodiskodel kanti retuuse ja teksaseelikut ning neonkõrvarõngaid.

80ndatel oli levinud ka buliimia – oksendati peale magusaorgiat.

80ndatel keskel hakati esimest korda rääkima ka tselluliidist. Toona nimetati seda rahvasuus sidrunikooreks (tänapäeval apelsinikoos), aga ravivaid kreeme polnud. Soovitati palju liikuda, neid kohti masseerida vahtkummist kinda või pehme harjaga, kasutada vahelduvdušši (3 minutit sooja ja 1 minut külma vett). Kellel aga need abinõud ei aidanud, said „varjuda“ pükstesse, mis olid ülevalt laiad ja alt kitsad.

Oli individualismi ajastu, mis tähendas, et lõhn pidi uhkama võimu, väge ja tugevaid tundeid.

Lõhnadesse lisati puuviljanoot, aga kõige suurem tähtsus kuulus ikkagi muskusele. Meil olid lõhnaõlid ka reeglina vängemapoolsed. Seetõttu kasutati neid ka veel desinfitseerimisel ja muu hügieeni juures. Lokitangid kuulusid argipäeva, keemilisi lokke tegid naised tavaliselt kolm-neli korda aastas. Ja tasapisi hakkas jälle kohevus soengumaailma vallutama – maad võttis fileerimine (metslannasoeng).

Välismaa meigikunstnikud hakkasid ennast üha märgatavamaks tegema, avasid koole ja kirjutasid kohvilauaraamatuid, kuidas ilus olla. Kosmeetikatooted olid suur defitsiit, seega ka väga ihaldusväärsed, mistõttu polnud probleem seista paar tundi järjekorras mõnes kaubamajas, kust neid harva sai. Läti oli selles mõttes paremini varustatud ja tihti käigi kosmeetikat „püüdnud“ lõunanaabri juures. Need, kellel oli sugulasi lääneriikides, olid oluliselt rikkamalt selles osas varustatud.

Seljas kanti patšokkidega (õlakutega) rätsepakostüümi, kõrgeid kontsi, võrksukki. Oldi julged ja kõike pidi olema rohkem.

1950-1989 üldisem jutt

Meie kohalik kaubandusvõrk sai sellel perioodil päris tihti kriitikat, et tänavale polnud millegagi minna, eriti just 50ndatel ja 60ndatel. Arvamused rahva seast oli järgmised: riidevalik olevat ajast ja arust, aga müüjad (ja ka tootjad) põhjendasid seda sellega, et maainimesed ostavad („Nad nõuavad soliidset pikka ja inglise revääridega jakki!“), suure kriitika osaks langesid ka käe- ja kandekotid, mille osa sortimenti peeti esiti praagiks, aga silt ütles, et tegemist on esimese sordi tootega. Suur nõrkus oli naistel kübarate vastu, aga ega selle kõrvale midagi asjalikku ei leidnud. Jalanõudevalik oli olemas, aga soliidsed ja ilusad

kingad leidis eksporditute seast ning kalli hinnaga, kohalik toodang oli kehvakene ja moele jalgu jäänud.

Võimlemine muutus iga kümnendiga aina populaarsemaks. Veeprotseduurid ning õhu- ja päikesevannid muudavad inimesed vastupidavamaks. 80ndate aeroobika tekitas fanaatilise vajaduse trimmis lihaste järele – televisioonis hakkasid linastuma erinevad võimlemissaated või saatelõigud entusiastlike aeroobikutega.

Sel perioodil hakati innukalt kasutama ka higivastased tooteid. Lääneriikides rulldeodoranti (alates 1952.a) ja aerosooldeodoranti (1965.a), meil aga selliseid asju kohe müüki ei tulnud ja niisiis tuli rohkem kümmelda ja rahvatarkuse kasutada.

Kuna seelikud läksid pidevalt lühemaks ja nende alt välja paistnud jalad aina pikemaks, tulid ka meigitud jalad rohkem päevakorda. Kuna Eestis hea nahatooni saavutamiseks häid vahendeid nappis, hakati toonitama sukkade olulisust. Varbaküünte lakkimine tuli kõne alla ainult siis, kui muu välimus oli parimas korras.

Juuste värvimise koha pealt oli meil siin soovitatud ainult kolm tooni – rabarber (ruuge ehk pruun), sibul (brünett) ja kummel (blond). Tehti õllelokke, lokivedelikus kasutati želatiini. Uudne juukselakk tekitas Eestis vastakaid seisukohti. Kõvasti vatti saanud juustest kadus elastsus, juuksekasvu pidi suurendama sage supisöömine, kui puljong oli tehtud hästi läbikeedetud lihakontidest.

Puuder oli mõeldud kesk- ja vanemas eas olevatele naistele. Noored hoidku näpud eemale, kuna see rikub näonaha ära. Kombeka naise küüned olid maksimaalselt 3-4 mm üle sõrmeotsa, üks lemmikuid lakitoone oli tumepunane.

Iluideaalide tekstis on kasutatud materjali Liia Merino raamatust „Läbi raskuste ilu poole“.

Kirjastus Pegasus, 2009

Toimetaja: Liivia Orm

Trükk: Tallinna Raamatutrükikoda